

Prof. dr BRANKO MORAIT

**PRAKTIKUM IZ
OBLIGACIONOG PRAVA**

(Prečišćeni tekst Zakona o obligacionim odnosima sa sudskom praksom)

Banja Luka, 2000. g.

I

**VAŽENJE ZAKONA O OBLIGACIONIM ODNOSIMA
U REPUBLICI SRPSKOJ ¹**

¹ Članak objavljen u: "Pravni život", broj 10, Beograd, 1997, Tom II, str. 79-92

IZVORI OBLIGACIONOG PRAVA

Pod izvorima obligacionog prava podrazumjevaju se formalni izvori u kojima su od strane nadležnih organa i na legitiman način utvrđena pravila (norme) obligacionog prava.

U savremenim pravnim sistemima kao najrasprostranjeniji i najlegitimniji normativni akt (propis) kojim se određuju društveni odnosi je zakon. Za razvoj pravnog normiranja obligacionog odnosa u srpskim zemljama od velikog je značaja donošenje građanskih zakonika; Kraljevine Srbije 1844. (Srpski građanski zakonik, skraćeno SGZ) i u Knjaževini Crnoj Gori 1888. (Opšti imovinski zakonik, skraćeno OIZ). Srpski građanski zakonik, najčešće se ističe u literaturi, rađen je po uzoru na austrijski Opšti građanski zakonik od 1811. skraćeno OGZ.

Ovaj po mjerilima potonjeg jugoslovenskog zakonodavstva strani propis sa svojim novelama iz 1914, 1915, 1916. važio je na prostorima bivših jugoslovenskih zemalja, Slovenije, Hrvatske i Vojvodine, do ujedinjenja svih jugoslovenskih zemalja 1918. u zajedničku Kraljevinu SHS, kao pravni propis za obligacione odnose iz razloga pripadanja ovih jugoslovenskih zemalja pod okupaciju Austro-Ugarske. U Kraljevini Jugoslaviji izrađena je Predosnova građanskog zakonika koja nije nikada prošla kroz zakonodavnu proceduru i stupila na pravnu snagu. Stoga je i u Kraljevini Jugoslaviji na području obligacionih odnosa vladao pravni partikularizam. Takvo stanje naslijedila je i bivša avnojevska Jugoslavija. Avnojevska Jugoslavija nakon svog konstituisanja i međunarodnog priznanja nije odmah pristupila kodifikaciji obligacionog prava. Neki dijelovi obligacionog prava dobili su svoje zakone već 1946. godine, kao što je Zakon o mjenici i Zakon o čeku.

Za cjelokupne obligacione odnose osnovni značaj je imao (kao i za druge građansko - pravne odnose što se uči u opštem dijelu građanskog prava) Zakon o nevažnosti pravnih propisa donijetih prije 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije koji je donesen, takođe 1946. godine. Ovim istorijskim Zakonom prolongirana je primjena tekstova bivših građanskih zakonika koji su važili na područjima jugoslovenskih zemalja, ali ne kao pravnih propisa već kao pravnih pravila pod uslovima i na način predviđenim tim Zakonom.

Stoga je sudovima, organima za primjenu prava i distribuciju pravde povjerena neobično značajna, kreativna uloga. Sudovi su trebali da osim primjene pravnih pravila procjene i oportunitet njegove primjene s obzirom na osnovne ustavne i političko - pravne vrijednosti novog poretka. To stoga jer su tzv. "bivša pravna pravila građanskih zakonika" svojevremeno donijeta kao propis buržoaske klase koja je bila tvorac tih propisa kao svog izvora prava u materijalnom i formalnom smislu. Sudovi su dobili tim zakonom zadatak, da, u nedostatku novih propisa za pojedine društvene oblasti, tj. oblasti društvenih odnosa za koje je nomotehnički nužno zakonsko regulisanje, na stvaralački, kreativan način primjene, iskoriste tzv. "stara pravna pravila" vodeći računa da ne sputavaju i koče razvoj novih društvenih odnosa. Osim te ideološko - pravne ravni ovim je zaštićena osnovna pravna fikcija svakog pravnog poretka po kojoj pravni poredak nema pravnih praznina.

Kao što je u Kraljevini Jugoslaviji u prednacrtu ostao jugoslovenski građanski zakonik, odnosno njegov projekt, tako je u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji uložena namera na unifikaciji pravila o naknadi štete koji se zaustavio na fazi izrade projekta. Izrađena su tri nacrti zakona o naknadi štete (1951, 1960, 1961) koji nisu nikad ušli u zakonodavnu proceduru niti su iz nje izašli kao pravosnažni akti. Savezna Skupština je u julu 1969. osnovala komisiju za civilni kodeks. Nakon savjetovanja u Beogradu održanom od 7 do 9-og maja o "Mjestu civilnog kodeksa u sistemu našeg prava" umjesto da se ide ka zakonodavnoj proceduri i dovršavanju civilnog kodeksa, kolebanja teoretičara i pritisci političara uslovlili su storniranje i ovog projekta.

Za ovakvu sudbinu rada na civilnom kodeksu najzaslužniji su tzv. političari ili "partijski ideolozi" koji su "otkrili" da pravni teoretičari nisu u stanju kroz odredbe budućeg civilnog kodeksa priznati prava radnika po osnovu rada društvenim sredstvima kao subjektivna građanska prava. Nakon tog saznanja oni su izgubili interes za civilni kodeks odbacivši ga kao nešto sporedno onome glavnom što je trebao da odrazi koncept sistema udruženog rada koji se rađao u njihovim glavama. (Vidi: A. Finžgar: Arhiv za pravne i društvene nauke, 1-2/86, str. 118).

Kako navodi prof. dr Slobodan Perović u Predgovoru Zakona o obligacionim odnosima sa registrom pojmova ("Službeni list SFRJ", Beograd, 1978, str. 4-6) zamah ideje o kodifikaciji obligacionih odnosa započeo je 1960. kada je

prof. dr Mihailu Konstantinoviću, od strane tada nadležnih organa, povjeren zadatak da izradi tekst koji bi u formi prednacrtu poslužio kao osnova za izradu Zakona o obligacijama. Profesor Konstantinović je ovaj Zakon izradio pod nazivom "Skica za zakonik o obligacijama i ugovorima", i rad je publikovan, te je postao faktički nezaobilazan dokument javne diskusije o pitanjima obligacionog prava. Skica je i u naše vrijeme poslije raspada Jugoslavije izuzetno inspirativna za naučno istraživački i budući zakonodavni rad. Zajednička komisija svih skupštinskih vijeća za civilni kodeks formirala je posebnu potkomisiju za izradu dijela civilnog kodeksa o obligaciono pravnim odnosima.

Ova potkomisija je, kako ističe profesor Perović, saglasno intencijama sa savjetovanja o "Sadržini Zakona o obligacijama kao dijela civilnog kodeksa" (Zagreb, januara 1970. godine), započela svoj rad na osnovu skice profesora Konstantinovića. Izmjenama Ustava SFRJ koje su učinjene Amandmanima XX-XL utvrđeno je da federacija ne može donijeti građanski zakonik, nego pojedine zakone iz oblasti građanskog prava. Od 1971. Potkomisija za izradu Zakona o obligacijama i Ugovorima izradila je dvije radne verzije Nacrta Zakona (1973. i 1974. godine). Prijedlog za donošenje Zakona o obligacijama i ugovorima usvojila je Savezna Skupština marta 1974. godine.

Nakon usvajanja Ustava SFRJ od 1974. godine Skupština SFRJ formirala je komisiju za pripremu Zakona iz oblasti udruženog rada u kojoj je bila posebna Potkomisija za pripremu Zakona o obligacijama i ugovorima sa zadatkom da pripremi ovaj zakon u skladu sa članom 281. stavom 1. tačkom 4. Ustava SFRJ prema kojoj "Federacija preko saveznih organa uređuje osnove obligacionih odnosa" i ugovorne i druge obligacione odnose u oblasti prometa roba i usluga".

Potkomisija je pripremila radni tekst Nacrta od 1975. godine i Nacrt Zakona o obligacijama i ugovorima od 1976. godine koje je 27. oktobra 1976. godine usvojilo Savezno vijeće Skupštine SFRJ. Potkomisija je na osnovu mišljenja, primjedbi i prijedloga iz javne diskusije pripremila Prijedlog Zakona o obligacionim odnosima decembra 1977. godine koji je Savezno vijeće Skupštine SFRJ usvojilo 30. marta 1978. godine s tim da Zakon stupi na snagu 1. oktobra 1978. godine.

Tako je prema svjedočanstvu prof. dr Slobodana Perovića donijet Zakon o obligacionim odnosima kojim su na jedinstven način uređeni obligacioni odnosi u oblasti prometa roba i usluga na jedinstvenom jugoslovenskom tržištu i opšti dio obligacionog prava. Za vrijeme postojanja SFRJ pored Zakona o obligacionim odnosima (skraćeno ZOO) formalni izvori obligacionog prava bili su pored Ustava SFRJ i Ustavi SR i SAP, zatim Savezni Zakoni: Zakon o udruženom radu, Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi, Zakon o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju, Zakon o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju, Zakon o obligacionim i osnovnim materijalno - pravnim odnosima u vazdušnoj plovidbi, Zakon o prometu roba i usluga sa inostranstvom, Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica, Zakon o odgovornosti za atomske štete, Zakon o cijenama i dr.

Ovi savezni zakoni su u odnosu na ZOO lex specialis tako da odredbe ZOO prema pitanjima uređenim ovim posebnim zakonima imaju subsidiarnu primjenu. Republikama i pokrajinama je prema raspodjeli nadležnosti bilo ostavljeno uređenje pojedinih obligacionih odnosa koji nisu spadali u obligacione odnose vezane za opšti dio obligacija i ugovore u oblasti prometa roba i usluga na jedinstvenom jugoslovenskom tržištu.

Od propisa koji su nekada ulazili u tzv. republičko - pokrajinsku nadležnost za obligacione odnose važni su: Zakon o prometu nepokretnosti, Zakon o stambenim odnosima, Zakon o poslovnim zgradama i prostorijama, Zakoni iz oblasti uređivanja porodičnih odnosa - Porodični Zakon, Zakon o nasljeđivanju i dr.

Nakon raspada SFRJ, do tada savezni zakon, Zakon o obligacionim odnosima (Sl. list SFRJ, broj 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89) pretrpio je određene izmjene. U SFRJ koja je bila zajednička država naroda koji su je sačinjavali i federativnih jedinica kao administrativno - političkih entiteta, Srbija i Crna Gora su Ustavno konstituisale Saveznu Republiku Jugoslaviju koja se teritorijalno sastoji od bivših avnojevskih federalnih jedinica, SR Srbije i SR Crne Gore. U toj novoj državi donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima (Sl. list SRJ, broj 31/18, jun 1993. godine koji sadrži 60 članova). U Republici Srpskoj koja je formirana na teritoriji bivše SR BiH većinski nastanjena srpskim narodom koji se nije htio prikloniti separatističkom razbijanju zajedničke jugoslovenske države, donijet je Zakon o izmjenama i dopunama zakona o obligacionim odnosima ("Sl. glasnik Republike Srpske" broj 17 od 22. septembra 1993. godine), koji sadrži 61 član.

Razlozi za ovakvo nomotehničko rješenje leže u odredbama amandmana XIV (četnaestog) na Ustav Republike Srpske koje određuju da Republika Srpska uređuje i obezbjeđuje svojinske i obligacione odnose. A prema članu 12. Ustavnog zakona Republike Srpske, do donošenja odgovarajućih zakona primjenjivaće se zakoni i drugi propisi bivše SFRJ i bivše SR BiH koji su u saglasnosti sa Ustavom Republike Srpske i koji nisu u suprotnosti sa zakonima i drugim propisima koje je donijela Narodna skupština Republike Srpske.

U Republici Srpskoj je, de lege lata, pribjegnuto recepciji obligacionog prava, tj. preuzimanju zakonodavnih rješenja formiranih u jednom pravnom sistemu u drugi pravni sistem. Takvu recepciju možemo okvalifikovati kao istorijsko-pravnu i uporedno-pravnu recepciju. Istorijsko-pravnu recepciju zapažamo po tome što se preuzima Zakon o obligacionim odnosima u svom izvorniku i sa svim izmjenama i dopunama usvojenim od tada nadležne zakonodavne savezne skupštine SFRJ.

Uporedno-pravna recepcija je u tome što je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 17/93) koji sadrži 61 član, zapravo doslovni prepis Zakona o izmjenama i

dopunama Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SRJ", broj 31/93) koji sadrži 60 članova. Jedina minimalna razlika u ova dva teksta je u tome što je član 55. Zakona o izmjenama i dopunama ZOO ("Službeni list SRJ" broj 31/93) u Zakonu o izmjenama i dopunama ZOO ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 17/93) izmijenjen i dopunjen na taj način što je raščlanjen podjelom u dva člana i to čl. 55. i 56. Član 1099. do 1105. izvornika ZOO su Zakonom o izmjenama i dopunama ZOO u SRJ izmijenjeni i dopunjeni, dok je čitav ovaj dio zakonskog teksta u Zakonu o izmjenama i dopunama ZOO u Republici Srpskoj koji zapravo uređuje mjerodavno pravo u slučaju sukoba republičkih odnosno pokrajinskih zakona kao bespredmetan za pravne odnose u Republici Srpskoj brisan.

Jedino je članom 56. (članom "viška") Zakona o izmjenama i dopunama ZOO u Republici Srpskoj izmijenjen član 1105. Izvornika ZOO tako da sada glasi: "Na prava i obaveze koji nisu nastali na teritoriji Republike Srpske ukoliko učesnici obligacionih odnosa nisu izabrali mjerodavno pravo primjenjuje se pravo Republike Srpske ako se prava i obaveze ostvaruju na toj teritoriji."

Pored ove izmjene Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 3/96) izbrisan je član 180. izvornika ZOO ("Službeni list SFRJ", broj 29/78, 39/85, 57/89 i "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 17/93). Vjerovatni razlozi za ovu anticivilizacijsku zakonodavnu intervenciju u Republici Srpskoj koja nije izvršena u Saveznoj Republici Jugoslaviji su u pokušaju vlasti i pripadajućeg fiskusa (države) da izbjegne svoju građansko pravnu odgovornost prema svojim mnogobrojnim građanima koji su tokom nasilja i neprijateljstava u nedovoljno definisanim vjersko-etničkim sukobima pretrpjeli materijalnu i nematerijalnu štetu, a već su se vansudskim zahtjevima obratili nadležnim državnim organima u velikom broju s tendencijom daljeg utuženja.

Prema iznesenom Republika Srpska je pretežno izvršila tzv. čistu recepciju mada ne u potpunosti dosljedno, jer se pravo koje se recipira djelimično (istini za volju minimalno) mijenja i dopunjava; SRJ i RS već imaju paralelne i nezavisne razvojne puteve tako da zagovaranje izmjena i dopuna Ustavnog zakona za primjenu Ustava Republike Srpske u pravcu primjene svih propisa SRJ (pa tako i izmjena i dopuna ZOO koje se vrše i koje će se vršiti u SRJ) ne bi imalo smisla. Ovakva recepcija mada neuobičajena u teoriji i pravnoj tehnici koja uzima ono što joj treba i mijenja ono što mora s obzirom na svoje konkretne društveno-ekonomske uslove je korisna jer nije nasilna, već je slobodno izabrana kao zakonodavno-pravna metoda. Već postoji i u Republici Srpskoj društvena osnova na kojoj je zakon o obligacionim odnosima u svom izvornom tekstu primjenjivan i na čemu se formirala i u Republici Srpskoj i u SRJ bogata i ujednačena praktično upotrebljiva sudska praksa. Teškoće u kojima djeluje pravosudni sistem u Republici Srpskoj su ogromne. Nepublikovanje sudske prakse onemogućava njenu naučnu verifikaciju ili kritiku bez koje se razvija opasan fenomen kvazi pretorske prakse sudovanja. Načelo ustavnosti i zakonitosti kao i stručnog tumačenja i primjene zakona su u mnogim slučajevima ne samo pogrešno primijenjeni nego su i sasvim zaobidjeni i izbjegnuti.

Ustavni zakon za sporovođenje Ustava Republike Srpske nije derogirao sve propise SR BiH i SFRJ već im je produžio primjenu do donošenja odgovarajućih zakona i propisa Republike Srpske. Nakon ovog tj. prema članu 12. Ustavnog zakona, sve docnije izmjene i dopune ZOO izvršene u SRJ ne važe više u Republici Srpskoj.

Ustavni zakon je ovo pitanje riješio de lege lata i naložio donošenje sopstvenih zakona de lege ferenda. Društveno-ekonomske osnove na kojima nastavljaju da se razvijaju SRJ i RS su prema tendencijama koje diktira okruženje i novi svjetski poredak komplementarne tako da će razvojem novih tržišnih odnosa i građanskog društva doći do neizbježnog obogaćivanja pravila obligacionog prava važećim tekstovima kojima je ZOO izvornik.

PRIMJENA ZAKONA O OBLIGACIONIM ODNOSIMA

Član 1106. ZOO glasi: "Odredbe ovog zakona neće se primjenjivati na obligacione odnose koji su nastali prije stupanja na snagu ovog zakona". Prema tome, ako su po ranijem propisu započeti a nisu okončani određeni postupci ili radnje, oni će se pod tim "starim" propisima materijalnog prava i okončati, bez obzira na stupanje na snagu "novog" zakona. Bitno je da su obligacioni odnosi nastali prije stupanja na snagu ZOO. To znači, npr. da je ugovor zaključen ili da je izvršena protivpravna radnja kojom je nekom licu prouzrokovana šteta i sl. osim toga, ovom odredbom izraženo je i opšte ustavno-pravno načelo o zabrani retroaktivnosti zakona. Izuzetno, prema ustavno pravnoj normi, samo pojedine norme u zakonima mogu imati povratno dejstvo, ako to zahtijeva na zakonu utvrđen (u zakonodavnom procesu) opšti interes. Znači, opšti interes mora biti utvrđen u procesu donošenja odnosnog zakona. Kad se u tom postupku utvrdi da postoji opšti interes, pojedine norme u zakonima koje imaju povratno dejstvo, posebno se označavaju prelaznim i završnim odredbama. Tako je, npr. postupio zakonodavac u Republici Srpskoj prilikom vršenja izmjena i dopuna ZOO.

U članu 59. Zakona o izmjenama i dopunama ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 17/93) određuje se: "Član 34. ovog Zakona primjenjivaće se i na obligacione odnose koji su nastali prije stupanja na snagu ovog Zakona ukoliko petogodišnji rok zastarjelosti nije istekao do njegovog stupanja na snagu". A u članu 60. istog Zakona... propisano je: "Član 36. ovog Zakona primjenjivaće se i na novčane odnose koji su nastali prije stupanja na snagu ovog Zakona ukoliko one nisu bile ispunjene do njegovog stupanja na snagu".

Znači da je u ovom slučaju ili po ovom pitanju utvrđen opšti interes u zakonodavnom procesu i da je on opravdan, jer se radi o pokušaju valorizacionog suzbijanja pogubnog dejstva hiper-inflacije na novčane obaveze. A u članu 34. petogodišnji opšti rok zastarjelosti produžen je onako kako i odgovara njegovom značaju, tj. na deset godina, tako da se blagodetima ovoga opšteg roka mogu koristiti subjekti čija obaveza u ranijem opštem roku od pet godina nije zastarjela.

PITANJE PRIMJENE TZV. "STARIH PRAVNIH PRAVILA" NAKON STUPANJA NA SNAGU ZOO

Mi smo već iznijeli značaj tzv. "starih pravnih pravila" građanskih zakonika koje je kao "sadržinu", a ne kao "normu" reafirmisao poznati Zakon o nevažnosti... Jer, svako pravno pravilo sastoji se od sadržine i norme. Starim pravnim pravilima Zakonom o nevažnosti... održan je sadržinski značaj pod uslovom da su sudu potrebna takva pravila iako njihova primjena ne protivrječi Zakonu o nevažnosti... A norma za njihovu primjenu, ako se sudija odluči da ih upotrijebi, je upravo u Zakonu o nevažnosti pravnih propisa donijetih prije 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije.

Pravo je, inače, determinisan sistem kao niz pravila u obliku pravnih normi u raznovrsnim pravnim aktima. Tako su i pravila obligacionog prava sada formulisana kao pravne norme u velikom kodifikatorskom djelu kakvo je ZOO. Međutim, ZOO ne obuhvata, ne daje pravila u obliku normi, ili njegove norme ne sadrže pravila o npr.: poklonu, posluži, ortakluku, šteti od životinja, šteti od građevina ili o šteti od padanja, bacanja ili prosipanja iz prostorija. Treba imati u vidu da su i za ova pitanja postojala pravna pravila u bivšim građanskim zakoncima. Postavlja se pitanje da li ova pravila treba i dalje primjenjivati pod kondicijama iz Zakona o nevažnosti... ili uzeti da su ova pitanja van interesa za pozitivno obligaciono pravo, te ako se jave u životu da treba primijeniti pravila opšteg dijela obligacionog prava, pravila o tumačenju i metod zakonske ili pravne analogije.

O tome postoje dva mišljenja u pravnoj teoriji po donošenju ZOO: prema profesoru Peroviću, primena pravnih pravila predratnih zakona a preko njih i neka vrsta reinkarnacije AGZ-a, SGZ-a, itd. - pojava koja je u ovoj oblasti u našem pravnom životu bila prisutna više od trideset godina, okončava se stupanjem na snagu ovog zakona, sa napomenom da Zakon nema povratno dejstvo... Samim tim, ističe profesor Perović, i pomenuti Zakon o nevažnosti dobija sve više samo istorijski značaj. Međutim, nastavlja profesor Perović, ukoliko jedan obligacioni odnos nije regulisan Zakonom o obligacionim odnosima niti drugim propisom (na pr. izvesna pitanja u oblasti poklona ili posluge), postavlja se pitanje mogu li se na te odnose i dalje primjenjivati pravna pravila u smislu Zakona o nevažnosti... Čini se, zaključuje profesor Perović, da i kod ovog pitanja, prilikom izbora pravnog pravila, treba početi od duha ove kodifikacije, tj. od principa i opštih pravila Zakona o obligacionim odnosima a u okviru ustavom utvrđenih načela društvenog uređenja.

Ovim zaključkom, profesor Perović daje, kompromisnu formulu koja je na tragu podršci jednom eksplicitnom stavu profesora Goldštajna u Prolegomeni Zakonu o obveznim odnosima. Obvezno pravo, knj. I, Zagreb 1978, str. 15. Taj stav, in extenso glasi:

"Zakon o obveznim odnosima predstavlja kodifikatorski rad. Obvezno je pravo tim zakonom kodificirano u cjelini, pa se pravna pravila predratnih građanskih zakonika i trgovačkih zakona ne mogu više primjenjivati. Ako je u tom zakonu izostavljeno nešto što je do sada bilo regulirano, ima se smatrati da je to učinjeno namjerno. Ako u njemu ima praznina, one se ne bi mogle popuniti pozivanjem na pravna pravila predratnih zakona, već se mogu popuniti usvojenim metodama interpretacije. Tako, na primjer, Zakon ne poznaje institut ortakluka poznat bivšim građanskim zakoncima. Praksa se neće moći odreći tog instituta, ali se neće moći pozivati ni na pravna pravila predratnih zakona, već će se ortakluk smatrati, s gledišta Zakona o obveznim odnosima, neimenovanim ugovorom."

A, dalje, profesor Goldštajn rezonuje: "S druge strane zakon nije obuhvatio cjelokupno obvezno pravo. Za republičko odnosno pokrajinsko zakonodavstvo rezervirano je na osnovi saveznog ustava (član 281.) sve što ne spada u opći dio obligacija i ugovorne i druge obligacione odnose u oblasti prometa roba i usluga. Za neprivredne subjekte trebaće, dakle, propise obveznog prava potražiti i izvan Zakona o obveznim odnosima."

Dakle, ma koliko rezolutno ovo stanovište bilo, ono ne isključuje da se "propisi" a vjerovatno se misli na "pravila" obligacionog prava traže i, ako nije moguće u pozitivnim propisima i prema "popunjavanju praznina usvojenim metodama interpretacije" da je to "izvan" ZOO i u starim pravnim pravilima?

Profesor Jožef Salma ("Obligaciono pravo", Naučna knjiga, Beograd, 1988 godine str. 58) zauzima stav po ovom pitanju ovako: "Donošenjem saveznog Zakona o obligacionim odnosima predratna pravna pravila gotovo su u cjelini, tačnije, u regulisanim dijelovima obligacionih odnosa izgubili svaki pozitivno pravni značaj".

I na kraju iznošenja pogleda pravnih teoretičara ističemo i mišljenje profesora Živomira S. Đorđevića i profesora Vladana S. Stankovića ("Obligaciono pravo", izdanje Naučna knjiga, Beograd 1986. godine strana 32) koje glasi: "Ali, postavlja se pitanje, koja će se pravna pravila primjenjivati na obligacionopravne odnose čije regulisanje spada u

normativnu nadležnost republika i pokrajina, dok ti odnosi od strane njih ne budu regulisani. Smatramo da treba primjenjivati pravna pravila sadržana u propisima bivše Jugoslavije na osnovu Zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih prije 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije koji je, kao što je već rečeno, donijet 1946. godine".

Međutim, realnost raspada Jugoslavije i promjena društveno ekonomskog sistema ponovo postavlja pitanje primjene sada Zakona o nevažnosti kojim su se željeli zaštititi tzv. socijalistički odnosi u nastajanju, nasuprot poraženim, u svoje vrijeme, buržoaskim društvenim odnosima čiji su "mali ustavi" upravo kodifikacije građanskog zakonodavstva. Ovo pitanje nije riješio ni ZOO u prelaznim i završnim odredbama. Republike i pokrajine kao federalne jedinice savezne države Jugoslavije prestale su postojati kao federalne jedinice. Osim toga, koliko nam je poznato nisu ni za vrijeme svoje egzistencije u SRJ iskoristile ustavno ovlaštenje da posebno urede obligacione odnose koje im je ustav ostavio u nadležnost.

Smatramo, a s obzirom na tradiciju našeg prava koje je zakonsko a ne presedentno pravo (kod kojeg je kao izvor prava označena sudska odluka i kao obrazac za rješavanje sličnih slučajeva podignuta na rang opšteg pravila - kao u anglosaksonskom pravu) da je dosadašnja praksa naših sudova u slučajevima kada pozitivno pravo niti običaji koje zakon priznaje ne daju odgovarajuće pravilo, bila opravdana primjena "starog pravnog pravila". Sigurno je da za pravnu izvjesnost (sigurnost) kod primjene prava u pravnoj svijesti žive sadržaji tzv. "starih pravnih pravila", da ih naši sudovi poznaju i da stranke u ta pravila imaju uvida.

Daleko bi veća nesigurnost nastala ukoliko bi se sudovima ostavile odriježene ruke u formiranju sudskog presedenta. Time bi se izvršio drastičan "upad u pravni sistem", što bi još više komplikovalo krizu našeg pravnog sistema.

Ne bi bilo opravdano izvaditi još jednu ciglu iz trošne zgrade pravnog sistema. Stoga se priklanjamo shvatanju da, u krajnjem slučaju, kada se iscrpe mogućnosti primjene pozitivnopravnih odnosa i zakonom priznatih običaja sud za rješenje konkretnog pitanja posegne za sadržajem starog pravnog pravila čime se podržava nimalo loša orijentacija na očuvanju tradicije našeg pravosuđa.

POTREBA DALJNJEG UTVRĐIVANJA OBLIGACIONO-PRAVNIH ODNOSA U REPUBLICI SRPSKOJ

Republika Srpska, kao entitet u sastavu BiH, prema članu 1. stavu 1. (Dejtonskog) Ustava BiH, konstitutivni je državno-pravni dio BiH koja nastavlja "pravno postojanje po međunarodnom pravu kao država, sa unutrašnjom strukturom izmijenjenom prema ovim odredbama i sa svojim sadašnjim međunarodno priznatim granicama". "Član 3. (Dejtonskog) Ustava BiH u stavu 2. tačka c. određuje da će entiteti obezbijediti sigurne i bezbjedne uslove u okvirima svoje nadležnosti održavanjem ustanova za sprovođenje građanskih zakona koji će djelovati u skladu sa međunarodno priznatim standardima i uz poštovanje međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda". Prema Amandmanu XXXII Ustava RS, Republika uređuje "svojinske i obligacione odnose". To znači da materija obligacionih odnosa spada u isključivu nadležnost Republike Srpske (odnosno entiteta) čemu se Dejtonski ustav BiH ne protivi.

Republika Srpska je na opisan način, izmjenama i dopunama ZOO donijetog u SFRJ kao izvornika, djelimično regulisala obligacione odnose. Izvornik ZOO donijet je u vrijeme izgradnje samoupravnog socijalističkog društva i primata udruženog rada nad tržišnim zakonitostima. Praktična realizacija člana 12. Ustavnog zakona... RS u sudovima zahtjeva sudije kreativce u tumačenju i primjeni prava i izboru pravila na podlozi materijalno, kadrovski i moralno stabilnog i nezavisnog pravosuđa. Pored zagovornika potpune recepcije prava SRJ koja bi podrazumjevala i izmjene i dopune i samog člana 12. Ustavnog zakona RS, pojedini autori stoje na stanovištu da RS treba "hitno" da donese "građanski kodeks", odnosno "zakonik" tako što bi se sadašnje građansko zakonodavstvo oformljeno dugim razvojem u specijalnim zakonima kodifikovalo.

Očito je da njima nije jasno da specijalizacija u zakonodavstvu nije slučajna ili pogrešna pojava već posljedica zakonomjernosti i trendova razvoja društvenih odnosa koje pravo svojom regulativnom djelatnošću pretvara u pravne odnose. Još je slavni Valtazar Bogišić naučno dokazao da porodično pravo ne spada u Građanski kodeks. To je pripisano njegovoj nesumnjivoj genijalnosti bolje rečeno naučničkoj marljivosti i poštenju. Profesor Konstantinović je dokazao da nasljedno pravo mora da ima posebno mjesto u sistemu građansko-pravnog zakonodavstva, a takođe i da obligacioni odnosi moraju da imaju svoje posebno mjesto i da je to mjesto posljedica modernog razvoja.

Ni slavni Bogišić ni slavni Konstantinović ne daju za pravo nekim novim Šćepanima da se proglase za velike kodifikatore i da pođu u svojoj uobrazilji stopama velikih prethodnika. Na kraju to bi bilo i groteskno: ni manje i suspektnije države, a većeg građanskog kodeksa! Nesumnjivo je da postoje legitimne osnove i značajne potrebe za dogradnjom unutrašnjeg entitetskog prava. To se naročito vidi u oblasti građanskog prava, ali i značajnih dijelova javnog prava. Umjesto toga donošeno je veoma obimno interventno zakonodavstvo vezano za rješavanje raznih pitanja vezanih

za ratnu i poratnu situaciju u Republici Srpskoj. Riječ je o naročitoj vrsti intervencionističkog zakonodavstva kojim se izvršnoj vlasti tačnije funkcionerima izvršne vlasti daju široka ovlašćenja.

Ono što je u cijeloj toj hipertrofičnoj aktivnosti donošenja propisa "sreća u nesreći" je pasivnost činovničkog normativnog aparata iz resornih ministarstava na mijenjanju ključnih ili sistematskih zakona od sudbinskog značaja za prava i slobode građana, zaštitu života i imovine građana, nasljednih prava i porodično pravnih odnosa. Sve ishitrene zakonodavne intervencije koje su omiljeni manir zakonodavca u ovim vremenima i na ovim prostorima su normativni avanturizam koji ovim osjetljivim oblastima društvenih odnosa mogu počiniti ogromne štete i ugroziti prava i slobode građana. To je već i počinjeno kada se radi o regulisanju prava na nepokretnoj imovini građana kao i kada su u pitanju propisi o statusnim promjenama privrednih subjekata.

Za bilo kakav opsežniji zahvat na području normiranja građansko pravnih odnosa nužna je naučno verifikovana metodologija i angažovanje najistaknutijih naučnih i stručnih kadrova. Osim što ne postoje uslovi za formiranje kvalitetnih ekspertskih timova ne postoje ni društveno-ekonomski, politički i ekonomsko-finansijski uslovi za kvalitetan zakonodavni rad na ovim osjetljivim područjima. Pored toga izolacionistički i originalno pristupati uređivanju društvenih odnosa danas je kontraproduktivno i nekompatibilno vodećim pravnim sistemima u okruženju počev od SRJ do EU.

Pored ovoga, proces specijalizacije u zakonodavnom procesu je nepovratna vladajuća tendencija razvoja prava. Miodrag Jovičić govoreći o promjenama u svojstvima zakona pod tim razumjeva slijedeće promjene panjuridizaciju, proliferaciju i pokretljivost, kao i specijalizaciju zakona. Zakoni su sve "specijalniji", jer je oblast regulisanja svakog od njih sve uža. Takav trend je, po akademiku Jovičiću, uslovljen razvojem nauke i tehnike ljudskog društva i kulture, kao i jačanje zakonodavne uloge države i usavršavanjem njene zakonodavne tehnike država želi "što više i što preciznije" da obuhvati i reguliše.

I da zaključimo, slijedeći misao Jovičića: "Ako se početkom XIX vijeka započelo sa zakonodavnim regulisanjem osnovnih oblasti društvenih odnosa, pa je gotovo svuda pristupljeno donošenju prvenstveno pet "klasičnih" kodeksa (građanski, krivični, trgovački, o krivičnom i građanskom postupku) a osim njih i zakona koji pretežno regulišu relativno široke oblasti društvenih odnosa, vremenom se donose sve specijalniji zakoni". Takav se proces kod nas već odigrao u oblasti građansko-pravnih odnosa i njihovog magistralnog regulisanja.

Ono što sačinjava sadržaj devetnaestovjekovnog civilnog kodeksa danas je rasčlanjeno u posebnim zakonima: svojinski i stvarno pravni odnosi, obligacioni odnosi, porodični odnosi, nasljeđivanje, parnični, vanparnični, izvršni i stečajni postupak i sl. Čitava ova specijalizacija izvršena je društveno opravdano i naučno utemeljeno. Ne treba zaboraviti da su njeni rodonačelnici naši najveći pravници: Valtazar Bogišić i Mihailo Konstantinović. Na pragu XXI vijeka na početku trećeg milenijuma, ne postoje kodifikatorski razlozi s početka XIX vijeka. To bi bilo zaustavljanje i zaokret unazad čemu smo mi inače sudbinski skloni, ali nas mitološka zanesenost uvijek skupo košta izgubljenog vremena i negativnog rezultata. (više Miodrag Jovičić: "Zakon i zakonitost").

Zbog svega iznesenog smatramo da i u Republici Srpskoj Zakon o obligacionim odnosima treba da ostane kao poseban zakon i da se izvrši njegovo nužno noveliranje tako što bi se normirali i nenormirani odnosi na koje su se, do sada, odnosila i primjenjivala tzv. pravna pravila građanskih zakonika. Osnova za izradu tako upotpunjenog teksta ZOO nalazi se u Skici za zakonik o obligacijama i ugovorima profesora Konstantinovića, za koju je opšteusvojeno gledište da je cjelovit projekat regulisanja obligacionih odnosa.

To znači da bi nova redakcija ZOO trebala da obuhvati ugovor o poklonu, ortakluku, doživotnoj renti, doživotnom izdržavanju i izdavački ugovor i dr.

Pored toga upotpunjeni zakonski tekst redakcija bi morala iščistiti od napuštenih institucija vezanih za društvenu svojinu, samoupravljanje i udruženi rad što je već dobrim dijelom i učinjeno izmjenama i dopunama ZOO izvršenim u SRJ i prezetim u RS 1993. godine.

I na kraju najznačajniji dio ovog posla je redefinisanje instituta obligacionog prava u cilju uvažavanja dosadašnjih rezultata naučne kritike zbog toga što pojedini instituti predstavljaju kontradiktorne kompromise svojevremene redakcijske nesloge prilikom donošenja izvornika ZOO.

II
S A D R Ź A J
ZAKONA O OBLIGACIONIM ODNOSIMA

DEO PRVI

OPŠTI DEO

Strana

GLAVA I – OSNOVNA NAČELA	23
GLAVA II – NASTANAK OBAVEZA	25
O d e l j a k 1. Ugovor	25
O d s e k 1. Zaključenje ugovora	25
I. Saglasnost volja	25
II. Predmet	26
III. Osnov	27
IV. Sposobnost	27
V. Mane volje	27
VI. Forma ugovora	28
VII. Uslov	29
VIII. Rok	29
IX. Kapara i odustanica	29
O d s e k 2. Zastupanje	29
I. O zastupanju uopšte	29
II. Punomoćje	30
III. Poslovno punomoćje	30
IV. Ovlašćenja trgovinskog putnika	31
V. Ovlašćenja lica koja obavljaju određene poslove	31
O d s e k 3. Tumačenje ugovora	31
O d s e k 4. Nevažnost ugovora	31
I. Ništavi ugovori	31
II. Rušljivi ugovori	32
O d s e k 5. Dvostrani ugovori	32
I. Odgovornost za materijalne i pravne nedostatke ispunjenja	32
II. Prigovor neispunjenja ugovora	32
III. Raskidanje ugovora zbog neispunjenja	33
IV. Raskidanje ili izmena ugovora zbog promenjenih okolnosti	33
V. Nemogućnost ispunjenja	34
VI. Prekomerno oštećenje	34
VII. Zelenaški ugovor	34
VIII. Opšti uslovi formularnih ugovora	34
IX. Ustupanje ugovora	34
O d s e k 6. Opšta dejstva ugovora	35
I. Stvaranje obaveze za ugovorače	35
II. Ugovor u korist trećeg lica	35
O d e l j a k 2. Prouzrokovanje štete	35
O d s e k 1. Opšta načela	35
O d s e k 2. Odgovornost po osnovu krivice	35
O d s e k 3. Odgovornost za drugog	36
O d s e k 4. Odgovornost preduzeća i drugih pravnih lica prema trećem	36

O d s e k 5.	Odgovornost za štetu od opasne stvari ili opasne delatnosti	37
I.	Opšte odredbe	37
II.	Odgovornost u slučaju udesa izazvanog motornim vozilom u pokretu	37
III.	Odgovornost proizvođača stvari sa nedostatkom	37
O d s e k 6.	Posebni slučajevi odgovornosti	37
O d s e k 7.	Naknada	38
I.	Naknada materijalne štete	38
II.	Obim naknade materijalne štete	38
III.	Posebno o naknadi materijalne štete u slučaju smrti, telesne povrede i oštećenja zdravlja	38
IV.	Posebno o naknadi materijalne štete u slučaju povrede časti i širenja neistinitih navoda	39
V.	Naknada materijalne štete	39
O d s e k 8.	Odgovornost više lica za istu štetu	39
O d s e k 9.	Pravo oštećenika posle zastarelosti prava da zahteva naknadu	40
O d e l j a k 3.	Sticanje bez osnova	40
O d s e k 1.	Opšte pravilo	40
O d s e k 2.	Pravilo vraćanja	40
O d e l j a k 4.	Poslovodstvo bez naloga	40
O d s e k 1.	Opšte pravilo	40
O d s e k 2.	Obaveze i prava poslovođe bez naloga	40
O d s e k 3.	Vršenje tuđih poslova protiv zabrane	41
O d s e k 4.	Nepravo poslovodstvo	41
O d s e k 5.	Odobrenje	41
O d e l j a k 5.	Jednostrana izjava volje	41
O d s e k 1.	Javno obećanje nagrade	41
O d s e k 2.	Hartije od vrednosti	42
I.	Opšte odredbe	42
II.	Ostvarivanje prava	42
III.	Prenos hartije od vrednosti	42
IV.	Promene kod hartija od vrednosti	43
V.	Ispunjenje obaveze iz hartije od vrednosti	43
VI.	Legitimacioni papiri i znaci	44
VII.	Ostale odredbe	44
GLAVA III – DEJSTVA OBAVEZA		45
O d e l j a k 1.	Poveriočeva prava i dužnikove obaveze	45
O d s e k 1.	Pravo na naknadu štete	45
I.	Opšta pravila	45
II.	Ugovorna kazna	45
III.	Zatezna kamata	46
O d s e k 2.	Pobijanje dužnikovih pravnih radnji	46
O d s e k 3.	Pravo zadržavanja	47
O d e l j a k 2.	Poveriočeva prava u nekim posebnim slučajevima	47
GLAVA IV. – PRESTANAK OBAVEZA		48
O d e l j a k 1.	Opšte pravilo	48
O d e l j a k 2.	Ispunjenje	48
O d s e k 1.	Opšta pravila o ispunjenju	48
I.	Ko može ispuniti i troškovi ispunjenja	48
II.	Ispunjenje sa subrogacijom	48
III.	Kome se vrši ispunjenje	48
IV.	Predmet ispunjenja	49

V.	Uračunavanje ispunjenja	49
VI.	Vreme ispunjenja	49
VII.	Mesto ispunjenja	50
VIII.	Priznanica	50
IX.	Vraćanje obveznice	50
O d s e k 2.	Docnja	50
I.	Docnja dužnika	50
II.	Docnja poverioca	50
O d s e k 3.	Polaganje i prodaja dugovane stvari	50
O d e l j a k 3.	Ostali načini prestanka obaveza	51
O d s e k 1.	Prebijanje (kompenzacija)	51
O d s e k 2.	Otpuštanje duga	52
O d s e k 3.	Prenov (novacija)	52
O d s e k 4.	Sjedinjavanje (konfuzija)	52
O d s e k 5.	Nemogućnost ispunjenja	53
O d s e k 6.	Protek vremena, otkaz	53
O d s e k 7.	Smrt	53
O d e l j a k 4.	Zastarelost	53
O d s e k 1.	Opšte odredbe	53
O d s e k 2.	Vreme potrebno za zastarelost	54
O d s e k 3.	Zastoj zastarevanja	55
O d s e k 4.	Prekid zastarevanja	55
GLAVA V – RAZNE VRSTE OBAVEZA		56
O d e l j a k 1.	Novčane obaveze	56
O d s e k 1.	Opšte odredbe	56
O d s e k 2.	Ugovorna kamata	56
O d e l j a k 2.	Obaveze sa više predmeta	57
O d s e k 1.	Alternativne obaveze	57
O d s e k 2.	Fakultativne obaveze i fakultativna potraživanja	57
I.	Fakultativne obaveze	57
II.	Fakultativna potraživanja	57
O d e l j a k 3.	Obaveze sa više dužnika ili poverilaca	57
O d s e k 1.	Deljive obaveze	57
I.	Solidarnost dužnika	58
II.	Solidarnost poverilaca	58
O d s e k 3.	Nedeljive obaveze	59
GLAVA VI – PROMENA POVERIOCA ILI DUŽNIKA		59
O d e l j a k 1.	Ustupanje potraživanja ugovorom (cesija)	59
O d s e k 1.	Opšte odredbe	59
O d s e k 2.	Odnos prijemnika i dužnika	60
O d s e k 3.	Odnos ustupioca i prijemnika	60
O d s e k 4.	Posebni slučajevi ustupanja potraživanja	60
O d e l j a k 2.	Promena dužnika	60
O d s e k 1.	Preuzimanje duga	60
I.	Opšte odredbe	60
II.	Dejstvo ugovora o preuzimanju duga	60
O d s e k 2.	Pristupanje dugu	61
O d s e k 3.	Preuzimanje ispunjenja	61

DEO DRUGI

UGOVORI

Strana

GLAVA VII – PRODAJA	62
O d e l j a k 1. Opšte odredbe	62
O d e l j a k 2. Sastojci ugovora o prodaji	62
O d s e k 1. Stvar	62
O d s e k 2. Cena	63
O d e l j a k 3. Obaveze prodavca	63
O d s e k 1. Predaja stvari	63
I. O predaji uopšte	63
II. Istovremeno izvršenje predaje stvari i isplate cene	64
O d s e k 2. Odgovornost za materijalne nedostatke	64
I. O materijalnim nedostacima uopšte	64
II. Prava kupca	65
III. Garancija za ispravno funkcionisanje prodate stvari	66
O d s e k 3. Odgovornost za pravne nedostatke (zaštita od evikcije)	66
O d e l j a k 4. Obaveze kupca	67
O d s e k 1. Isplata cena	67
O d s e k 2. Preuzimanje stvari	67
O d e l j a k 5. Obaveza čuvanja stvari za račun saugovarača	67
O d e l j a k 6. Naknada štete u slučaju raskida prodaje	68
O d e l j a k 7. Slučajevi prodaje sa naročitim pogodbama	68
O d s e k 1. Prodaja sa pravom preče kupovine	68
O d s e k 2. Kupovina na probu	69
O d s e k 3. Prodaja po uzorku ili modelu	69
O d s e k 4. Prodaja sa specifikacijom	69
O d s e k 5. Prodaja sa zadržavanjem prava svojine	69
O d s e k 6. Prodaja sa obročnim otplatama cene	69
GLAVA VIII – RAZMENA	70
GLAVA IX – PRODAJNI NALOG	71
GLAVA X – ZAJAM	71
O d e l j a k 1. Opšte odredbe	71
O d e l j a k 2. Obaveze zajmodavca	71
O d e l j a k 3. Obaveze zajmoprimca	71
O d e l j a k 4. Namenski zajam	72
GLAVA XI – ZAKUP	72
O d e l j a k 1. Opšte odredbe	72
O d e l j a k 2. Obaveze zakupodavca	72
O d e l j a k 3. Obaveze zakupca	73
O d e l j a k 4. Podzakup	74
O d e l j a k 5. Otudjenje zakupljene stvari	74
O d e l j a k 6. Prestanak zakupa	74
GLAVA XII – UGOVOR O DELU	75
O d e l j a k 1. Opšte odredbe	75
O d e l j a k 2. Nadzor	75

O d e l j a k 3.	Zaključivanje ugovora nadmetanjem	75
O d e l j a k 4.	Obaveze poslenika	75
O d e l j a k 5.	Odgovornost za nedostatke	76
O d e l j a k 6.	Obaveza naručioca	77
O d e l j a k 7.	Rizik	77
O d e l j a k 8.	Pravo zaloge	77
O d e l j a k 9.	Prestanak ugovora	77
GLAVA XIII – UGOVOR O GRAĐENJU		78
O d e l j a k 1.	Opšte odredbe	78
O d e l j a k 2.	Ugovor o građenju sa posebnom odredbom	79
O d e l j a k 3.	Odgovornost za nedostatke	79
O d e l j a k 4.	Odgovornost izvođača i projektanta za solidnost građevine	79
GLAVA XIV – PREVOZ		80
O d e l j a k 1.	Opšte odredbe	80
O d e l j a k 2.	Ugovor o prevozu stvari	80
O d s e k 1.	Opšte odredbe	80
O d s e k 2.	Odnos pošiljaoca i prevozioca	81
O d s e k 3.	Odnos prevozioca i primaoca	81
O d s e k 4.	Odgovornost prevozioca za gubitak, oštećenje i zadocnjenje pošiljke	82
O d s e k 5.	Učešće više prevoznika u prevozu pošiljke	82
O d s e k 6.	Pravo zaloge	83
O d e l j a k 3.	Ugovor o prevozu lica	83
GLAVA XV – UGOVOR O LICENCI		84
O d e l j a k 1.	Opšte odredbe	84
O d e l j a k 2.	Obaveze davaoca licence	84
O d e l j a k 3.	Obaveze sticaoca licence	84
O d e l j a k 4.	Podlicenca	85
O d e l j a k 5.	Prestanak ugovora	85
GLAVA XVI – OSTAVA		86
O d e l j a k 1.	O ostavi uopšte	86
O d s e k 1.	Opšte odredbe	86
O d s e k 2.	Obaveze ostavoprimca	86
O d s e k 3.	Prava ostavoprimca	86
O d s e k 4.	Posebni slučajevi ostave	86
O d e l j a k 2.	Ugostiteljska ostava	87
GLAVA XVII – USKLADIŠTENJE		87
O d e l j a k 1.	Opšte odredbe	87
O d e l j a k 2.	Skladišnica	88
GLAVA XVIII – NALOG		89
O d e l j a k 1.	Opšte odredbe	89
O d e l j a k 2.	Obaveze nalogoprimca	89
O d e l j a k 3.	Obaveze nalogodavca	90
O d e l j a k 4.	Prestanak naloga	90
GLAVA XIX – KOMISION		91
O d e l j a k 1.	Opšte odredbe	91
O d e l j a k 2.	Obaveze komisionara	92
O d e l j a k 3.	Obaveze komitenta	92

O d e l j a k 4.	Založno pravo	92
O d e l j a k 5.	Odnosi sa trećim licima	92
GLAVA XX – UGOVOR O TRGOVINSKOM ZASTUPANJU		93
O d e l j a k 1.	Opšte odredbe	93
O d e l j a k 2.	Obaveze zastupnika	93
O d e l j a k 3.	Obaveze nalagodavca	94
O d e l j a k 4.	Založno pravo	94
O d e l j a k 5.	Prestanak ugovora	94
GLAVA XXI – POSREDOVANJE		95
O d e l j a k 1.	Opšte odredbe	95
O d e l j a k 2.	Obaveze posrednika	95
O d e l j a k 3.	Obaveze nalagodavca	95
GLAVA XXII – OTPREMANJE (ŠPEDIČIJA)		96
O d e l j a k 1.	Opšte odredbe	96
O d e l j a k 2.	Obaveze otpremnika	96
O d e l j a k 3.	Obaveze nalagodavca	97
O d e l j a k 4.	Posebni slučajevi otpremanja	97
O d e l j a k 5.	Založno pravo otpremnika	97
GLAVA XXIII – UGOVOR O KONTROLI ROBE I USLUGA		98
GLAVA XXIV – UGOVOR O ORGANIZOVANJU PUTOVANJA		99
O d e l j a k 1.	Opšte odredbe	99
O d e l j a k 2.	Obaveze organizatora putovanja	99
O d e l j a k 3.	Obaveze putnika	100
O d e l j a k 4.	Posebna prava i obaveze ugovornih strana	100
GLAVA XXV – POSREDNIČKI UGOVOR O PUTOVANJU		101
GLAVA XXVI – UGOVOR O ANGAŽOVANJU UGOSTITELJSKIH KAPACITETA (UGOVOR O ALOTMANU)		101
O d e l j a k 1.	Opšte odredbe	101
O d e l j a k 2.	Obaveze turističke agencije	101
O d e l j a k 3.	Obaveze ugostitelja	102
O d e l j a k 4.	Pravo turističke agencije da odustane od ugovora	102
GLAVA XXVII – OSIGURANJE		103
O d e l j a k 1.	Zajedničke odredbe za imovinska osiguranja i osiguranje lica	103
O d s e k 1.	Opšte odredbe	103
O d s e k 2.	Zaključenje ugovora	103
O d s e k 3.	Obaveza osiguranika, odnosno ugovorača osiguranja	104
I.	Prijava okolnosti značajnih za ocenu rizika	104
II.	Plaćanje premije	104
III.	Obaveštavanje osiguravača o promenama rizika	105
O d s e k 4.	Obaveze osiguravača	105
O d s e k 5.	Trajanje osiguranja	105
O d e l j a k 2.	Osiguranje imovine	106
O d s e k 1.	Opšte odredbe	106
O d s e k 2.	Ograničenje osiguranih rizika	106
O d s e k 3.	Nadosiguranje i ugovor sa više osiguravača	106
O d s e k 4.	Podosiguranje	107

O d s e k 5.	Prelaz ugovora i isplata naknade iz osiguranja drugome	107
O d s e k 6.	Prelaz osiguranikovih prava prema odgovornom licu na osiguravača (subrogacija)	107
O d s e k 7.	Osiguranje od odgovornosti	108
O d e l j a k 3.	Osiguranje lica	108
O d s e k 1.	Opšte odredbe	108
O d s e k 2.	Isključeni rizici	109
O d s e k 3.	Prva ugovorača osiguranja pre nastupanja osiguranog slučaja	109
O d s e k 4.	Osiguranje života u korist trećeg lica	109
GLAVA XXVIII - ZALOGA		110
O d e l j a k 1.	Opšte odredbe	110
O d e l j a k 2.	Zalaganje stvari	111
O d s e k 1.	Obaveze zalagodavca	111
O d s e k 2.	Obaveze zalogoprimca	111
O d s e k 3.	Prava zalogoprimca	111
O d s e k 4.	Prestanak založnog prava	112
O d e l j a k 3.	Zalaganje potraživanja i drugih prava	112
O d s e k 1.	Zalaganje potraživanja	112
O d s e k 2.	Davanje u zalogu drugih prava	113
O d s e k 3.	Primena odredbi o davanju u zalogu telesnih stvari	113
GLAVA XXIX - JEMSTVO		113
O d e l j a k 1.	Opšte odredbe	113
O d e l j a k 2.	Odnos poverioca i jemca	113
O d e l j a k 3.	Odnos jemca i dužnika	114
O d e l j a k 4.	Regres isplatioca prema ostalim jemcima	115
O d e l j a k 5.	Zastarelost	115
GLAVA XXX - UPUĆIVANJE (ASIGNACIJA)		115
O d e l j a k 1.	Pojam ugovora	115
O d e l j a k 2.	Odnosi primaoca uputa i upućenika	115
O d e l j a k 3.	Odnos primaoca uputa i uputioca	115
O d e l j a k 4.	Odnos uputioca i upućenika	116
O d e l j a k 5.	Smrt i lišenje poslovne sposobnosti	116
O d e l j a k 6.	Uput u obliku hartije na donosioca	116
O d e l j a k 7.	Uput u obliku hartije po naredbi	116
GLAVA XXXI - BANKARSKI NOVČANI DEPOZITI		117
O d e l j a k 1.	Novčani depozit	117
O d e l j a k 2.	Ulog na štednju	117
GLAVA XXXII - DEPONOVANJE HARTIJA OD VREDNOSTI		118
GLAVA XXXIII - BANKARSKI TEKUĆI RAČUN		118
GLAVA XXXIV - UGOVOR O SEFU		119
GLAVA XXXV - UGOVOR O KREDITU		120
GLAVA XXXVI - UGOVOR O KREDITU NA OSNOVU ZALOGHE HARTIJE OD VREDNOSTI		120
GLAVA XXXVII - AKREDITIVI		121
GLAVA XXXVIII - BANKARSKA GARANCIJA		122
GLAVA XXXIX - PRIMENA ODREDBI O BANKARSKOM POSLOVANJU		122

GLAVA XL - PORAVNANJE 122

DEO TREĆI

MERODAVNO PRAVO U SLUČAJU SUKOBA
REPUBLIČKIH ZAKONA 124

DEO ČETVRTI

PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE 124

III

Z A K O N

O OBLIGACIONIM ODNOSIMA

DEO PRVI

OPŠTI DEO

Glava I

OSNOVNA NAČELA

Sadržina zakona

Član 1.

Ovim zakonom uređuju se obligacioni odnosi koji nastaju iz ugovora, prouzrokovanja štete, sticanja bez osnova, posloводства bez naloga, jednostrane izjave volje i drugih zakonom utvrđenih činjenica.

Strane u obligacionim odnosima

Član 2.

Strane u obligacionim odnosima mogu biti fizička i pravna lica.

Obligacioni odnosi i raspolaganje društvenim sredstvima

Član 3.¹

1. Društvena pravna lica učestvuju u obligacionim odnosima u ostvarivanju prava raspolaganja društvenim sredstvima kojima upravljaju radnici u osnovnim i drugim organizacijama udruženog rada, odnosno radni ljudi u drugim društvenim pravnim licima.

2. Društvena pravna lica ostvaruju pravo raspolaganja društvenim sredstvima u obligacionim odnosima saglasno odlukama koje radnici u osnovnim i drugim organizacijama udruženog rada, odnosno radni ljudi u drugim društvenim pravnim licima donose u skladu sa statutom, drugim samoupravnim opštim aktima i zakonom.

Obligacioni odnosi i društveno planiranje

Član 4.²

Društvena pravna lica u zasnivanju obligacionih odnosa postupaju u skladu sa svojim planovima i obezbeđuju izvršavanje materijalnih obaveza preuzetih samoupravnim sporazumima i osnovama planova samoupravnih organizacija i zajednica i dogovorima o osnovama planova društveno-političkih zajednica.

Član 5. (brisan)

Član 6. (brisan)

Član 7. (brisan)

Član 8. (brisan)

Član 9. (brisan)

Autonomija volje

Član 10.

Strane u obligacionim odnosima su slobodne, u granicama prinudnih propisa, javnog poretka i dobrih običaja, da svoje odnose urede po svojoj volji.

Ravnopravnost strana

Član 11.

Strane u obligacionom odnosu su ravnopravne.

Načelo savesnosti i poštenja

Član 12.

U zasnivanju obligacionih odnosa i ostvarivanju prava i obaveza iz tih odnosa strane su dužne da se pridržavaju načela savesnosti i poštenja.

Zabrana zloupotrebe prava

Član 13.

1. Zabranjeno je vršenje prava iz obligacionih odnosa protivno cilju zbog koga je ono zakonom ustanovljeno ili priznato.

2. /brisan/

Zabrana stvaranja i iskorišćavanja monopolskog položaja

Član 14.

U zasnivanju obligacionih odnosa strane ne mogu ustanovljavati prava i obaveze kojima se za bilo koga stvara ili iskorišćava monopolski položaj na tržištu.

Načelo jednake vrednosti davanja

Član 15.

1. U zasnivanju dvostranih ugovora strane polaze od načela jednake vrednosti uzajamnih davanja.

¹ Ovaj član je odredbom člana 4. Zakona o izmenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima, - Službeni list SRJ, broj 31/93, brisan.

² Ovaj član je odredbom člana 4. Zakona o izmenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima, - Službeni list SRJ, broj 31/93, brisan.

2. Zakonom se određuje u kojim slučajevima narušavanje toga načela povlači pravne posledice.

Zabrana prouzrokovanja štete

Član 16.

Svako je dužan da se uzdrži od postupka kojim se može drugom prouzrokovati šteta.

Dužnosti ispunjenja obaveze

Član 17.

1. Strane u obligacionom odnosu dužne su da izvrše svoju obavezu i odgovorne su za njeno ispunjenje.

2. Obaveza se može ugasiti samo saglasnošću volja strana u obligacionom odnosu ili na osnovu zakona.

Ponašanje u izvršavanju obaveza i ostvarivanju prava

Član 18.

1. Strana u obligacionom odnosu dužna je da u izvršavanju svoje obaveze postupa sa pažnjom koja se u pravnom prometu zahteva u odgovarajućoj vrsti obligacionih odnosa (pažnja dobrog privrednika, odnosno pažnja dobrog domaćina).

2. Strana u obligacionom odnosu dužna je da u izvršavanju obaveza iz svoje profesionalne delatnosti postupa s povećanom pažnjom, prema pravilima struke i običajima (pažnja dobrog stručnjaka).

3. Strana u obligacionom odnosu dužna je da se u ostvarivanju svog prava uzdrži od postupka kojim bi se otežalo izvršenje obaveze drugog učesnika.

Rešavanje sporova na miran način

Član 19.

Strane u obligacionom odnosu nastojeće da sporove rešavaju usaglašavanjem, posredovanjem ili na drugi miran način.

Dispozitivni karakter odredaba zakona

Član 20.

Strane mogu svoj obligacioni odnos urediti drukčije, nego što je ovim zakonom određeno, ako iz pojedine odredbe ovog zakona ili iz njenog smisla ne proizlazi što drugo.

Primena dobrih poslovnih običaja

Član 21.

1. Strane u obligacionim odnosima dužne su da u pravnom prometu postupaju u skladu sa dobrim poslovnim običajima.

2. Na obligacione odnose se primenjuju uzanse ako su strane u obligacionim odnosima ugovorile njihovu primenu ili ako iz okolnosti proizlazi da su njihovu primenu htele.

Postupanje u skladu sa opštim aktima

Član 22.

1. Pravna lica u zasnivanju obligacionog odnosa postupaju u skladu sa svojim opštim aktima.

2. Ali, ugovor koji je zaključen ili druga pravna radnja koja je preduzeta suprotno tim aktima ostaje na snazi, osim ako je za to druga strana znala ili morala znati ili ako je ovim zakonom drukčije određeno.

Primena drugih saveznih zakona

Član 23.

Na obligacione odnose koji se utvrđuju drugim saveznim zakonima primenjuju se odredbe ovog zakona u pitanjima koja nisu uređena tim zakonom.

Primena republičkih, odnosno pokrajinskih zakona

Član 24.³

Primena pojedinih odredaba

Član 25.

1. Odredbe ovog zakona koje se odnose na ugovore primenjuju se na sve vrste ugovora, osim ako za ugovore u privredi nije izričito drukčije određeno.

2. Ugovori u privredi su, u smislu ovog zakona, ugovori koje preduzeća i druga pravna lica koja obavljaju privrednu delatnost, kao i imaoi radnji i drugi pojedinci koji u vidu registrovanog zanimanja obavljaju neku privrednu delatnost zaključuju među sobom u obavljanju delatnosti koje sačinjavaju predmete njihovog poslovanja ili su u vezi sa tim delatnostima.

3. Odredbe ovog zakona koje se odnose na ugovore shodno se primenjuju i na druge pravne poslove.

³ Prestao da važi 10. jula 1989. godine na osnovu odluke Ustavnog suda Jugoslavije ("Službeni list SFRJ", broj 45/89).

G l a v a I I

N A S T A N A K O B A V E Z A

Odeljak 1.

UGOVOR

O d s e k 1.

Z A K L J U Č E N J E U G O V O R A

I. SAGLASNOST VOLJA

Kad je ugovor zaključen

Član 26.

Ugovor je zaključen kad su se ugovorne strane saglasile o bitnim sastojcima ugovora.

Obavezno zaključenje i obavezna sadržina ugovora

Član 27.

1. Ako je neko po zakonu obavezan da zaključi ugovor, zainteresovano lice može zahtevati da se takav ugovor bez odlaganja zaključi.

2. Odredbe propisa kojima se, delimično ili u celini, određuje sadržina ugovora sastavni su delovi tih ugovora, te ih upotpunjavaju ili stupaju na mesto ugovornih odredbi koje nisu u saglasnosti sa njima.

Izjava volje

Član 28.

1. Volja za zaključenje ugovora može se izjaviti rečima, uobičajenim znacima ili drugim ponašanjem iz koga se sa sigurnošću može zaključiti o njenom postojanju.

2. Izjava volje mora da bude učinjena slobodno i ozbiljno.

Dozvola i odobrenje

Član 29.

1. Kad je za zaključenje ugovora potrebna saglasnost trećeg lica, ova saglasnost može biti data pre zaključenja ugovora, kao dozvola, ili posle njenog zaključenja, kao odobrenje, ako zakonom nije propisano što drugo.

2. Dozvola, odnosno odobrenje moraju biti dati u obliku propisanom za ugovore za čije se zaključenje daju.

Pregovori

Član 30.

1. Pregovori koji prethode zaključenju ugovora ne obavezuju i svaka ih strana može prekinuti kad god hoće.

2. Ali strana koja je vodila pregovore bez namere da zaključi ugovor odgovara za štetu nastalu vođenjem pregovora.

3. Odgovara za štetu i strana koja je vodila pregovore u nameri da zaključi ugovor, pa odustane od te namere bez osnovanog razloga i time drugoj strani prouzrokuje štetu

4. Ako se drukčije ne sporazumeju, svaka strana snosi svoje troškove oko priprema za zaključenje ugovora, a zajedničke troškove snose na jednake delove.

Vreme i mesto zaključenja ugovora

Član 31.

1. Ugovor je zaključen onog časa kad ponudilac primi izjavu ponudnog da prihvata ponudu.

2. Smatra se da je ugovor zaključen u mestu u kome je ponudilac imao svoje sedište, odnosno prebivalište u trenutku kad je učinio ponudu.

Ponuda

Član 32.

1. Ponuda je predlog za zaključenje ugovora učinjen određenom licu, koji sadrži sve bitne sastojke ugovora tako da bi se njegovim prihvatanjem mogao zaključiti ugovor.

2. Ako su ugovorne strane posle postignute saglasnosti o bitnim sastojcima ugovora ostavile neke sporedne tačke za docnije, ugovor se smatra zaključenim, a sporedne tačke, ako sami ugovarači ne postignu saglasnost o njima, urediće sud vodeći računa o prethodnim pregovorima, utvrđenoj praksi između ugovorača i običajima.

Opšta ponuda

Član 33.

Predlog za zaključenje ugovora učinjen neodređenom broju lica, koji sadrži bitne sastojke ugovora čijem je zaključenju namenjen, važi kao ponuda, ukoliko drukčije ne proizilazi iz okolnosti slučaja ili običaja.

Izlaganje robe

Član 34.

Izlaganje robe sa označenjem cene smatra se kao ponuda, ukoliko drukčije ne proizilazi iz okolnosti slučaja ili običaja.

Slanje kataloga i oglasa

Član 35.

1. Slanje kataloga, cenovnika, tarifa i drugih obaveštenja, kao i oglasi učinjeni putem štampe, letaka, radija, televizije ili na koji drugi način, ne predstavljaju ponudu za zaključenje ugovora, nego samo poziv da se učini ponuda pod objavljenim uslovima.

2. Ali će pošiljalac takvih poziva odgovarati za štetu koju bi pretrpeo ponudilac, ako bez osnovanog razloga nije prihvatio njegovu ponudu.

Dejstvo ponude

Član 36.

1. Ponudilac je vezan ponudom izuzev ako je svoju obavezu da održi ponudu isključio, ili ako to isključenje proizilazi iz okolnosti posla.
2. Ponuda se može opozvati samo ako je ponudeni primio opoziv pre prijema ponude ili istovremeno sa njom.

Do kada ponuda obavezuje

Član 37.

1. Ponuda u kojoj je određen rok za njeno prihvatanje obavezuje ponudioca do isteka tog roka.
2. Ako je ponudilac u pismu ili telegramu odredio rok za prihvatanje, smatraće se da je taj rok počeo teći od datuma označenog u pismu, odnosno od dana kada je telegram predat pošti.
3. U slučaju da pismo nije datirano, rok za prihvatanje ponude teče od dana kada je pismo predato pošti.
4. Ponuda učinjena odsutnom licu, u kojoj nije određen rok za prihvatanje, vezuje ponudioca za vreme koje je redovno potrebno da ponuda stigne ponudnomome, da je ovaj razmotri, o njoj odluči i da odgovor o prihvatanju stigne ponudiocu.

Forma ponude

Član 38.

1. Ponuda ugovora za čije zaključenje zakon zahteva posebnu formu obavezuje ponudioca samo ako je učinjena u toj formi.
2. Isto važi i za prihvatanje ponude.

Prihvatanje ponude

Član 39.

1. Ponuda je prihvaćena kad ponudilac primi izjavu ponudnog da prihvata ponudu.
2. Ponuda je prihvaćena i kad ponudeni pošalje stvar ili plati cenu, kao i kad učini neku drugu radnju koja se, na osnovu ponude, prakse utvrđene između zainteresovanih strana ili običaja, može smatrati kao izjava o prihvatanju.
3. Prihvatanje se može opozvati ako ponudilac primi izjavu o opozivanju pre izjave o prihvatanju ili istovremeno sa njom.

Prihvatanje neposredne ponude

Član 40.

1. Ponuda učinjena prisutnom licu smatra se odbijenom ako nije prihvaćena bez odlaganja, izuzev ako iz okolnosti proizilazi da ponudnom pripada izvestan rok za razmišljanje.
2. Ponuda učinjena telefonom, teleprinterom ili neposrednom radio-vezom smatra se kao ponuda prisutnom licu.

Prihvatanje ponude s predlogom da se izmeni

Član 41.

Ako ponudeni izjavi da prihvata ponudu i istovremeno predloži da se ona u nečemu izmeni ili dopuni, smatra se da je ponudu odbio i da je sa svoje strane učinio drugu ponudu svome ranijem ponudiocu.

Čutanje ponudnog

Član 42.

1. Čutanje ponudnog ne znači prihvatanje ponude.
2. Nema dejstva odredba u ponudi da će se čutanje ponudnog ili neko drugo njegovo propuštanje (na primer, ako ne odbije ponudu u određenom roku, ili ako pošlatu stvar o kojoj mu se nudi ugovor ne vrati u određenom roku i sl.) smatrati kao prihvatanje.
3. Ali, kad ponudeni stoji u stalnoj poslovnoj vezi s ponudiocem u pogledu određene robe, smatra se da je prihvatio ponudu koja se odnosi na takvu robu, ako je nije odmah ili u ostavljenom roku odbio.

4. Isto tako, lice koje se ponudilo drugom da izvršava njegove naloge za obavljanje određenih poslova, kao i lice u čiju poslovnu delatnost spada vršenje takvih naloga, dužno je da izvrši dobijeni nalog ako ga nije odmah odbilo.

5. Ako u slučaju iz prethodnog stava ponuda, odnosno nalog, nije odbijen, smatra se da je ugovor zaključen u trenutku kad je ponuda, odnosno nalog, stigao ponudnom.

Zadocnelo prihvatanje i zadocnelo dostavljanje izjave o prihvatanju

Član 43.

1. Prihvatanje ponude izvršeno sa zadocnjenjem smatra se kao nova ponuda od strane ponudnog.
2. Ali, ako je izjava o prihvatanju koja je učinjena blagovremeno, stigla ponudiocu posle isteka roka za prihvatanje, a ponudilac je znao ili je mogao znati da je izjava otposlata blagovremeno, ugovor je zaključen.
3. Ipak, ugovor u takvom slučaju nije zaključen ako ponudilac odmah, a najkasnije prvog idućeg radnog dana po prijemu izjave, ili i pre prijema izjave a po isteku roka za prihvatanje ponude, izvesti ponudnog da se zbog zakašnjenja ne smatra vezan svojom ponudom.

Smrt ili nesposobnost jedne strane

Član 44.

Ponuda ne gubi dejstvo ako je smrt ili nesposobnost jedne strane nastupila pre njenog prihvatanja, izuzev ako suprotno proizilazi iz namere strana, običaja ili prirode posla.

Predugovor

Član 45.

1. Predugovor je takav ugovor kojim se preuzima obaveza da se docnije zaključi drugi, glavni ugovor.
2. Propisi o formi glavnog ugovora važe i za predugovor, ako je propisana forma uslov punovažnosti ugovora.
3. Predugovor obavezuje ako sadrži bitne sastojke glavnog ugovora.
4. Na zahtev zainteresovane strane sud će naložiti drugoj strani koja odbija da pristupi zaključenju glavnog ugovora da to uradi u roku koji će joj odrediti.
5. Zaključenje glavnog ugovora može se zahtevati u roku od šest meseci od isteka predviđenog za njegovo zaključenje, a ako taj rok nije predviđen, onda od dana kada je prema prirodni posla i okolnostima ugovor trebalo da bude zaključen.
6. Predugovor ne obavezuje ako su se okolnosti od njegovog zaključenja toliko izmenile da ne bi bio ni zaključen da su takve okolnosti postojale u to vreme.

II. PREDMET

Kakav mora biti predmet obaveze

Član 46.

1. Ugovorna obaveza može se sastojati u davanju, činjenju, nečinjenju ili trpljenju.
2. Ona mora biti moguća, dopuštena i određena, odnosno određiva.

Ništavost ugovora zbog predmeta

Član 47.

Kada je predmet obaveze nemoguć, nedopušten, neodređen ili neodrediv, ugovor je ništav.

Naknadna mogućnost

Član 48.

Ugovor zaključen pod odložnim uslovom ili rokom punovažan je ako je predmet obaveze koji je u početku bio nemoguć postao moguć pre ostvarenja uslova ili isteka roka.

Kad je predmet obaveze nedopušten

Član 49.

Predmet obaveze je nedopušten ako je protivan prinudnim propisima, javnom poretku ili dobrim običajima.

Kad je predmet odrediv

Član 50.

1. Predmet obaveze je odrediv ako ugovor sadrži podatke pomoću kojih se može odrediti ili su strane ostavile trećem licu da ga odredi.
2. Ako to treće lice neće ili ne može da odredi predmet obaveze, ugovor je ništav.

III. OSNOV

Dopušten osnov

Član 51.

1. Svaka ugovorna obaveza mora imati dopušten osnov.
2. Osnov je nedopušten ako je protivan prinudnim propisima, javnom poretku ili dobrim običajima.
3. Pretpostavlja se da obaveza ima osnov iako nije izražen.

Ništavost ugovora zbog osnova

Član 52.

Ako osnov ne postoji ili je nedopušten, ugovor je ništav.

Pobude za zaključenje ugovora

Član 53.

1. Pobude iz kojih je ugovor zaključen ne utiču na njegovu punovažnost.
2. Ali, ako je nedopuštena pobuda bitno uticala na odluku jednog ugovarača da zaključi ugovor i ako je to drugi ugovarač znao ili morao znati, ugovor će biti bez dejstva.
3. Ugovor bez naknade nema pravno dejstvo i kad drugi ugovarač nije znao da je nedopuštena pobuda bitno uticala na odluku njegovog saugovarača.

IV. SPOSOBNOST

Ugovori pravnog lica

Član 54.

1. Pravno lice može zaključivati ugovore u pravnom prometu u okviru svoje pravne sposobnosti.
2. Ugovor zaključen protivno odredbi stava 1. ovog člana nema pravno dejstvo.
3. Savesna strana može zahtevati naknadu štete koju je pretrpela usled zaključenja ugovora koji nema pravno dejstvo.

Saglasnost za zaključenje ugovora

Član 55.

1. Kada je opštim aktom pravnog lica određeno i u registar upisano da njegov zastupnik može zaključiti određeni ugovor samo uz saglasnost nekog organa, saglasnost se može dati prethodno, istovremeno ili naknadno, ako što drugo nije upisano u registar.
2. Druga strana ima pravo da pozove pravno lice da se njegov ovlašćeni organ u primerenom roku izjasni da li daje saglasnost, pa ako to ovaj ne učini, smatraće se da saglasnost nije data.
3. Naknadna saglasnost ima povratno dejstvo, ako drukčije nije ugovoreno.
4. Ako saglasnost nije data, smatra se da ugovor nije ni zaključen.
5. Kada se prema odredbama ovog člana smatra da ugovor nije zaključen, savesna strana može zahtevati od pravnog lica pravičnu naknadu.

6. Odredbe prethodnih stavova primenjuju se i u slučaju kad je opštim aktom pravnog lica određeno da zastupnik može zaključiti neki ugovor samo zajedno s određenim organom tog pravnog lica.

Ugovor poslovno nesposobnog lica

Član 56.

1. Za zaključenje punovažnog ugovora potrebno je da ugovarač ima poslovnu sposobnost koja se traži za zaključenje tog ugovora.
2. Ograničeno poslovno sposobno lice može bez odobrenja svog zakonskog zastupnika zaključivati samo one ugovore čije mu je zaključivanje zakonom dozvoljeno.
3. Ostali ugovori tih lica ako su zaključeni bez odobrenja zakonskog zastupnika rušljivi su, ali mogu biti osnaženi njegovim naknadnim odobrenjem.

Pravo saugovarača poslovno nesposobnog lica

Član 57.

1. Saugovarač poslovno nesposobnog lica koji nije znao za njegovu poslovnu nesposobnost može odustati od ugovora koji je zaključio sa njim bez odobrenja njegovog zakonskog zastupnika.
2. Isto pravo ima i saugovarač poslovno nesposobnog lica koji je znao za njegovu poslovnu nesposobnost, ali je bio prevaren od njega da ima odobrenje svog zakonskog zastupnika.
3. Ovo pravo se gasi po isteku trideset dana od saznanja za poslovnu nesposobnost druge strane, odnosno za odsustvo odobrenja zakonskog zastupnika, ali i ranije ako zakonski zastupnik bude odobrio ugovor pre nego što taj rok istekne.

Pozivanje zakonskog zastupnika da se izjasni

Član 58.

1. Saugovarač poslovno nesposobnog lica koji je zaključio ugovor sa njim bez odobrenja njegovog zakonskog zastupnika može pozvati zakonskog zastupnika da se izjasni da li odobrava taj ugovor.
2. Ako se zakonski zastupnik ne izjasni u roku od trideset dana od ovog poziva da ugovor odobrava, smatraće se da je odbio da da odobrenje.

Kad ugovarač stekne poslovnu sposobnost posle zaključenja ugovora

Član 59.

Poslovno sposobno lice može zahtevati da se poništi ugovor koji je bez potrebnog odobrenja zaključio za vreme svoje ograničene poslovne sposobnosti samo ako je tužbu podneo u roku od tri meseca od dana sticanja potpune poslovne sposobnosti.

V. MANE VOLJE

Pretnja

Član 60.

1. Ako je ugovorna strana ili neko treći nedopuštenom pretnjom izazvao opravdani strah kod druge strane tako da je ova zbog toga zaključila ugovor, druga strana može tražiti da se ugovor poništi.
2. Strah se smatra opravdanim ako se iz okolnosti vidi da je ozbiljnom opasnošću ugrožen život, telo ili drugo značajno dobro ugovorne strane ili trećeg lica.

Bitna zabluda

Član 61.

1. Zabluda je bitna ako se odnosi na bitna svojstva predmeta, na lice sa kojim se zaključuje ugovor ako se zaključuje s obzirom na to lice, kao i na okolnosti koje se po običajima u prometu ili po nameri stranaka

smatraju odlučnim, a strana koja je u zabludi ne bi inače zaključila ugovor takve sadržine.

2. Strana koja je u zabludi može tražiti poništaj ugovora zbog bitne zablude, osim ako pri zaključenju ugovora nije postupala s pažnjom koja se u prometu zahteva.

3. U slučaju poništaja ugovora zbog zablude, druga savesna strana ima pravo da traži naknadu pretrpljene štete.

4. Strana koja je u zabludi ne može se na nju pozivati ako je druga strana spremna da izvrši ugovor kao da zablude nije bilo.

Zabluda o pobudi kod ugovora bez naknade

Član 62.

Kod ugovora bez naknade bitnom zabludom se smatra i zabluda o pobudi koja je bila odlučna za preuzimanje obaveze.

Nesporazum

Član 63.

Kad strane veruju da su saglasne, a u stvari među njima postoji nesporazum o prirodi ugovora ili o osnovu ili o predmetu obaveze, ugovor ne nastaje.

Posredna izjava

Član 64.

Zabluda lica preko koga je strana izjavila svoju volju smatra se isto kao i zabluda u vlastitom izjavljivanju volje.

Prevara

Član 65.

1. Ako jedna strana izazove zabludu kod druge strane ili je održava u zabludi u nameri da je time navede na zaključenje ugovora, druga strana može zahtevati poništaj ugovora i onda kad zabluda nije bitna.

2. Strana koja je zaključila ugovor pod prevarom ima pravo da zahteva naknadu pretrpljene štete.

3. Ako je prevaru učinilo treće lice, prevara utiče na sam ugovor ako je druga ugovorna strana u vreme zaključenja ugovora znala ili morala znati za prevaru.

4. Ugovor bez naknade može se poništiti i kad je prevaru učinilo treće lice, bez obzira na to da li je druga ugovorna strana u vreme zaključenja ugovora znala ili morala znati za prevaru.

Prividan ugovor

Član 66.

1. Prividan ugovor nema dejstva među ugovornim stranama.

2. Ali, ako prividan ugovor prikriva neki drugi ugovor, taj drugi važi ako su ispunjeni uslovi za njegovu pravnu valjanost.

3. Prividnost ugovora ne može se isticati prema trećem savesnom licu.

VI. FORMA UGOVORA

Neformalnost ugovora

Član 67.

1. Zaključenje ugovora ne podleže nikakvoj formi, osim ako je zakonom drukčije određeno.

2. Zahtev zakona da ugovor bude zaključen u određenoj formi važi i za sve docnije izmene ili dopune ugovora.

3. Ali su punovažne docnije usmene dopune o sporednim tačkama o kojima u formalnom ugovoru nije ništa rečeno ukoliko to nije protivno cilju radi koga je forma propisana.

4. Punovažne su i docnije usmene pogodbe kojima se smanjuju ili olakšavaju obaveze jedne ili druge strane, ako je posebna forma propisana samo u interesu ugovornih strana.

Raskidanje formalnih ugovora

Član 68.

Formalni ugovori mogu biti raskinuti neformalnim sporazumom, izuzev ako je za određeni slučaj zakonom predviđeno što drugo, ili ako cilj zbog koga je propisana forma za zaključenje ugovora zahteva da raskidanje ugovora bude obavljeno u istoj formi.

Ugovorena forma

Član 69.

1. Ugovorne strane mogu se sporazumeti da posebna forma bude uslov punovažnosti njihovog ugovora.

2. Ugovor za čije je zaključenje ugovorena posebna forma može biti raskinut, dopunjen ili na drugi način izmenjen i neformalnim sporazumom.

3. Ako su ugovorne strane predvidele posebnu formu samo da osiguraju dokaz svoga ugovora, ili da postignu što drugo, ugovor je zaključen kad je postignuta saglasnost o njegovoj sadržini, a za ugovarače je u isto vreme nastala obaveza da ugovoru dadu predviđenu formu.

Sankcija nedostatka potrebne forme

Član 70.

1. Ugovor koji nije zaključen u propisanoj formi nema pravno dejstvo ukoliko iz cilja propisa kojim je određena forma ne proizlazi što drugo.

2. Ugovor koji nije zaključen u ugovornoj formi nema pravno dejstvo ukoliko su stranke punovažnost ugovora uslovile posebnom formom.

Pretpostavka potpunosti isprave

Član 71.

1. Ako je ugovor zaključen u posebnoj formi, bilo na osnovu zakona bilo po volji stranaka, važi samo ono što je u toj formi izraženo.

2. Ipak, biće punovažne istovremene usmene pogodbe o sporednim tačkama o kojima u formalnom ugovoru nije ništa rečeno, ukoliko nisu u suprotnosti sa njegovom sadržinom ili ako nisu protivne cilju zbog koga je forma propisana.

3. Punovažne su i istovremene usmene pogodbe kojima se smanjuju ili olakšavaju obaveze jedne ili obe strane ako je posebna forma propisana samo u interesu ugovornih strana.

Sastavljanje isprave

Član 72.

1. Kad je za zaključenje ugovora potrebno sastaviti ispravu, ugovor je zaključen kad ispravu potpišu sva lica koja se njim obavezuju.

2. Ugovarač koji ne zna pisati staviće na ispravu rukoznak overen od dva svedoka ili od suda, odnosno drugog organa.

3. Za zaključenje dvostranog ugovora dovoljno je da obe strane potpišu jednu ispravu ili da svaka od strana potpiše primerak isprave namenjen drugoj strani.

4. Zahtev pismene forme je ispunjen ako strane izmenjuju pisma ili se sporazumeju teleprinterom ili nekim drugim sredstvom koje omogućava da se sa izvesnošću utvrde sadržina i davalac izjave.

Kad je izvršen ugovor kome nedostaje forma

Član 73.

Ugovor za čije se zaključenje zahteva pismena forma smatra se punovažnim iako nije zaključen u toj formi ako su ugovorne strane izvršile, u celini ili u pretežnom delu, obaveze koje iz njega nastaju, osim ako iz cilja zbog koga je forma propisana očigledno ne proizlazi što drugo.

VII. U S L O V

Uslovi i njihovo dejstvo

Član 74.

1. Ugovor je zaključen pod uslovom ako njegov nastanak ili prestanak zavisi od neizvesne činjenice.

2. Ako je zaključen pod odložnim uslovom pa se uslov ispuni, ugovor deluje od trenutka njegovog zaključenja, osim ako iz zakona, prirode posla ili volje strana ne proističe nešto drugo.

3. Ako je zaključen pod raskidnim uslovom, ugovor prestaje važiti kad se uslov ispuni.

4. Smatra se da je uslov ostvaren ako njegovo ostvarenje, protivno načelu savesnosti i poštenja, spreči strana na čiji je teret određen, a smatra se da nije ostvaren ako njegovo ostvarenje, protivno načelu savesnosti i poštenja, prouzrokuje strana u čiju je korist određen.

Nedopušten ili nemoguć uslov

Član 75.

1. Ništav je ugovor u kome je postavljen odložni ili raskidni uslov protivan prinudnim propisima, javnom poretku ili dobrim običajima.

2. Ugovor zaključen pod nemogućim odložnim uslovom je ništav, a nemoguć raskidni uslov smatra se nepostojećim.

Obezbeđenje uslovnog prava

Član 76.

Ako je ugovor zaključen pod odložnim uslovom, poverilac čije je pravo uslovljeno može zahtevati odgovarajuće obezbeđenje tog prava ako je njegovo ostvarenje ugroženo.

VIII. ROK

Računanje vremena

Član 77.

1. Rok određen u danima počinje teći prvog dana posle događaja od koga se rok računa, a završava se istekom poslednjeg dana roka.

2. Rok određen u nedeljama, mesecima ili godinama završava se onog dana koji se po imenu i broju poklapa sa danom nastanka događaja od koga rok počinje da teče, a ako takvog dana nema u poslednjem mesecu, kraj roka pada na poslednji dan tog meseca.

3. Ako poslednji dan roka pada u dan kada je zakonom određeno da se ne radi, kao poslednji dan roka računa se sledeći radni dan.

4. Početak meseca označava prvi dan u mesecu, sredina - petnaesti, a kraj - poslednji dan u mesecu, ako što drugo ne proizlazi iz namere stranaka ili iz prirode ugovornog odnosa.

Primena pravila o uslovu

Član 78.

Kad dejstvo ugovora počinje od određenog vremena, shodno se primenjuju pravila o odložnom uslovu, a kad ugovor prestaje da važi po isteku određenog roka, shodno se primenjuju pravila o raskidnom uslovu.

IX. KAPARA I ODUSTANICA

1. KAPARA

Vraćanje i uračunavanje kapare

Član 79.

1. Ako je u trenutku zaključenja ugovora jedna strana dala drugoj izvestan iznos novca ili izvesnu količinu drugih zamenljivih stvari kao znak da je ugovor zaključen (kapara), ugovor se smatra zaključenim kad je kapara data, ako nije što drugo ugovoreno.

2. U slučaju ispunjenja ugovora, kapara se mora vratiti ili uračunati u ispunjenje obaveze.

3. Ako što drugo nije ugovoreno, strana koja je dala kaparu ne može odustati od ugovora ostavljajući kaparu drugoj strani niti to može učiniti druga strana vraćanjem udvojene kapare.

Neizvršenje ugovora

Član 80.

1. Ako je za neizvršenje ugovora odgovorna strana koja je dala kaparu, druga strana može po svom izboru tražiti izvršenje ugovora, ako je to još moguće, ili tražiti naknadu štete, a kaparu uračunati u naknadu ili vratiti, ili se zadovoljiti primljenom kaparom.

2. Ako je za neizvršenje ugovora odgovorna strana koja je primila kaparu, druga strana može, po svom izboru, tražiti izvršenje ugovora, ako je to još moguće, ili tražiti naknadu štete i vraćanje kapare, ili tražiti vraćanje udvojene kapare.

3. U svakom slučaju, kad druga strana traži izvršenje ugovora, ona ima pravo i na naknadu štete koju trpi zbog zadocnjenja.

4. Sud može na zahtev zainteresovane strane smanjiti preterano veliku kaparu.

U slučaju delimičnog ispunjenja obaveze

Član 81.

1. U slučaju delimičnog ispunjenja obaveze, poverilac ne može zadržati kaparu, nego može tražiti ispunjenje ostatka obaveze i naknadu štete zbog zadocnjenja, ili tražiti naknadu štete zbog nepotpunog ispunjenja, ali se u oba slučaja kapara uračunava u naknadu.

2. Ako poverilac raskine ugovor i vrati ono što je primio kao delimično ispunjenje, on može birati između ostalih zahteva koji pripadaju jednoj strani kad je ugovor ostao neizvršen krivicom druge.

1. ODUSTANICA

Uloga odustanice

Član 82.

1. Sporazumom ugovornih strana može se ovlastiti jedna ili svaka strana da odustane od ugovora davanjem odustanice.

2. Kad strana u čiju je korist ugovorena odustanica izjavi drugoj strani da će dati odustanicu, ona više ne može zahtevati izvršenje ugovora.

3. Strana ovlašćena da odustane dužna je dati odustanicu istovremeno sa izjavom o odustajanju.

4. Ako ugovarači nisu odredili rok do koga ovlašćena strana može odustati od ugovora, ona to može učiniti sve dok ne protekne rok određen za ispunjenje njene obaveze.

5. Ovo pravo odustajanja od ugovora prestaje i kad strana u čiju je korist ugovoreno počne ispunjavati svoje obaveze iz tog ugovora ili primati ispunjenje od druge strane.

Kapara kao odustanica

Član 83.

1. Kad je uz kaparu ugovoreno pravo da se odustane od ugovora, onda se kapara smatra kao odustanica i svaka strana može odustati od ugovora.

2. U ovom slučaju, ako odustane strana koja je dala kaparu, ona je gubi, a ako odustane strana koja je kaparu primila, ona je udvojeno vraća.

O d s e k 2.

Z A S T U P A N J E

I. O ZASTUPANJU UOPŠTE

Mogućnost zastupanja

Član 84.

1. Ugovor kao i drugi pravni posao može se preduzeti i preko zastupnika.

2. Ovlašćenje za zastupanje zasniva se na zakonu, opštem aktu pravnog lica, aktu nadležnog organa ili na izjavi volje zastupanog (punomoćje).

Dejstvo zastupanja

Član 85.

1. Ugovor koji zaključuje zastupnik u ime zastupanog lica i u granicama svojih ovlašćenja obavezuje neposredno zastupanog i drugu ugovornu stranu.

2. Pod istim uslovima i ostali pravni poslovi zastupnikovi proizvode pravno dejstvo neposredno prema zastupanom licu.

3. Zastupnik je dužan obavestiti drugu stranu da istupa u ime zastupanog, ali i kad on to ne uradi ugovor proizvodi pravno dejstvo za zastupanog i drugu stranu, ako je ova znala ili je iz okolnosti mogla zaključiti da on istupa kao zastupnik.

Prenošenje ovlašćenja

Član 86.

1. Zastupnik ne može preneti svoja ovlašćenja na drugog, izuzev kad mu je to dozvoljeno zakonom ili ugovorom.

2. Izuzetno, on to može učiniti ako je sprečen okolnostima da posao lično obavi a interesi zastupanog zahtevaju neodložno preduzimanje pravnog posla.

Prekoračenje granica ovlašćenja

Član 87.

1. Kada zastupnik prekorači granice ovlašćenja, zastupani je u obavezi samo ukoliko odobri prekoračenje.

2. Ako zastupani ne odobri ugovor u roku koji je redovno potreban da se ugovor takve vrste razmotri i oceni, smatraće se da je odobrenje odbijeno.

3. Odobrenje iz prethodnog stava ima povratno dejstvo, ako strane ne odrede drukčije.

4. Ako druga strana nije znala niti morala znati za prekoračenje ovlašćenja, može odmah po saznanju za prekoračenje, ne čekajući da se zastupani o ugovoru izjasni, izjaviti da se ne smatra ugovorom vezana.

5. Ako zastupani odbije odobrenje, zastupnik i zastupani su solidarno odgovorni za štetu koju je druga strana pretrpela ako ona nije znala niti je morala znati za prekoračenje ovlašćenja.

Zaključenje ugovora od strane neovlašćenog lica

Član 88.

1. Ugovor koji neko lice zaključuje kao punomoćnik u ime drugoga bez njegovog ovlašćenja obavezuje neovlašćeno zastupanog samo ako on ugovor naknadno odobri.

2. Strana sa kojom je ugovor zaključen može zahtevati od neovlašćeno zastupanog da se u primerenom roku izjasni da li ugovor odobrava.

3. Ako neovlašćeno zastupani ni u ostavljenom roku ugovor ne odobri, smatra se da ugovor nije ni zaključen.

4. U tom slučaju, strana sa kojom je ugovor zaključen može od lica koje je kao punomoćnik bez ovlašćenja zaključilo ugovor tražiti naknadu štete, ako u trenutku zaključenja ugovora nije znala, niti je morala znati, da to lice nije imalo ovlašćenje za zaključenje ugovora.

II. PUNOMOĆJE

Davanje punomoćja

Član 89.

1. Punomoćje je ovlašćenje za zastupanje koje vlastodavac pravnim poslom daje punomoćniku.

2. Postojanje i obim punomoćja su nezavisni od pravnog odnosa na čijoj je podlozi punomoćje dato.

3. Punomoćnik može biti i pravno lice.

Posebna forma punomoćja

Član 90.

Forma propisana zakonom za neki ugovor ili koji drugi pravni posao važi i za punomoćje za zaključenje tog ugovora, odnosno za preduzimanje tog posla.

Obim ovlašćenja

Član 91.

1. Punomoćnik može preduzimati samo one pravne poslove za čije je preduzimanje ovlašćen.

2. Punomoćnik kome je dato opšte punomoćje može preduzimati samo pravne poslove koji dolaze u redovno poslovanje.

3. Posao koji ne dolazi u redovno poslovanje može punomoćnik preduzeti samo ako je posebno ovlašćen za preduzimanje tog posla, odnosno vrste poslova među koje on spada.

4. Punomoćnik ne može bez posebnog ovlašćenja za svaki pojedini slučaj preuzeti meničnu obavezu, zaključiti ugovor o jemstvu, o poravnanju, o izbranom sudu, kao ni odrediti se nekog prava bez naknade.

Opozivanje i sužavanje punomoćja

Član 92.

1. Vlastodavac može po svojoj volji suziti ili opozvati punomoćje, čak i ako se ugovorom odrekao tog prava.

2. Opozivanje i sužavanje svakog punomoćja može se učiniti izjavom bez posebne forme.

3. Ako je opozivanjem ili sužavanjem punomoćja povređen ugovor o nalogu, ili ugovor o delu, ili neki drugi ugovor, punomoćnik ima pravo na naknadu time nastale štete.

Dejstvo prestanka i sužavanja punomoćja prema trećim licima

Član 93.

1. Opozivanje punomoćja kao i njegovo sužavanje nema dejstvo prema trećem licu koje je zaključilo ugovor sa punomoćnikom, ili obavilo drugi pravni posao, a nije znalo niti je moralo znati da je punomoćje opozvano, odnosno suženo.

2. U tom slučaju, vlastodavac ima pravo zahtevati od punomoćnika naknadu štete koju bi zbog toga pretrpeo, izuzev kad punomoćnik nije znao ni morao znati za opozivanje, odnosno za sužavanje punomoćja.

3. Isto važi i u ostalim slučajevima prestanka punomoćja.

Drugi slučajevi prestanka punomoćja

Član 94.

1. Punomoćje prestaje prestankom pravnog lica kao punomoćnika, ako zakonom nije drukčije određeno.

2. Punomoćje prestaje smrću punomoćnika.

3. Punomoćje prestaje prestankom pravnog lica, odnosno smrću lica koje ga je dalo, osim ako se započeti posao ne može prekinuti bez štete po pravne sledbenike ili ako punomoćje važi i za slučaj smrti davaoca, bilo po njegovoj volji, bilo s obzirom na prirodu posla.

III. POSLOVNO PUNOMOĆJE

Ko može dati punomoćje i njegova sadržina

Član 95.

1. Poslovno punomoćje može dati, u granicama zakona, preduzeće odnosno drugo pravno lice, i njime ovlastiti punomoćnika da zaključuje ugovore i obavlja ostale poslove koji su uobičajeni u vršenju njihove poslovne delatnosti.

2. Poslovni punomoćnik ne može otuđiti ili opteretiti nepokretnosti, preuzeti menične obaveze ili obaveze jemstva, uzeti zajam i voditi spor, ako nije dobio posebno punomoćje za svaki takav posao.

3. Poslovno punomoćje može biti ograničeno na određenu vrstu poslova, ili na određene poslove, ali ova ograničenja imaju dejstvo prema trećem samo ako je za njih znao ili morao znati.

Poslovno punomoćje imaoca radnje

Član 96.

1. Odredbe o poslovnom punomoćju shodno se primenjuju na poslovno punomoćje imaoca radnje.

2. Poslovno punomoćje ne prestaje smrću imaoca radnje, kao ni kad on bude lišen poslovne sposobnosti.

IV. OVLAŠĆENJA TRGOVINSKOG PUTNIKA

Član 97.

1. Trgovinski putnik preduzeća ovlašćen je preduzimati samo one poslove koji se odnose na prodaju robe i koji su navedeni u punomoćju koje mu je preduzeće dalo.

2. U slučaju neizvesnosti, smatra se da trgovinski putnik nije ovlašćen da zaključuje ugovore, nego samo da prikuplja poružbine, ali će ipak ugovor koji je zaključen ostati na snazi ako ga vlastodavac naknadno odobri.

3. Trgovinski putnik koji je ovlašćen da prodaje robu, nije ovlašćen da naplati cenu, kao ni da prodaje na kredit, osim ako ima posebno ovlašćenje za prodaju na kredit.

4. Trgovinski putnik je ovlašćen da za vlastodavca prima reklamacije zbog nedostataka robe i ostale izjave u vezi sa izvršenjem ugovora zaključenog njegovim posredovanjem, kao i da u ime vlastodavca preuzima potrebne mere za očuvanje njegovih prava iz tog ugovora.

V. OVLAŠĆENJA LICA KOJA OBAVLJAJU ODREĐENE POSLOVE

Član 98.

1. Lica koja rade na takvim poslovima čije je obavljanje vezano za zaključenje i ispunjenje određenih ugovora, kao što su prodavci u prodavnicama, lica koja obavljaju određene usluge u ugostiteljstvu, lica na poslovima šalterske službe u pošti, u banci i sl. ovlašćeni su samim tim na zaključenje i ispunjenje tih ugovora.

2. Brisan.

O d s e k 3.

T U M A Č E N J E U G O V O R A

Primena odredaba i tumačenje spornih odredaba

Član 99.

1. Odredbe ugovora primenjuju se onako kako glase.

2. Pri tumačenju spornih odredbi ne treba se držati doslovnog značenja upotrebljenih izraza, već treba istraživati zajedničku nameru ugovorača i odredbu tako razumeti kako to odgovara načelima obligacionog prava utvrđenim ovim zakonom.

Nejasne odredbe u posebnim slučajevima

Član 100.

U slučaju kad je ugovor zaključen prema unapred odštampanom sadržaju, ili kad je ugovor bio na drugi način pripremljen i predložen od jedne ugovorne strane, nejasne odredbe tumačiće se u korist druge strane.

Član 101.

Nejasne odredbe u ugovoru bez naknade treba tumačiti u smislu koji je manje težak za dužnika, a u teretnom ugovoru u smislu kojim se ostvaruje pravičan odnos uzajamnih davanja.

Vansudsko tumačenje ugovora

Član 102.

1. Ugovorne strane mogu predvideti da će, u slučaju nesaglasnosti u pogledu smisla i domašaja ugovornih odredbi, neko treći tumačiti ugovor.

2. U tom slučaju, ako ugovorom nije drukčije predviđeno, strane ne mogu pokrenuti spor pred sudom ili drugim nadležnim organom dok prethodno ne pribave tumačenje ugovora, osim ako treće lice odbije da da tumačenje ugovora.

O d s e k 4.

NEVAŽNOST UGOVORA

I. NIŠTAVI UGOVORI

Ništavost

Član 103.

1. Ugovor koji je protivan prinudnim propisima, javnom poretku ili dobrim običajima je ništav ako cilj povređenog pravila ne upućuje na neku drugu sankciju ili ako zakon u određenom slučaju ne propisuje što drugo.

2. Ako je zaključenje određenog ugovora zabranjeno samo jednoj strani, ugovor će ostati na snazi ako u zakonu nije što drugo predviđeno za određeni slučaj, a strana koja je povredila zakonsku zabranu snosiće odgovarajuće posledice.

Posledice ništavosti

Član 104.

1. U slučaju ništavosti ugovora svaka ugovorna strana dužna je da vrati drugoj sve ono što je primila po osnovu takvog ugovora, a ako to nije moguće, ili ako se priroda onog što je ispunjeno protiv vraćanju, ima se dati odgovarajuća naknada u novcu, prema cenama u vreme donošenja sudske odluke, ukoliko zakon što drugo ne određuje.

2. Ali, ako je ugovor ništav zbog toga što je po svojoj sadržini ili cilju protivan prinudnim propisima, javnom poretku ili dobrim običajima sud može odbiti, u celini ili delimično, zahtev nesavesne strane za vraćanje onog što je drugoj strani dala, a može i odlučiti da druga strana ono što je primila po osnovu zabranjenog ugovora preda opštini na čijoj teritoriji ona ima sedište, odnosno prebivalište, ili boravište.

3. Prilikom odlučivanja sud će voditi računa o savesnosti jedne, odnosno obeju strana, o značaju ugroženog dobra ili interesa kao i o moralnim shvatanjima.

Delimična ništavost

Član 105.

1. Ništavost neke odredbe ugovora ne povlači ništavost i samog ugovora, ako on može opstati bez ništave odredbe, i ako ona nije bila ni uslov ugovora ni odlučujuća pobuda zbog koje je ugovor zaključen.

2. Ali će ugovor ostati na snazi čak i ako je ništava odredba bila uslov ili odlučujuća pobuda ugovora u slučaju kad je ništavost ustanovljena upravo da bi ugovor bio oslobođen te odredbe i važio bez nje.

Konverzija

Član 106.

Kad ništav ugovor ispunjava uslove za punovažnost nekog drugog ugovora, onda će među ugovaračima važiti taj drugi ugovor, ako bi to bilo u saglasnosti sa ciljem koji su ugovarači imali u vidu kad su ugovor zaključili i ako se može uzeti da bi oni zaključili taj ugovor da su znali za ništavost svog ugovora.

Naknadni nestanak uzroka ništavosti

Član 107.

1. Ništav ugovor ne postaje punovažan kad zabrana ili koji drugi uzrok ništavosti naknadno nestane.

2. Ali, ako je zabrana bila manjeg značaja, a ugovor je izvršen, ništavost se ne može isticati.

Odgovornost lica krivog za ništavost ugovora

Član 108.

Ugovarač koji je kriv za zaključenje ništavog ugovora odgovoran je svome saugovaraču za štetu koju trpi zbog ništavosti ugovora, ako ovaj nije znao ili prema okolnostima nije morao znati za postojanje uzroka ništavosti.

Isticanje ništavosti

Član 109.

1. Na ništavost sud pazi po službenoj dužnosti i na nju se može pozivati svako zainteresovano lice.

2. Pravo da zahteva utvrđivanje ništavosti ima i javni tužilac.

Neograničeno isticanje ništavosti

Član 110.

Pravo na isticanje ništavosti ne gasi se.

II. RUŠLJIVI UGOVORI

Kad je ugovor rušljiv

Član 111.

Ugovor je rušljiv kad ga je zaključila strana ograničeno poslovno sposobna, kad je pri njegovom zaključenju bilo mana u pogledu volje strana, kao i kad je to ovim zakonom ili posebnim propisom određeno.

Poništenje ugovora

Član 112.

1. Ugovorna strana u čijem je interesu rušljivost ustanovljena može tražiti da se ugovor poništi.

2. Ali, saugovarač te strane može od nje tražiti da se u određenom roku, ali ne kraćem od 30 dana, izjasni da li ostaje pri ugovoru ili ne, jer će u protivnom smatrati da je ugovor poništen.

3. Ako se pozvana ugovorna strana u ostavljenom roku ne izjasni ili ako izjavi da ne ostaje pri ugovoru, smatraće se da je ugovor poništen.

Posledica poništenja

Član 113.

1. Ako je na osnovu rušljivog ugovora koji je poništen, nešto bilo ispunjeno, ima se izvršiti vraćanje, a ako to nije moguće, ili ako se priroda onog što je ispunjeno protivi vraćanju, ima se dati odgovarajuća naknada u novcu.

2. Naknada u novcu daje se prema cenama u vreme vraćanja, odnosno donošenja sudske odluke.

Vraćanje i naknada u slučaju poništenja ugovora ograničeno poslovno sposobnog lica

Član 114.

U slučaju poništenja ugovora zbog ograničene poslovne sposobnosti jednog ugovarača, saugovarač takvog lica može zahtevati

vraćanje samo onog dela ispunjenja koji se nalazi u imovini ograničeno poslovno sposobnog lica, ili je upotrebljen u njegovu korist, kao i onog što je namerno uništeno ili otuđeno.

Odgovornost za poništenje ugovora

Član 115.

Ugovarač na čijoj je strani uzrok rušljivosti odgovoran je svom saugovaraču za štetu koju trpi zbog poništenja ugovora, ako ovaj nije znao ni morao znati za postojanje uzroka rušljivosti ugovora.

Odgovornost ograničeno poslovno sposobnog lica

Član 116.

Ograničeno poslovno sposobno lice odgovara za štetu nastalu poništenjem ugovora, ako je lukavstvom uverilo svog saugovarača da je poslovno sposobno.

Prestanak prava

Član 117.

1. Pravo zahtevati poništenje rušljivog ugovora prestaje istekom roka od jedne godine od saznanja za razlog rušljivosti, odnosno od prestanka prinude.

2. To pravo u svakom slučaju prestaje istekom roka od tri godine od dana zaključenja ugovora.

Član 118. (brisan)

Član 119. (brisan)

Član 120. (brisan)

O d s e k 5.

DVOSTRANI UGOVORI

I. ODGOVORNOST ZA MATERIJALNE I PRAVNE NEDOSTATKE ISPUNJENJA

Član 121.

1. Kod ugovora sa naknadom svaki ugovarač odgovara za materijalne nedostatke svog ispunjenja.

2. Isto tako, ugovarač odgovara i za pravne nedostatke ispunjenja i dužan je da štiti drugu stranu od prava i zahteva trećih lica kojima bi njeno pravo bilo isključeno ili suženo.

3. Na ove obaveze prenosioca shodno se primenjuju odredbe ovog zakona o odgovornosti prodavca za materijalne i pravne nedostatke, ako za određeni slučaj nije što drugo propisano.

II. PRIGOVOR NEISPUNJENJA UGOVORA

Pravilo istovremenog ispunjenja

Član 122.

1. U dvostranim ugovorima nijedna strana nije dužna ispuniti svoju obavezu ako druga strana ne ispuni ili nije spremna da istovremeno ispuni svoju obavezu, izuzev ako je što drugo ugovoreno ili zakonom određeno, ili ako što drugo proističe iz prirode posla.

2. Ali, ako na sudu jedna strana istakne da nije dužna ispuniti svoju obavezu dok i druga strana ne ispuni svoju, sud će joj naložiti da ispuni svoju obavezu kad i druga strana ispuni svoju.

Kad ispunjenje obaveze jedne strane postane neizvesno

Član 123.

1. Ako je ugovoreno da prvo jedna strana ispuní svoju obavezu, pa se posle zaključenja ugovora materijalne prilike druge strane pogoršaju u toj meri da je neizvesno da li će ona moći ispuniti svoju obavezu, ili ako ta neizvesnost proizilazi iz drugih ozbiljnih razloga, strana koja se obavezala da prva ispuní svoju obavezu može odložiti njeno ispunjenje dok druga strana ne ispuní svoju obavezu ili dok ne pruži dovoljno obezbeđenje da će je ispuniti.

2. To važi i kad su materijalne prilike druge strane bile u istoj meri teške još pre zaključenja ugovora, ako njen saugovarač to nije znao niti je morao znati.

3. U tim slučajevima strana koja se obavezala da prva ispuní svoju obavezu može zahtevati da joj se obezbeđenje pruži u primernom roku, a posle proteka tog roka bez rezultata, može raskinuti ugovor.

III. RASKIDANJE UGOVORA ZBOG NEISPUNJENJA

Prava jedne strane kad druga strana ne ispuní svoju obavezu

Član 124.

U dvostranim ugovorima, kad jedna strana ne ispuní svoju obavezu, druga strana može, ako nije što drugo određeno, zahtevati ispunjenje obaveza ili, pod uslovima predviđenim u idućim članovima, raskinuti ugovor prostom izjavom, ako raskid ugovora ne nastupa po samom zakonu, a u svakom slučaju ima pravo na naknadu štete.

Kad je ispunjenje o roku bitni sastojak ugovora

Član 125.

1. Kad ispunjenje obaveza u određenom roku predstavlja bitan sastojak ugovora, pa dužnik ne ispuní obavezu u tom roku, ugovor se raskida po samom zakonu.

2. Ali, poverilac može održati ugovor na snazi, ako po isteku roka, bez odlaganja, obavesti dužnika da zahteva ispunjenje ugovora.

3. Kad je poverilac zahtevao ispunjenje, pa ga nije dobio u razumnom roku, može izjaviti da raskida ugovor.

4. Ova pravila važe kako u slučaju kad su ugovorne strane predvidele da će se ugovor smatrati raskinutim ako ne bude ispunjen u određenom roku, tako i onda kad je ispunjenje ugovora u određenom roku bitan sastojak ugovora po prirodi posla.

Kad ispunjenje o roku nije bitni sastojak ugovora

Član 126.

1. Kad ispunjenje obaveze u određenom roku nije bitni sastojak ugovora, dužnik zadržava pravo da i posle isteka roka ispuní svoju obavezu, a poverilac da zahteva njeno ispunjenje.

2. Ali, ako poverilac želi raskinuti ugovor, mora ostaviti dužniku primeren naknadni rok za ispunjenje.

3. Ako dužnik ne ispuní obavezu u naknadnom roku, nastupaju iste posledice kao i u slučaju kad je rok bitni sastojak ugovora.

Raskidanje ugovora bez ostavljanja naknadnog roka

Član 127.

Poverilac može raskinuti ugovor bez ostavljanja dužniku naknadnog roka za ispunjenje ako iz dužnikovog držanja proizilazi da on svoju obavezu neće izvršiti ni u naknadnom roku.

Raskidanje ugovora pre isteka roka

Član 128.

Kad je pre isteka roka za ispunjenje obaveze očigledno da jedna strana neće ispuniti svoju obavezu iz ugovora, druga strana može raskinuti ugovor i zahtevati naknadu štete.

Raskidanje ugovora sa uzastopnim obavezama

Član 129.

1. Kad u ugovoru sa uzastopnim obavezama jedna strana ne ispuní jednu obavezu, druga strana može, u razumnom roku, raskinuti ugovor u pogledu svih budućih obaveza, ako je iz datih okolnosti očigledno da ni one neće biti ispunjene.

2. Ona može raskinuti ugovor ne samo u pogledu budućih obaveza, nego i u pogledu već ispunjenih obaveza, ako njihovo ispunjenje bez izostalih ispunjenja nema interesa za nju.

3. Dužnik može održati ugovor ako da odgovarajuće obezbeđenje.

Dužnost obaveštavanja

Član 130.

Poverilac koji zbog neispunjenja dužnikove obaveze raskida ugovor, dužan je to saopštiti dužniku bez odlaganja.

Kad se ugovor ne može raskinuti

Član 131.

Ugovor se ne može raskinuti zbog neispunjenja neznatnog dela obaveze.

Dejstvo raskida

Član 132.

1. Raskidom ugovora obe strane su oslobođene svojih obaveza izuzev obaveze na naknadu eventualne štete.

2. Ako je jedna strana izvršila ugovor potpuno ili delimično, ima pravo da joj se vrati ono što je dala.

3. Ako obe strane imaju pravo zahtevati vraćanje datog, uzajamna vraćanja vrše se po pravilima za izvršenje dvostranih ugovora.

4. Svaka strana duguje drugoj naknadu za koristi koje je u međuvremenu imala od onoga što je dužna vratiti, odnosno naknaditi.

5. Strana koja vraća novac dužna je platiti zateznu kamatu od dana kad je isplatu primila.

IV. RASKIDANJE ILI IZMENA UGOVORA ZBOG PROMENJENIH OKOLNOSTI

Pretpostavke za raskidanje

Član 133.

1. Ako posle zaključenja ugovora nastupe okolnosti koje otežavaju ispunjenje obaveze jedne strane, ili ako se zbog njih ne može ostvariti svrha ugovora, a u jednom i u drugom slučaju u toj meri da je očigledno da ugovor više ne odgovara očekivanjima ugovornih strana i da bi po opštem mišljenju bilo nepravično održati ga na snazi takav kakav je, strana kojoj je otežano ispunjenje obaveze, odnosno strana koja zbog promenjenih okolnosti ne može ostvariti svrhu ugovora može zahtevati da se ugovor raskine.

2. Raskid ugovora ne može se zahtevati ako je strana koja se poziva na promenjene okolnosti bila dužna da u vreme zaključenja ugovora uzme u obzir te okolnosti ili ih je mogla izbeći ili savladati.

3. Strana koja zahteva raskid ugovora ne može se pozivati na promenjene okolnosti koje su nastupile po isteku roka određenog za ispunjenje njene obaveze.

4. Ugovor se neće raskinuti ako druga strana ponudi ili pristane da se odgovarajući uslovi ugovora pravično izmene.

5. Ako izrekne raskid ugovora, sud će na zahtev druge strane obavezati stranu koja ga je zahtevala da naknadi drugoj strani pravičan deo štete koju tpi zbog toga.

Dužnost obaveštavanja

Član 134.

Strana koja je ovlašćena da zbog promenjenih okolnosti zahteva raskid ugovora dužna je da o svojoj nameri da traži raskid ugovora obavesti drugu stranu čim je saznala da su takve okolnosti nastupile, a

ako to nije učinila, odgovara za štetu koju je druga strana pretrpela zbog toga što joj zahtev nije bio na vreme saopšten.

Okolnosti od značaja za odluku suda

Član 135.

Pri odlučivanju o raskidanju ugovora, odnosno o njegovoj izmeni, sud se rukovodi načelima poštenog prometa, vodeći računa naročito o cilju ugovora, o normalnom riziku kod ugovora odnosno vrste, o opštem interesu, kao i o interesima obeju strana.

Odricanje od pozivanja na promenjene okolnosti

Član 136.

Strane se mogu ugovorom unapred odreći pozivanja na određene promenjene okolnosti, osim ako je to u suprotnosti sa načelom savesnosti i poštenja.

V. NEMOGUĆNOST ISPUNJENJA

Nemogućnost ispunjenja za koju ne odgovara ni jedna strana

Član 137.

1. Kad je ispunjenje obaveze jedne strane u dvostranom ugovoru postalo nemoguće zbog događaja za koji nije odgovorna ni jedna ni druga strana, gasi se i obaveza druge strane, a ako je ova nešto ispunila od svoje obaveze, može zahtevati vraćanje po pravilima o vraćanju stečenog bez osnova.

2. U slučaju delimične nemogućnosti ispunjenja zbog događaja za koji nije odgovorna ni jedna ni druga strana, druga strana može raskinuti ugovor ako delimično ispunjenje ne odgovara njenim potrebama, inače ugovor ostaje na snazi, a druga strana ima pravo da zahteva srazmerno smanjenje svoje obaveze.

Nemogućnost ispunjenja za koju odgovara druga strana

Član 138.

1. Kad je ispunjenje obaveze jedne strane u dvostranom ugovoru postalo nemoguće zbog događaja za koji odgovara druga strana, njena obaveza se gasi, a ona zadržava svoje potraživanje prema drugoj strani, s tim što se smanjuje za onoliko koliko je ona mogla imati koristi od oslobođenja od sopstvene obaveze.

2. Pored toga, ona je dužna ustupiti drugoj strani sva prava koja bi imala prema trećim licima u vezi sa predmetom svoje obaveze čije je ispunjenje postalo nemoguće.

VI. PREKOMERNO OŠTEĆENJE

Očigledna nesrazmera uzajamnih davanja

Član 139.

1. Ako je između obaveza ugovornih strana u dvostranom ugovoru postojala u vreme zaključenja ugovora očigledna nesrazmera, oštećena strana može zahtevati poništenje ugovora ako za pravu vrednost tada nije znala niti je morala znati.

2. Pravo da se zahteva poništenje ugovora prestaje istekom jedne godine od njegovog zaključenja.

3. Odricanje unapred od ovog prava nema pravnog dejstva.

4. Ugovor će ostati na snazi ako druga strana ponudi dopunu do prave vrednosti.

5. Zbog ove nesrazmere ne može se tražiti poništenje ugovora na sreću, javne prodaje, kao ni onda kad je za stvar data viša cena iz osobite naklonosti.

Član 140. (brisan)

VII. ZELENAŠKI UGOVOR

Član 141.

1. Ništav je ugovor kojim neko, koristeći se stanjem nužde ili teškim materijalnim stanjem drugog, njegovim nedovoljnim iskustvom, lakomislenošću ili zavisnošću, ugovori za sebe ili za nekog trećeg korist koja je u očiglednoj nesrazmeri sa onim što je on drugom dao ili učinio, ili se obavezao dati ili učiniti.

2. Na zelenaški ugovor shodno se primenjuju odredbe ovog zakona o posledicama ništavosti i o delimičnoj ništavosti ugovora.

3. Ako oštećeni zahteva da se njegova obaveza smanji na pravičan iznos, sud će udovoljiti takvom zahtevu ako je to moguće, a u tom slučaju ugovor sa odgovarajućom izmenom ostaje na snazi.

4. Oštećenik može podneti zahtev za smanjenje obaveze na pravičan iznos u roku od pet godina od zaključenja ugovora.

VIII. OPŠTI USLOVI FORMULARNIH UGOVORA

Obaveznost

Član 142.

1. Opšti uslovi određeni od strane jednog ugovarača, bilo da su sadržani u formularnom ugovoru, bilo da se na njih ugovor poziva, dopunjuju posebne pogodbe utvrđene među ugovaračima u istom ugovoru, i po pravilu obavezuju kao i ove.

2. Opšti uslovi moraju se objaviti na uobičajeni način.

3. Opšti uslovi obavezuju ugovornu stranu ako su joj bili poznati ili morali biti poznati u času zaključenja ugovora.

4. U slučaju neslaganja opštih uslova i posebnih pogodbi važe ove poslednje.

Ništavost nekih odredbi opštih uslova

Član 143.

1. Ništave su odredbe opštih uslova koje su protivne samom cilju zaključenog ugovora ili dobrim poslovnim običajima, čak i ako su opšti uslovi koji ih sadrže odobreni od nadležnog organa.

2. Sud može odbiti primenu pojedinih odredbi opštih uslova koje lišavaju drugu stranu prava da stavi prigovore, ili onih na osnovu kojih ona gubi prava iz ugovora ili gubi rokove, ili koje su inače nepravične ili preterano stroge prema njoj.

Član 144. (brisan)

IX. USTUPANJE UGOVORA

Uslovi ustupanja

Član 145.

1. Svaka strana u dvostranom ugovoru može, ako na to pristane druga strana, ustupiti ugovor nekom trećem licu, koje time postaje nosilac svih njenih prava i obaveza iz tog ugovora.

2. Ustupanjem ugovora ugovorni odnos ustupioca i druge strane prelazi na prijemnika i drugu stranu u času kada je druga strana pristala na ustupanje, a ako je druga strana dala svoj pristanak unapred, u času kad je obaveštena o ustupanju.

3. Pristanak na ustupanje ugovora je punovažan samo ako je dat u formi u zakonu propisanoj za ustupljeni ugovor.

4. Odredbe o sporednim pravima u vezi sa ugovorom o preuzimanju duga shodno će se primeniti i na ustupanje ugovora.

Odgovornost ustupioca

Član 146.

1. Ustupilac odgovara prijemniku za punovažnost ustupljenog ugovora.

2. On mu ne jamči da će druga strana ispuniti svoje obaveze iz ustupljenog ugovora, osim ako se na to naročito obavezao.

3. On ne jamči drugoj strani da će prijemnik ispuniti obaveze iz ugovora, osim ako se na to naročito obavezao.

Prigovori

Član 147.

Druga strana može istaći prijemniku sve prigovore iz ustupljenog ugovora, kao i one koje ima iz drugih odnosa sa njim, ali ne i prigovore koje ima prema ustupiocu.

O d s e k 6.

OPŠTA DEJSTVA UGOVORA

I. STVARANJE OBAVEZA ZA UGOVARAČE

Dejstva ugovora među ugovaračima i njihovim pravnim sledbenicima

Član 148.

1. Ugovor stvara prava i obaveze za ugovorne strane.
2. Ugovor ima dejstvo i za univerzalne pravne sledbenike ugovornih strana, izuzev ako je što drugo ugovoreno ili što drugo proizlazi iz prirode samog ugovora.
3. Ugovorom se može ustanoviti pravo u korist trećeg lica.

II. UGOVOR U KORIST TREĆEG LICA

Neposredno pravo trećeg

Član 149.

1. Kad neko ugovori u svoje ime potraživanje u korist trećeg, treći stiće sopstveno i neposredno pravo prema dužniku, ako nije što drugo ugovoreno ili ne proizlazi iz okolnosti posla.
2. Ugovarač ima pravo zahtevati da dužnik izvrši prema trećem ono što je ugovoreno u korist tog trećeg lica.

Opozivanje koristi za trećeg

Član 150.

1. Ugovarač koristi za trećeg može je opozvati ili izmeniti sve dok treći ne izjavi da prihvata ono što je ugovoreno u njegovu korist.
2. Ako je ugovoreno da će dužnik izvršiti ono na šta se obavezao u korist trećeg tek posle smrti ugovarača, ovaj može sve dotle, pa i svojim testamentom, opozvati korist ugovorenu za trećeg, ako iz samog ugovora ili iz okolnosti ne proizlazi što drugo.

Prigovori dužnika prema trećem

Član 151.

Dužnik može istaći trećem sve prigovore koje ima prema ugovaraču po osnovu ugovora kojim je ugovorena korist za trećeg.

Odbijanje trećeg

Član 152.

Ako treći odbije korist koja je ugovorena za njega, ili je ugovarač opozove, korist pripada ugovaraču, ako što drugo nije ugovoreno ili ne proizlazi iz prirode posla.

Obećanje radnje trećeg lica

Član 153.

1. Obećanje učinjeno drugom da će treći nešto učiniti ili propustiti, trećeg ne obavezuje, a obećavalac odgovara za štetu koju bi drugi pretrpeo zbog toga što treći neće da se obaveže ili da izvrši ili propusti određenu radnju.
2. Obećavalac neće odgovarati ako je drugom obećao da će se samo zauzeti kod trećeg da se ovaj obaveže da nešto učini ili propusti, a u tome nije uspeo i pored sveg potrebnog zalaganja.

Odeljak 2.

PROUZROKOVANJE ŠTETE

O d s e k 1.

OPŠTA NAČELA

Osnovi odgovornosti

Član 154.

1. Ko drugome prouzrokuje štetu dužan je naknaditi je, ukoliko ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivice.
2. Za štetu od stvari ili delatnosti, od kojih potiče povećana opasnost štete za okolinu, odgovara se bez obzira na krivicu.
3. Za štetu bez obzira na krivicu odgovara se u drugim slučajevima predviđenim zakonom.

Šteta

Član 155.

Šteta je umanjenje nečije imovine (obična šteta) i sprečavanje njenog povećanja (izmakla korist), kao i nanošenje drugome fizičkog ili psihičkog bola ili straha (nematerijalna šteta).

Zahtev da se ukloni opasnost štete

Član 156.

1. Svako može zahtevati od drugoga da ukloni izvor opasnosti od koga pretila znatnija šteta njemu ili neodređenom broju lica, kao i da se uzdrži od delatnosti od koje proizlazi uznemiravanje ili opasnost štete, ako se nastanak uznemiravanja ili štete ne može sprečiti odgovarajućim merama.
2. Sud će na zahtev zainteresovanog lica narediti da se preduzmu odgovarajuće mere za sprečavanje nastanka štete ili uznemiravanja, ili da se otkloni izvor opasnosti, na trošak držaoca izvora opasnosti, ako ovaj sam to ne učini.
3. Ako šteta nastane u obavljanju opštekorisne delatnosti za koju je dobijena dozvola nadležnog organa, može se zahtevati samo naknada štete koja prelazi normalne granice.
4. Ali, i u tom slučaju se može zahtevati preduzimanje društveno opravdanih mera za sprečavanje nastupanja štete ili za njeno smanjenje.

Zahtev da se prestane sa povredom prava ličnosti

Član 157.

1. Svako ima pravo zahtevati od suda ili drugog nadležnog organa da naredi prestanak radnje kojom se povređuje integritet ljudske ličnosti, ličnog i porodičnog života i drugih prava njegove ličnosti.
2. Sud, odnosno drugi nadležni organ može narediti prestanak radnje pod pretnjom plaćanja izvesne novčane svote, određene ukupno ili po jedinici vremena, u korist povređenog.

O d s e k 2.

ODGOVORNOST PO OSNOVU KRIVICE

Postojanje krivice

Član 158.

Krivica postoji kada je štetnik prouzrokovao štetu namerno ili nepažnjom.

Neodgovorna lica

Član 159.

1. Lice koje usled duševne bolesti ili zaostalog umnog razvoja ili kojih drugih razloga nije sposobno za rasuđivanje, ne odgovara za štetu koju drugome prouzrokuje.

2. Ko drugom prouzrokuje štetu u stanju prolazne nesposobnosti za rasuđivanje, odgovoran je za nju, izuzev ako dokaže da nije svojom krivicom dospao u to stanje.

3. Ako je u to stanje dospao tuđom krivicom, za štetu će odgovarati onaj ko ga je u to stanje doveo.

Odgovornost maloletnika

Član 160.

1. Maloletnik do navršene sedme godine ne odgovara za štetu koju prouzrokuje.

2. Maloletnik od navršene sedme do navršene četrnaeste godine ne odgovara za štetu, osim ako se dokaže da je pri prouzrokovanju štete bio sposoban za rasuđivanje.

3. Maloletnik sa navršenih četrnaest godina odgovara prema opštim pravilima o odgovornosti za štetu.

Nužna odbrana, stanje nužde, otklanjanje štete od drugog

Član 161.

1. Ko u nužnoj odbrani prouzrokuje štetu napadaču nije dužan naknaditi je, osim u slučaju prekoračenja nužne odbrane.

2. Kad neko prouzrokuje štetu u stanju nužde, oštećenik može zahtevati naknadu od lica koje je krivo za nastanak opasnosti štete, ili od lica od kojih je šteta otklonjena, ali od ovih poslednjih ne više od koristi koju su imala od toga.

3. Ko pretrpi štetu otklanjajući od drugog opasnost štete, ima pravo zahtevati od njega naknadu one štete kojoj se razumno izložio.

Dozvoljena samopomoć

Član 162.

1. Ko u slučaju dozvoljene samopomoći prouzrokuje štetu licu koje je izazvalo potrebu samopomoći, nije dužan naknaditi je.

2. Pod dozvoljenom samopomoći podrazumeva se pravo svakog lica da otkloni povredu prava kad neposredno preči opasnost.

Pristanak oštećenika

Član 163.

1. Ko na svoju štetu dozvoli drugome preduzimanje neke radnje, ne može od njega zahtevati naknadu štete prouzrokovane tom radnjom.

2. Ništava je izjava oštećenika kojom je pristao da mu se učini šteta radnjom koja je zakonom zabranjena.

O d s e k 3.

ODGOVORNOST ZA DRUGOG

Duševno bolesni i zaostali u umnom razvoju

Član 164.

1. Za štetu koju prouzrokuje lice koje usled duševne bolesti ili zaostalog umnog razvoja ili kojih drugih razloga nije sposobno za rasuđivanje, odgovara onaj koji je na osnovu zakona, ili odluke nadležnog organa, ili ugovora, dužan da vodi nadzor nad njim.

2. On se može osloboditi odgovornosti ako dokaže da je vršio nadzor na koji je obavezan ili da bi šteta nastala i pri brižljivom vršenju nadzora.

Odgovornost roditelja

Član 165.

1. Roditelji odgovaraju za štetu koju prouzrokuje drugom njihovo dete do navršene sedme godine, bez obzira na svoju krivicu.

2. Oni se oslobađaju odgovornosti ako postoje razlozi za isključenje odgovornosti prema pravilima o odgovornosti, bez obzira na krivicu.

3. Oni ne odgovaraju ako je šteta nastala dok je dete bilo povereno drugom licu i ako je to lice odgovorno za štetu.

4. Roditelji odgovaraju za štetu koju prouzrokuje drugom njihovo maloletno dete koje je navršilo sedam godina, osim ako dokažu da je šteta nastala bez njihove krivice.

Solidarna odgovornost

Član 166.

Ako pored roditelja odgovara za štetu i dete, njihova je odgovornost solidarna.

Odgovornost drugog lica za maloletnika

Član 167.

1. Za štetu koju drugom prouzrokuje maloletnik dok je pod nadzorom staratelja, škole ili druge ustanove, odgovara staratelj, škola, odnosno druga ustanova, osim ako dokažu da su nadzor vršili na način na koji su obavezni, ili da bi šteta nastala i pri brižljivom vršenju nadzora.

2. Ako za štetu odgovara i maloletnik, odgovornost je solidarna.

Posebna odgovornost roditelja

Član 168.

1. Ako dužnost nadzora nad maloletnim licem ne leži na roditeljima, već na nekom drugom licu, oštećenik ima pravo da zahteva naknadu od roditelja, kad je šteta nastala usled lošeg vaspitanja maloletnika, rđavih primera ili poročnih navika koje su mu roditelji dali, ili se i inače šteta može upisati u krivicu roditeljima.

2. Lice na kome u ovom slučaju leži dužnost nadzora ima pravo tražiti od roditelja da mu naknade isplaćeni iznos ako je ono isplatilo naknadu oštećeniku.

Odgovornost po osnovu pravičnosti

Član 169.

1. U slučaju štete koju je prouzrokovalo lice koje za nju nije odgovorno, a naknada se ne može dobiti od lica koje je bilo dužno da vodi nadzor nad njim, sud može, kad to pravičnost zahteva, a naročito s obzirom na materijalno stanje štetnika i oštećenika, osuditi štetnika da naknadi štetu, potpuno ili delimično.

2. Ako je štetu prouzrokovao maloletnik sposoban za rasuđivanje koji nije u stanju da je naknadi, sud može, kad to pravičnost zahteva, a naročito s obzirom na materijalno stanje roditelja i oštećenika, obavezati roditelje da naknade štetu, potpuno ili delimično, iako za nju nisu krivi.

O d s e k 4.

ODGOVORNOST PREDUZEĆA I DRUGIH PRAVNIH LICA PREMA TREĆEM

Odgovornost preduzeća

Član 170.

1. Za štetu koju zaposleni u radu ili u vezi sa radom prouzrokuje trećem licu odgovara preduzeće u kome je zaposleni radio u trenutku prouzrokovanja štete, osim ako dokaže da je zaposleni u datim okolnostima postupao onako kako je trebalo.

2. Oštećenik ima pravo zahtevati naknadu štete i neposredno od radnika ako je štetu prouzrokovao namerno.

3. Odredbom stava 1. ovog člana ne dira se u pravila o odgovornosti za štetu koja potiče od opasne stvari ili opasne delatnosti.

Odgovornost drugih lica

Član 171.

1. Odredbe prethodnog člana primenjuju se i na druge poslodavce u pogledu odgovornosti za štetu koju zaposleni koji kod njih rade prouzrokuju u radu ili u vezi s radom.

2. Lice koje je oštećeniku naknadilo štetu koju je zaposleni prouzrokovao namerno ili krajnjom nepažnjom, ima pravo od tog zaposlenog zahtevati naknadu plaćenog iznosa.

3. To pravo zastareva u roku od šest meseci od dana isplaćene naknade štete.

Odgovornost pravnog lica za štetu koju prouzrokuje njegov organ

Član 172.

1. Pravno lice odgovara za štetu koju njegov organ prouzrokuje trećem licu u vršenju ili u vezi sa vršenjem svojih funkcija.

2. Ako za određeni slučaj nije što drugo u zakonu određeno, pravno lice ima pravo na naknadu od lica koje je štetu skrivilo namerno ili krajnjom nepažnjom.

3. To pravo zastareva u roku od šest meseci od dana isplaćene naknade štete.

O d s e k 5.

ODGOVORNOST ZA ŠTETU OD OPASNE STVARI ILI OPASNE DELATNOSTI

I. OPŠTE ODREDBE

Pretpostavka uzročnosti

Član 173.

Šteta nastala u vezi sa opasnom stvari, odnosno opasnom delatnošću smatra se da potiče od te stvari, odnosno delatnosti, izuzev ako se dokaže da one nisu bile uzrok štete.

Ko odgovara za štetu

Član 174.

1. Za štetu od opasne stvari odgovara njen imalac, a za štetu od opasne delatnosti odgovara lice koje se njome bavi.

2. (Brisan)

Protivpravno oduzimanje opasne stvari od imaoa

Član 175.

Ako je imaoa oduzeta opasna stvar na protivpravan način, za štetu koja od nje potiče ne odgovara on, nego onaj koji mu je oduzeo opasnu stvar, ako imalac nije za to odgovoran.

Predaja stvari trećem licu

Član 176.

1. Umesto imaoa stvari, i isto kao on, odgovara lice kome je imalac poverio stvar da se njome služi, ili lice koje je inače dužno da je nadgleda a nije kod njega na radu.

2. Ali će pored njega odgovarati i imalac stvari ako je šteta proizašla iz neke skrivenne mane ili skrivenog svojstva stvari na koje mu nije skrenuo pažnju.

3. U tom slučaju odgovorno lice koje je isplatilo naknadu oštećeniku ima pravo da zahteva ceo iznos od imaoa.

4. Imalac opasne stvari koji ju je poverio licu koje nije osposobljeno ili nije ovlašćeno da njome rukuje, odgovara za štetu koja potekne od te stvari.

Oslobodjenje od odgovornosti

Član 177.

1. Imalac se oslobađa odgovornosti ako dokaže da šteta potiče od nekog uzroka koji se nalazio van stvari, a čije se dejstvo nije moglo predvideti, ni izbeći ili otkloniti.

2. Imalac stvari oslobađa se odgovornosti i ako dokaže da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenika ili trećeg lica, koju on nije mogao predvideti i čije posledice nije mogao izbeći ili otkloniti.

3. Imalac se oslobađa odgovornosti delimično, ako je oštećenik delimično doprineo nastanku štete.

4. Ako je nastanku štete delimično doprinelo treće lice, ono odgovara oštećeniku solidarno sa imaoem stvari, a dužno je snositi naknadu srazmerno težini svoje krivice.

5. Lice kojim se imalac poslužio pri upotrebi stvari ne smatra se trećim licem.

II. ODGOVORNOST U SLUČAJU UDESA IZAZVANOG MOTORNIM VOZILOM U POKRETU

Član 178.

1. U slučaju udesa izazvanog motornim vozilom u pokretu koji je prouzrokovan isključivom krivicom jednog imaoa, primenjuju se pravila o odgovornosti po osnovu krivice.

2. Ako postoji obostrana krivica, svaki imalac odgovara za ukupnu štetu koju su oni pretrpeli srazmerno stepenu svoje krivice.

3. Ako nema krivice ni jednog, imaoi odgovaraju na ravne delove, ako razlozi pravičnosti ne zahtevaju što drugo.

4. Za štetu koju pretrpe treća lica imaoi motornih vozila odgovaraju solidarno.

III. ODGOVORNOST PROIZVOĐAČA STVARI SA NEDOSTATKOM

Član 179.

1. Ko stavi u promet neku stvar koju je proizveo a koja zbog nekog nedostatka za koji on nije znao predstavlja opasnost štete za lica ili stvari, odgovara za štetu koja bi nastala zbog tog nedostatka.

2. Proizvođač odgovara i za opasna svojstva stvari ako nije preduzeo sve što je potrebno da štetu, koju je mogao predvideti, spreči putem upozorenja, bezbedne ambalaže ili drugom odgovarajućom merom.

O d s e k 6.

POSEBNI SLUČAJEVI ODGOVORNOSTI

Član 180. (brisan)

Odgovornost organizatora priredbi

Član 181.

Organizator okupljanja većeg broja ljudi u zatvorenom ili na otvorenom prostoru odgovara za štetu nastalu smrću ili telesnom povredom koju neko pretrpi usled izvanrednih okolnosti koje u takvim prilikama mogu nastati, kao što je gibanje masa, opšti nered i slično.

Odgovornost zbog uskraćivanja neophodne pomoći

Član 182.

1. Ko bez opasnosti po sebe uskratiti pomoć licu čiji su život ili zdravlje očigledno ugroženi, odgovara za štetu koja je otuda nastala, ako je on tu štetu prema okolnostima slučaja morao predvideti.

2. Ako pravičnost zahteva, sud može takvo lice osloboditi obaveze da naknadi štetu.

Odgovornost u vezi sa obavezom zaključenja ugovora

Član 183.

Lice koje je po zakonu obavezno da zaključi neki ugovor, dužno je da naknadi štetu ako na zahtev zainteresovanog lica bez odlaganja ne zaključi taj ugovor.

Odgovornost u vezi sa vršenjem poslova od opšteg interesa

Član 184.

Preduzeća i druga pravna lica koja vrše komunalnu ili drugu sličnu delatnost od opšteg interesa odgovaraju za štetu ako bez opravdanog razloga obustave ili neredovno vrše svoju uslugu.

O d s e k 7.

N A K N A D A

I. NAKNADA MATERIJALNE ŠTETE

Uspostavljanje ranijeg stanja i naknada u novcu

Član 185.

1. Odgovorno lice dužno je uspostaviti stanje koje je bilo pre nego što je šteta nastala.
2. Ukoliko uspostavljanje ranijeg stanja ne uklanja štetu potpuno, odgovorno lice dužno je za ostatak štete dati naknadu u novcu.
3. Kad uspostavljanje ranijeg stanja nije moguće, ili kad sud smatra da nije nužno da to učini odgovorno lice, sud će odrediti da ono isplati oštećeniku odgovarajuću svotu novca na ime naknade štete.
4. Sud će dosuditi oštećeniku naknadu u novcu kad on to zahteva, izuzev ako okolnosti datog slučaja opravdavaju uspostavljanje ranijeg stanja.

Kad dospeva obaveza naknade

Član 186.

Obaveza naknade štete smatra se dospelom od trenutka nastanka štete.

Naknada u slučaju propasti stvari oduzete na nedozvoljen način

Član 187.

Ako je stvar koja je bila oduzeta imaocu na nedozvoljen način propala usled više sile, odgovorno lice dužno je dati naknadu u novcu.

Naknada u obliku novčane rente

Član 188.

1. U slučaju smrti, telesne povrede ili oštećenja zdravlja naknada se određuje, po pravilu, u obliku novčane rente, doživotno ili za određeno vreme.
2. Novčana renta dosuđena na ime naknade štete plaća se mesečno unapred, ako sud ne odredi što drugo.
3. Poverilac ima pravo da zahteva potrebno obezbeđenje za isplatu rente, osim ako to prema okolnostima slučaja ne bi bilo opravdano.
4. Ako dužnik ne pruži obezbeđenje koje sud odredi, poverilac ima pravo da zahteva da mu se umesto rente isplati jedna ukupna svota čija se visina određuje prema visini rente i verovatnom trajanju poveriočevog života, uz odbitak odgovarajućih kamata.
5. Iz ozbiljnih uzroka poverilac može i u drugim slučajevima zahtevati, odmah ili docnije da mu se umesto rente isplati jedna ukupna svota.

II. OBIM NAKNADE MATERIJALNE ŠTETE

Obična šteta i izmakla korist

Član 189

1. Oštećenik ima pravo kako na naknadu obične štete, tako i na naknadu izmakle koristi.
2. Visina naknade štete određuje se prema cenama u vreme donošenja sudske odluke, izuzev slučaja kad zakon naređuje što drugo.
3. Pri oceni visine izmakle koristi uzima se u obzir dobitak koji se mogao osnovano očekivati prema redovnom toku stvari ili prema posebnim okolnostima, a čije je ostvarenje sprečeno štetnikovom radnjom ili propuštanjem.
4. Kad je stvar uništena ili oštećena krivičnim delom učinjenim sa umišljajem, sud može odrediti visinu naknade prema vrednosti koju je stvar imala za oštećenika.

Potpuna naknada

Član 190.

Sud će, uzimajući u obzir i okolnosti koje su nastupile posle prouzrokovanja štete dosuditi naknadu u iznosu koji je potreban da se oštećenikova materijalna situacija dovede u ono stanje u kome bi se nalazila da nije bilo štetne radnje ili propuštanja.

Sniženje naknade

Član 191.

1. Sud može, vodeći računa o materijalnom stanju oštećenika, osuditi odgovorno lice da isplati manju naknadu nego što iznosi šteta, ako ona nije prouzrokovana ni namerno ni krajnjom nepažnjom, a odgovorno lice je slabog imovnog stanja te bi ga isplata potpune naknade dovela u oskudicu.

2. Ako je štetnik prouzrokovao štetu radeći nešto radi koristi oštećenika, sud može odrediti manju naknadu, vodeći računa o brižljivosti koju štetnik pokazuje u sopstvenim poslovima.

Podeljena odgovornost

Član 192.

1. Oštećenik koji je doprineo da šteta nastane ili da bude veća nego što bi inače bila, ima pravo samo na srazmerno smanjenu naknadu.

2. Kad je nemoguće utvrditi koji deo štete potiče od oštećenikove radnje, sud će dosuditi naknadu vodeći računa o okolnostima slučaja.

III. POSEBNO O NAKNADI MATERIJALNE ŠTETE U SLUČAJU SMRTI, TELESNE POVREDE I OŠTEĆENJA ZDRAVLJA

Izgubljena zarada i troškovi lečenja i sahrane

Član 193.

1. Ko prouzrokuje nečiju smrt dužan je naknaditi uobičajene troškove njegove sahrane.

2. On je dužan naknaditi i troškove njegovog lečenja od zadobijenih povreda i druge potrebne troškove u vezi sa lečenjem, kao i zaradu izgubljenu zbog nesposobnosti za rad.

Pravo lica koje je poginuli izdržavao

Član 194.

1. Lice koje je poginuli izdržavao ili redovno pomagao, kao i ono koje je po zakonu imalo pravo zahtevati izdržavanje od poginulog, ima pravo na naknadu štete koju trpi gubitkom izdržavanja, odnosno pomaganja.

2. Ova šteta naknada se plaćanjem novčane rente, čiji se iznos odmerava s obzirom na sve okolnosti slučaja, a koji ne može biti veći od onoga što bi oštećenik dobijao od poginulog da je ostao u životu.

Naknada štete u slučaju telesne povrede ili narušenja zdravlja

Član 195.

1. Ko drugome nanese telesnu povredu ili mu naruši zdravlje, dužan je naknaditi mu troškove oko lečenja i druge potrebne troškove s tim u vezi, kao i zaradu izgubljenu zbog nesposobnosti za rad za vreme lečenja.

2. Ako povređeni zbog potpune ili delimične nesposobnosti za rad gubi zaradu, ili su mu potrebe trajno povećane, ili su mogućnosti njegovog daljeg razvijanja i napredovanja uništene ili smanjene, odgovorno lice dužno je plaćati povređenom određenu novčanu rentu, kao naknadu za tu štetu.

Izmena dosudene naknade

Član 196.

Sud može na zahtev oštećenika za ubuduće povećati rentu, a može je na zahtev štetnika smanjiti ili ukinuti, ako se znatnije promene okolnosti koje je sud imao u vidu prilikom donošenja ranije odluke.

Neprenosivost prava

Član 197.

1. Pravo na naknadu štete u vidu novčane rente usled smrti bliskog lica ili usled povrede tela ili oštećenja zdravlja ne može se preneti drugom licu.

2. Dospeli iznosi naknade mogu se preneti drugome, ako je iznos naknade određen pismenim sporazumom strana ili pravnosnažnom sudskom odlukom.

IV. POSEBNO O NAKNADI MATERIJALNE ŠTETE U SLUČAJU PОВREDE ČASTI I ŠIRENJA NEISTINITIH NAVODA

Član 198.

1. Ko drugom povredi čast kao i ko iznosi ili prenosi neistinite navode o prošlosti, o znanju, o sposobnosti drugog lica, ili o čemu drugome, a zna ili bi morao znati da su neistiniti, i time mu prouzrokuje materijalnu štetu dužan je naknaditi je.

2. Ali ne odgovara za prouzrokovanu štetu onaj ko učini neistinito saopštenje o drugome ne znajući da je ono neistinito, ako je on ili onaj kome je saopštenje učinio imao u tome ozbiljnog interesa.

V. NAKNADA NEMATERIJALNE ŠTETE

Objavlјivanje presude ili ispravke

Član 199.

U slučaju povrede prava ličnosti sud može narediti, na trošak štetnika, objavlјivanje presude, odnosno ispravke, ili narediti da štetnik povuče izjavu kojom je povreda učinjena, ili što drugo čime se može ostvariti svrha koja se postiže naknadom.

Novčana naknada

Član 200.

1. Za pretrpljene fizičke bolove, za pretrpljene duševne bolove zbog umanjenja životne aktivnosti, naruženosti, povrede ugleda, časti, slobode ili prava ličnosti, smrti bliskog lica kao i za strah sud će, ako nađe da okolnosti slučaja, a naročito jačina bolova i straha i njihovo trajanje to opravdava, dosuditi pravičnu novčanu naknadu, nezavisno od naknade materijalne štete kao i u njenom odsustvu.

2. Prilikom odlučivanja o zahtevu za naknadu nematerijalne štete, kao i o visini njene naknade, sud će voditi računa o značaju povređenog dobra i cilju kome služi ta naknada, ali i o tome da se njome ne pogoduje težnjama koje nisu spojive sa njenom prirodom i društvenom svrhom.

Lica koja imaju pravo na novčanu naknadu u slučaju smrti ili teškog invaliditeta

Član 201.

1. U slučaju smrti nekog lica, sud može dosuditi članovima njegove uže porodice (bračni drug, deca i roditelji) pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne bolove.

2. Takva naknada može se dosuditi i braći i sestrama ako je između njih i umrlog postojala trajnija zajednica života.

3. U slučaju naročito teškog invaliditeta nekog lica, sud može dosuditi njegovom bračnom drugu, deci i roditeljima pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne bolove.

4. Naknada iz st. 1. i 3. ovog člana može se dosuditi i vanbračnom drugu, ako je između njega i umrlog odnosno povređenog postojala trajnija zajednica života.

Satisfakcija u posebnim slučajevima

Član 202.

Pravo na pravičnu novčanu naknadu zbog pretrpljenih duševnih bolova ima lice koje je prevarom, prinudom ili zloupotrebom nekog

odnosa podređenosti ili zavisnosti navedeno na kažnjivu obljubu, kao i lice prema kome je izvršeno neko krivično delo protiv dostojanstva ličnosti i morala.

Naknada buduće štete

Član 203.

Sud će na zahtev oštećenog dosuditi naknadu i za buduću materijalnu štetu ako je po redovnom toku izvesno da će ona trajati i u budućnosti.

Nasleđivanje i ustupanje potraživanja naknade nematerijalne štete

Član 204.

1. Potraživanje naknade nematerijalne štete prelazi na naslednika samo ako je priznato pravosnažnom odlukom ili pismenim sporazumom.

2. Pod istim uslovima, to potraživanje može biti predmet ustupanja, prebijanja i prinudnog izvršenja.

Podeljena odgovornost i sniženje naknade

Član 205.

Odredbe o podeljenoj odgovornosti i sniženju naknade koje važe za materijalnu štetu shodno se primenjuju i na nematerijalnu štetu.

O d s e k 8.

ODGOVORNOST VIŠE LICA ZA ISTU ŠTETU

Solidarna odgovornost

Član 206.

1. Za štetu koju je više lica prouzrokovalo zajedno, svi učesnici odgovaraju solidarno.

2. Podstrekač i pomagač, kao i onaj koji je pomagao da se odgovorna lica ne otkriju, odgovaraju solidarno sa njima.

3. Solidarno odgovaraju za prouzrokovanu štetu i lica koja su je prouzrokovala radeći nezavisno jedno od drugog, ako se ne mogu utvrditi njihovi udeli u prouzrokovanoj šteti.

4. Kad je nesumnjivo da je štetu prouzrokovalo neko od dva ili više određenih lica koja su na neki način međusobno povezana, a ne može se utvrditi koje je od njih štetu prouzrokovalo, ta lica odgovaraju solidarno.

Solidarna odgovornost naručioca i izvođača radova

Član 207.

Naručilac i izvođač radova na nepokretnosti solidarno odgovaraju trećem licu za štetu koja mu nastane u vezi sa izvođenjem tih radova.

Regres isplatioca

Član 208.

1. Solidarni dužnik koji isplati više nego što iznosi njegov udeo u šteti, može tražiti od svakog od ostalih dužnika da mu naknadi ono što je platio za njega.

2. Koliko iznosi udeo svakog pojedinog dužnika sud određuje s obzirom na težinu njegove krivice i težinu posledica koje su proistekle iz njegovog delovanja.

3. U slučaju nemogućnosti da se utvrde udeli dužnika, na svakog pada jednak deo, osim ako pravičnost zahteva da se u konkretnom slučaju drukčije odluči.

Odsek 9.

PRAVO OŠTEĆENIKA POSLE ZASTARELOSTI PRAVA DA ZAHTEVA NAKNADU

Član 209.

Posle nastupanja zastarelosti prava da zahteva naknadu štete, oštećenik može zahtevati od odgovornog lica, po pravilima koja važe u slučaju sticanja bez osnova, da mu ustupi ono što je dobio radnjom kojom je prouzrokovana šteta.

Odeljak 3.

STICANJE BEZ OSNOVA

Odsek 1.

OPŠTE PRAVILO

Član 210.

1. Kad je neki deo imovine jednog lica prešao na bilo koji način u imovinu nekog drugog lica, a taj prelaz nema svoj osnov u nekom pravnom poslu ili u zakonu, sticalac je dužan da ga vrati, a ako to nije moguće - da naknadi vrednost postignutih koristi.

2. Obaveza vraćanja, odnosno naknade vrednosti, nastaje i kad se nešto primi s obzirom na osnov koji se nije ostvario ili je kasnije otpao.

Odsek 2.

PRAVILO VRAĆANJA

Kad se ne može tražiti vraćanje

Član 211.

Ko izvrši isplatu znajući da nije dužan platiti, nema pravo da zahteva vraćanje, izuzev ako je zadržao pravo da traži vraćanje ili ako je platio da bi izbegao prinudu.

Dvostruka isplata duga

Član 212.

Ko je isti dug platio dva puta, pa makar jednom i po osnovu izvršne isprave, ima pravo tražiti vraćanje po opštim pravilima o sticanju bez osnova.

Izvršenje neke prirodne obaveze, ili neke moralne ili društvene dužnosti

Član 213.

Ne može se tražiti ono što je dato ili učinjeno na ime izvršenja neke prirodne obaveze ili neke moralne ili društvene dužnosti.

Obim vraćanja

Član 214.

Kad se vraća ono što je stečeno bez osnova, moraju se vratiti plodovi i platiti zatezna kamata, i to, ako je sticalac nesavestan, od dana sticanja, a inače od dana podnošenja zahteva.

Naknada troškova

Član 215.

Sticalac ima pravo na naknadu nužnih i korisnih troškova, ali ako je bio nesavestan, naknada za korisne troškove mu pripada samo do iznosa koji predstavlja uvećanje vrednosti u trenutku vraćanja.

Kad se može zadržati primljeno

Član 216.

Ne može se tražiti vraćanje neosnovano plaćenih iznosa na ime naknade štete zbog povrede tela, narušenja zdravlja ili smrti, ukoliko je isplata izvršena savesnom pribaviocu.

Upotreba stvari u tuđu korist

Član 217.

Ako je neko svoju ili tuđu stvar upotrebio na korist trećeg, a nema uslova za primenu pravila o poslovodstvu bez naloga, treći je dužan vratiti stvar, odnosno, ako to nije moguće, naknaditi njenu vrednost.

Izdatak za drugog

Član 218.

Ko za drugog učini kakav izdatak ili nešto drugo što je ovaj po zakonu bio dužan učiniti, ima pravo zahtevati naknadu od njega.

Upotrebljavanje tuđe stvari u svoju korist

Član 219.

Kad je neko tuđu stvar upotrebio u svoju korist imalac može zahtevati, nezavisno od prava na naknadu štete, ili u odsustvu ove, da mu ovaj naknadi korist koju je imao od upotrebe.

Odeljak 4.

POSLOVODSTVO BEZ NALOGA

Odsek 1.

OPŠTE PRAVILO

Član 220.

1. Poslovodstvo bez naloga je vršenje tuđih poslova, pravnih ili materijalnih, bez naloga ili ovlašćenja, ali za račun onoga čiji su poslovi, a radi zaštite njegovih interesa.

2. Vršnju tuđeg posla može se nezvano pristupiti samo ako posao ne trpi odlaganje, te predstoji šteta ili propuštanje očigledne koristi.

Odsek 2.

OBAVEZE I PRAVA POSLOVOĐE BEZ NALOGA

Obaveze poslovođe bez naloga

Član 221.

1. Poslovođa bez naloga dužan je obavestiti o svom postupku što je moguće pre onog čiji je posao i nastaviti započeti posao, ukoliko mu je to razumno moguće, dok ovaj ne bude mogao preuzeti brigu o njemu.

2. Po svršenom poslu on je dužan položiti račun i ustupiti onome čiji je posao sve što je pribavio vršeći njegov posao.

3. Ukoliko nije što drugo zakonom naređeno, poslovođa bez naloga ima obaveze nalogoprimca.

Dužna pažnja i odgovornost

Član 222.

1. Pri vršenju tuđeg posla poslovođa bez naloga dužan je rukovoditi se stvarnim ili verovatnim namerama i potrebama onoga čiji je posao.

2. On je dužan postupiti sa pažnjom dobrog privrednika, odnosno dobrog domaćina.

3. Sud može, s obzirom na okolnosti u kojima se neko nezvano prihvatio tuđeg posla, smanjiti njegovu odgovornost ili ga sasvim osloboditi odgovornosti za nepažnju.

4. Za odgovornost poslovno nesposobnog poslovođa bez naloga važe pravila o njegovoj ugovornoj i vanugovornoj odgovornosti.

Prava poslovođa bez naloga

Član 223.

1. Poslovođa bez naloga koji je postupio u svemu kako treba i radio ono što su okolnosti zahtevale, ima pravo zahtevati da ga onaj čiji je posao vršio oslobodi svih obaveza koje je zbog toga posla uzeo na sebe, da preuzme sve obaveze koje je zaključio u njegovo ime, da mu naknadi sve nužne i korisne izdatke, kao i da mu naknadi pretrpljenu štetu, čak i ako očekivani rezultat nije postignut.

2. Njemu pripada i primerna nagrada za trud, ako je otklonio štetu od lica čiji je posao ili ako mu je pribavio korist koja odgovara u svemu njegovim namerama i potrebama.

Vršenje tuđih poslova u nameri da se drugom pomogne

Član 224.

Ko vrši tuđi posao u nameri da drugome pomogne, a nisu ispunjeni uslovi za poslovodstvo bez naloga, pripada mu pravo na naknadu učinjenih troškova, ali najviše do visine koristi koju je drugi postigao.

Odnosnje dodatka

Član 225.

Svaki poslovođa bez naloga ima pravo odneti stvari kojima je povećao tuđu imovinu a za koje mu se učinjeni izdaci ne naknađuju, ako se one mogu odvojiti bez oštećenja stvari kojoj su dodate, ali lice u čiji se posao bio umešao može, ako hoće, zadržati te dodatke ukoliko mu naknadi njihovu sadašnju vrednost, no najviše do iznosa učinjenih izdataka.

O d s e k 3.

VRŠENJE TUĐIH POSLOVA PROTIV ZABRANE

Član 226.

1. Ko se prihvati tuđeg posla i pored zabrane lica čiji je posao, a za zabranu je znao ili morao znati, nema prava koja pripadaju poslovođi bez naloga.

2. On odgovara za štetu koju je prouzrokovao mešanjem u tuđe poslove, čak i ako je do nje došlo bez njegove krivice.

3. Ali, kad je zabrana vršenja posla protivna zakonu ili moralu, a naročito ako je neko zabranio da drugi ispuni neku njegovu zakonsku obavezu koja ne trpi odlaganje važe opšta pravila o poslovodstvu bez naloga.

O d s e k 4.

NEPRAVO POSLOVODSTVO

Član 227.

1. Ko vrši tuđi posao u nameri da za sebe zadrži postignute koristi iako zna da je posao tuđ, dužan je na zahtev onoga čiji je posao položiti računa kao poslovođa bez naloga i predati mu sve postignute koristi.

2. Onaj čiji je posao može zahtevati i vraćanje stvari u pređašnje stanje, kao i naknadu štete.

O d s e k 5.

O D O B R E N J E

Član 228.

Ako onaj čiji je posao naknadno odobri ono što je izvršeno, poslovođa bez naloga smatra se nalogoprincem koji je od početka radio po nalogu lica čiji je posao.

O d e l j a k 5.

JEDNOSTRANA IZJAVA VOLJE

O d s e k 1.

JAVNO OBEĆANJE NAGRADE

Kad obavezuje

Član 229.

1. Javnim oglasom učinjeno obećanje nagrade onome ko izvrši određenu radnju, postigne neki uspeh, nađe se u određenoj situaciji ili, ako je obećanje učinjeno pod nekim drugim uslovom, obavezuje obećavaoca da ispuni obećanje.

2. Obećavalac nagrade ili bilo kakvog nagradnog takmičenja dužan je da odredi rok za takmičenje, a ako ga ne odredi svako ko želi da učestvuje u takmičenju ima pravo da traži da sud odredi odgovarajući rok.

Opozivanje obećanja

Član 230.

1. Obećanje se može opozvati onako kako je učinjeno, kao i ličnim saopštenjem, ali onaj ko je izvršio radnju, a nije znao niti je morao znati da je obećanje nagrade opozvano, ima pravo zahtevati obećanu nagradu, a onaj ko je do opozivanja učinio potrebne izdatke radi izvršenja radnje određene u javnom oglasu ima pravo na njihovu naknadu, izuzev ako obećavalac dokaže da su oni učinjeni uzalud.

2. Obećanje nagrade ne može se opozvati ako je oglasom određen rok za izvršenje radnje, odnosno za obaveštenje o postignutom rezultatu ili o ostvarenju određene situacije.

Ko ima pravo na nagradu

Član 231.

1. Pravo na nagradu ima onaj ko prvi izvrši radnju za koju je nagrada obećana.

2. Ako je više lica izvršilo radnju istovremeno, svakom pripada jednak deo nagrade, ukoliko pravičnost ne zahteva drukčiju podelu.

Slučaj konkursa

Član 232.

1. O dodeljivanju nagrade u slučaju konkursa odlučuje organizator konkursa ili jedno ili više lica koja on odredi.

2. Ako su u uslovima konkursa ili nekim opštim propisima koji važe za određeni konkurs postavljena pravila po kojima nagrada treba da bude dodeljena, svaki učesnik u konkursu ima pravo zahtevati poništenje odluke o dodeljivanju nagrade ako nagrada nije dodeljena saglasno tim pravilima.

3. Svojину ili koje drugo pravo na delu nagrađenom na konkursu stiče organizator konkursa samo ako je to navedeno u oglasu konkursa.

Prestanak obaveze

Član 233.

Obaveza obećavaoca nagrade prestaje ako mu niko ne saopšti, u roku određenom u oglasu, da je izvršio radnju, ili postigao uspeh, ili uopšte ispunio uslove postavljene u javnom oglasu, a ako rok nije određen, istekom jedne godine od oglasa.

O d s e k 2.

HARTIJE OD VREDNOSTI

I. OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 234.

Hartija od vrednosti je pismena isprava kojom se njen izdavalac obavezuje da ispuni obavezu upisanu na toj ispravi njenom zakonitom imaocu.

Bitni sastojci

Član 235.

1. Hartija od vrednosti mora sadržavati sledeće bitne sastojke:
 - 1) označenje vrste hartije od vrednosti;
 - 2) firmu, odnosno naziv i sedište, odnosno ime i prebivalište izdavaoca hartije od vrednosti;
 - 3) firmu, odnosno naziv ili ime lica na koje, odnosno po čijoj naredbi hartija od vrednosti glasi, ili označenje da hartija glasi na donosioca;
 - 4) tačno označenu obavezu izdavaoca koja proizlazi iz hartije od vrednosti;
 - 5) mesto i datum izdavanja hartije od vrednosti, a kod onih koje se izdaju u seriji i njen serijski broj;
 - 6) potpis izdavaoca hartije od vrednosti, odnosno faksimil potpisa izdavaoca hartija od vrednosti koje se izdaju u seriji.
2. Posebnim zakonom za pojedine hartije od vrednosti mogu biti određeni i drugi bitni sastojci.
3. Isprava koja ne sadrži bilo koji od bitnih sastojaka ne važi kao hartija od vrednosti.
4. Hartije od vrednosti izdate u seriji, koje ne sadrže bilo koji od bitnih sastojaka, nemaju pravno dejstvo.

Na koga hartija od vrednosti može glasiti

Član 236.

Hartija od vrednosti može glasiti na donosioca, na ime ili po naredbi.

Nastanak obaveze

Član 237.

Obaveza iz hartije od vrednosti nastaje u trenutku kada izdavalac hartiju od vrednosti preda njenom korisniku.

Posebni uslovi za izdavanje hartije od vrednosti u seriji

Član 238.

Posebnim zakonom se određuju i drugi uslovi za izdavanje hartije od vrednosti u seriji.

II. OSTVARIVANJE PRAVA

Kome pripada pravo iz hartije od vrednosti

Član 239.

1. Potraživanje iz hartije od vrednosti vezano je za samu hartiju i pripada njenom zakonitom imaocu.
2. Kao zakoniti imalac hartije od vrednosti na donosioca smatra se njen donosilac.
3. Kao zakoniti imalac hartije od vrednosti na ime ili po naredbi smatra se lice na koje hartija od vrednosti glasi, odnosno lice na koje je uredno prenet.
4. Savesni pribavilac hartije od vrednosti na donosioca postaje njen zakoniti imalac i stiče pravo na potraživanje upisano na njoj i kad je hartija od vrednosti izašla iz ruku njenog izdavaoca, odnosno njenog ranijeg imaoca i bez njegove volje.

Ko može tražiti ispunjenje

Član 240.

Ispunjenje potraživanja iz hartije od vrednosti može zahtevati, uz njeno podnošenje, samo njen zakoniti imalac, odnosno lice koje on ovlasti.

III. PRENOS HARTIJE OD VREDNOSTI

Prenos prava iz hartije na donosioca

Član 241.

Pravo iz hartije od vrednosti na donosioca prenosi se njenom predajom.

Prenos prava iz hartije na ime

Član 242.

1. Pravo iz hartije od vrednosti na ime prenosi se cesijom.
2. Posebnim zakonom može biti određeno da se pravo iz hartije od vrednosti na ime može prenositi i indosamentom.
3. Prenos prava iz hartije od vrednosti na ime vrši se ubeležavanjem na samoj hartiji firme, odnosno naziva, odnosno imena novog imaoca, potpisivanjem prenosioca i upisom prenosa u registar hartija od vrednosti, ako se takav registar vodi kod izdavaoca.

Prenos prava iz hartije po naredbi

Član 243.

Pravo iz hartije od vrednosti po naredbi prenosi se indosamentom.

Vrste indosamenta

Član 244.

1. Indosament može biti puni, blanko i na donosioca.
2. Puni indosament sadrži izjavu o prenosu i firmu, odnosno naziv ili ime lica na koje se pravo iz hartije od vrednosti prenosi (indosatar) i potpis prenosioca (indosant), a može da sadrži i druge podatke (mesto, datum i dr.)
3. Blanko indosament sadrži samo potpis indosanta.
4. U slučaju prenosa na donosioca umesto imena indosatarata stavlja se reč "donosiocu".
5. Indosament na donosioca važi kao blanko indosament.
6. Ništav je delimični indosament.

Prenos punomoćja i prenos za zalogu

Član 245.

1. Hartija od vrednosti može se preneti i kao prenos punomoćja, odnosno kao prenos za zalogu.

2. Kod prenosa punomoćja stavlja se klauzula "vrednost u punomoćju", a kod prenosa za zalogu "vrednost za zalogu" ili slično.

Dejstvo prenosa prava

Član 246.

1. Prenosom prava iz hartije od vrednosti njen novi imalac stiče sva prava koja su pripadala prethodnom imaocu.

2. Prenos prava iz hartije od vrednosti na ime bilo da se vrši putem cesije ili indosamenta, nema dejstva prema izdavaocu dok on o tome ne bude pismenim putem obavješten, odnosno dok taj prenos ne bude ubeležen u registar hartija od vrednosti na ime, ako se takav registar vodi kod izdavaoca.

3. Cedent, odnosno indosant ne odgovara za neispunjenje obaveze od strane izdavaoca, osim u slučaju drukčije zakonske odredbe ili ako postoji suprotna odredba upisana na samoj hartiji od vrednosti.

Dejstvo prenosa punomoćja i prenosa za zalogu

Član 247.

Imalac hartije od vrednosti koja je na njega preneti kao "prenos punomoćja" ili "prenos za zalogu" može vršiti sva prava koja iz te hartije od vrednosti proističu, ali hartiju može preneti na drugog samo kao prenos punomoćja.

Dokazivanje zakonitosti prenosa

Član 248.

1. Poslednji indosatar dokazuje svoje pravo iz hartije od vrednosti neprekidnim nizom indosamenata.

2. Ovo pravilo se shodno primenjuje i na poslednjeg cesionara.

Zabrana prenosa

Član 249.

1. Zabrana prenosa indosamentom hartije od vrednosti po naredbi vrši se izrazom "ne po naredbi" ili stavljanjem slične klauzule koja ima isto značenje.

2. Pravo iz hartije od vrednosti čiji je prenos indosamentom zabranjen može se preneti samo cesijom.

3. Prenos indosamentom mogu zabraniti izdavalac i indosant.

4. Posebnim zakonom ili izjavom izdavaoca upisanom na samoj hartiji od vrednosti na ime može se zabraniti svako njeno prenošenje.

IV. PROMENE KOD HARTIJA OD VREDNOSTI

Promene koje vrši izdavalac

Član 250.

1. Hartiju od vrednosti na donosioca ili po naredbi može izdavalac, na zahtev i o trošku imaoca hartije, promeniti u hartiju na ime.

2. Ako promenu nije izričito zabranio, izdavalac hartije od vrednosti na ime može je, na zahtev i o trošku imaoca, promeniti u hartiju na donosioca ili po naredbi.

Promene koje vrši imalac pri prenosu

Član 251.

1. Hartiju od vrednosti po naredbi indosant može preneti indosamentom na donosioca, ako posebnim zakonom nije drukčije određeno.

2. Hartiju od vrednosti na ime cedent, odnosno indosant može preneti samo na određeno lice.

3. Hartija od vrednosti na donosioca može se indosamentom preneti i na određeno lice.

Sjedinjavanje i deljenje hartija od vrednosti

Član 252.

1. Hartije od vrednosti izdate u seriji mogu se, na zahtev i o trošku imaoca, sjediniti u jednu ili više hartija od vrednosti.

2. Hartija od vrednosti može se, na zahtev i o trošku imaoca, podeliti na više hartija od vrednosti manjeg iznosa, ali one ne mogu biti ispod iznosa najnižeg apoen hartije izdate u toj seriji.

V. ISPUNJENJE OBAVEZE IZ HARTIJE OD VREDNOSTI

Prestanak obaveze

Član 253.

1. Obaveza iz hartije od vrednosti prestaje ispunjenjem od strane izdavaoca hartije zakonitom imaocu.

2. Potraživanje iz hartije od vrednosti prestaje i kada ona pripadne izdavaocu, ukoliko posebnim zakonom nije drukčije određeno.

3. Savesni izdavalac hartije od vrednosti na donosioca oslobađa se obaveze ispunjenjem donosiocu i onda kada ovaj nije zakonit imalac hartije od vrednosti.

Zabrana ispunjenja

Član 254.

1. Ako je izdavalac hartije od vrednosti na donosioca znao ili morao znati da donosilac nije zakoniti imalac hartije, niti je ovlašćen od strane zakonitog imaoca, dužan je odbiti ispunjenje inače odgovara za štetu.

2. Izdavalac hartije od vrednosti ne može punovažno ispuniti svoju obavezu ako mu je to nadležni organ zabranio, ili kad je znao ili morao znati da je pokrenut postupak za amortizaciju ili poništenje hartije od vrednosti.

Isplata kamate ili drugih prinosa po isplati glavnice

Član 255.

Dužnik koji je isplatio glavnice imaocu hartije od vrednosti dužan je isplatiti kupone kamata, odnosno drugih prinosa sa iste hartije koji mu budu podneti na isplatu posle isplate glavnice, ukoliko ova potraživanja nisu zastarela.

Prigovori na zahtev za ispunjenje obaveze

Član 256.

1. Protiv zahteva imaoca hartije od vrednosti, izdavalac može istaći samo prigovore koji se tiču izdavanja samo hartije kao što je falsifikat; zatim prigovore koji proizlaze iz sadržaja hartije, kao što su rokovi ili uslovi; najzad, prigovore koje ima prema samom imaocu hartije, kao što su kompenzacija, nedostatak zakonom propisanog postupka za sticanje hartije od vrednosti i odsustvo ovlašćenja.

2. Izdavalac može protiv zahteva imaoca kome je on ustupio hartiju od vrednosti istaći nedostatke pravnog posla na osnovu koga je prenos izvršen, ali te nedostatke ne može istaći protiv zahteva nekog potonjeg imaoca.

3. Međutim, ako je imalac hartije od vrednosti, primajući hartiju od svog prethodnika, znao ili morao znati da mu ovaj predaje hartiju od vrednosti da bi izbegao prigovor koji izdavalac ima prema njemu, izdavalac može istaći taj prigovor i prema imaocu hartije.

4. Posebnim zakonom mogu se odrediti i druge vrste prigovora kod pojedinih vrsta hartija od vrednosti.

VI. LEGITIMACIONI PAPIRI I ZNACI

Legitimacioni papiri

Član 257.

Na železničke karte, pozorišne i druge ulaznice, bonove i druge slične isprave koje sadrže određenu obavezu za njihovog izdavaoca, a u kojima nije označen poverilac, niti iz njih ili okolnosti u kojima su izdate proizlazi da se mogu ustupiti drugome, shodno se primenjuju odgovarajuće odredbe o hartijama od vrednosti.

Legitimacioni znaci

Član 258.

1. Garderobni ili slični znaci, koji se sastoje iz komada hartije, metala ili drugog materijala, na kojima je obično utisnut neki broj, ili naveden broj predatih predmeta, a koji obično ne sadrže nešto određeno o obavezi njihovog izdavaoca, služe samo da pokažu ko je poverilac u obligacionom odnosu prilikom čijeg nastanka su izdati.

2. Izdavalac legitimacionog znaka oslobađa se obaveze kad je u dobroj veri izvrši donosiocu, ali za donosioca ne važi pretpostavka da je on pravi poverilac ili da je ovlašćen zahtevati ispunjenje, te je u slučaju spora dužan dokazati to svoje svojstvo.

3. Poverilac može zahtevati ispunjenje obaveze iako je izgubio legitimacioni znak.

4. U pogledu ostalog, u svakom pojedinom slučaju treba se držati zajedničke volje izdavaoca i primaoca znaka, kao i onog što je uobičajeno.

VII. OSTALE ODREDBE

Zamena oštećene hartije od vrednosti

Član 259.

Imalac oštećene hartije od vrednosti koja nije podobna za promet, ali čija se istinitost i sadržina mogu tačno utvrditi, ima pravo da zahteva izdavanje nove hartije od vrednosti u istom iznosu, s tim da vrati oštećenu hartiju i naknadi troškove.

Amortizacija hartije od vrednosti

Član 260.

Izgubljena hartija od vrednosti može se amortizovati samo ako glasi na ime ili po naredbi ukoliko posebnim zakonom nije drukčije određeno.

Zastarelost potraživanja iz hartije od vrednosti

Član 261.

Za zastarelost potraživanja iz hartije od vrednosti važe pravila o zastarelosti, ako posebnim zakonom nije drukčije određeno.

G l a v a I I I

D E J S T V A O B A V E Z A

Odeljak 1.

POVERIOČEVA PRAVA I DUŽNIKOVE OBAVEZE

O d s e k 1.

P R A V O N A N A K N A D U Š T E T E

I. OPŠTA PRAVILA

Ispunjenje obaveze i posledice neispunjenja

Član 262.

1. Poverilac u obaveznom odnosu je ovlašćen da od dužnika zahteva ispunjenje obaveze, a dužnik je dužan ispuniti je savesno u svemu kako ona glasi.

2. Kad dužnik ne ispuni obavezu ili zadocni sa njenim ispunjenjem, poverilac ima pravo zahtevati i naknadu štete koju je usled toga pretrpeo.

3. Za štetu zbog zadocnjenja sa ispunjenjem odgovara i dužnik kome je poverilac dao primeren naknadni rok za ispunjenje.

4. Dužnik odgovara i za delimičnu ili potpunu nemogućnost ispunjenja i ako tu nemogućnost nije skrivio ako je nastupila posle njegovog dolaska u docnju, za koju odgovara.

5. Ali se dužnik oslobađa odgovornosti za štetu ako dokaže da bi stvar koja je predmet obaveze slučajno propala i da je on svoju obavezu na vreme ispunio.

Oslobađanje dužnika od odgovornosti

Član 263.

Dužnik se oslobađa odgovornosti i za štetu ako dokaže da nije mogao da ispuni svoju obavezu, odnosno da je zakasnio sa ispunjenjem obaveze zbog okolnosti nastalih posle zaključenja ugovora koje nije mogao sprečiti, otkloniti ili izbeći.

Ugovorno proširenje odgovornosti

Član 264.

1. Ugovorom se može proširiti odgovornost dužnika i na slučaj za koji on inače ne odgovara.

2. Ali se ispunjenje ovakve ugovorne odredbe ne može zahtevati ako bi to bilo u suprotnosti sa načelom savesnosti i poštenja.

Ograničenje i isključenje odgovornosti

Član 265.

1. Odgovornost dužnika za nameru ili krajnju nepažnju ne može se unapred ugovorom isključiti.

2. Ali sud može na zahtev zainteresovane ugovorne strane poništiti i ugovornu odredbu o isključenju odgovornosti za običnu nepažnju, ako je takav sporazum proizašao iz monopolnog položaja dužnika ili uopšte iz neravnopravnog odnosa ugovornih strana.

3. Punovažna je odredba ugovora kojom se određuje najviši iznos naknade, ako tako određeni iznos nije u očiglednoj nesrazmeri sa štetom i ako za određeni slučaj nije što drugo zakonom određeno.

4. U slučaju ograničenja visine naknade poverilac ima pravo na potpunu naknadu ako je nemogućnost ispunjenja obaveze prouzrokovana namerno ili krajnjom nepažnjom dužnika.

Obim naknade

Član 266.

1. Poverilac ima pravo na naknadu obične štete i izmakle koristi, koje je dužnik u vreme zaključenja ugovora morao predvideti kao moguće posledice povrede ugovora, a s obzirom na činjenice koje su mu tada bile poznate ili morale biti poznate.

2. U slučaju prevare ili namernog neispunjenja, kao i neispunjenja zbog krajnje nepažnje, poverilac ima pravo zahtevati od dužnika naknadu celokupne štete koja je nastala zbog povrede ugovora, bez obzira na to što dužnik nije znao za posebne okolnosti zbog kojih su one nastale.

3. Ako je prilikom povrede obaveze pored štete nastao za poverioca i neki dobitak, o njemu će se prilikom određivanja visine naknade voditi računa u razumnoj meri.

4. Strana koja se poziva na povredu ugovora dužna je preduzeti sve razumne mere da bi se smanjila šteta izazvana tom povredom, inače druga strana može zahtevati smanjenje naknade.

5. Odredbe ovog člana shodno se primenjuju i na neispunjenje obaveza koje nisu nastale iz ugovora, ukoliko za pojedine od njih nije ovim zakonom nešto drugo predviđeno.

Krivica poverioca

Član 267.

Kad za nastalu štetu, ili njenu veličinu, ili za otežanje dužnikovog položaja ima krivice do poverioca ili do lica za koje on odgovara, naknada se smanjuje srazmerno.

Odgovornost zbog propuštanja obaveštenja

Član 268.

Ugovorna strana koja je dužna da obavesti drugu stranu o činjenicama koje su od uticaja na njihov međusobni odnos, odgovara za štetu koju pretrpi druga strana zbog toga što nije bila na vreme obavешtena.

Primena odredaba o prouzrokovanju štete

Član 269.

Ukoliko odredbama ovog odseka nije drukčije propisano, na naknadu ove štete shodno se primenjuju odredbe ovog zakona o naknadi vanugovorne štete.

II. UGOVORNA KAZNA

Opšta pravila

Član 270.

1. Poverilac i dužnik mogu ugovoriti da će dužnik platiti poveriocu određeni novčani iznos ili pribaviti neku drugu materijalnu korist ako ne ispuni svoju obavezu ili ako zadocni sa njenim ispunjenjem (ugovorna kazna).

2. Ako što drugo ne proizlazi iz ugovora, smatra se da je kazna ugovorena za slučaj da dužnik zadocni sa ispunjenjem.

3. Ugovorna kazna ne može biti ugovorena za novčane obaveze.

Način određivanja

Član 271.

1. Ugovorne strane mogu odrediti visinu kazne po svom nahođenju, u jednom ukupnom iznosu, u procentu, ili za svaki dan zadocnjenja, ili na koji drugi način.

2. Ona mora biti ugovorena u formi propisanoj za ugovor iz koga je nastala obaveza na čije se ispunjenje odnosi.

Akcesornost

Član 272.

1. Sporazum o ugovornoj kazni deli pravnu sudbinu obaveza na čije se obezbeđenje on odnosi.

2. Sporazum gubi pravno dejstvo ako je do ispunjenja ili zadocnjenja došlo iz uzroka za koji dužnik ne odgovara.

Poveriočeva prava

Član 273.

1. Kad je kazna ugovorena za slučaj neispunjenja obaveze, poverilac može zahtevati ili ispunjenje obaveza ili ugovornu kaznu.

2. On gubi pravo da zahteva ispunjenje obaveza ako je zatražio isplatu ugovorne kazne.

3. Kad je kazna ugovorena za slučaj neispunjenja, dužnik nema pravo da isplati ugovornu kaznu i odustane od ugovora, izuzev ako je to bila namera ugovarača kad su kaznu ugovorili.

4. Kad je kazna ugovorena za slučaj da dužnik zadocni sa ispunjenjem, poverilac ima pravo zahtevati i ispunjenje obaveza i ugovornu kaznu.

5. Poverilac ne može zahtevati ugovornu kaznu zbog zadocnjenja ako je primio ispunjenje obaveza a nije bez odlaganja saopštio dužniku da zadržava svoje pravo na ugovornu kaznu.

Smanjenje iznosa ugovorne kazne

Član 274.

Sud će na zahtev dužnika smanjiti iznos ugovorne kazne ako nađe da je ona nesrazmerno visoka s obzirom na vrednost i značaj predmeta obaveze.

Ugovorna kazna i naknada štete

Član 275.

1. Poverilac ima pravo zahtevati ugovornu kaznu i kad njen iznos premaša visinu štete koju je pretrpeo kao i kad nije pretrpeo nikakvu štetu.

2. Ako je šteta koju je poverilac pretrpeo veća od iznosa ugovorne kazne, on ima pravo zahtevati razliku do potpune naknade štete.

Zakonom određena naknada i ugovorna kazna

Član 276.

Ako je za neispunjenje obaveze ili za slučaj zadocnjenja sa ispunjenjem zakonom određena visina naknade pod nazivom penala, ugovorne kazne, naknade ili pod kojim drugim nazivom, a ugovorne strane su pored toga ugovorile kaznu, poverilac nema pravo da zahteva ujedno ugovornu kaznu i naknadu određenu zakonom, izuzev ako je to samim zakonom dozvoljeno.

III. ZATEZNA KAMATA

Kad se duguje

Član 277.

1. Dužnik koji zadocni sa ispunjenjem novčane obaveze duuguje, pored glavnice, i zateznu kamatu po stopi utvrđenoj saveznom zakonom.

2. Ako je stopa ugovorene kamate viša od stope zatezne kamate ona teče i posle dužnikove docnje.

Pravo na potpunu naknadu

Član 278.

1. Poverilac ima pravo na zateznu kamatu bez obzira na to da li je pretrpeo kakvu štetu zbog dužnikove docnje.

2. Ako je šteta koju je poverilac pretrpeo zbog dužnikovog zadocnjenja veća od iznosa koji bi dobio na ime zatezne kamate, on ima pravo zahtevati razliku do potpune naknade štete.

Kamata na kamatu

Član 279.

1. Na dospelu a neisplaćenu ugovornu ili zateznu kamatu, kao i na druga dospelu povremena novčana davanja ne teče zatezna kamata, izuzev kad je to zakonom određeno.

2. Na iznos neisplaćene kamate može se zahtevati zatezna kamata samo od dana kad je sudu podnesen zahtev za njenu isplatu.

3. Na povremena dospelu novčana davanja teče zatezna kamata od dana kad je sudu podnesen zahtev za njihovu isplatu.

O d s e k 2.

POBIJANJE DUŽNIKOVIH PRAVNIH RADNJI

Opšte pravilo

Član 280.

1. Svaki poverilac čije je potraživanje dospelo za isplatu, i bez obzira kad je nastalo, može pobijati pravnu radnju svog dužnika koja je preduzeta na štetu poverilaca.

2. Smatra se da je pravna radnja preduzeta na štetu poverilaca ako usled njenog izvršenja dužnik nema dovoljno sredstava za ispunjenje poveriočevog potraživanja.

3. Pod pravnom radnjom podrazumeva se i propuštanje zbog koga je dužnik izgubio kakvo materijalno pravo i kojim je za njega nastala kakva materijalna obaveza.

Uslovi pobijanja

Član 281.

1. Teretno raspolaganje može se pobijati ako je u vreme raspolaganja dužnik znao ili mogao znati da preduzetim raspolaganjem nanosi štetu svojim poveriocima i ako je trećem licu sa kojim je ili u čiju korist pravna radnja preduzeta to bilo poznato ili moglo biti poznato.

2. Ako je treće lice dužnikov suprug, ili srodnik po krvi u pravnoj liniji, ili u pobočnoj liniji do četvrtog stepena, ili po tazbini do istog stepena, pretpostavlja se da mu je bilo poznato da dužnik preduzetim raspolaganjem nanosi štetu poveriocima.

3. Kod besplatnih raspolaganja i sa njima izjednačenih pravnih radnji smatra se da je dužnik znao da preduzetim raspolaganjem nanosi štetu poveriocima, i za pobijanje tih radnji ne zahteva se da je trećem licu to bilo poznato ili moglo biti poznato.

4. Odricanje od nasleđstva smatra se besplatnim raspolaganjem.

Isključenje pobijanja

Član 282.

Ne mogu se pobijati zbog oštećenja poverilaca uobičajeni prigodni darovi, nagradni darovi, kao ni darovi učinjeni iz zahvalnosti, srazmerni materijalnim mogućnostima dužnika.

Kako se vrši pobijanje

Član 283.

1. Pobijanje se može vršiti tužbom ili prigovorom.

2. Tužba za pobijanje podnosi se protiv trećeg lica sa kojim je, ili u čiju je korist preduzeta pravna radnja koja se pobija, odnosno protiv njegovih univerzalnih pravnih sledbenika.

3. Ako je treći otuđio nekim teretnim poslom korist pribavljenu raspolaganjem koje se pobija, tužba se može podići protiv pribavioca samo ako je ovaj znao da se pribavljanje njegovih prethodnika moglo pobijati, a ako je tu korist otuđio poslom bez naknade, tužba se može podići protiv pribavioca i ako on to nije znao.

4. Tuženi može izbeći pobijanje ako ispuni dužnikovu obavezu.

Dejstvo pobijanja

Član 284.

Ako sud usvoji tužbeni zahtev, pravna radnja gubi dejstvo samo prema tužiocu i samo koliko je potrebno za ispunjenje njegovih potraživanja.

Rok za podizanje tužbe

Član 285.

1. Tužba za pobijanje može se podneti u roku od jedne godine za raspolaganje iz člana 281. stava 1. a za ostale slučajeve u roku od tri godine.

2. Rok iz prethodnog stava računa se od dana kada je preduzeta pravna radnja koja se pobija, odnosno od dana kada je trebalo preduzeti propuštenu radnju.

O d s e k 3.

P R A V O Z A D R Ź A V A N J A

Vršenje prava zadržavanja

Član 286.

1. Poverilac dospelog potraživanja u čijim se rukama nalazi neka dužnikova stvar ima pravo zadržati je dok mu ne bude isplaćeno potraživanje.

2. U slučaju da je dužnik postao nesposoban za plaćanje, poverilac može vršiti pravo zadržavanja iako njegovo potraživanje nije dospelo.

Izuzeci

Član 287.

1. Poverilac nema pravo zadržavanja kad dužnik zahteva da mu se vrati stvar koja je izašla iz njegove države protiv njegove volje, ili kad dužnik zahteva da mu se vrati stvar koja je predata poveriocu na čuvanje ili na poslugu.

2. On ne može zadržati ni punomoćje dobijeno od dužnika, kao ni druge dužnikove isprave, legitimacije, prepisku i ostale slične stvari, kao ni druge stvari koje se ne mogu izložiti prodaji.

Obaveza vraćanja stvari pre ispunjenja obaveze

Član 288.

Poverilac je dužan vratiti stvar dužniku ako mu ovaj pruži odgovarajuće obezbeđenje njegovog potraživanja.

Dejstvo prava zadržavanja

Član 289.

Poverilac koji drži dužnikovu stvar po osnovu prava zadržavanja ima pravo da se naplati iz njene vrednosti na isti način kao založni poverilac, ali je dužan pre nego što pristupi ostvarenju naplate da o svojoj nameri blagovremeno obavesti dužnika.

Odeljak 2.

POVERIOČEVA PRAVA U NEKIM POSEBNIM SLUČAJEVIMA

Kad se obaveza sastoji u davanju stvari određenih po rodu

Član 290.

Kad se obaveza sastoji u davanju stvari određenih po rodu, a dužnik dođe u docnju, poverilac, pošto je prethodno o tome obavestio dužnika, može po svom izboru nabaviti stvar istoga roda i zahtevati od dužnika naknadu cene i naknadu štete, ili zahtevati vrednost dugovanih stvari i naknadu štete.

Kad se obaveza sastoji u činjenju

Član 291.

Kad se obaveza sastoji u činjenju, a dužnik tu obavezu nije na vreme ispunio, poverilac može, obavestiti o tome prethodno dužnika, sam o trošku dužnika uraditi ono što je dužnik bio dužan uraditi, a od dužnika zahtevati naknadu štete zbog zadocnjenja, kao i naknadu druge štete koju bi imao zbog ovakvog načina ispunjenja.

Kad se obaveza sastoji u nečinjenju

Član 292.

1. Kad se obaveza sastoji u nečinjenju, poverilac ima pravo na naknadu štete samim tim što je dužnik postupio protivno svojoj obavezi.

2. Ako je nešto sagrađeno protivno obavezi, poverilac može zahtevati da se to ukloni o trošku dužnika i da mu dužnik naknadi štetu koju je pretrpeo u vezi sa građenjem i uklanjanjem.

3. Sud može, kad nađe da je to očigledno korisnije, uzimajući u obzir društveni interes i opravdani interes poverioca, odlučiti da se ne ruši ono što je sagrađeno, već da se poveriocu naknadi šteta u novcu.

Pravo zahtevati naknadu umesto dosuđenog

Član 293.

1. Ako dužnik ne ispuni svoju obavezu u roku koji mu je određen pravnosnažnom odlukom, poverilac ga može pozvati da je ispuni u naknadnom primerenom roku i izjaviti da po isteku tog roka neće primiti ispunjenje, nego će tražiti naknadu štete zbog ispunjenja.

2. Po isteku naknadnog roka, poverilac može zahtevati samo naknadu štete zbog neispunjenja.

Sudski penali

Član 294.

1. Kad dužnik ne izvrši o roku neku svoju nenovčanu obavezu utvrđenu pravnosnažnom odlukom, sud može, na traženje poverioca, odrediti dužniku naknadni primeren rok i izreći, a u cilju uticanja na dužnika i nezavisno od svake štete, da će dužnik, ako ne izvrši svoju obavezu u tom roku, biti dužan isplatiti poveriocu izvesnu svotu novca za svaki dan zadocnjenja, ili za koju drugu jedinicu vremena, počev od isteka tog roka.

2. Kad dužnik naknadno ispuni obavezu, sud može smanjiti tako određenu svotu, vodeći računa o svrsi zbog koje je naredio njeno plaćanje.

G l a v a I V

P R E S T A N A K O B A V E Z A

O d e l j a k 1.

OPŠTE PRAVILO

Član 295.

1. Obaveza prestaje kad se ispuni, kao i u drugim zakonom određenim slučajevima.

2. Prestankom glavne obaveze gase se jemstvo, zaloga i druga sporedna prava.

O d e l j a k 2.

ISPUNJENJE

O d s e k 1.

OPŠTA PRAVILA O ISPUNJENJU

I. KO MOŽE ISPUNITI I TROŠKOVI ISPUNJENJA

Ispunjenje od strane dužnika ili trećeg lica

Član 296.

1. Obavezu može ispuniti ne samo dužnik nego i treće lice.

2. Poverilac je dužan primiti ispunjenje od svakog lica koje ima neki pravni interes da obaveza bude ispunjena, čak i kad se dužnik protivi tom ispunjenju.

3. Poverilac je dužan primiti ispunjenje od trećeg lica ako je dužnik sa tim saglasan, izuzev kad prema ugovoru ili prirodi same obaveze ovu treba da ispuni dužnik lično.

4. Poverilac može primiti ispunjenje od trećeg lica bez dužnikovog znanja, pa i u slučaju kad ga je dužnik obavestio da ne pristaje da treći ispuni njegovu obavezu.

5. Ali, ako mu je dužnik ponudio da sam ispuni odmah svoju obavezu, poverilac ne može primiti ispunjenje od trećeg lica.

Ispunjenje poslovno nesposobnog

Član 297.

1. I poslovno nesposobni dužnik može pravovaljano ispuniti obavezu ako je postojanje obaveze nesumnjivo i ako je dospeo rok za njeno ispunjenje.

2. Ali se može osporavati ispunjenje ako je takvo lice isplatilo zastareli dug ili dug koji potiče iz igre ili opljade.

Troškovi ispunjenja

Član 298.

Troškove ispunjenja snosi dužnik, ukoliko ih nije prouzrokovao poverilac.

II. ISPUNJENJE SA SUBROGACIJOM

Ispunjenje sa prelaskom prava na ispunioca (subrogacija)

Član 299.

1. U slučaju ispunjenja tuđe obaveze svaki ispunitelj može ugovoriti sa poveriocem, pre ispunjenja ili prilikom ispunjenja, da

ispunjeno potraživanje pređe na njega sa svima ili samo sa nekim sporednim pravima.

2. Poveriočeva prava mogu preći na ispunioca i na osnovu ugovora između dužnika i ispunioca, zaključenog pre ispunjenja.

3. U ovim slučajevima subrogacija ispunioca u prava poverioca nastaje u času ispunjenja.

Zakonska subrogacija

Član 300.

Kad obavezu ispuni lice koje ima neki pravni interes u tome, na njega prelazi po samom zakonu u času ispunjenja poveriočevo potraživanje sa svim sporednim pravima.

Subrogacija u slučaju delimičnog ispunjenja

Član 301.

1. U slučaju delimičnog ispunjenja poveriočevog potraživanja, na ispunioca prelaze sporedna prava kojima je obezbeđeno ispunjenje tog potraživanja samo ukoliko nisu potrebna za ispunjenje ostatka poveriočevog potraživanja.

2. Ali poverilac i ispunitelj mogu ugovoriti da će koristiti garancije srazmerno svojim potraživanjima, a mogu ugovoriti i da će ispunitelj imati pravo prvenstvene naplate.

Dokazi i sredstva obezbeđenja

Član 302.

1. Poverilac je dužan predati ispuniocu sredstva kojima se potraživanje dokazuje ili obezbeđuje.

2. Izuzetno, poverilac može predati ispuniocu stvar koju je primio u zalogu od dužnika ili nekog drugog samo ako zalogodavac pristane na to, inače ona ostaje kod poverioca da je drži i čuva za račun ispunioca.

Koliko se može zahtevati od dužnika

Član 303.

Ispunitelj na koga je prešlo potraživanje ne može zahtevati od dužnika više nego što je isplatio poveriocu.

Isključenje odgovornosti poverioca za postojanje i naplativost potraživanja

Član 304.

1. Poverilac koji je primio ispunjenje od trećeg lica ne odgovara za postojanje i naplativost potraživanja u vreme ispunjenja.

2. Ovim se ne isključuje primena pravila o sticanju bez osnova.

III. KOME SE VRŠI ISPUNJENJE

Ovlašćeno lice

Član 305.

1. Ispunjenje mora biti izvršeno poveriocu ili licu određenom zakonom, sudskom odlukom, ugovorom između poverioca i dužnika, ili od strane samog poverioca.

2. Ispunjenje je punovažno i kad je izvršeno trećem licu, ako ga je poverilac naknadno odobrio ili ako se njime koristi.

Ispunjenje poslovno nesposobnom poveriocu

Član 306.

1. Ispunjenje izvršeno poslovno nesposobnom poveriocu oslobađa dužnika ukoliko je bilo korisno za poverioca ili se predmet ispunjenja još nalazi kod njega.

2. Poslovno nesposoban poverilac može odobriti, pošto postane poslovno sposoban, ispunjenje koje je primio u vreme svoje poslovne nesposobnosti.

IV. PREDMET ISPUNJENJA

Sadržina obaveze

Član 307.

1. Ispunjenje se sastoji u izvršenju onoga što čini sadržinu obaveze, te niti je dužnik može ispuniti nečim drugim, niti poverilac može zahtevati nešto drugo.

2. Nema punovažnog ispunjenja ako ono što je dužnik predao kao dugovanu stvar, i poverilac kao takvu primio to u istinu nije, i poverilac ima pravo da vrati ono što mu je predato i da zahteva dugovanu stvar.

Zamena ispunjenja

Član 308.

1. Obaveza prestaje ako poverilac u sporazumu sa dužnikom primi nešto drugo umesto onoga što mu se duguje.

2. U tom slučaju dužnik odgovara isto kao prodavac za materijalne i pravne nedostatke stvari date umesto onoga što je dugovao.

3. Ali, poverilac, umesto zahteva po osnovu odgovornosti dužnika za materijalne ili pravne nedostatke stvari, može zahtevati od dužnika, ali ne više od jemca, ispunjenje prvobitnog potraživanja i naknadu štete.

Predaja radi prodaje

Član 309.

Ako je dužnik predao poveriocu neku stvar ili koje drugo pravo da ih proda i da iz postignutog iznosa naplati svoje potraživanje, a ostatak mu preda, obaveza prestaje tek kad se poverilac naplati iz postignutog iznosa.

Delimično ispunjenje

Član 310.

1. Poverilac nije dužan primiti delimično ispunjenje, osim ako priroda obaveze drukčije ne nalaže.

2. Ali je poverilac dužan primiti delimično ispunjenje novčane obaveze, osim ako ima poseban interes da ga odbije.

Obaveza davanja stvari određenih po rodu

Član 311.

1. Ako su stvari određene samo po rodu, dužnik je dužan dati stvari srednje kakvoće.

2. Ali, ako mu je bila poznata namena stvari, dužan je dati stvari odgovarajuće kakvoće.

V. URAČUNAVANJE ISPUNJENJA

Red uračunavanja

Član 312.

1. Kad između istih lica postoji više istorodnih obaveza, pa ono što dužnik ispuni nije dovoljno da bi se mogle namiriti sve, onda se, ako o tome ne postoji sporazum poverioca i dužnika, uračunavanje vrši onim redom koji odredi dužnik najkasnije prilikom ispunjenja.

2. Kad nema dužnikove izjave o uračunavanju, obaveze se namiruju redom kako je koja dospela za ispunjenje.

3. Ako je više obaveza istovremeno dospelo, prvo se namiruju one koje su najmanje obezbeđene, a kad su sve podjednako obezbeđene, prvo se namiruju one koje su dužniku na najvećem teretu.

4. Ako su u svemu napred rečenom obaveze jednake, namiruju se redom kako su nastale, ako su istovremeno nastale, ono što je dato na ime ispunjenja raspoređuje se na sve obaveze srazmerno njihovim iznosima.

Uračunavanje kamata i troškova

Član 313.

Ako dužnik pored glavnice duuguje i kamate i troškove, uračunavanje se vrši tako što se prvo otplaćuju troškovi, zatim kamate i najzad glavnica.

VI. VREME ISPUNJENJA

Kad rok nije određen

Član 314.

Ako rok nije određen, a svrha posla, priroda obaveze i ostale okolnosti ne zahtevaju izvestan rok za ispunjenje, poverilac može zahtevati odmah ispunjenje obaveze, a dužnik sa svoje strane može zahtevati od poverioca da odmah primi ispunjenje.

Ispunjenje pre roka

Član 315.

1. Kad je rok ugovoren isključivo u interesu dužnika on ima pravo ispuniti obavezu i pre ugovorenog roka, ali je dužan obavestiti poverioca o svojoj nameri i paziti da to ne bude u nevreme.

2. U ostalim slučajevima, kad dužnik ponudi ispunjenje pre roka, poverilac može odbiti ispunjenje, a može ga i primiti i zadržati pravo na naknadu štete, ako o tome bez odlaganja obavesti dužnika.

Pravo poverioca da zahteva ispunjenje pre roka

Član 316.

Poverilac ima pravo zahtevati ispunjenje pre roka ako mu dužnik nije dao obećano obezbeđenje ili ako na njegov zahtev nije dopunio obezbeđenje smanjeno bez njegove krivice, kao i kad je rok ugovoren isključivo u njegovom interesu.

Kad je određivanje roka ostavljeno jednoj strani

Član 317.

Kad je određivanje vremena ispunjenja ostavljeno na volju poverioca ili dužnika, druga strana može, ako ovlašćenik ne odredi rok ni posle opomene, zahtevati od suda da odredi primeren rok za ispunjenje.

Novčana obaveza

Član 318.

1. Ako se plaćanje vrši posredstvom banke ili druge organizacije kod koje se vodi račun poverioca, smatraće se, ukoliko ugovorne strane nisu drukčije odredile, da je dug izmiren kada banci, odnosno organizaciji kod koje se vodi račun, stigne novčana doznaka u korist poverioca ili nalog (virman) dužnikove banke, odnosno organizacije da odobri računu poverioca iznos označen u nalogu.

2. Ako je ugovorom predviđeno plaćanje preko pošte pretpostavlja se da su se stranke saglasile da je uplatom dužnog iznosa pošti dužnik izmirio svoju obavezu prema poveriocu, a ako ovakav način plaćanja nije ugovoren, dug je izmiren kad poverilac prima novčanu doznaku.

3. Ako je posebnim propisom ili ugovorom predviđeno plaćanje čekovnom uplatnicom na određeni račun, pretpostavlja se da su se strane saglasile da je isplata izvršena onda kada dužnik uplati dužni iznos čekovnom uplatnicom u korist označenog računa.

VII. MESTO ISPUNJENJA

Opšta pravila

Član 319.

1. Dužnik je dužan ispuniti obavezu, a poverilac primiti ispunjenje u mestu određenom pravnim poslom ili zakonom.

2. Kad mesto ispunjenja nije određeno, a ne može se odrediti ni po svrsi posla, prirodi obaveze ili ostalim okolnostima, ispunjenje obaveze vrši se u mestu u kome je dužnik u vreme nastanka obaveze imao svoje sedište, odnosno prebivalište, a u nedostatku prebivališta, svoje boravište.

3. Ali, ako je dužnik pravno lice koje ima više jedinica u raznim mestima, kao mesto ispunjenja smatra se sedište jedinice koja treba da izvrši radnje neophodne za ispunjenje obaveze, ako je poveriocu ta okolnost pri zaključenju ugovora bila poznata ili morala biti poznata.

Mesto ispunjenja novčanih obaveza

Član 320.

1. Novčane obaveze ispunjavaju se u mestu u kome poverilac ima sedište, odnosno prebivalište, a u nedostatku prebivališta, boravište.

2. Ako se plaćanje vrši virmanom, novčane obaveze se ispunjavaju u sedištu organizacije kod koje se vode poveriočeva novčana sredstva.

3. Ako je poverilac promenio mesto u kome je imao svoje sedište, odnosno prebivalište u vreme kad je obaveza nastala te su zbog toga povećani troškovi ispunjenja to povećanje pada na teret poverioca.

VIII. PRIZNANICA

Pretpostavke u vezi sa priznanicom

Član 321.

1. Ko ispuni obavezu potpuno ili delimično, ima pravo zahtevati da mu poverilac o tome izda priznanicu o svom trošku.

2. Dužnik koji je novčanu obavezu isplatio preko banke ili pošte, može zahtevati da mu poverilac izda priznanicu samo ako za to ima opravdan razlog.

3. Ako je izdata priznanica da je potpuno isplaćena glavnica, pretpostavlja se da su isplaćene i kamate i sudski i drugi troškovi, ako ih je bilo.

4. Isto tako, ako dužnik povremenih davanja, kao što su zakupnine, i drugih potraživanja koja se povremeno obračunavaju, kao što su ona koja nastaju utroškom električne energije, ili vode, ili upotrebom telefona, ima priznanicu da je isplatio docnije dospelo potraživanje pretpostavlja se da je isplatio i ona koja su ranije dospela.

Odbijanje izdavanja priznanice

Član 322.

Ako poverilac odbije da izda priznanicu, dužnik može položiti kod suda predmet svoje obaveze.

IX. VRAĆANJE OBVEZNICE

Član 323.

1. Kad potpuno ispuni svoju obavezu, dužnik može, pored priznanice, zahtevati od poverioca da mu vrati obveznicu.

2. Kad poverilac ne može da vrati obveznicu, dužnik ima pravo zahtevati da mu poverilac izda javno overenu ispravu da je obaveza prestala.

3. Ako je dužniku vraćena obveznica, pretpostavlja se da je obaveza potpuno ispunjena.

4. Dužnik koji je ispunio obavezu samo delimično, ima pravo zahtevati da se to ispunjenje zabeleži na obveznici.

O d s e k 2.

DOCNJA

I. DOCNJA DUŽNIKA

Kad dužnik dolazi u docnju

Član 324.

1. Dužnik dolazi u docnju kad ne ispuni obavezu u roku određenom za ispunjenje.

2. Ako rok za ispunjenje nije određen, dužnik dolazi u docnju kad ga poverilac pozove da ispuni obavezu, usmeno ili pismeno, vansudskom opomenom ili započinjanjem nekog postupka čija je svrha da se postigne ispunjenje obaveze.

II. DOCNJA POVERIOCA

Kad poverilac dolazi u docnju

Član 325.

1. Poverilac dolazi u docnju ako bez osnovanog razloga odbije da primi ispunjenje ili ga svojim ponašanjem spreči.

2. Poverilac dolazi u docnju i kad je spreman da primi ispunjenje dužnikove istovremene obaveze, ali ne nudi ispunjenje svoje dospele obaveze.

3. Poverilac ne dolazi u docnju ako dokaže da u vreme ponude ispunjenja, ili u vreme određeno za ispunjenje, dužnik nije bio u mogućnosti da svoju obavezu ispuni.

Dejstva poveriočeve docnje

Član 326.

1. Dolaskom poverioca u docnju prestaje docnja dužnika, i na poverioca prelazi rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari.

2. Od dana poveriočeve docnje prestaje teći kamata.

3. Poverilac u docnji dužan je naknaditi dužniku štetu nastalu usled docnje za koju odgovara, kao i troškove oko daljeg čuvanja stvari.

O d s e k 3.

P O L A G A N J E I P R O D A J A D U G O V A N E S T V A R I

Polaganje kod suda

Član 327.

1. Kad je poverilac u docnji, ili je nepoznat, ili kad je neizvesno ko je poverilac ili gde se nalazi, ili kad je poverilac poslovno nesposoban a nema zastupnika, može dužnik položiti dugovanu stvar kod suda za poverioca.

2. Isto pravo imaju i treća lica koja su pravno zainteresovana da obaveza bude ispunjena.

3. O izvršenom polaganju dužnik je dužan izvestiti poverioca ako zna za njega i za njegovo boravište.

Kod kog suda se vrši polaganje

Član 328.

1. Polaganje se vrši kod stvarno nadležnog suda u mestu ispunjenja, osim ako razlozi ekonomičnosti ili priroda posla zahtevaju da se polaganje izvrši u mestu gde se stvar nalazi.

2. Svaki drugi stvarno nadležni sud mora primiti stvar u depozit, a dužnik je dužan dati naknadu poveriocu ako je ovaj polaganjem kod drugog suda pretrpeo štetu.

Predaja na čuvanje drugom licu

Član 329.

1. Kad je predmet obaveze neka stvar koja se ne može čuvati u sudskom depozitu, dužnik može zahtevati od suda da odredi lice kome će predati stvar da čuva o trošku i za račun poverioca.

2. U slučaju obaveze iz ugovora u privredi, predaja takve stvari javnom skladištu na čuvanje za račun poverioca proizvodi dejstvo polaganja kod suda.

3. O izvršenoj predaji na čuvanje dužnik je dužan obavestiti poverioca.

Uzimanje položene stvari natrag

Član 330.

1. Dužnik može uzeti natrag položenu stvar.

2. O uzimanju stvari dužnik je dužan obavestiti poverioca.

3. Pravo dužnika da uzme položenu stvar prestaje kad dužnik izjavi sudu da se odriče tog prava, kad poverilac izjavi da prima položenu stvar, kao i kad bude utvrđeno pravosnažnom odlukom da polaganje ispunjava uslove urednog ispunjenja.

Dejstvo polaganja

Član 331.

1. Polaganjem dugovane stvari dužnik se oslobađa obaveze u času kad je izvršio polaganje.

2. Ako je dužnik bio u docnji, njegova docnja prestaje.

3. Od časa kada je stvar položena, rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari prelazi na poverioca.

4. Od dana polaganja prestaje teći kamata.

5. Ako dužnik uzme natrag položenu stvar, smatraće se kao da nije bilo polaganja, a njegovi sadužnici i jemci ostaju u obavezi.

Troškovi polaganja

Član 332.

Troškove punovažnog i neopozvanog polaganja snosi poverilac ukoliko prelaze troškove ispunjenja koje je dužan snositi dužnik.

Prodaja umesto polaganja stvari

Član 333.

Ako je stvar nepodesna za čuvanje, ili ako su za njeno čuvanje ili za njeno održavanje potrebni troškovi nesrazmerni sa njenom vrednošću, dužnik je može prodati na javnoj prodaji u mestu određenom za ispunjenje, ili nekom drugom mestu ako je to u interesu poverioca, a postignuti iznos, po odbitku troškova prodaje, položiti kod suda tog mesta.

Ako stvar ima tekuću cenu, ili ako je male vrednosti u poređenju sa troškovima javne prodaje, dužnik je može prodati iz slobodne ruke.

Ako je stvar takva da može brzo propasti ili se pokvariti, dužnik je dužan prodati je bez odlaganja na najpogodniji način.

U svakom slučaju, dužnik je dužan obavestiti poverioca o nameravanoj prodaji kad god je to moguće, a po izvršenoj prodaji, o postignutoj ceni i njenom polaganju kod suda.

Predavanje stvari poveriocu

Član 334.

Sud će predati poveriocu položenu stvar pod uslovima koje je dužnik postavio.

Prodaja radi pokrića troškova čuvanja

Član 335.

Ako troškovi čuvanja ne budu isplaćeni u razumnom roku, sud će, na traženje čuvara, narediti da se stvar proda i odredi način prodaje.

Od iznosa dobijenog prodajom odbiće se troškovi prodaje i troškovi čuvanja, a ostatak položiti kod suda za poverioca.

Odeljak 3.

OSTALI NAČINI PRESTANKA OBAVEZA

O d s e k 1.

PREBIJANJE (KOMPENZACIJA)

Opšti uslovi

Član 336.

Dužnik može prebiti potraživanje koje ima prema poveriocu sa onim što ovaj potražuje od njega, ako oba potraživanja glase na novac ili druge zamenljive stvari istog roda i iste kakvoće i ako su oba dospela.

Izjava o prebijanju

Član 337.

1. Prebijanje ne nastaje čim se steknu uslovi za to, nego je potrebno da jedna strana izjavi drugoj da vrši prebijanje.

2. Posle izjave o prebijanju smatra se da je prebijanje nastalo onog časa kad su se stekli uslovi za to.

Odsustvo uzajamnosti

Član 338.

1. Dužnik ne može izvršiti prebijanje onoga što duguje poveriocu sa onim što poverilac duguje njegovom jemcu.

2. Ali jemac može izvršiti prebijanje dužnikove obaveze prema poveriocu sa dužnikovim potraživanjem od poverioca.

3. Ko je dao svoju stvar u zalogu za tuđu obavezu, može zahtevati od poverioca da mu vrati založenu stvar kad se ispune uslovi za prestanak te obaveze prebijanjem, kao i kad poverilac propusti svojom krivicom da izvrši prebijanje.

Zastarelo potraživanje

Član 339.

1. Dug se može prebiti sa zastarelim potraživanjem samo ako to još nije bilo zastarelo u času kad su se stekli uslovi za prebijanje.

2. Ako su uslovi za prebijanje nastali pošto je jedno od potraživanja zastarelo, prebijanje ne nastaje ako je dužnik zastarelog potraživanja istakao prigovor zastarelosti.

Prebijanje sa ustupanjem potraživanjem

Član 340.

1. Dužnik ustupljenog potraživanja može prebiti prijemniku ona svoja potraživanja koja je do obaveštenja o ustupanju mogao prebiti ustupiocu.

2. On mu može prebiti i ona svoja potraživanja od ustupioca koja je stekao pre obaveštenja o ustupanju a čiji rok za ispunjenje nije bio dospeo u času kada je obavešten o ustupanju, ali samo ako taj rok pada pre roka za ispunjenje ustupljenog potraživanja ili u isto vreme.

3. Dužnik koji je bez rezerve izjavio prijemniku da pristaje na ustupanje ne može mu više prebiti nikakvo svoje potraživanje od ustupioca.

4. Ako je ustupljeno potraživanje upisano u javne knjige, dužnik može izvršiti prebijanje prijemniku samo ako je njegovo potraživanje upisano kod ustupljenog potraživanja ili ako je prijemnik izvešten prilikom ustupanja o postojanju tog potraživanja.

Slučajevi kad je prebijanje isključeno

Član 341.

Ne može prestati prebijanjem:

- 1) potraživanje koje se ne može zapleniti;
- 2) potraživanje stvari ili vrednosti stvari koje su dužniku bile date na čuvanje, ili na posudu, ili koje je dužnik uzeo bespravno, ili ih bespravno zadržao;
- 3) potraživanje nastalo namernim prouzrokovanjem štete;
- 4) potraživanje naknade štete pričinjene oštećenjem zdravlja ili prouzrokovanjem smrti;
- 5) potraživanje koje potiče iz zakonske obaveze izdržavanja.

Zabrana na potraživanju druge strane

Član 342.

Dužnik ne može vršiti prebijanje ako je njegovo potraživanje dospelo tek pošto je neko treći stavio zabranu na poveriočevo potraživanje prema njemu.

Uračunavanje prebijanjem

Član 343.

Kad između dva lica postoji više obaveza koje mogu prestati prebijanjem, prebijanje se vrši po pravilima koja važe za uračunavanje ispunjenja.

O d s e k 2.

O T P U Š T A N J E D U G A

Sporazum

Član 344.

1. Obaveza prestaje kad poverilac izjavi dužniku da neće tražiti njeno ispunjenje i dužnik se sa tim saglasi.
2. Za punovažnost ovog sporazuma nije potrebno da bude zaključen u formi u kojoj je zaključen posao iz koga je obaveza nastala.

Odricanje od sredstava obezbeđenja

Član 345.

Vraćanje zaloge i odricanje od drugih sredstava kojima je bilo obezbeđeno ispunjenje obaveze, ne znači poveriočevo odricanje od prava da traži njeno ispunjenje.

Otpuštanje duga jemcu

Član 346.

1. Otpuštanje duga jemcu ne oslobađa glavnog dužnika, a otpuštanje duga glavnom dužniku oslobađa jemca.
2. Kad ima više jemaca, pa poverilac oslobodi jednog od njih, ostali ostaju u obavezi, ali se njihova obaveza smanjuje za deo koji otpada na oslobođenog jemca.

Opšte otpuštanje dugova

Član 347.

Opšte otpuštanje dugova gasi sva poveriočeva potraživanja prema dužniku, izuzev onih za koja poverilac nije znao da postoje u času kad je otpuštanje izvršeno.

O d s e k 3.

P R E N O V (N O V A C I J A)

Uslovi

Član 348.

1. Obaveza prestaje ako se poverilac i dužnik saglase da postojeću obavezu zamene novom i ako nova obaveza ima različit predmet ili različit pravni osnov.
2. Sporazum poverioca i dužnika kojim se menja ili dodaje odredba o roku, o mestu, ili o načinu ispunjenja, zatim naknadni sporazum o kamati, ugovorenoj kazni, obezbeđenju ispunjenja ili o kojoj drugoj sporednoj odredbi, kao i sporazum o izdavanju nove isprave o dugu, ne smatraju se prenovom.
3. Izdavanje menice ili čeka zbog neke ranije obaveze ne smatra se prenovom, izuzev kad je to ugovoreno.

Volja da se izvrši prenov

Član 349.

Prenov se ne pretpostavlja, te ako strane nisu izrazile nameru da ugase postojeću obavezu kada su stvarale novu, ranija obaveza ne prestaje, već postoji i dalje pored nove.

Dejstvo prenova

Član 350.

1. Ugovorom o prenovu ranija obaveza prestaje, a nova nastaje.
2. Sa ranijom obavezom prestaju i zaloge i jemstvo, izuzev ako je sa jemcem ili zalagodavcem drukčije ugovoreno.
3. Isto važi i za ostala sporedna prava koja su bila vezana za raniju obavezu.

Nedostatak ranije obaveze

Član 351.

1. Prenov je bez dejstva ako je ranija obaveza bila ništava ili već ugašena.
2. Ako je ranija obaveza bila samo rušljiva, prenov je punovažan ako je dužnik znao za nedostatak ranije obaveze.

Dejstvo poništenja

Član 352.

Kada je ugovor o prenovu poništen smatra se da nije ni bilo prenova i da ranija obaveza nije ni prestala postojati.

O d s e k 4.

S J E D I N J E N J E (K O N F U Z I J A)

Član 353.

1. Obaveza prestaje sjedinjenjem kad jedno isto lice postane i poverilac i dužnik.
2. Kad jemac postane poverilac, obaveza glavnog dužnika ne prestaje.
3. Obaveza upisana u javnoj knjizi prestaje sjedinjenjem tek kad se izvrši upis brisanja.

O d s e k 5.

NEMO GUĆNOST ISPUNJENJA

Prestanak obaveze zbog nemogućnosti ispunjenja

Član 354.

1. Obaveza prestaje kad njeno ispunjenje postane nemoguće usled okolnosti zbog kojih dužnik ne odgovara.
2. Dužnik treba da dokaže okolnosti koje isključuju njegovu odgovornost.

Kad su predmet obaveze stvari određene po rodu

Član 355.

1. Ako su predmet obaveze stvari određene po rodu, obaveza ne prestaje čak i kad sve što dužnik ima od takvih stvari propadne usled okolnosti za koje on ne odgovara.
2. Ali, kad su predmet obaveze stvari određene po rodu koje se imaju uzeti iz određene mase tih stvari, obaveza prestaje kad propadne cela ta masa.

Ustupanje prava prema trećem odgovornom za nemogućnost ispunjenja

Član 356.

Dužnik određene stvari koji je oslobođen svoje obaveze usled nemogućnosti ispunjenja dužan je ustupiti poveriocu pravo koje bi imao prema trećem licu zbog nastale nemogućnosti.

O d s e k 6.

PROTEK VREMENA, OTKAZ

Rok u trajnom dugovinskom odnosu

Član 357.

Trajni dugovinski odnos sa određenim rokom trajanja prestaje kad rok istekne, izuzev kad je ugovoreno ili zakonom određeno da se posle isteka roka dugovinski odnos produžava za neodređeno vreme ako ne bude blagovremeno otkazan.

Otkaz trajnog dugovinskog odnosa

Član 358.

1. Ako vreme trajanja dugovinskog odnosa nije određeno, svaka strana može ga prekinuti otkazom.
2. Otkaz mora biti dostavljen drugoj strani.
3. Otkaz se može dati u svako doba, samo ne u nevreće.
4. Otkazni dugovinski odnos prestaje kada istekne otkazni rok određen ugovorom, a ako takav rok nije određen ugovorom, odnos prestaje po isteku roka određenog zakonom ili običajem, odnosno istekom primerenog roka.
5. Strane mogu ugovoriti da će njihov dugovinski odnos prestati samim dostavljanjem otkaza, ako za određeni slučaj zakon ne naređuje što drugo.
6. Poverilac ima pravo da zahteva od dužnika ono što je dospelo pre nego što je obaveza prestala protekom roka ili otkazom.

O d s e k 7.

S M R T

Član 359.

Smrću dužnika ili poverioca prestaje obaveza samo ako je nastala s obzirom na lične osobine koje od ugovornih strana ili lične sposobnosti dužnika.

O d e l j a k 4.

ZASTARELOST

O d s e k 1.

OPŠTE ODREDBE

Opšte pravilo

Član 360.

1. Zastarelošću prestaje pravo zahtevati ispunjenje obaveze.
2. Zastarelost nastupa kad protekne zakonom određeno vreme u kome je poverilac mogao zahtevati ispunjenje obaveze.
3. Sud se ne može obazirati na zastarelost ako se dužnik nije na nju pozvao.

Kad zastarelost počinje teći

Član 361.

1. Zastarelost počinje teći prvog dana posle dana kada je poverilac imao pravo da zahteva ispunjenje obaveze, ako zakonom za pojedine slučajeve nije što drugo propisano.
2. Ako se obaveza sastoji u tome da se nešto ne učini, da se propusti ili trpi, zastarelost počinje teći prvog dana posle dana kada je dužnik postupio protivno obavezi.

Nastupanje zastarelosti

Član 362.

Zastarelost nastupa kad istekne poslednji dan zakonom određenog vremena.

Uračunavanje vremena prethodnika

Član 363.

U vreme zastarelosti računa se i vreme koje je proteklo u korist dužnikovih prethodnika.

Zabrana promene roka zastarelosti

Član 364.

1. Pravnim poslom ne može se odrediti duže ili kraće vreme zastarelosti od onog vremena koje je određeno zakonom.
2. Pravnim poslom ne može se odrediti da zastarelost neće teći za neko vreme.

Odricanje od zastarelosti

Član 365.

Dužnik se ne može odreći zastarelosti pre nego što protekne vreme određeno za zastarelost.

Pismeno priznanje i obezbeđenje zastarele obaveze

Član 366.

1. Pismeno priznanje zastarele obaveze smatra se kao odricanje od zastarelosti.
2. Isto dejstvo ima davanje zaloge ili kod drugog obezbeđenja za zastarelo potraživanje.

Dejstvo ispunjenja zastarele obaveze

Član 367.

Ako dužnik ispunji zastarelu obavezu, nema pravo zahtevati da mu se vrati ono što je dao, čak i ako nije znao da je obaveza zastarela.

Poverilac čije je potraživanje obezbeđeno

Član 368.

1. Kad protekne vreme zastarelosti, poverilac čije je potraživanje obezbeđeno zalogom ili hipotekom može se namiriti samo iz opterećene stvari, ako je drži u rukama ili ako je njegovo pravo upisano u javnoj knjizi.

2. Međutim, zastarela potraživanja kamata i drugih povremenih davanja ne mogu se namiriti ni iz opterećene stvari.

Sporedna potraživanja

Član 369.

Kad zastari glavno potraživanje, zastarela su i sporedna potraživanja, kao što su potraživanja kamata, plodova, troškova, ugovorne kazne.

Kad se ne primenjuju pravila o zastarelosti

Član 370.

Pravila o zastarelosti ne primenjuju se u slučajevima kada su u zakonu određeni rokovi u kojima treba da se podigne tužba ili da se izvrši određena radnja pod pretnjom gubitka prava.

O d s e k 2.

V R E M E P O T R E B N O Z A Z A S T A R E L O S T

Opšti rok zastarelosti

Član 371.⁴

Potraživanja zastarevaju za deset godina, ako zakonom nije određen neki drugi rok zastarelosti.

Povremena potraživanja

Član 372.

1. Potraživanja povremenih davanja koja dospevaju godišnje ili u kraćim određenim razmacima vremena (povremena potraživanja), pa bilo da se radi o sporednim povremenim potraživanjima, kao što je potraživanje kamata, bilo da se radi o takvim povremenim potraživanjima u kojima se iscrpljuje samo pravo, kao što je potraživanje izdržavanja, zastarevaju za tri godine od dospelosti svakog pojedinog davanja.

2. Isto važi za anuitete kojima se u jednakim unapred određenim povremenim iznosima otplaćuju glavnica i kamate, ali ne važi za otplate u obrocima i druga delimična ispunjenja.

Zastarelost samog prava

Član 373.

1. Samo pravo iz koga proističu povremena potraživanja zastareva za pet godina, računajući od dospelosti najstarijeg neispunjenog potraživanja posle koga dužnik nije vršio davanja.

2. Kada zastari pravo iz koga proističu povremena potraživanja, poverilac gubi pravo ne samo da zahteva buduća povremena davanja, nego i povremena davanja koja su dospela pre ove zastarelosti.

3. Ne može zastariti pravo na izdržavanje određeno zakonom.

Međusobna potraživanja iz ugovora u prometu robe i usluga

Član 374.

1. Međusobna potraživanja pravnih lica iz ugovora o prometu robe i usluga kao i potraživanja naknade za izdatke učinjene u vezi s tim ugovorima, zastarevaju za tri godine.

2. Zastarevanje teče odvojeno za svaku isporuku robe, izvršeni rad ili uslugu.

Potraživanja zakupnine

Član 375.

Potraživanje zakupnine, bilo da je određeno da se plaća povremeno, bilo u jednom ukupnom iznosu, zastareva za tri godine.

Potraživanje naknade štete

Član 376.

1. Potraživanje naknade prouzrokovane štete zastareva za tri godine od kada je oštećenik doznao za štetu i za lice koje je štetu učinilo.

2. U svakom slučaju ovo potraživanje zastareva za pet godina od kada je šteta nastala.

3. Potraživanje naknade štete nastale povredom ugovorne obaveza zastareva za vreme određeno za zastarelost te obaveze.

Potraživanje naknade štete prouzrokovane krivičnim delom

Član 377.

1. Kad je šteta prouzrokovana krivičnim delom, a za krivično gonjenje je predviđen duži rok zastarelosti, zahtev za naknadu štete prema odgovornom licu zastareva kad istekne vreme određeno za zastarelost krivičnog gonjenja.

2. Prekid zastarevanja krivičnog gonjenja povlači za sobom i prekid zastarevanja zahteva za naknadu štete.

3. Isto važi i za zastoj zastarevanja.

Jednogodišnji rok zastarelosti

Član 378.

1. Zastareva za jednu godinu:

1) potraživanje naknade za isporučenu električnu i toplotnu energiju, plin, vodu, za dimničarske usluge, i za održavanje čistoće kad je isporuka, odnosno usluga izvršena za potrebe domaćinstava;

2) potraživanje radio-stanice i radio-televizijske stanice za upotrebu radio-prijemnika i televizijskog prijemnika;

3) potraživanje pošte, telegrafa i telefona za upotrebu telefona i poštanskih pregradaka, kao i druga njihova potraživanja koja se naplaćuju u tromesečnim ili kraćim rokovima;

4) potraživanje pretplate na povremene publikacije, računajući od isteka vremena za koje je publikacija naručena.

2. Zastarevanje teče iako su isporuke ili usluge produžene.

Potraživanja utvrđena pred sudom ili drugim nadležnim organima

Član 379.

1. Sva potraživanja koja su utvrđena pravnom sudskom ili odlukom drugog nadležnog organa, ili poravnanjem pred sudom ili drugim nadležnim organom, zastarevaju za deset godina, pa i ona za koja zakon inače predviđa kraći rok zastarelosti.

2. Međutim, sva povremena potraživanja koja proističu iz takvih odluka ili poravnanja i dospevaju ubuduće, zastarevaju u roku predviđenom za zastarelost povremenih potraživanja.

Rokovi zastarelosti kod ugovora o osiguranju

Član 380.

1. Potraživanja ugovarača osiguranja, odnosno trećeg lica iz ugovora o osiguranju života zastarevaju za pet, a iz ostalih ugovora o

⁴ Izmjena dijela odredbe ovog člana kojom je opšti rok zastarelosti sa pet produžen na deset godina primjenjivaće se i na obligacione odnose koji su nastali prije stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima (član 59. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim

odnosima, - Službeni glasnik Republike Srpske, broj 17/93, koji je stupio na snagu 30.09.1993. godine) ukoliko petogodišnji rok zastarelosti nije istekao do njegovog stupanja na snagu tj. do 30. septembra 1993.

osiguranju za tri godine, računajući od prvog dana posle proteka kalendarske godine u kojoj je potraživanje nastalo.

2. Ako zainteresovano lice dokaže da do dana određenog u prethodnom stavu nije znalo da se osigurani slučaj dogodio, zastarevanje počinje od dana kada je za to saznalo, s tim da u svakom slučaju potraživanje zastareva kod osiguranja života za deset, a kod ostalih za pet godina od dana određenog u prethodnom stavu.

3. Potraživanja osiguravača iz ugovora o osiguranju zastarevaju za tri godine.

4. Kad u slučaju osiguranja od odgovornosti trećeg, oštećeno lice zahteva naknadu od osiguranika, ili je dobije od njega, zastarevanje osiguranikovog zahteva prema osiguravaču počinje od dana kada je oštećeno lice tražilo sudskim putem naknadu od osiguranika, odnosno kada ga je osiguranik obeštio.

5. Neposredan zahtev trećeg oštećenog lica prema osiguravaču zastareva za isto vreme za koje zastareva njegov zahtev prema osiguraniku odgovornom za štetu.

6. Zastarevanje potraživanja koje pripada osiguravaču prema trećem licu odgovornom za nastupanje osiguranog slučaja počinje teći kad i zastarevanje potraživanja osiguranika prema tom licu i navršava se u istom roku.

O d s e k 3.

Z A S T O J Z A S T A R E V A N J A

Potraživanja između određenih lica

Član 381.

Zastarevanje ne teče:

- 1) između bračnih drugova;
- 2) između roditelja i dece dok traje roditeljsko pravo;
- 3) između štićenika i njegovog staraoca, kao i organa starateljstva, za vreme trajanja starateljstva i dok ne budu položeni računi;
- 4) između dva lica koja žive u vanbračnoj zajednici, dok ta zajednica postoji.

Potraživanja određenih lica

Član 382.

Zastarevanje ne teče:

- 1) za vreme mobilizacije, u slučaju neposredne ratne opasnosti ili rata u pogledu potraživanja lica na vojnoj dužnosti;
- 2) u pogledu potraživanja koja imaju lica zaposlena u tuđem domaćinstvu prema poslodavcu ili članovima njegove porodice koji zajedno sa njima žive, sve dok taj radni odnos traje.

Nesavladive prepreke

Član 383.

Zastarevanje ne teče za sve vreme za koje poveriocu nije bilo moguće zbog nesavladivih prepreka da sudskim putem zahteva ispunjenje obaveze.

Uticao uzroka zastoja zastarevanja

Član 384.

1. Ako zastarevanje nije moglo početi da teče zbog nekog zakonskog uzroka, ono počinje teći kad taj uzrok prestane.

2. Ako je zastarevanje počelo teći pre nego što je nastao uzrok koji je zaustavio njegov dalji tok, ono nastavlja da teče kad prestane taj uzrok, a vreme koje je isteklo pre zaustavljanja računa se u zakonom određeni rok za zastarelost.

Potraživanja prema poslovno nesposobnim licima i njihova potraživanja

Član 385.

1. Zastarevanje teče i prema maloletniku i drugom poslovno nesposobnom licu, bez obzira na to da li imaju zakonskog zastupnika ili ne.

2. Međutim, zastarelost potraživanja maloletnika koji nema zastupnika i drugog poslovno nesposobnog lica bez zastupnika, ne može

nastupiti dok ne proteknu dve godine od kad su postala potpuno poslovno sposobna, ili od kad su dobila zastupnika.

3. Ako je za zastarelost nekog potraživanja određeno vreme kraće od dve godine, a poverilac je maloletnik koji nema zastupnika ili neko drugo poslovno nesposobno lice bez zastupnika, zastarevanje tog potraživanja počinje teći od kad je poverilac postao poslovno sposoban, ili od kad je dobio zastupnika.

Potraživanje prema licu na odsluženju vojnog roka

Član 386.

Zastarelost prema licu koje se nalazi na odsluženju vojnog roka ili na vojnoj vežbi ne može nastupiti dok ne proteknu tri meseca od odsluženja vojnog roka ili prestanka vojne vežbe.

O d s e k 4.

P R E K I D Z A S T A R E V A N J A

Priznanje duga

Član 387.

1. Zastarevanje se prekida kada dužnik prizna dug.

2. Priznanje duga može se učiniti ne samo izjavom poveriocu, nego i na posredan način, kao što su davanje otplate, plaćanje kamate, davanje obezbeđenja.

Podizanje tužbe

Član 388.

Zastarevanje se prekida podizanjem tužbe i svakom drugom poveriočevom radnjom preduzetom protiv dužnika pred sudom ili drugim nadležnim organom, u cilju utvrđivanja, obezbeđenja ili ostvarenja potraživanja.

Odustanak, odbacivanje ili odbijanje tužbe

Član 389.

1. Prekid zastarevanja izvršen podizanjem tužbe ili kojom drugom poveriočevom radnjom preduzetom protiv dužnika pred sudom ili drugim nadležnim organom u cilju utvrđivanja, obezbeđenja ili ostvarenja potraživanja, smatra se da nije nastupio ako poverilac odustane od tužbe ili radnje koju je preduzeo.

2. Isto tako, smatra se da nije bilo prekida ako poveriočeva tužba ili zahtev bude odbačen ili odbijen, ili ako izdejstvovana ili preduzeta mera izvršenja ili obezbeđenja bude poništena.

Odbacivanje tužbe zbog nenadležnosti

Član 390.

1. Ako je tužba protiv dužnika odbačena zbog nenadležnosti suda ili kog drugog uzroka koji se ne tiče suštine stvari, pa poverilac podigne ponovo tužbu u roku od tri meseca od dana pravosnažnosti odluke o odbacivanju tužbe, smatra se da je zastarevanje prekinuto prvom tužbom.

2. Isto vredi i za pozivanje u zaštitu, i za isticanje prebijanja potraživanja u sporu, kao i u slučaju kada je sud ili drugi organ uputio dužnika da svoje prijavljeno potraživanje ostvaruje u parničnom postupku.

Pozivanje dužnika

Član 391.

Za prekid zastarevanja nije dovoljno da poverilac pozove dužnika pismeno ili usmeno da obavezu ispuni.

Rok zastarelosti u slučaju prekida

Član 392.

1. Posle prekida zastarevanje počinje teći iznova, a vreme koje je proteklo pre prekida ne računa se u zakonom određeni rok za zastarelost.

2. Zastarevanje prekinuto priznanjem od strane dužnika počinje teći iznova od priznanja.

3. Kad je prekid zastarevanja nastao podizanjem tužbe ili pozivanjem u zaštitu, ili isticanjem prebijanja potraživanja u sporu, odnosno prijavljivanjem potraživanja u nekom drugom postupku, zastarevanje počinje teći iznova od dana kada je spor okončan ili svršen na neki drugi način.

4. Kada je prekid zastarevanja nastao prijavom potraživanja u stečajnom postupku, zastarevanje počinje teći iznova od dana okončanja ovog postupka.

5. Isto važi i kad je prekid zastarevanja nastao zahtevom prinudnog izvršenja ili obezbeđenja.

6. Zastarevanje koje počinje teći iznova posle prekida, navršava se kad protekne onoliko vremena koliko je zakonom određeno za zastarevanje koje je prekinuto.

Zastarelost u slučaju prenova

Član 393.

Ako je prekid nastao priznanjem duga od strane dužnika, a poverilac i dužnik su se sporazumeli da izmene osnov ili predmet obaveze, novo potraživanje zastareva za vreme koje je određeno za njegovu zastarelost.

G l a v a V

R A Z N E V R S T E O B A V E Z A

O d e l j a k 1.

NOVČANE OBAVEZE

O d s e k 1.

O P Š T E O D R E D B E

Načelo monetarnog nominalizma

Član 394.

Kad obaveza ima za predmet svotu novca, dužnik je dužan da isplati onaj broj novčanih jedinica na koji obaveza glasi, izuzev kad zakon određuje što drugo.

Valuta obaveze

Član 395.⁵

Ako novčana obaveza glasi na plaćanje u nekoj stranoj valuti ili zlatu, njeno ispunjenje se može zahtevati u domaćem novcu prema kursu koji važi u trenutku ispunjenja obaveze.

Član 396. (brisan)

Klizna skala

Član 397.

U ugovorima u kojima se jedna strana obavezuje da izradi i isporuči određene predmete dozvoljeno je ugovoriti da će cena zavistiti od cena materijala i od rada, kao i drugih elemenata koji utiču na visinu troškova proizvodnje, u određeno vreme na određenom tržištu.

Plaćanje pre roka

Član 398.

1. Dužnik novčane obaveze može je ispuniti pre roka.
2. Ništava je odredba ugovora kojom se dužnik odriče ovog prava.
3. U slučaju ispunjenja novčane obaveze pre roka, dužnik ima pravo da od iznosa duga odbije iznos kamate za vreme od dana isplate do dospelosti obaveze, samo ako je na to ovlašćen ugovorom ili to proizlazi iz običaja.

O d s e k 2.

U G O V O R N A K A M A T A

Stopa ugovorne kamate

Član 399.

1. Stopa ugovorne kamate između fizičkih lica ne može biti veća od kamatne stope koja se u mestu ispunjenja plaća na štedne uloge po viđenju.

2. U pogledu najviše ugovorne kamatne stope između pravnih lica primenjuju se odredbe posebnog zakona.

3. Ako je kamata ugovorena ali nije određena njena stopa ni vreme dospevanja, između fizičkih lica važi kamatna stopa koja se u mestu ispunjenja plaća na štedne uloge po viđenju, a između pravnih lica važi kamatna stopa koju banka ili druga bankarska organizacija plaća, odnosno ugovora za takvu ili sličnu vrstu posla i dospeva po isteku godine, ako za određeni slučaj nije predviđeno što drugo.

4. Ako je ugovorena veća kamata od dozvoljene, primeniće se najveća dozvoljena stopa kamate.

Kamata na kamatu

Član 400.

1. Ništava je odredba ugovora kojom se predviđa da će na kamatu, kada dospe za isplatu, početi teći kamata, ako ne bude isplaćena.

2. Ali se može unapred ugovoriti da će se stopa kamate povećati ako dužnik ne isplati dospele kamate na vreme.

3. Odredbe prethodnih stavova ne odnose se na kreditno poslovanje banaka i drugih bankarskih organizacija.

Kad kamata prestaje teći

Član 401. (brisan)

Kamata prestaje teći kad svota dospelih a neisplaćenih kamata dostigne glavnicu.

Kamata u nenovčanim obavezama

Član 402.

Odredbe ovog zakona o ugovornoj kamati shodno važe i za ostale obaveze koje imaju za predmet stvari određene po rodu.

⁵ Ovako izmijenjena odredba ovog člana kojom je valutna ili zlatna klauzula konvertovana, po zakonu, u domaći novac (zakonsko sredstvo plaćanja) prema kursu koji je važio u trenutku nastanka obaveze, sada se konvertuje u *valutu plaćanja* prema kursu koji važi u trenutku ispunjenja obaveze. Ovako izmijenjena odredba koja je u uslovima obezvređivanja domaćeg novca povoljnija za poverioce, primjenjivaće se i na novčane obaveze koje su nastale prije stupanja na

snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima (- Službeni glasnik Republike Srpske-, broj 17/93) ukoliko one nisu bile ispunjene do njegovog stupanja na snagu, 30. septembra 1993. godine.

Odeljak 2.

OBAVEZE SA VIŠE PREDMETA

O d s e k 1.

ALTERNATIVNE OBAVEZE

Pravo izbora

Član 403.

Ako neka obaveza ima dva ili više predmeta, ali je dužnik dužan dati samo jedan da bi se oslobodio obaveze, pravo izbora, ako nije što drugo ugovoreno, pripada dužniku i obaveza prestaje kad on bude predao predmet koji je izabrao.

Neopozivost i dejstvo izvršenog izbora

Član 404.

1. Izbor je izvršen kad strana kojoj pripada pravo izbora obavesti drugu stranu o tome šta je izabrala, i od tog časa izbor se više ne može menjati.

2. Izvršenjem izbora smatra se da je obaveza od početka bila jednostavna i da je njen predmet od početka bila izabrana stvar.

Trajanje prava izbora

Član 405.

1. Dužnik ima pravo izbora sve dok u postupku prinudnog izvršenja jedna od dugovanih stvari ne bude potpuno ili delimično predata poveriocu po njegovom izboru.

2. Ako pravo izbora pripada poveriocu, a on se ne izjasni o izboru u roku određenom za ispunjenje, dužnik ga može pozvati da izvrši izbor i za to mu odredi primeren rok, posle čijeg isteka pravo izbora prelazi na dužnika.

Izbor poveren trećem licu

Član 406.

Ako izbor treba da izvrši neko treće lice, a ono to ne učini, svaka strana može zahtevati da izbor izvrši sud.

Ograničenje na preostali predmet

Član 407.

Ako je jedan predmet obaveze postao nemoguć usled nekog događaja za koji ne odgovara ni jedna strana, obaveza se ograničava na preostali predmet.

Ograničenje u slučaju odgovornosti jedne strane

Član 408.

1. Kad je jedan predmet obaveze postao nemoguć usled događaja za koji je odgovoran dužnik, obaveza se ograničava na preostali predmet u slučaju da pravo izbora pripada njemu, a ako pravo izbora pripada poveriocu, on može po svom izboru tražiti preostali predmet ili naknadu štete.

2. Kad je jedan predmet obaveze postao nemoguć usled događaja za koji je odgovoran poverilac, dužnikova obaveza prestaje, ali u slučaju da njemu pripada pravo izbora, on može tražiti naknadu štete i izvršiti svoju obavezu preostalim predmetom, a ako pravo izbora ima poverilac, on može dati naknadu štete i tražiti preostali predmet.

O d s e k 2.

FAKULTATIVNE OBAVEZE I FAKULTATIVNA POTRAŽIVANJA I. FAKULTATIVNE OBAVEZE

Ovlašćenje dužnika u fakultativnoj obavezi

Član 409.

Dužnik čija obaveza ima jedan predmet, ali mu je dopušteno da se oslobodi svoje obaveze dajući neki drugi određeni predmet, može se koristiti tom mogućnošću sve dok poverilac u postupku prinudnog izvršenja ne dobije potpuno ili delimično predmet obaveze.

Ovlašćenje poverioca u fakultativnoj obavezi

Član 410.

1. Poverilac u fakultativnoj obavezi može zahtevati od dužnika samo predmet obaveze, ali ne i drugi predmet, kojim dužnik, ako hoće, može takođe ispuniti svoju obavezu.

2. Kad predmet obaveze postane nemoguć usled događaja za koji dužnik odgovara, poverilac može tražiti samo naknadu štete, ali se dužnik može osloboditi obaveza dajući predmet koji je ovlašćen dati umesto dugovanog predmeta.

II. FAKULTATIVNA POTRAŽIVANJA

Član 411.

1. Kad je ugovorom ili zakonom predviđeno da poverilac može umesto dugovanog predmeta zahtevati od dužnika neki drugi određeni predmet, dužnik je dužan predati mu taj predmet ako poverilac to zahteva.

2. U ostalom, za ovakva fakultativna potraživanja važe prema nameri ugovarača i prema prilikama posla odgovarajuća pravila o fakultativnim i alternativnim obavezama.

Odeljak 3.

OBAVEZE SA VIŠE DUŽNIKA ILI POVERILACA

O d s e k 1.

DELJIVE OBAVEZE

Deljenje obaveze i potraživanja

Član 412.

1. Obaveza je deljiva ako se ono što se duguje može podeliti i ispuniti u delovima koji imaju ista svojstva kao i ceo predmet, i ako ono tom podelom ne gubi ništa od svoje vrednosti, inače obaveza je nedeljiva.

2. Kad u nekoj deljivoj obavezi ima više dužnika, obaveza se deli među njima na jednake delove, ako nije određena drukčija podela, i svaki od njih odgovara za svoj deo obaveze.

3. Kad u nekoj deljivoj obavezi ima više poverilaca, potraživanje se deli među njima na jednake delove, ako nije što drugo određeno, i svaki poverilac može zahtevati samo svoj deo potraživanja.

Pretpostavka solidarnosti

Član 413.

Kad ima više dužnika u nekoj deljivoj obavezi nastaloj ugovorom u privredi, oni odgovaraju poveriocu solidarno, osim ako su ugovarači izrično otklonili solidarnu odgovornost.

O d s e k 2.

SOLIDARNE OBAVEZE

I. SOLIDARNOST DUŽNIKA

Sadržina solidarnosti dužnika

Član 414.

1. Svaki dužnik solidarne obaveze odgovara poveriocu za celu obavezu i poverilac može zahtevati njeno ispunjenje od koga hoće sve dok ne bude potpuno ispunjena, ali kad jedan dužnik ispunji obavezu, ona prestaje i svi se dužnici oslobađaju.

2. Od više solidarnih dužnika, svaki može dugovati sa drugim rokom ispunjenja, pod drugim uslovima i uopšte sa različitim odstupanjima.

Prebijanje

Član 415.

1. Svaki solidarni dužnik može se pozvati na prebijanje koje je izvršio njegov sadužnik.

2. Solidarni dužnik može potraživanje svog sadužnika prema poveriocu prebiti sa poveriočevim potraživanjem, ali samo za onoliko koliko iznosi deo duga tog sadužnika u solidarnoj obavezi.

Otpuštanje duga

Član 416.

1. Otpuštanje duga izvršeno sporazumno sa jednim dužnikom oslobađa obaveze i ostale dužnike.

2. Ali ako je otpuštanje imalo za svrhu da oslobodi obaveze samo dužnika s kojim je izvršeno, solidarna obaveza smanjuje se za deo koji prema međusobnim odnosima dužnika pada na njega, a ostali dužnici odgovaraju solidarno za ostatak obaveze.

Prenov

Član 417.

1. Prenovom koji je poverilac izvršio sa jednim solidarnim dužnikom oslobađaju se i ostali dužnici.

2. Ali, ako su poverilac i dužnik prenov ograničili na deo obaveze koji dolazi na ovoga, obaveza ostalih ne prestaje, nego se samo smanjuje za taj deo.

Poravnanje

Član 418.

Poravnanje koje je zaključio jedan od solidarnih dužnika sa poveriocem nema dejstva prema ostalim dužnicima, ali ovi imaju pravo da prihvate to poravnanje, ako ono nije ograničeno na dužnika sa kojim je zaključeno.

Sjedinjenje

Član 419.

Kad se u jednom licu sjedini svojstvo poverioca i svojstvo dužnika iste solidarne obaveze, obaveza ostalih dužnika smanjuje se za iznos dela koji na njega pada.

Docnja poverioca

Član 420.

Kad poverilac dođe u docnju prema jednom solidarnom dužniku, on je u docnji i prema ostalim solidarnim dužnicima.

Docnja jednog dužnika i priznanje duga

Član 421.

1. Docnja jednog solidarnog dužnika nema dejstva prema ostalim dužnicima.

2. Isto važi i za priznanje duga koje bi izvršio jedan od solidarnih dužnika.

Zastoj i prekid zastarevanja i odricanje od zastarelosti

Član 422.

1. Ako zastarevanje ne teče ili je prekinuto prema jednom dužniku, ono teče za ostale solidarne dužnike i može se navršiti, ali dužnik prema kome obaveza nije zastarela i koji je morao da je ispuni ima pravo zahtevati od ostalih dužnika prema kojima je obaveza zastarela da mu naknade svaki svoj deo obaveze.

2. Odricanje od navršene zastarelosti nema dejstva prema ostalim dužnicima.

Pravo ispunioca na naknadu

Član 423.

1. Dužnik koji je ispunio obavezu ima pravo zahtevati od svakog sadužnika da mu naknadi deo obaveze koji pada na njega.

2. Pri tome nije od uticaja okolnost što je poverilac nekog od sadužnika oslobodio duga ili mu je dug smanjio.

3. Deo koji pada na dužnika od koga ne može da se dobije naknada deli se srazmerno na sve dužnike.

Podela na jednake delove i izuzetak

Član 424.

1. Ako nije što drugo ugovoreno ili inače ne proizlazi iz pravnih odnosa učesnika u poslu, na svakog dužnika dolazi jednak deo.

2. Ali, ako je solidarna obaveza zaključena u isključivom interesu jednog solidarnog dužnika, on je dužan naknaditi ceo iznos obaveze sadužniku koji je namirio poverioca.

II. SOLIDARNOST POVERILACA

Solidarnost se ne pretpostavlja

Član 425.

Kad na poverilačkoj strani ima više lica, ona su solidarna samo kad je solidarnost ugovorena ili zakonom određena.

Sadržina solidarnosti

Član 426.

1. Svaki solidarni poverilac ima pravo zahtevati od dužnika ispunjenje cele obaveze, ali kad jedan od njih bude namiren, obaveza prestaje i prema ostalim poveriocima.

2. Dužnik može ispuniti obavezu poveriocu koga sam izabere, sve dok neki poverilac ne zatraži ispunjenje.

Prebijanje

Član 427.

1. Dužnik može izvršiti prebijanje svoje obaveze sa potraživanjem koje ima prema poveriocu koji mu zahteva ispunjenje.

2. Prebijanje sa potraživanjem koje ima prema nekom drugom poveriocu, dužnik može izvršiti samo do visine dela solidarnog potraživanja koje pripada tom poveriocu.

Otpuštanje duga i prenov

Član 428.

Otpuštanjem duga i prenovom između dužnika i jednog poverioca smanjuje se solidarna obaveza za onoliko koliko iznosi deo tog potraživanja poverioca.

Poravnanje

Član 429.

Poravnanje koje je zaključio jedan od solidarnih poverilaca sa dužnikom nema dejstva prema ostalim poveriocima, ali ovi imaju pravo da prihvate to poravnanje, izuzev kad se ono odnosi samo na deo poverioca sa kojim je zaključeno.

Sjedinjenje

Član 430.

Kad se u licu jednog solidarnog poverioca sjedini i svojstvo dužnika, svaki od ostalih solidarnih poverilaca može od njega zahtevati samo svoj deo potraživanja.

Docnja

Član 431.

1. Kad dužnik dođe u docnju prema jednom solidarnom poveriocu, on je u docnji i prema ostalim poveriocima.

2. Docnja jednog solidarnog poverioca dejstvuje i prema ostalim poveriocima.

Priznanje duga

Član 432.

Priznanje duga učinjeno jednom poveriocu koristi svima poveriocima.

Zastarelost

Član 433.

1. Ako jedan poverilac prekine zastarevanje, ili ako prema njemu ne teče zastarevanje, to ne koristi ostalim poveriocima i prema njima zastarevanje teče i dalje.

2. Odricanje od zastarelosti izvršeno prema jednom poveriocu koristi i ostalim poveriocima.

Odnosi između poverilaca posle ispunjenja

Član 434.

1. Svaki solidarni poverilac ima pravo zahtevati od poverioca koji je primio ispunjenje od dužnika da mu preda deo koji mu pripada.

2. Ako iz odnosa među poveriocima ne proističe što drugo, svakom solidarnom poveriocu pripada jednak deo.

O d s e k 3.

NEDELJIVE OBAVEZE

Član 435.

1. Za nedeljive obaveze u kojima ima više dužnika shodno se primenjuju propisi o solidarnim obavezama.

2. Kad u nedeljivoj obavezi ima više poverilaca među kojima nije ni ugovorena ni zakonom određena solidarnost, jedan poverilac može zahtevati da dužnik ispuni njemu samo ako je ovlašćen od ostalih poverilaca da primi ispunjenje, a inače svaki poverilac može zahtevati od dužnika da obavezu ispuni svim poveriocima zajedno, ili da je položi sudu.

G l a v a VI

PROMENA POVERIOCA ILI DUŽNIKA

O d e l j a k 1.

USTUPANJE POTRAŽIVANJA UGOVOROM (C E S I J A)

O d s e k 1.

OPŠTE ODREDBE

Koja se potraživanja mogu preneti ugovorom

Član 436.

1. Poverilac može ugovorom zaključenim sa trećim preneti na ovoga svoje potraživanje, izuzev onog čiji je prenos zabranjen zakonom ili koje je vezano za ličnost poverioca, ili koje se po svojoj prirodi protivi prenošenju na drugoga.

2. Ugovor o ustupanju nema dejstvo prema dužniku, ako su on i poverilac ugovorili da ovaj neće moći preneti potraživanje na drugoga ili da ga neće moći preneti bez dužnikovog pristanka.

Sporedna prava

Član 437.

1. Sa potraživanjem prelaze na prijemnika sporedna prava, kao što su pravo prvenstvene naplate, hipoteka, zaloga, prava iz ugovora sa jemcem, prava na kamatu, ugovornu kaznu i sl.

2. Ipak, ustupilac može predati založenu stvar prijemniku samo ako zalogodavac pristane na to, inače ona ostaje kod ustupioca da je čuva za račun prijemnika.

3. Pretpostavlja se da su dospеле a neisplaćene kamate ustupljene sa glavnim potraživanjem.

Obaveštavanje dužnika

Član 438.

1. Za prenos potraživanja nije potreban pristanak dužnika ali je ustupilac dužan obavestiti dužnika o izvršenom ustupanju.

2. Ispunjenje izvršeno ustupiocu pre obaveštenja o ustupanju punovažno je i oslobađa dužnika obaveze, ali samo ako nije znao za ustupanje, inače obaveza ostaje i on je dužan da je ispuni prijemniku.

Višestruko ustupanje

Član 439.

Ako je poverilac ustupio isto potraživanje raznim licima, potraživanje pripada prijemniku o kome je ustupilac prvo obavestio dužnika, odnosno koji se prvi javio dužniku.

O d s e k 2.

ODNOS PRIJEMNIKA I DUŽNIKA

Član 440.

1. Prijemnik ima prema dužniku ista prava koja je ustupilac imao prema dužniku do ustupanja.

2. Dužnik može istaći prijemniku pored prigovora koje ima prema njemu i one prigovore koje je mogao istaći ustupiocu do časa kada je saznao za ustupanje.

O d s e k 3.

ODNOS USTUPIOCA I PRIJEMNIKA

Predaja isprava o dugu

Član 441.

1. Ustupilac je dužan predati prijemniku obveznicu ili drugu ispravu o dugu, ako ih ima, kao i druge dokaze o ustupljenom potraživanju i sporednim pravima.

2. Ako je ustupilac preneo na prijemnika samo jedan deo potraživanja, on je dužan predati mu overen prepis obveznice ili koje druge isprave kojom se dokazuje postojanje ustupljenog potraživanja.

3. On je dužan izdati mu, na njegov zahtev, overenu potvrdu o ustupanju.

Odgovornost za postojanje potraživanja

Član 442.

Kada je ustupanje izvršeno ugovorom sa naknadom, ustupilac odgovara za postojanje potraživanja u času kada je izvršeno ustupanje.

Odgovornost za naplativost

Član 443.

1. Ustupilac odgovara za naplativost ustupljenog potraživanja ako je to bilo ugovoreno, ali samo od visine onoga što je primio od prijemnika, kao i za naplativost kamata, troškova oko ustupanja i troškova postupka protiv dužnika.

2. Veća odgovornost savesnog ustupioca ne može se ugovoriti.

O d s e k 4.

POSEBNI SLUČAJEVI USTUPANJA POTRAŽIVANJA

Ustupanje umesto ispunjenja ili radi naplaćivanja

Član 444.

1. Kad dužnik umesto ispunjenja svoje obaveze ustupi poveriocu svoje potraživanje, ili jedan njegov deo, zaključenjem ugovora o ustupanju dužnikova obaveza se gasi do iznosa ustupljenog potraživanja.

2. Ali, kad dužnik ustupi svome poveriocu svoje potraživanje samo radi naplaćivanja, njegova se obaveza gasi, odnosno smanjuje tek kada poverilac naplati ustupljeno potraživanje.

3. U oba slučaja prijemnik je dužan predati ustupiocu sve što je naplatio preko iznosa svog potraživanja prema ustupiocu.

4. U slučaju ustupanja radi naplaćivanja dužnik ustupljenog potraživanja može ispuniti svoju obavezu i prema ustupiocu, čak i kada je obavešten o ustupanju.

Ustupanje radi obezbeđenja

Član 445.

Kad je ustupanje izvršeno radi obezbeđenja prijemnikovog potraživanja prema ustupiocu, prijemnik je dužan da se stara sa pažnjom dobrog privrednika, odnosno dobrog domaćina o naplati ustupljenog potraživanja i da po izvršenoj naplati, pošto zadrži koliko je potrebno za namirenje sopstvenog potraživanja prema ustupiocu, ovome preda višak.

Odeljak 2.

PROMENA DUŽNIKA

O d s e k 1.

PREUZIMANJE DUGA

I. OPŠTE ODREDBE

Ugovor o preuzimanju duga

Član 446.

1. Preuzimanje duga vrši se ugovorom između dužnika i preuzimaoca, na koji je pristao poverilac.

2. O zaključenom ugovoru može poverioca izvestiti svaki od njih, i svakome od njih može poverilac saopštiti svoj pristanak na preuzimanje duga.

3. Pretpostavlja se da je poverilac dao svoj pristanak ako je bez ograde primio neko ispunjenje od preuzimaoca, koje je ovaj učinio u svoje ime.

4. Ugovarači, kao i svaki od njih posebno, mogu pozvati poverioca da se u određenom roku izjasni da li pristaje na preuzimanje duga, pa ako se poverilac u određenom roku ne izjasni smatra se da nije dao svoj pristanak.

5. Ugovor o preuzimanju duga ima dejstvo ugovora o preuzimanju ispunjenja za vreme dok poverilac ne bude dao svoj pristanak na ugovor o preuzimanju duga kao i ako on odbije da da pristanak.

Slučaj kad je dug obezbeđen hipotekom

Član 447.

1. Kad je prilikom otuđenja neke nepokretnosti na kojoj postoji hipotekom ugovoreno između pribavioca i otuđioca da će pribavilac preuzeti dug prema hipotekarnom poveriocu, smatra se da je hipotekarni poverilac dao pristanak na ugovor o preuzimanju duga ako ga na pismeni poziv otuđioca nije odbio u roku od tri meseca od prijema poziva.

2. U pismenom pozivu poveriocu se mora skrenuti pažnja na ovu posledicu, inače će se smatrati kao da poziv nije upućen.

II. DEJSTVO UGOVORA O PREUZIMANJU DUGA

Promena dužnika

Član 448.

1. Preuzimanjem duga preuzimalac stupa na mesto predašnjeg dužnika, a ovaj se oslobađa obaveze.

2. Ali, ako je u vreme poveriočevog pristanka na ugovor o preuzimanju duga preuzimalac bio prezadužen, a poverilac to nije znao niti je morao znati, predašnji dužnik ne oslobađa se obaveze, a ugovor o preuzimanju duga ima dejstvo ugovora o pristupanju dugu.

3. Između preuzimaoca i poverioca postoji ista obaveza koja je dotle postojala između predašnjeg dužnika i poverioca.

Sporedna prava

Član 449.

1. Sporedna prava koja su dotle postojala uz potraživanje ostaju i dalje, ali jemstva, kao i zaloge, koje su dala treća lica prestaju ako jemci i zalagodavci ne pristaju da odgovaraju i za novog dužnika.

2. Ako nije što drugo ugovoreno, preuzimalac ne odgovara za nenaplaćene kamate koje su dospele do preuzimanja.

Prigovori

Član 450.

1. Preuzimalac može istaći poveriocu sve prigovore koji proističu iz pravnog odnosa između predašnjeg dužnika i poverioca, iz koga potiče preuzeti dug, kao i prigovore koje preuzimalac ima prema poveriocu.

2. Preuzimalac ne može istaći poveriocu prigovore koji potiču iz njegovog pravnog odnosa sa predašnjim dužnikom, a koji odnos je bio osnov preuzimanja.

O d s e k 2.

P R I S T U P A N J E D U G U

Ugovor o pristupanju dugu

Član 451.

Ugovorom između poverioca i trećeg, kojim se ovaj obavezuje poveriocu da će ispuniti njegovo potraživanje od dužnika, treći stupa u obavezu pored dužnika.

Pristupanje dugu u slučaju primanja neke imovinske celine

Član 452.

1. Lice na koje pređe na osnovu ugovora neka imovinska celina fizičkog lica, pravnog lica, ili jedan deo te celine, odgovara za dugove koji se odnose na tu celinu, odnosno na njen deo, pored dotadašnjeg imaoca i solidarno s njim, ali samo do vrednosti njene aktive.

2. Nema pravnog dejstva prema poveriocima odredba ugovora kojom bi se isključivala ili ograničavala odgovornost utvrđena u prethodnom stavu.

O d s e k 3.

P R E U Z I M A N J E I S P U N J E N J A

Član 453.

1. Preuzimanje ispunjenja se vrši ugovorom između dužnika i nekog trećeg lica kojim se ovaj obavezuje prema dužniku da ispuni njegovu obavezu prema njegovom poveriocu.

2. On odgovara dužniku ako blagovremeno ne ispuni obavezu poveriocu, te ovaj zatraži ispunjenje od dužnika.

3. Ako on ne preuzima dug, niti pristupa dugu i poverilac nema nikakvo pravo prema njemu.

DEO DRUGI

UGOVORI

Glava VII

PRODAJA

Odeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 454.

1. Ugovorom o prodaji obavezuje se prodavac da prenese na kupca pravo svojine na prodatu stvar i da mu je u tu svrhu preda, a kupac se obavezuje da plati cenu u novcu i preuzme stvar.

2. Prodavac nekog drugog prava obavezuje se da kupcu pribavi prodato pravo, a kad vršenje tog prava zahteva državinu stvari, da mu i preda stvar.

Forma prodaje nepokretnosti

Član 455.

Ugovor o prodaji nepokretnih stvari mora biti zaključen u pismenoj formi, pod pretnjom ništavosti.

Rizik

Član 456.

1. Do predaje stvari kupcu rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari snosi prodavac, a sa predajom stvari rizik prelazi na kupca.

2. Rizik ne prelazi na kupca ako je on zbog nekog nedostatka predate stvari raskinuo ugovor ili tražio zamenu stvari.

Prelaz rizika u slučaju kupčeve docnje

Član 457.

1. Ako predaja stvari nije izvršena zbog kupčeve docnje, rizik prelazi na kupca u času kada je došao u docnju.

2. Kad su predmet ugovora stvari određene po rodu, rizik prelazi na kupca u docnji ako je prodavac izdvojio stvari očigledno namenjene za izvršenje predaje i o tome odaslao obaveštenje kupcu.

3. Ali, kad su stvari određene po rodu takve prirode da prodavac ne može da izdvoji jedan njihov deo, dovoljno je da je prodavac izvršio sve radnje koje su potrebne da bi kupac mogao preuzeti stvari i da je o tome odaslao obaveštenje kupcu.

Odeljak 2.

SASTOJCI UGOVORA O PRODAJI

O d s e k 1.

S T V A R

Opšte pravilo

Član 458.

1. Stvar o kojoj je ugovor mora biti u prometu, te je ništav ugovor o prodaji stvari koja je van prometa.

2. Za prodaju stvari čiji je promet ograničen važe posebni propisi.

3. Prodaja se može odnositi i na buduću stvar.

Kad je stvar propala pre ugovora

Član 459.

1. Ugovor o prodaji nema pravno dejstvo, ako je u času njegovog zaključenja stvar o kojoj je ugovor bila propala.

2. Ako je u času zaključenja ugovora stvar bila samo delimično propala, kupac može raskinuti ugovor ili ostati pri njemu uz srazmerno sniženje cene.

3. Ali će ugovor ostati na snazi i kupac će imati samo pravo na sniženje cene ako delimična propast ne smeta postizanju svrhe ugovora, ili ako za određenu stvar postoji takav običaj u pravnom prometu.

Prodaja tuđe stvari

Član 460.

Prodaja tuđe stvari obavezuje ugovarače, ali kupac koji nije znao ili nije morao znati da je stvar tuđa, može, ako se usled toga ne može ostvariti cilj ugovora, raskinuti ugovor i tražiti naknadu štete.

Prodaja spornog prava

Član 461.

1. Sporno pravo može biti predmet ugovora o prodaji.

2. Ali je ništav ugovor kojim bi advokat ili koji drugi nalogoprimac kupio sporno pravo čije mu je ostvarivanje povereno ili ugovorio za sebe učešće u podeli iznosa dosuđenog njegovom nalogodavcu.

O d s e k 2.

C E N A

Kad cena nije određena

Član 462.

1. Ako ugovorom o prodaji cena nije određena, a ni ugovor ne sadrži dovoljno podataka pomoću kojih bi se ona mogla odrediti, ugovor nema pravno dejstvo.

2. Kad ugovorom o prodaji u privredi cena nije određena, niti u njemu ima dovoljno podataka pomoću kojih bi se ona mogla odrediti, kupac je dužan platiti cenu koju je prodavac redovno naplaćivao u vreme zaključenja ugovora, a u nedostatku ove razumnu cenu.

3. Pod razumnom cenom smatra se tekuća cena u vreme zaključenja ugovora, a ako se ona ne može utvrditi onda cena koju utvrđuje sud prema okolnostima slučaja.

Propisana cena

Član 463.

Kad je ugovorena veća cena od one koju je za određenu vrstu stvari propisao nadležni organ, kupac dužuje samo iznos propisane cene, a ako je već isplatio ugovorenu cenu, ima pravo zahtevati da mu se vrati razlika.

Kad je ugovorena tekuća cena

Član 464.

1. Kad je ugovorena tekuća cena, kupac dužuje cenu utvrđenu zvaničnom evidencijom na tržištu mesta prodavca u vreme kad je trebalo da usledi ispunjenje.

2. Ako takve evidencije nema, tekuća cena se određuje na osnovu elemenata pomoću kojih se prema običajima tržišta utvrđuje cena.

Kad je određivanje cene povereno trećem

Član 465.

Ako treće lice kome je povereno određivanje cene neće ili ne može da je odredi, a ugovarači se ne slože naknadno o određivanju cene niti ugovor raskinu, smatraće se da je ugovorena razumna cena.

Kad je određivanje cene ostavljeno jednom ugovaraču

Član 466.

Odredba ugovora kojom se određivanje cene ostavlja na volju jednom ugovaraču smatra se kao da nije ni ugovorena i tada kupac dužuje cenu kao u slučaju kad cena nije određena.

O d e l j a k 3.

OBAVEZE PRODAVCA

O d s e k 1.

P R E D A J A S T V A R I

I. O PREDAJI UOPŠTE

Vreme i mesto predaje

Član 467.

1. Prodavac je dužan predati stvar kupcu u vreme i na mestu predviđenom ugovorom.

2. Prodavac je izvršio obavezu predaje kupcu, po pravilu, kad mu stvar uruči ili preda ispravu kojom se stvar može preuzeti.

Predmet predaje

Član 468.

1. Ako nije što drugo ugovoreno ili ne proizlazi iz prirode posla, prodavac je dužan predati stvar kupcu u ispravnom stanju zajedno sa njenim pripacima.

2. Plodovi i druge koristi od stvari pripadaju kupcu od dana kad je prodavac bio dužan da mu ih preda.

Kad je ugovorena predaja u toku izvesnog perioda vremena

Član 469.

Kad je ugovoreno da predaja stvari bude izvršena u toku izvesnog perioda vremena, a nije određeno koja će strana imati pravo da odredi datum predaje u granicama tog perioda, to pravo pripada prodavcu, osim kad iz okolnosti slučaja proizlazi da je određivanje datuma predaje ostavljeno kupcu.

Kad datum predaje nije određen

Član 470.

Kad datum predaje stvari kupcu nije određen, prodavac je dužan izvršiti predaju u razumnom roku posle zaključenja ugovora, s obzirom na prirodu stvari i na ostale okolnosti.

Kad mesto predaje nije određeno ugovorom

Član 471.

1. Kad mesto predaje nije određeno ugovorom, predaja stvari vrši se u mestu u kome je prodavac u času zaključenja ugovora imao svoje prebivalište ili, u nedostatku ovoga, svoje boravište, a ako je prodavac zaključio ugovor u vršenju svoje redovne privredne delatnosti, onda u mestu njegovog sedišta.

2. Ali, ako je u času zaključenja ugovora ugovaračima bilo poznato gde se stvar nalazi, odnosno gde treba da bude izrađena, predaja se vrši u tom mestu.

Predaja prevoziocu

Član 472.

U slučaju kad je prema ugovoru potrebno da se izvrši prevoz stvari, a ugovorom nije određeno mesto ispunjenja, predaja je izvršena uručenjem stvari prevoziocu ili licu koje organizuje otpremu.

Organizovanje prevoza

Član 473.

Ako je prodavac dužan poslati stvar kupcu, mora zaključiti na uobičajeni način i pod uobičajenim uslovima ugovore potrebne za izvršenje prevoza do određenog mesta.

Troškovi

Član 474.

Troškove predaje, kao i one koji joj prethode, snosi prodavac, a troškove odnošenja stvari i sve ostale troškove posle predaje snosi kupac, ako nije što drugo ugovoreno.

II. ISTOVREMENO IZVRŠENJE PREDAJE STVARI I ISPLATE CENE

Odlaganje predaje do isplate cene

Član 475.

Ako nije što drugo ugovoreno ili uobičajeno, prodavac nije dužan predati stvar ako mu kupac ne isplati cenu istovremeno ili nije spreman da to istovremeno učini, ali kupac nije dužan isplatiti cenu pre nego što je imao mogućnost da pregleda stvar.

Odlaganje predaje u slučaju prevoza stvari

Član 476.

1. Kad se predaja stvari ostvaruje uručenjem prevoziocu, prodavac može odložiti odašiljanje stvari do isplate cene, ili poslati stvar tako da zadrži pravo da raspolaze njom za vreme prevoza.

2. Ako je zadržao pravo da raspolaze sa stvari za vreme prevoza, prodavac može zahtevati da stvar ne bude predata kupcu u mestu opredeljenja dok ne isplati cenu, a kupac nije dužan isplatiti cenu pre nego što je imao mogućnost da pregleda stvar.

3. Međutim, kad ugovor predviđa plaćanje uz predaju odgovarajuće isprave, kupac nema pravo da odbije isplatu cene zbog toga što nije imao mogućnosti da pregleda stvar.

Sprečavanje izručenja otposlate stvari

Član 477.

1. Ako se posle odašiljanja stvari kupcu pokaže da su njegove materijalne prilike takve da se osnovano može posumnjati da će on moći isplatiti cenu, prodavac može sprečiti izručenje stvari kupcu čak i kad ovaj već ima u rukama ispravu koja ga ovlašćuje da zahteva izručenje stvari.

2. Međutim, prodavac ne može sprečiti izručenje ako ga zahteva neko treće lice koje je uredan imalac isprave koja ga ovlašćuje da zahteva izručenje stvari, osim ako isprava sadrži rezerve u pogledu dejstva prenosa, ili ako prodavac dokaže da je imalac isprave kad ju je pribavljao postupio svesno na štetu prodavca.

O d s e k 2.

ODGOVORNOST ZA MATERIJALNE NEDOSTATKE

I. O MATERIJALNIM NEDOSTACIMA UOPŠTE

Materijalni nedostaci za koje prodavac odgovara

Član 478.

1. Prodavac odgovara za materijalne nedostatke stvari koje je ona imala u času prelaza rizika na kupca, bez obzira na to da li mu je to bilo poznato.

2. Prodavac odgovara i za one materijalne nedostatke koji se pojave posle prelaza rizika na kupca ako su posledica uzroka koji je postojao pre toga.

3. Neznatan materijalni nedostatak ne uzima se u obzir.

Kad postoje materijalni nedostaci

Član 479.

Nedostatak postoji:

1) ako stvar nema potrebna svojstva za njenu redovnu upotrebu ili za promet;

2) ako stvar nema potrebna svojstva za naročitu upotrebu, za koju je kupac nabavlja, a koja je bila poznata prodavcu, ili mu je morala biti poznata;

3) ako stvar nema svojstva i odlike koje su izričito ili prećutno ugovorene, odnosno propisane;

4) kad je prodavac predao stvar koja nije saobrazna uzorku ili modelu, osim ako su uzorak ili model pokazani samo radi obaveštenja.

Nedostaci za koje prodavac ne odgovara

Član 480.

1. Prodavac ne odgovara za nedostatke iz tačke 1) i 3) prethodnog člana, ako su u času zaključenja ugovora bili poznati kupcu ili mu nisu morali ostati nepoznati.

2. Smatra se da nisu mogli ostati nepoznati kupcu oni nedostaci koje bi brižljivo lice sa prosečnim znanjem i iskustvom lica istog zanimanja i struke kao kupac moglo lako opaziti pri uobičajenom pregledu stvari.

3. Ali, prodavac odgovara i za nedostatke koje je kupac mogao lako opaziti, ako je izjavio da stvar nema nikakve nedostatke ili da stvar ima određena svojstva ili odlike.

Pregled stvari i vidljivi nedostaci

Član 481.

1. Kupac je dužan da primljenu stvar na uobičajeni način pregleda ili je da na pregled, čim je to prema redovnom toku stvari moguće, i da o vidljivim nedostacima obavesti prodavca, u roku od osam dana, a kod ugovora u privredi bez odlaganja, inače gubi pravo koje mu po tom osnovu pripada.

2. Kad je pregled izvršen u prisustvu obeju strana, kupac je dužan svoje primedbe zbog vidljivih nedostataka saopštiti prodavcu odmah, inače gubi pravo koje mu po tom osnovu pripada.

3. Ako je kupac otpremio stvar dalje bez pretovara, a prodavcu je pri zaključenju ugovora bila poznata ili morala biti poznata mogućnost takve dalje otpreme, pregled stvari može biti odložen do njenog prispeća u novo mesto opredeljenja, i u tom slučaju kupac je dužan da prodavca obavesti o nedostacima čim je po redovnom toku stvari mogao za njih doznati od svojih klijenata.

Skriveni nedostaci

Član 482.

1. Kad se posle prijema stvari od strane kupca pokaže da stvar ima neki nedostatak koji se nije mogao otkriti uobičajenim pregledom prilikom preuzimanja stvari (skriveni nedostatak), kupac je dužan, pod pretnjom gubitka prava, da o tom nedostatku obavesti prodavca u roku od osam dana računajući od dana kad je nedostatak otkrio, a kod ugovora u privredi bez odlaganja.

2. Prodavac ne odgovara za nedostatke koji se pokažu pošto protekne šest meseci od predaje stvari, izuzev kad je ugovorom određen duži rok.

Rokovi u slučaju opravke, zamene i sl.

Član 483.

Kad je zbog nekog nedostatka došlo do opravke stvari, isporuke druge stvari, zamene delova i slično, rokovi iz prethodna dva člana počinju teći od predaje opravljene stvari, predaje druge stvari, izvršene zamene delova i slično.

Obaveštenje o nedostatku

Član 484.

1. U obaveštenju o nedostatku stvari kupac je dužan bliže opisati nedostatak i pozvati prodavca da pregleda stvar.

2. Ako obaveštenje o nedostatku koje je kupac blagovremeno poslao prodavcu preporučenim pismom, telegramom ili na neki drugi

pouzdan način zadoci ili uopšte ne stigne prodavcu, smatra se da je kupac izvršio svoju obavezu da obavesti prodavca.

Značaj činjenice da je prodavac znao za nedostatak

Član 485.

Kupac ne gubi pravo da se pozove na neki nedostatak i kad nije izvršio svoju obavezu da stvar pregleda bez odlaganja, ili obavezu da u određenom roku obavesti prodavca o postojanju nedostatka, kao i kad se nedostatak pokazao tek po proteku šest meseci od predaje stvari, ako je taj nedostatak bio poznat prodavcu ili mu nije mogao ostati nepoznat.

Ugovorno ograničenje ili isključenje prodavčeve odgovornosti za materijalne nedostatke

Član 486.

1. Ugovarači mogu ograničiti ili sasvim isključiti prodavčevu odgovornost za materijalne nedostatke stvari.

2. Odredba ugovora o ograničenju ili isključenju odgovornosti za nedostatke stvari ništava je ako je nedostatak bio poznat prodavcu, a on o njemu nije obavestio kupca, kao i kad je prodavac nametnuo tu odredbu koristeći svoj poseban monopolski položaj.

3. Kupac koji se odrekao prava da raskine ugovor zbog nedostatka stvari zadržava ostala prava zbog tih nedostataka.

Prinudna javna prodaja

Član 487.

Imalac čija je stvar prodana na prinudnoj javnoj prodaji ne odgovara za nedostatke stvari.

II. PRAVA KUPCA

Ispunjenje, sniženje cene, raskid ugovora, naknada štete

Član 488.

1. Kupac koji je blagovremeno i uredno obavestio prodavca o nedostatku može:

1) zahtevati od prodavca da nedostatak ukloni ili da mu preda drugu stvar bez nedostatka (ispunjenje ugovora);

2) zahtevati sniženje cene;

3) izjaviti da raskida ugovor.

2. U svakom od ovih slučajeva kupac ima pravo i na naknadu štete.

3. Pored toga, i nezavisno od toga, prodavac odgovara kupcu i za štetu koju je ovaj zbog nedostatka stvari pretrpeo na drugim svojim dobrima, i to prema opštim pravilima o odgovornosti za štetu.

Neispunjenje ugovora u razumnom roku

Član 489.

Ako kupac ne dobije zahtevano ispunjenje ugovora u razumnom roku, zadržava pravo da raskine ugovor ili da snizi cenu.

Kad kupac može raskinuti ugovor

Član 490.

1. Kupac može raskinuti ugovor samo ako je prethodno ostavio prodavcu naknadni primereni rok za ispunjenje ugovora.

2. Kupac može raskinuti ugovor i bez ostavljanja naknadnog roka ako mu je prodavac posle obaveštenja o nedostacima saopštio da neće ispuniti ugovor ili ako iz okolnosti konkretnog slučaja očigledno proizlazi da prodavac neće moći ispuniti ugovor ni u naknadnom roku.

Neispunjenje ugovora u naknadnom roku

Član 491.

Ako prodavac u naknadnom roku ne ispuni ugovor, on se raskida po samom zakonu, ali ga kupac može održati ako bez odlaganja izjavi prodavcu da ugovor održava na snazi.

Delimični nedostaci

Član 492.

1. Kad samo deo predate stvari ima nedostatke ili kad je predat samo deo stvari, odnosno manja količina od ugovorene, kupac može raskinuti ugovor u smislu prethodnih članova samo u pogledu dela koji ima nedostatke, ili količine koji nedostaju.

2. Kupac može raskinuti ceo ugovor samo ako ugovorena količina ili predata stvar čini celinu, ili ako kupac inače ima opravdan interes da primi ugovorenu stvar ili količinu u celini.

Kad je prodavac dao kupcu veću količinu

Član 493.

1. Ugovorom o prodaji u privredi, kad je prodavac stvari određenih po rodu dao kupcu veću količinu nego što je ugovoreno, a kupac u razumnom roku ne izjavi da višak odbija, smatra se da je primio i taj višak, te je dužan platiti ga po istoj ceni.

2. Ako kupac odbije da primi višak, prodavac je dužan naknaditi kupcu štetu.

Kad je određena jedna cena za više stvari

Član 494.

1. Kad je jednim ugovorom i za jednu cenu prodato više stvari ili jedna skupina stvari, pa samo neke od njih imaju nedostatke, kupac može raskinuti ugovor samo u pogledu tih stvari, a ne i ostalih.

2. Međutim, ako one čine jednu celinu tako da bi njihovo razdvajanje bilo štetno, kupac može raskinuti ceo ugovor, ili ako on ipak izjavi da raskida ugovor samo u pogledu stvari sa nedostatkom, prodavac sa svoje strane može raskinuti ugovor i u pogledu ostalih stvari.

Gubljenje prava da se raskine ugovor zbog nedostatka

Član 495.

1. Kupac gubi pravo da raskine ugovor zbog nedostatka stvari kad mu je nemoguće da vrati stvar ili da je vrati u stanju u kome ju je primio.

2. Ipak, kupac može raskinuti ugovor zbog nekog nedostatka stvari ako je stvar potpuno ili delimično propala ili oštećena usled nedostatka koji opravdava raskidanje ugovora, ili usled nekog događaja koji ne potiče od njega ni od nekog lica za koje on odgovara.

3. Isto vredi ako je stvar potpuno ili delimično propala ili oštećena usled obaveze kupca da pregleda stvar, ili ako je kupac pre nego što je otkriven nedostatak potrošio ili izmenio jedan deo stvari u toku njene redovne upotrebe, kao i ako je oštećenje ili izmena bez značaja.

Očuvanje ostalih prava

Član 496.

Kupac koji je zbog nemogućnosti da vrati stvar ili da je vrati u stanju u kome je primio izgubio je pravo da raskine ugovor, zadržava ostala prava koja mu daje zakon zbog postojanja nekog nedostatka.

Dejstva raskida zbog nedostatka

Član 497.

1. Raskid ugovora zbog nedostatka stvari proizvodi ista dejstva kao i raskid dvostranih ugovora zbog neispunjenja.

2. Kupac dužuje prodavcu naknadu za korist od stvari i kad mu je nemoguće da je vrati celu ili njen jedan deo, a ugovor je ipak raskinut.

Snizenje cene

Član 498.

Snizenje cene se vrši prema odnosu između vrednosti stvari bez nedostatka i vrednosti stvari sa nedostatkom, u vreme zaključenja ugovora.

Postupno otkrivanje nedostataka

Član 499.

Kupac koji je postigao snizenje cene zbog postojanja nekog nedostatka može raskinuti ugovor ili zahtevati novo snizenje cene ako se naknadno otkrije neki drugi nedostatak.

Gubitak prava

Član 500.

1. Prava kupca koji je blagovremeno obavestio prodavca o postojanju nedostatka gase se po isteku jedne godine, računajući od dana odašiljanja obaveštenja prodavcu, izuzev ako je prodavčevom prevarom kupac bio sprečen da ih upotrebi.

2. Međutim, kupac koji je blagovremeno obavestio prodavca o postojanju nedostatka može posle proteka ovog roka, ako još nije isplatio cenu, istaći svoj zahtev da se cena snizi ili da mu se naknadi šteta kao prigovor protiv prodavčevog zahteva da mu se isplati cena.

III. GARANCIJA ZA ISPRAVNO FUNKCIONISANJE PRODATE STVARI

Odgovornost prodavca i proizvođača

Član 501.

1. Kad je prodavac neke mašine, motora, kakvog aparata, ili drugih sličnih stvari koje spadaju u takozvanu tehničku robu predao kupcu garantni list kojim proizvođač garantuje ispravno funkcionisanje stvari u toku određenog vremena, računajući od njene predaje kupcu, kupac može, ako stvar ne funkcioniše ispravno, zahtevati kako od prodavca tako i od proizvođača da stvar opravi u razumnom roku ili ako to ne učini da mu umesto nje preda stvar koja funkcioniše ispravno.

2. Ovim pravilima ne dira se u pravila o odgovornosti prodavca za nedostatke stvari.

Traženje opravke ili zamene

Član 502.

1. Kupac može zbog neispravnog funkcionisanja zahtevati od prodavca, odnosno od proizvođača opravku ili zamenu stvari u toku garantnog roka, bez obzira na to kad se nedostatak u funkcionisanju pojavio.

2. On ima pravo na naknadu štete koju je pretrpeo usled toga što je bio lišen upotrebe stvari od trenutka traženja opravke ili zamene do njihovog izvršenja.

Produženje garantnog roka

Član 503.

1. U slučaju manje opravke, garantni rok se produžava onoliko koliko je kupac bio lišen upotrebe stvari.

2. Međutim, kad je zbog neispravnog funkcionisanja izvršena zamena stvari ili njena bitna opravka, garantni rok počinje teći ponovo od zamene, odnosno od vraćanja opravljene stvari.

3. Ako je zamenjen ili bitno opravljen samo neki deo stvari, garantni rok počinje teći ponovo samo za taj deo.

Raskidanje ugovora i snizenje cene

Član 504.

Ako prodavac ne izvrši u razumnom roku opravku ili zamenu stvari, kupac može raskinuti ugovor ili sniziti cenu i zahtevati naknadu štete.

Troškovi i rizik

Član 505.

1. Prodavac, odnosno proizvođač je dužan da o svom trošku prenese stvar do mesta gde treba da se opravi, odnosno zameni, kao i da popravljen, odnosno zamenjen stvar vrati natrag kupcu.

2. Za to vreme prodavac, odnosno proizvođač snosi rizik za propast ili oštećenje stvari.

Odgovornost kooperanata

Član 506.

Kad je u izradi pojedinih delova stvari ili u izvršenju pojedinih radnji učestvovalo više samostalnih proizvođača, njihova odgovornost prema finalnom proizvođaču za neispravno funkcionisanje stvari koje potiče od tih delova ili od tih radnji prestaje kad prestane odgovornost finalnog proizvođača prema kupcu stvari.

Gubitak prava

Član 507.

Prava kupca prema proizvođaču po osnovu garantnog lista gase se po isteku jedne godine računajući od dana kad je tražio od njega opravku ili zamenu stvari.

O d s e k 3.

ODGOVORNOST ZA PRAVNE NEDOSTATKE (ZAŠTITA OD EVIKCIJE)

Pravni nedostaci

Član 508.

1. Prodavac odgovara ako na prodatoj stvari postoji neko pravo trećeg koje isključuje, umanjuje ili ograničava kupčevo pravo, a o čijem postojanju kupac nije obavestjen, niti je pristao da uzme stvar opterećenu tim pravom.

2. Prodavac nekog drugog prava garantuje da ono postoji i da nema pravnih smetnji za njegovo ostvarenje.

Obaveštavanje prodavca

Član 509.

Kad se pokaže da treće lice polaže neko pravo na stvar, kupac je dužan obavestiti prodavca o tome, izuzev kad je to prodavcu već poznato, i pozvati ga da u razumnom roku oslobodi stvar od prava ili pretenzije trećeg ili, kad su predmet ugovora stvari određene po rodu, da mu isporuči drugu stvar bez pravnog nedostatka.

Sankcije pravnih nedostataka

Član 510.

1. Ako prodavac ne postupi po zahtevu kupca, u slučaju oduzimanja stvari od kupca ugovor se raskida po samom zakonu, a u slučaju umanjenja ili ograničenja kupčevog prava, kupac može po svom izboru raskinuti ugovor ili zahtevati srazmerno sniženje cene.

2. Ako prodavac ne udovolji kupčevom zahtevu da u razumnom roku oslobodi stvar od prava ili pretenzija trećeg, kupac može raskinuti ugovor ako se zbog toga njegova svrha ne može ostvariti.

3. U svakom slučaju kupac ima prava na naknadu pretrpljene štete.

4. Međutim, ako je kupac u času zaključenja ugovora znao za mogućnost da mu stvar bude oduzeta, ili da njegovo pravo bude smanjeno ili ograničeno, nema pravo na naknadu štete ako se ta mogućnost ostvari, ali ima pravo zahtevati vraćanje, odnosno sniženje cene.

Kad kupac ne obavesti prodavca

Član 511.

Kupac koji se, ne obaveštavajući prodavca, upustio u spor sa trećim i spor izgubio, može se ipak pozvati na prodavčevu odgovornost za pravne nedostatke, izuzev ako prodavac dokaže da je on raspolagao sredstvima da se odbije zahtev trećeg lica.

Kad je pravo trećeg očigledno osnovano

Član 512.

1. Kupac ima pravo pozvati se na prodavčevu odgovornost za pravne nedostatke i kad je bez obaveštenja prodavca i bez spora priznao očigledno osnovano pravo trećeg.

2. Ako je kupac isplatio trećem izvesnu svotu novca da bi odustao od svog očiglednog prava, prodavac se može osloboditi svoje odgovornosti ako naknadi kupcu isplaćenu svotu i pretrpljenu štetu.

Ugovorno ograničenje ili isključenje prodavčeve odgovornosti

Član 513.

1. Odgovornost prodavca za pravne nedostatke može se ugovorom ograničiti ili sasvim isključiti.

2. Ali, ako je u vreme zaključenja ugovora prodavcu bilo poznato ili mu nije mogao ostati nepoznat neki nedostatak u njegovom pravu, odredba ugovora o ograničenju ili o isključenju odgovornosti za pravne nedostatke je ništava.

Ograničenja javno-pravne prirode

Član 514.

Prodavac odgovara i za posebna ograničenja javno-pravne prirode koja kupcu nisu bila poznata, ako je on za njih znao ili je znao da se mogu očekivati, a nije ih kupcu saopštio.

Gubitak prava

Član 515.

1. Pravo kupca po osnovu pravnih nedostataka gasi se istekom godine dana od saznanja za postojanje prava trećeg.

2. Ali, ako je treće lice pre isteka tog roka pokrenulo spor, a kupac pozvao prodavca da se u spor umeša, pravo kupca se gasi tek istekom šest meseci po pravosnažno okončanom sporu.

Odeljak 4.

OBAVEZE KUPCA

O d s e k 1.

ISPLATA CENA

Vreme i mesto isplate

Član 516.

1. Kupac je dužan platiti cenu u vreme i na mestu određenom u ugovoru.

2. U nedostatku ugovorne odredbe ili drukčijih običaja, plaćanje se vrši u času i u mestu u kome se vrši predaja stvari.

3. Ako se cena ne mora platiti u času predaje, plaćanje se vrši u prebivalištu, odnosno sedištu prodavca.

Kamata u slučaju prodaje na kredit

Član 517.

Ako stvar prodana na kredit daje plodove ili kakve druge koristi, kupac dužuje kamatu od kad mu je stvar predata bez obzira na to da li je dospela obaveza za isplatu cene.

Isplata cene u slučaju uzastopnih isporuka

Član 518.

1. U slučaju uzastopnih isporuka kupac je dužan isplatiti cenu za svaku isporuku u času njenog preuzimanja, izuzev ako je što drugo ugovoreno ili proizlazi iz okolnosti posla.

2. Ako je u ugovoru sa uzastopnim isporukama kupac dao prodavcu predujam, prve isporuke naplaćuju se iz predujma, ako nije što drugo ugovoreno.

O d s e k 2.

PREUZIMANJE STVARI

Član 519.

1. Preuzimanje stvari se sastoji u preuzimanju potrebnih radnji da bi predaja bila moguća, kao i u odnošenju stvari.

2. Ako kupac bez opravdanog razloga odbije da preuzme stvar čija mu je predaja ponuđena na ugovoren ili uobičajen način i na vreme, prodavac može, ako ima osnovanog razloga da posumnja da kupac neće isplatiti cenu, izjaviti da raskida ugovor.

Odeljak 5.

OBAVEZA ČUVANJA STVARI ZA RAČUN SAUGOVARAČA

Slučajevi obaveze čuvanja

Član 520.

1. Kad je zbog kupčeve docnje rizik prešao na kupca pre predaje stvari, prodavac je dužan čuvati stvar sa pažnjom dobrog privrednika odnosno dobrog domaćina i u tom cilju preduzeti potrebne mere.

2. Isto važi i za kupca kad mu je stvar uručena, a on hoće da je vrati prodavcu, bilo što je raskinuo ugovor, bilo što je zahtevao drugu stvar umesto nje.

3. I u jednom i u drugom slučaju ugovarač koji je dužan preduzeti mere za očuvanje stvari ima pravo na naknadu troškova potrebnih radi očuvanja stvari.

Kad kupac neće da primi stvar koja mu je upućena

Član 521.

Kupac koji neće da primi stvar koja mu je upućena u mesto opredeljenja i tamo stavljena na raspolaganje, dužan je da je preuzme za račun prodavca, ako ovaj nije prisutan u mestu opredeljenja niti tamo ima nekog koji bi je za njega preuzeo, a pod uslovom da je to moguće bez isplate cene i bez većih nezgoda ili preteranih troškova.

Prava strane dužne da čuva stvar

Član 522.

Ugovorna strana koja je prema prethodnim odredbama dužna preduzeti mere za čuvanje stvari može je, pod uslovima i sa posledicama navedenim u odredbama ovog zakona o polaganju kod suda i prodaji dugovane stvari, položiti kod suda, predati na čuvanje nekom drugom ili prodati je za račun druge strane.

Odeljak 6.

NAKNADA ŠTETE U SLUČAJU RASKIDA PRODAJE

Opšte pravilo

Član 523.

Kad je prodaja raskinuta zbog povrede ugovora od strane jednog ugovarača, druga strana ima prvo na naknadu štete koju zbog toga trpi, prema opštim pravilima o naknadi štete nastale povredom ugovora.

Kad stvar ima tekuću cenu

Član 524.

1. Kad je prodaja raskinuta zbog povrede ugovora od strane jednog ugovarača, a stvar ima tekuću cenu, druga strana može zahtevati razliku između cene određene ugovorom i tekuće cene na dan raskida ugovora na tržištu mesta u kome je posao obavljen.

2. Ako na tržištu mesta u kome je posao obavljen nema tekuće cene, za izračunavanje visine naknade uzima se u račun tekuća cena tržišta koje bi ga moglo zameniti u datom slučaju, kojoj treba dodati razliku u troškovima prevoza.

Kad je izvršena prodaja ili kupovina radi pokrića

Član 525.

1. Kad je predmet prodaje izvesna količina stvari određenih po rodu, pa jedna strana ne izvrši svoju obavezu na vreme, druga strana može izvršiti prodaju radi pokrića, odnosno kupovinu radi pokrića, i zahtevati razliku između cene određene ugovorom i cene prodaje, odnosno kupovine radi pokrića.

2. Prodaja, odnosno kupovina radi pokrića mora biti izvršena u razumnom roku i na razuman način.

3. O nameravanoj prodaji, odnosno kupovini poverilac je dužan obavestiti dužnika.

Naknada ostale štete

Član 526.

Pored prava na naknadu štete prema pravilima iz prethodnih članova, ugovoru verna strana ima pravo i na naknadu veće štete, ukoliko je je pretrpela.

Odeljak 7.

SLUČAJEVI PRODAJE SA NAROČITIM POGODBAMA

O d s e k 1.

PRODAJA SA PRAVOM PREČE KUPOVINE

Pojam

Član 527.

Ugovornom odredbom o pravu preče kupovine obavezuje se kupac da izvesti prodavca o nameravanoj prodaji stvari određenom licu, kao i o uslovima te prodaje, i da mu ponudi da on stvar kupi za istu cenu.

Rokovi za vršenje prava i za isplatu cene

Član 528.

1. Prodavac je dužan obavestiti kupca na pouzdan način o svojoj odluci da se koristi pravom preče kupovine u roku od mesec dana, računajući od dana kad ga je kupac obavestio o nameravanoj prodaji trećem licu.

2. Istovremeno sa izjavom da on kupuje stvar, prodavac je dužan isplatiti cenu dogovorenu sa trećim licem, ili je položiti kod suda.

3. Ako je u ugovoru sa trećim predviđen rok za isplatu cene, prodavac se može koristiti tim rokom samo ako pruži dovoljno obezbeđenje.

Mogućnost nasleđivanja i otuđenja

Član 529.

Pravo preče kupovine pokretnih stvari ne može se ni otuđiti ni naslediti, ukoliko zakonom nije drukčije određeno.

U slučaju prinudne javne prodaje

Član 530.

1. U slučaju prinudne javne prodaje prodavac se ne može pozivati na svoje pravo preče kupovine.

2. Ali, prodavac čije je pravo preče kupovine bilo upisano u javnoj knjizi može zahtevati poništenje javne prodaje, ako nije bio posebno pozvan da joj prisustvuje.

Trajanje prava preče kupovine

Član 531.

1. Pravo preče kupovine prestaje posle pet godina od zaključenja ugovora, ako nije ugovoreno da će ono prestati ranije.

2. Ugovoren duži rok svodi se na rok od pet godina.

Kad je izvršen prenos svojine bez obaveštavanja prodavca

Član 532.

1. Ako je kupac prodao stvar i preneo svojину na trećeg ne obaveštavajući prodavca, i ako je trećem bilo poznato ili mu nije moglo ostati nepoznato da prodavac ima pravo preče kupovine, prodavac može, u roku šest meseci računajući od dana kada je saznao za ovaj prenos, zahtevati da se prenos poništi i da se stvar njemu ustupi pod istim uslovima.

2. Ako je kupac netačno obavestio prodavca o uslovima prodaje trećem, i ako je trećem to bilo poznato ili mu nije moglo ostati nepoznato, ovaj rok od šest meseci počinje teći od dana kad je prodavac saznao za tačne uslove ugovora.

3. Pravo preče kupovine prestaje u svakom slučaju po proteku pet godina od prenosa svojine stvari na trećećeg.

Zakonsko pravo preče kupovine

Član 533.

1. Za određena lica pravo preče kupovine može biti ustanovljeno zakonom.

2. Trajanje zakonskog prva preče kupovine nije ograničeno.

3. Lica koja po samom zakonu imaju pravo preče kupovine moraju biti obavještena pismeno o nameravanoj prodaji i o njenim uslovima, inače imaju pravo zahtevati poništenje prodaje.

4. Pravila o prodaji sa pravom preče kupovine shodno se primenjuju i na zakonsko pravo preče kupovine.

O d s e k 2.

KUPOVINA NA PROBU

Pojam

Član 534.

1. Kad je ugovoreno da kupac uzima stvar pod uslovom da je isproba da bi utvrdio da li odgovara njegovim željama, dužan je o tome da li ostaje pri ugovoru obavestiti prodavca u roku utvrđenom ugovorom ili običajem, a ako takvog nema, onda u primerenom roku koji mu bude odredio prodavac, inače se smatra da je odustao od ugovora.

2. Ako je stvar predata kupcu da bi je isprobao do određenog roka a on je ne vrati bez odlaganja po isteku roka ili ne izjavi prodavcu da odustaje od ugovora, smatra se da je ostao pri ugovoru.

Objektivna proba

Član 535.

Kad je proba ugovorena da bi se utvrdilo da li stvar ima određeno svojstvo ili da li je podobna za određenu upotrebu, opstanak ugovora ne zavisi od kupčevog nahodjenja, već od toga da li ova zaista ima ta svojstva, odnosno da li je podobna za određenu upotrebu.

Rizik

Član 536.

Rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari predate kupcu radi probe snosi prodavac do kupčeve izjave da ostaje pri ugovoru, odnosno do isteka roka kada je kupac bio dužan vratiti stvar prodavcu.

Kupovina po pregledu odnosno sa rezervom probanja

Član 537.

Određbe o kupovini na probu shodno se primenjuju na kupovinu po pregledu i na kupovinu sa rezervom probanja.

O d s e k 3.

PRODAJA PO UZORKU ILI MODELU

Član 538.

1. U slučaju prodaje po uzorku ili modelu kod ugovora u privredi ako stvar koju je prodavac predao kupcu nije saobrazna uzorku ili modelu, prodavac odgovara po propisima o odgovornosti prodavca za materijalne nedostatke stvari, a u drugim slučajevima po propisima o odgovornosti za neispunjenje obaveze.

2. Prodavac ne odgovara za nedostatak saobraznosti ako je uzorak, odnosno model, podneo kupcu samo radi obaveštenja i približnog određivanja osobine stvari, bez obećanja saobraznosti.

O d s e k 4.

PRODAJA SA SPECIFIKACIJOM

Član 539.

1. Ako je ugovorom zadržano pravo za kupca da docnije odredi oblik, meru ili koje druge pojedinosti stvari, a kupac ne izvrši ovu specifikaciju do ugovorenog datuma, ili do proteka razumnog roka računajući od prodavčevog traženja da to učini, prodavac može izjaviti da raskida ugovor ili obaviti specifikaciju prema onome što mu je poznato o kupčevim potrebama.

2. Ako sam prodavac obavi specifikaciju, dužan je obavestiti kupca o njenim pojedinostima i odrediti mu razuman rok da sam izvrši drukčiju specifikaciju.

3. Ako kupac ne iskoristi ovu mogućnost, obavezna je specifikacija koju je izvršio prodavac.

O d s e k 5.

PRODAJA SA ZADRŽAVANJEM PRAVA SVOJINE

Uslovi

Član 540.

1. Prodavac određene pokretne stvari može posebnom odredbom ugovora zadržati pravo svojine i posle predaje stvari kupcu, sve dok kupac ne isplati cenu u potpunosti.

2. Zadržavanje prava svojine ima dejstva prema kupčevim poveriocima samo ako je učinjeno u obliku javno overene isprave, pre kupčevog stečaja ili pre plenidbe stvari.

3. Na pokretnim stvarima o kojima se vode posebne javne knjige može se zadržati pravo svojine samo ako je to predviđeno propisima o uređenju i vođenju tih knjiga.

Rizik

Član 541.

Rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari snosi kupac od časa kad mu je stvar predata.

O d s e k 6.

PRODAJA SA OBROČNIM OTPLATAMA CENE

Pojam

Član 542.

1. Ugovorom o prodaji pokretne stvari sa obročnim otplatama cene obavezuje se prodavac da preda kupcu određenu pokretnu stvar pre nego što mu cena bude potpuno isplaćena, a kupac se obavezuje da isplati njenu cenu u obrocima, u određenim vremenskim razmacima.

2. Određbe ovog odseka o prodaji sa obročnim otplatama cene primenjuju se samo ako je kupac fizičko lice.

Forma ugovora

Član 543.

Ugovor o prodaji sa obročnim otplatama cene mora biti sastavljen u pismenoj formi.

Bitni sastojci ugovora

Član 544.

1. Pored stvari i njene cene u prodaji za gotovo, u ispravi o ugovoru moraju pod pretnjom ništavosti biti navedeni: ukupan iznos svih

obročnih otplata, računajući i onu koja je izvršena u času zaključenja ugovora, iznos pojedinih otplata, njihov broj i njihovi rokovi.

2. Isprava o ugovoru mora pod pretnjom ništavosti sadržati odredbu da kupac može odustati od ugovora ako to pismeno saopšti prodavcu u roku od tri dana od potpisivanja isprave i da se ovog prava kupac ne može odreći unapred.

Pravo kupca da isplati cenu odjednom

Član 545.

1. Kupac može uvek isplatiti odjednom ostatak dužne cene.
2. Taj ostatak se isplaćuje čist, bez ugovornih kamata i bez troškova.
3. Ništava je suprotna odredba ugovora.

Raskidanje ugovora i zahtev potpune isplate cene

Član 546.

1. Prodavac može raskinuti ugovor kad kupac dođe u docnju sa početnom otplatom.

2. Posle isplate početne otplate prodavac može raskinuti ugovor ako kupac dođe u docnju s najmanje dve uzastopne otplate, koje predstavljaju najmanje osminu cene.

3. Izuzetno, prodavac može raskinuti ugovor kad kupac dođe u docnju sa isplatom samo jedne otplate, ako za isplatu cene nije predviđeno više od četiri otplate.

4. U slučajevima predviđenim u st. 2. i 3. ovog člana prodavac može, umesto da raskine ugovor, zahtevati od kupca isplatu celog ostatka cene, ali je pre toga zahteva dužan ostaviti kupcu naknadni rok od petnaest dana.

Sudsko produženje rokova otplate

Član 547.

Na traženje kupca sud može, kad to okolnosti slučaja opravdavaju, produžiti rokove za isplatu zadocnelih otplata, ako kupac da obezbeđenje da će izvršiti svoje obaveze, i ako usled tog prodavac ne trpi štetu.

Ništavost ugovorne kazne

Član 548.

1. Ništava je odredba ugovora o ugovornoj kazni za slučaj raskida ugovora, kao i za slučaj da kupac dođe u docnju sa isplatom nekog obroka cene.

Raskid ugovora

Član 549.

1. U slučaju raskida ugovora prodavac je dužan vratiti kupcu primljene otplate sa zakonskom kamatom od dana kada ih je primio i naknaditi mu nužne troškove koje je učinio za stvar.

2. Sa svoje strane kupac je dužan vratiti prodavcu stvar u stanju u kome je bila kad mu je bila predata i dati mu naknadu za njeno upotrebljavanje do raskida ugovora.

Primena pravila o prodaji sa obročnim otplatama cene

Član 550.

1. Pravila o prodaji sa obročnim otplatama cene važe i u slučaju drugih pogodbi koje imaju istu suštinu, kao što je, na primer ugovor o zakupu sa odredbom da će stvar koja je data u zakup preći u svojinu zakupca ako bude plaćao zakupninu za određeno vreme.

2. Ona će se primenjivati i u slučaju zajma datog kupcu i namenjenog za kupovinu određenih stvari ako su se zajmodavac i prodavac sporazumeli da kupac za stvar koju mu je prodavac prodao otplaćuje zajmodavcu cenu u obrocima, prema ugovoru zaključenom između kupca i prodavca.

Ništavost odredaba nepovoljnih za kupca

Član 551.

Ništave su odredbe ugovora o prodaji sa obročnim otplatama cene, koje bi bile nepovoljnije za kupca od odredbi ove glave, osim odredbi o zadržavanju prava svojine.

G l a v a VIII

R A Z M E N A

Pojam

Član 552.

1. Ugovorom o razmeni svaki ugovarač se obavezuje prema svom saugovaraču da prenese na njega svojину neke stvari i da mu je u tu svrhu preda.

2. Predmet razmene mogu biti i druga prenosiva prava.

Dejstva ugovora o razmeni

Član 553.

Iz ugovora o razmeni nastaju za svakog ugovarača obaveze i prava koje iz ugovora o prodaji nastaju za prodavca.

G l a v a IX

P R O D A J N I N A L O G

Pojam

Član 554.

1. Ugovorom o prodajnom nalogu obavezuje se nalagoprimalac da određenu pokretnu stvar koju mu je predao nalagodavac proda za određenu cenu u određenom roku ili da je u tom roku vrati nalagodavcu.
2. Prodajni nalog ne može se opozvati.

Rizik za propast i oštećenje stvari

Član 555.

Stvar predata nalagoprimalcu ostaje nalagodavčeva i on

snosi rizik njene slučajne propasti ili oštećenja, ali ne može raspolagati njom dok mu ne bude vraćena.

Kad se smatra da je nalagoprimalac kupio stvar

Član 556.

1. Ako nalagoprimalac ne proda stvar i ne preda određenu cenu nalagodavcu do određenog roka niti je vrati u tom roku, smatra se da je on stvar kupio.

2. Ali, njegovi poverioci ne mogu zapleniti stvar dok on ne isplati cenu nalagodavcu.

G l a v a X

Z A J A M

Odeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 557.

Ugovorom o zajmu obavezuje se zajmodavac da preda u svojini zajmoprimalcu određenu količinu novca ili kojih drugih zamenljivih stvari, a zajmoprimalac se obavezuje da mu vrati posle izvesnog vremena istu količinu novca, odnosno istu količinu stvari iste vrste i istog kvaliteta.

Kamata

Član 558.

1. Zajmoprimalac se može obavezati da uz glavnice duguje i kamatu.
2. U ugovorima u privredi zajmoprimalac duguje kamatu i ako ona nije ugovorena.

Odeljak 2.

OBAVEZE ZAJMODAVCA

Predaja obećanih stvari

Član 559.

1. Zajmodavac je dužan predati određene stvari u ugovoreno vreme, a ako rok za predaju nije određen, onda kad to zajmoprimalac zatraži.

2. Pravo zajmoprimalca da traži predaju određenih stvari zastareva za tri meseca od dolaska zajmodavca u docnju, a u svakom slučaju za godinu dana od zaključenja ugovora.

Loše materijalne prilike zajmoprimalca

Član 560.

1. Ako se pokaže da li će on biti u stanju da vrati zajam, zajmodavac može odbiti da izvrši svoju obavezu predaje obećanih stvari, ako u vreme zaključenja ugovora nije to znao, kao i ako se pogoršanje zajmoprimalcevih materijalnih prilika dogodilo posle zaključenja ugovora.

2. Ali, on je dužan da izvrši svoju obavezu ako mu zajmoprimalac ili ko drugi za njega pruži dovoljno obezbeđenje.

Šteta zbog nedostatka pozajmljenih stvari

Član 561.

1. Zajmodavac je dužan naknaditi zajmoprimalcu štetu koja bi mu bila prouzrokovana zbog materijalnih nedostataka pozajmljenih stvari.

2. Ali, ako je zajam bez naknade, dužan je naknaditi štetu samo ako su mu nedostaci stvari bili poznati ili mu nisu mogli ostati nepoznati, a on o njima nije obavestio zajmoprimalca.

Odeljak 3.

OBAVEZE ZAJMOPRIMALCA

Rok vraćanja zajma

Član 562.

1. Zajmoprimalac je dužan vratiti u ugovorenom roku istu količinu stvari, iste vrste i kvaliteta.

2. Ako ugovarači nisu odredili rok za vraćanje zajma niti se on može odrediti iz okolnosti zajma, zajmoprimalac je dužan vratiti zajam po isteku primerenog roka koji ne može biti kraći od dva meseca računajući od zajmodavčevog traženja da mu se zajam vrati.

Izbor prilikom vraćanja zajma

Član 563.

1. Ako u zajam nije dat novac, a ugovoreno je da će zajmoprimac vratiti zajam u novcu, zajmoprimac je ipak ovlašćen da po svom izboru vrati pozajmljene stvari ili iznos novca koji odgovara vrednosti tih stvari u vreme i u mestu koji su ugovorom određeni za vraćanje.

2. Isto važi i u slučaju kad nije moguće vratiti istu količinu stvari, iste vrste i istog kvaliteta.

Odustajanje od ugovora

Član 564.

Zajmoprimac može odustati od ugovora pre nego što mu zajmodavac preda određene stvari, ali ako bi zbog toga bilo kakve štete za zajmodavca, dužan je naknaditi je.

Vraćanje zajma pre roka

Član 565.

Zajmoprimac može vratiti zajam i pre roka određenog za vraćanje, ali je dužan obavestiti zajmodavca unapred o svojoj nameri i naknaditi mu štetu.

Odeljak 4.

NAMENSKI ZAJAM

Član 566.

Ako je ugovorom određena svrha u koju zajmoprimac može upotrebiti pozajmljeni novac, pa ga on upotrebi u neku drugu svrhu, zajmodavac može izjaviti da raskida ugovor.

G l a v a X I

Z A K U P

Odeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 567.

1. Ugovorom o zakupu obavezuje se zakupodavac da preda određenu stvar zakupcu na upotrebu, a ovaj se obavezuje da mu za to plaća određenu zakupninu.

2. Upotreba obuhvata i uživanje stvari (pribiranje plodova), ako nije drukčije ugovoreno ili uobičajeno.

Primena posebnih propisa

Član 568.

Odredbe ove glave neće se primenjivati na zakupe uređene posebnim propisima.

Odeljak 2.

OBAVEZE ZAKUPODAVCA

Predaja stvari

Član 569.

1. Zakupodavac je dužan predati zakupcu zakupljenu stvar u ispravnom stanju, zajedno sa njenim pripacima.

2. Stvar je u ispravnom stanju ako je u stanju određenom ugovorom, a u nedostatku ugovora, u stanju da može poslužiti za upotrebu radi koje je ugovor zaključen.

Održavanje stvari

Član 570.

1. Zakupodavac je dužan održavati stvar u ispravnom stanju za vreme trajanja zakupa i radi toga vršiti potrebne opravke na njoj.

2. On je dužan naknaditi zakupcu troškove koje je ovaj učinio za održavanje stvari, a koje bi on sam bio dužan učiniti.

3. Troškovi sitnih opravki izazvanih redovnom upotrebom stvari, kao i troškovi same upotrebe, padaju na teret zakupca.

4. O potrebi opravke zakupac je dužan obavestiti zakupodavca.

Raskid ugovora i sniženje zakupnine zbog opravki

Član 571.

1. Ako potrebne opravke zakupljene stvari ometaju njenu upotrebu u znatnoj meri i za duže vreme, zakupac može raskinuti ugovor.

2. On ima pravo na sniženje zakupnine srazmerno ograničenju upotrebe stvari zbog tih opravki.

Izmene na zakupljenoj stvari

Član 572.

1. Zakupodavac ne može bez pristanka zakupca činiti izmene na zakupljenoj stvari za vreme trajanja zakupa, ukoliko bi to ometalo upotrebu stvari.

2. Ako bi izmenama stvari bila smanjena u izvesnoj meri zakupčeva upotreba stvari, smanjiće se i zakupnina u odgovarajućoj srazmeri.

Odgovornost za materijalne nedostatke

Član 573.

1. Zakupodavac odgovara zakupcu za sve nedostatke zakupljene stvari koji smetaju njenoj ugovorenoj ili redovnoj potrebi, bez obzira na to da li je znao za njih ili ne, kao i za nedostatke svojstava ili odlika predviđenih izričito ili prećutno ugovorom.

2. Ne uzimaju se u obzir nedostaci koji su manjeg značaja.

Nedostaci za koje zakupodavac ne odgovara

Član 574.

1. Zakupodavac ne odgovara za nedostatke zakupljene stvari koji su u času zaključenja ugovora bili poznati zakupcu ili nisu mogli ostati nepoznati.

2. Ali, zakupodavac odgovara za nedostatak zakupljene stvari koji je zakupcu usled krajnje nepažnje ostao nepoznat, ako je on znao za taj nedostatak i namerno propustio da o njemu obavesti zakupca.

Proširenje odgovornosti za materijalne nedostatke

Član 575.

Zakupodavac odgovara za sve nedostatke zakupljene stvari, ako je tvrdio da ona nema nikakvih nedostataka.

Ugovorno isključenje ili ograničenje odgovornosti

Član 576.

1. Odgovornost za materijalne nedostatke zakupljene stvari može biti ugovorom isključena ili ograničena.

2. Odredba ugovora kojom se ova odgovornost isključuje ili ograničava ništava je ako je zakupodavac znao za nedostatke i namerno propustio da o njima obavesti zakupca ili ako je nedostatak takav da onemogućuje upotrebu zakupljene stvari, kao i kad je zakupodavac nametnuo tu odredbu koristeći svoj monopolski položaj.

Obaveštavanje zakupodavca o nedostacima i opasnostima

Član 577.

1. Zakupac je dužan obavestiti zakupodavca bez nepotrebnog odlaganja o svakom nedostatku zakupljene stvari koji bi se pokazao u toku zakupa, osim ako zakupodavac zna za nedostatak.

2. On je isto tako dužan obavestiti zakupodavca o svakoj nepredviđenoj opasnosti koja bi u toku zakupa zapretila zakupljenoj stvari, da bi mogao preduzeti potrebne mere.

3. Zakupac koji ne obavesti zakupodavca o pojavljenoj opasnosti ili o nastaloj opasnosti, za koje ovaj nije znao, gubi pravo na naknadu štete koju bi pretrpeo zbog postojanja nedostatka ili nastale opasnosti za zakupljenu stvar, a dužan je naknaditi štetu koju bi zakupodavac pretrpeo zbog toga.

Prava zakupca kad stvar ima neki nedostatak

Član 578.

1. Ako u času predaje zakupljena stvar ima neki nedostatak koji se ne može otkloniti, zakupac može, po svom izboru, raskinuti ugovor ili zahtevati sniženje zakupnine.

2. Kad stvar ima neki nedostatak koji se može otkloniti bez većih nezgoda za zakupca, a predaja stvari u određenom roku nije bila bitni sastojak ugovora, zakupac može zahtevati od zakupodavca ili otklanjanje nedostatka u primerenom roku ili sniženje zakupnine.

3. Ako zakupodavac ne otkloni nedostatak u naknadnom primerenom roku koji mu je zakupac odredio, zakupac može raskinuti ugovor ili zahtevati sniženje zakupnine.

4. U svakom slučaju zakupac ima pravo na naknadu štete.

Kad nedostatak nastane u toku zakupa i kad stvar nema ugovoreno ili uobičajeno svojstvo

Član 579.

1. Odredbe prethodnog člana primenjuju se i u slučaju kad u toku zakupa nastane neki nedostatak na zakupljenoj stvari.

2. One se primenjuju i u slučajevima kad zakupljena stvar nema neko svojstvo koje po ugovoru ili običaju treba da ima ili kad to svojstvo izgubi u toku zakupa.

Odgovornost zakupodavca za pravne nedostatke

Član 580.

1. Kad neko treći pretenduje da na zakupljenoj stvari ili na nekom njenom delu vrši pravo i obrati se svojim zahtevom zakupcu,

kao i ako samovlasno oduzme stvar od zakupca, ovaj je dužan obavestiti o tome zakupodavca, izuzev kad to ovaj već zna, inače će odgovarati za štetu.

2. Ako se utvrdi da trećem pripada neko pravo koje sasvim isključuje pravo zakupca na upotrebu stvari, ugovor o zakupu se raskida po samom zakonu a zakupodavac je dužan naknaditi zakupcu štetu.

3. U slučaju kad se pravom trećeg samo ograničava zakupčevo pravo, ovaj može, po svom izboru, raskinuti ugovor ili zahtevati sniženje zakupnine, i u svakom slučaju naknadu štete.

Odeljak 3.

OBAVEZE ZAKUPCA

Upotreba stvari prema ugovoru

Član 581.

1. Zakupac je dužan upotrebljavati stvar kao dobar privrednik, odnosno dobar domaćin.

2. On je može upotrebljavati samo onako kako je određeno ugovorom ili namenom stvari.

3. On odgovara za štetu koja nastane upotrebom zakupljene stvari protivno ugovoru ili njenoj nameni, bez obzira na to da li je stvar upotrebljavao on, ili neko lice koje radi po njegovom nalogu, podzakupac ili koje drugo lice kome je on omogućio da upotrebljava stvar.

Otkaz zbog upotrebe protivno ugovoru

Član 582.

Ako zakupac i posle opomene zakupodavca upotrebljava stvar protivno ugovoru ili njenoj nameni ili zapušta njeno održavanje, te postoji opasnost znatne štete za zakupodavca, ovaj može otkazati ugovor bez davanja otkaznog roka.

Plaćanje zakupnine

Član 583.

1. Zakupac je dužan plaćati zakupninu u rokovima određenim ugovorom ili zakonom, a u nedostatku ugovora i zakona, kako je uobičajeno u mestu gde je stvar predata zakupcu.

2. Ako nije drukčije ugovoreno ili u mestu predaje stvari uobičajeno, zakupnina se plaća polugodišnje kad je stvar data u zakup za jednu ili više godina, a ako je data za kraće vreme, po isteku tog vremena.

Otkaz zbog neplaćanja zakupnine

Član 584.

1. Zakupodavac može otkazati ugovor o zakupu ako zakupac ne plati zakupninu ni u roku od 15 dana pošto ga je zakupodavac pozvao na plaćanje.

2. Ali će ugovor ostati na snazi ako zakupac isplati iznos dužne zakupnine pre nego što mu otkaz bude saopšten.

Vraćanje zakupljene stvari

Član 585.

1. Zakupac je dužan čuvati zakupljenu stvar i po prestanku zakupa vratiti je neoštećenu.

2. Stvar se vraća u mestu u kome je bila predata.

3. Zakupac ne odgovara za istrošenost stvari koja nastaje njenom redovnom upotrebom, kao ni za oštećenja koja potiču od njene dotrajalosti.

4. Ako je za vreme zakupa izvršio kakve promene na stvari, dužan je vratiti je u stanje u kome je bila kad mu je predata u zakup.

5. On može odneti dodatke koje je učinio na stvari ako se mogu odvojiti bez njenog oštećenja, ali ih zakupodavac može zadržati ako mu naknadi njihovu vrednost u vreme vraćanja.

Odeljak 4.

PODZAKUP

Kad se stvari mogu dati u podzakup

Član 586.

1. Ukoliko nije drukčije ugovoreno, zakupac može zakupljenu stvar dati u zakup drugome (podzakup) ili mu je po kom drugom osnovu predati na upotrebu, ali samo ako se time ne nanosi šteta zakupodavcu.

2. Zakupac jemči zakupodavcu da će podzakupac upotrebljavati stvar prema ugovoru o zakupu.

Kad zakupodavac može odbiti dozvolu

Član 587.

Kad je za davanje zakupljene stvari u podzakup potrebna dozvola zakupodavca, ovaj je može odbiti samo iz opravdanih razloga.

Otkaz zbog nedozvoljenog podzakupa

Član 588.

Zakupodavac može otkazati ugovor o zakupu ako je zakupljena stvar data u podzakup bez njegove dozvole, kad je ova prema zakonu ili prema ugovoru potrebna.

Neposredni zahtev zakupodavca

Član 589.

Zakupodavac može, radi naplate svojih potraživanja od zakupca nastalih iz zakupa, zahtevati neposredno od podzakupca isplatu iznosa koje ovaj duguje zakupcu po osnovu podzakupa.

Prestanak podzakupa po samom zakonu

Član 590.

Podzakup prestaje u svakom slučaju kada prestane zakup.

Odeljak 5.

OTUĐENJE ZAKUPLJENE STVARI

Otuđenje posle predaje u zakup

Član 591.

1. U slučaju otuđenja stvari koja je pre toga predata nekom drugom u zakup pribavilac stvari stupa na mesto zakupodavca te posle toga prava i obaveze iz zakupa nastaju između njega i zakupca.

2. Pribavilac ne može zahtevati od zakupca da mu preda stvar pre proteka vremena za koje je zakup ugovoren, a ako trajanje zakupa nije određeno ni ugovorom ni zakonom, onda pre isteka otkaznog roka.

3. Za pribaviočeve obaveze iz zakupa prema zakupcu odgovara prenosilac kao solidarni jemac.

Pravo na zakupninu

Član 592.

1. Ako nije što drugo ugovoreno, pribavilac stvari predate u zakup ima pravo na zakupninu počev od prvog narednog roka posle

pribavljanja stvari, a ako je prenosilac primio tu zakupninu unapred, dužan je da mu je ustupi.

2. Od časa kad je obavešten o otuđenju zakupljene stvari zakupac može isplatiti zakupninu samo pribavioocu.

Otuđenje zakupljene stvari pre predaje zakupcu

Član 593.

1. Kad je stvar o kojoj je zaključen ugovor o zakupu predata pribavioocu, a ne zakupcu, pribavilac stupa na mesto zakupodavca i preuzima njegove obaveze prema zakupcu ako je u momentu zaključenja ugovora o otuđenju znao za postojanje ugovora o zakupu.

2. Pribavilac koji u momentu zaključenja ugovora o otuđenju nije znao za postojanje ugovora o zakupu, nije dužan predati stvar zakupcu, a zakupac može samo tražiti naknadu štete od zakupodavca.

3. Za pribaviočeve obaveze iz zakupa prema zakupcu odgovara prenosilac kao solidarni jemac.

Otkaz ugovora zbog otuđenja stvari

Član 594.

Kad usled otuđenja zakupljene stvari prava i obaveze zakupodavca pređu na pribavioca, zakupac može otkazati ugovor u svakom slučaju, poštujući zakonske otkazne rokove.

Odeljak 6.

PRESTANAK ZAKUPA

Protek određenog vremena

Član 595.

1. Ugovor o zakupu zaključen za određeno vreme prestaje samim protekom vremena za koje je zaključen.

2. Isto važi i u slučajevima kad je, u nedostatku volje ugovarača, trajanje zakupa određeno zakonom.

Prećutno obnavljanje zakupa

Član 596.

1. Kad po proteku vremena za koje je ugovor o zakupu bio zaključen, zakupac produži da upotrebljava stvar a zakupodavac se tome ne protivi, smatra se da je zaključen nov ugovor o zakupu neodređenog trajanja, pod istim uslovima kao i prethodni.

2. Obezbeđenja koja su treća lica dala za prvi zakup prestaju protekom vremena za koje je bio zaključen.

Otkaz

Član 597.

1. Ugovor o zakupu čije trajanje nije određeno niti se može odrediti iz okolnosti ili mesnih običaja prestaje otkazom koji svaka strana može dati drugoj, poštujući određeni otkazni rok.

2. Ako dužina otkaznog roka nije određena ugovorom ili zakonom ili mesnim običajima, ona iznosi osam dana, s tim da otkaz ne može biti dat u nevreme.

3. Ako su zakupljene stvari opasne po zdravlje, zakupac može otkazati ugovor bez davanja otkaznog roka, čak i ako je u času zaključenja ugovora to znao.

4. Zakupac se ne može odreći prava iz stava 3. ovog člana.

Propast stvari usled više sile

Član 598.

1. Zakup prestaje ako zakupljena stvar bude uništena nekim slučajem više sile.

2. Ako zakupljena stvar bude delimično uništena ili samo oštećena, zakupac može raskinuti ugovor ili ostati i dalje u zakupu i zahtevati odgovarajuće sniženje zakupnine.

Smrt

Član 599.

U slučaju smrti zakupca ili zakupodavca zakup se nastavlja sa njegovim naslednicima ako nije drukčije ugovoreno.

G l a v a XII

U G O V O R O D E L U

Odeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 600.

Ugovorom o delu poslenik (preduzimač, izvođač radova) obavezuje se da obavi određeni posao, kao što je izrada ili opravka neke stvari ili izvršenje nekog fizičkog ili intelektualnog rada i sl. a naručilac se obavezuje da mu za to plati naknadu.

Odnos sa ugovorom o prodaji

Član 601.

1. Ugovor kojim se jedna strana obavezuje da izradi određenu pokretnu stvar od svog materijala smatra se u sumnji kao ugovor o prodaji.

2. Ali ugovor ostaje ugovor o delu ako se naručilac obavezao dati bitan deo materijala potreban za izradu stvari.

3. U svakom slučaju, ugovor se smatra ugovorom o delu ako su ugovarači imali u vidu naročito poslenikov rad.

Kvalitet poslenikovog materijala

Član 602.

1. Kad je ugovoreno da poslenik izradi stvar od svog materijala a nije određen kvalitet, poslenik je dužan dati materijal srednjeg kvaliteta.

2. On odgovara naručiocu za kvalitet upotrebljenog materijala isto kao prodavac.

Odeljak 2.

NADZOR

Član 603.

Naručilac ima pravo da vrši nadzor nad obavljanjem posla i daje uputstva kad to odgovara prirodi posla, a poslenik je dužan da mu to omogući.

Odeljak 3.

ZAKLJUČIVANJE UGOVORA NADMETANJEM

Poziv na nadmetanje o ceni radova

Član 604.

1. Poziv upućen određenom ili neodređenom broju lica na nadmetanje za izvršenje određenih radova, pod određenim uslovima i uz određene garancije, obavezuje pozivaoca da zaključi ugovor o tim radovima sa onim koji ponudi najnižu cenu, izuzev ako je tu obavezu isključio u pozivu na nadmetanje.

2. U slučaju isključenja obaveze da se zaključi ugovor, poziv na nadmetanje smatra se kao poziv zainteresovanima da oni naprave ponude ugovora pod objavljenim uslovima.

Poziv na nadmetanje za umetničko ili tehničko rešenje nameravanih radova

Član 605.

Poziv upućen određenom ili neodređenom broju lica na nadmetanje za umetničko ili tehničko rešenje nameravanih radova obavezuje pozivaoca da pod uslovima sadržanim u pozivu na nadmetanje zaključi ugovor sa učesnikom u nadmetanju čije rešenje prihvati komisija čiji je sastav unapred objavljen, izuzev ako je tu obavezu isključio u pozivu na nadmetanje.

Odeljak 4.

OBAVEZE POSLENIKA

Nedostaci materijala

Član 606.

1. Poslenik je dužan skrenuti pažnju naručiocu na nedostatke materijala koji mu je naručilac predao, a koje je primetio ili je morao primetiti, inače će odgovarati za štetu.

2. Ako je naručilac zahtevao da se stvar izradi od materijala čije mu je nedostatke poslenik ukazao, poslenik je dužan postupiti po njegovom zahtevu, izuzev ako je očigledno da materijal nije podoban za naručeno delo ili ako bi izrada od zahtevanog materijala mogla naneti štetu ugledu poslenika, u kom slučaju poslenik može raskinuti ugovor.

3. Poslenik je dužan upozoriti naručioca na nedostatke u njegovom nalogu, kao i na druge okolnosti za koje je znao ili je morao znati, koje mogu biti od značaja za naručeno delo ili za njegovo izvršenje na vreme, inače će odgovarati za štetu.

Obaveza da izvrši delo

Član 607.

1. Poslenik je dužan izvršiti delo kako je ugovoreno i po pravilima posla.

2. On je dužan izvršiti ga za određeno vreme, a ako ono nije određeno, onda za vreme koje je razumno potrebno za takve poslove.

3. On ne odgovara za zadocnjenje nastalo zbog toga što mu naručilac nije predao materijal na vreme, ili zbog toga što je tražio izmene, ili što mu nije isplatio dužan predujam i uopšte za zadocnjenje nastalo ponašanjem naručioca.

Raskidanje ugovora zbog odstupanja od ugovorenih uslova

Član 608.

1. Ako se u toku izvršenja dela dokaže da se poslenik ne drži uslova ugovora i uopšte da ne radi kako treba, te da će izvršeno delo imati

nedostatke, naručilac može upozoriti poslenika na to i odrediti mu primeren rok da svoj rad saobrazi svojim obavezama.

2. Ako do isteka tog roka poslenik ne postupi po zahtevu naručioca, ovaj može raskinuti ugovor i zahtevati naknadu štete.

Raskidanje ugovora pre isteka roka

Član 609.

1. Ako je rok bitan sastojak ugovora, a poslenik je u tolikom zakašnjenju sa započinjanjem ili završavanjem posla da je očigledno da ga neće završiti u roku, naručilac može raskinuti ugovor i zahtevati naknadu štete.

2. On to pravo ima i kad rok nije bitan sastojak ugovora, ako zbog takvog zakašnjenja naručilac očigledno ne bi imao interesa za ispunjenje ugovora.

Poveravanje izvršenja posla trećem

Član 610.

1. Ukoliko iz ugovora ili prirode posla ne proizilazi što drugo, poslenik nije dužan da posao obavi lično.

2. Poslenik i dalje odgovara naručiocu za izvršenje posla i kad posao ne obavi lično.

Odgovornost za saradnike

Član 611.

Poslenik odgovara za lica koja su po njegovom nalogu radila na poslu koji je preuzeo da izvrši, kao da ga je sam izvršio.

Neposredan zahtev saradnika poslenika od naručioca

Član 612.

Za naplatu svojih potraživanja od poslenika njegovi saradnici mogu se obratiti neposredno naručiocu i zahtevati od njega da im isplati ta potraživanja na teret svote koju u tom času duguje posleniku, ako su ta potraživanja priznata.

Predaja izradene stvari naručiocu

Član 613.

1. Poslenik je dužan predati naručiocu izradenu ili opravljenu stvar.

2. Poslenik se oslobađa ove obaveze ako stvar koju je izradio ili opravio propadne iz uzroka za koji on ne odgovara.

Odeljak 5.

ODGOVORNOST ZA NEDOSTATKE

Pregledanje izvršenog dela i obaveštavanje poslenika

Član 614.

1. Naručilac je dužan pregledati izvršeno delo čim je to po redovnom toku stvari moguće i o nađenim nedostacima bez odlaganja obavestiti poslenika.

2. Ako naručilac na poziv poslenika da pregleda i primi izvršeni rad to ne uradi bez opravdanog razloga, smatra se da je rad primljen.

3. Posle pregleda i primanja izvršenog rada poslenik više ne odgovara za nedostatke koji su se mogli opaziti običnim pregledom, izuzev ako je znao za njih, a nije ih pokazao naručiocu.

Skriveni nedostaci

Član 615.

1. Ako se docnije pokaže neki nedostatak koji se nije mogao otkriti običnim pregledom, naručilac se ipak može pozvati na njega, pod uslovom da o njemu obavesti poslenika što pre, a najduže u roku od mesec dana od njegovog otkrivanja.

2. Istekom dve godine od prijema obavljenog posla, naručilac se više ne može pozvati na nedostatke.

Prestanak prava

Član 616.

1. Naručilac koji je poslenika na vreme obavestio o nedostacima izvršenog posla ne može svoje pravo ostvarivati sudskim putem po isteku godine dana od učinjenog obaveštenja.

2. Ali i po isteku tog roka naručilac može, ako je o nedostacima blagovremeno obavestio poslenika, prigovorom protiv poslenikovog zahteva za isplatu naknada istaći svoje pravo na sniženje naknada i na naknadu štete.

Kad poslenik gubi pravo da se pozove na prethodne članove

Član 617.

Poslenik se ne može pozvati na neku odredbu prethodnih članova kad se nedostatak odnosi na činjenice koje su mu bile poznate, ili mu nisu mogle ostati nepoznate, a nije ih saopštio naručiocu.

Pravo zahtevati uklanjanje nedostataka

Član 618.

1. Naručilac koji je uredno obavestio poslenika da izvršeni rad ima neki nedostatak može zahtevati od njega da nedostatak ukloni i za to mu odrediti primeren rok.

2. On ima pravo i na naknadu štete koju trpi zbog toga.

3. Ako uklanjanje nedostatka zahteva preterane troškove, poslenik može odbiti da ga izvrši, ali u tom slučaju naručiocu pripada, po njegovom izboru, pravo na sniženje naknade ili raskid ugovora, kao i pravo na naknadu štete.

Raskidanje ugovora u posebnom slučaju

Član 619.

Kad obavljeni posao ima takav nedostatak koji ga čini neupotrebljivim ili je obavljen u suprotnosti sa izričitim uslovima ugovora, naručilac može, ne tražeći prethodno otklanjanje nedostatka, raskinuti ugovor i zahtevati naknadu štete.

Pravo naručioca u slučaju drugih nedostataka izvršenog posla

Član 620.

1. Kad izvršeni posao ima nedostatak zbog koga delo nije neupotrebljivo, odnosno kad posao nije izvršen u suprotnosti sa izričitim uslovima ugovora, naručilac je dužan dopustiti posleniku da nedostatak otkloni.

2. Naručilac može odrediti posleniku primeren rok za otklanjanje nedostatka.

3. Ako poslenik ne otkloni nedostatak do isteka tog roka, naručilac može, po svom izboru, izvršiti otklanjanje nedostatka na račun poslenika, ili sniziti naknadu, ili raskinuti ugovor.

4. Kad se radi o neznatnom nedostatku, naručilac se ne može koristiti pravom na raskid ugovora.

5. U svakom slučaju on ima pravo i na naknadu štete.

Sniženje naknade

Član 621.

Sniženje naknade vrši se u razmeru između vrednosti izvršenog rada bez nedostatka u vreme zaključenja ugovora i vrednosti koju bi imao u to vreme izvršeni rad sa nedostatkom.

Odeljak 6.

OBAVEZE NARUČIOCA

Obaveza da primi rad

Član 622.

Naručilac je dužan primiti rad izvršen prema odredbama ugovora i pravilima posla.

Određivanje i isplata naknade

Član 623.

1. Naknada se određuje ugovorom, ako nije određena obaveznom tarifom ili kojim drugim obaveznim aktom.

2. Ako naknada nije određena, utvrdiće je sud prema vrednosti rada, prema normalno potrebnom vremenu za takav posao, kao i prema uobičajenoj naknadi za tu vrstu rada.

3. Naručilac nije dužan isplatiti naknadu pre nego što je pregledao izvršeni rad i odobrio ga, izuzev ako je drukčije ugovoreno.

4. Isto važi ako je ugovoreno izvršenje i predaja rada u delovima.

Proračun sa izričitim jemstvom

Član 624.

1. Ako je naknada ugovorena na osnovu proračuna sa izričitim jemstvom poslenika za njegovu tačnost, on ne može da zahteva povećanje naknade čak i ako je u posao uložio više rada i ako je izvršenje posla zahtevalo veće troškove nego što je bilo predviđeno.

2. Ovim se ne isključuje primena pravila o raskidanju i izmeni ugovora zbog promenjenih okolnosti.

3. Ako je naknada ugovorena na osnovu proračuna bez izričitog jemstva poslenika za njegovu tačnost, pa se u toku rada prekoračenje proračuna pokaže neizbežnim, poslenik mora o tome bez odlaganja, obavestiti naručioca, inače gubi svako potraživanje zbog povećanih troškova.

Odeljak 7.

RIZIK

Kad je poslenik dao materijal

Član 625.

1. U slučaju kad je poslenik dao materijal za izradu stvari, a stvar bude oštećena ili propadne iz ma kog uzroka pre predaje naručiocu, rizik

snosi poslenik, te nema pravo na naknadu za dati materijal, kao ni na naknadu za svoj rad.

2. Ako je naručilac pregledao izvršeni rad i odobrio ga, smatra se da mu je stvar predata, a da je kod poslenika ostala na čuvanju.

3. Ako je naručilac pao u docnju zbog neprimanja ponuđene stvari, rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari prelazi na njega.

Kad je naručilac dao materijal

Član 626.

1. Rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari snosi naručilac ako je on dao materijal za izradu.

2. U tom slučaju, poslenik ima pravo na naknadu samo ako je stvar propala ili bila oštećena posle dolaska naručioca u docnju, ili ako se naručilac nije odazvao njegovom urednom pozivu da stvar pregleda.

Rizik u slučaju predaje po delovima

Član 627.

Ako je ugovoreno da će naručilac vršiti pregled i prijem pojedinih delova kako budu izrađeni, poslenik ima pravo na naknadu za izradu delova koje je naručilac pregledao i odobrio, čak i ako bi oni posle toga propali kod njega bez njegove krivice.

Odeljak 8.

PRAVO ZALOGE

Član 628.

Radi obezbeđenja naplate potraživanja naknade za rad i naknade za utrošeni materijal, kao i ostalih potraživanja po osnovu ugovora o delu, poslenik ima pravo zaloge na stvarima koje je napravio ili opravio, kao i na ostalim predmetima koje mu je predao naručilac u vezi sa njegovim radom, sve dok ih drži i ne prestane dragovoljno da ih drži.

Odeljak 9.

PRESTANAK UGOVORA

Raskid ugovora voljom naručioca

Član 629.

Sve dok naručeni posao nije dovršen naručilac može raskinuti ugovor kad god hoće, ali je u tom slučaju dužan isplatiti posleniku ugovorenu naknadu, umanjenju za iznos troškova koje ovaj nije učinio a koji bi bio dužan učiniti da ugovor nije raskinut, kao i za iznos zarade koju je ostvario na drugoj strani ili koju je namerno propustio da ostvari.

Glava XIII

UGOVOR O GRAĐENJU

Odeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 630.

1. Ugovor o građenju je ugovor o delu kojim se izvođač obavezuje da prema određenom projektu sagradi u ugovorenom roku određenu građevinu na određenom zemljištu, ili da na takvom zemljištu, odnosno na već postojećem objektu izvrši kakve druge građevinske radove, a naručilac se obavezuje da mu za to isplati određenu cenu.

2. Ugovor o građenju mora biti zaključen u pismenoj formi.

Građevina

Član 631.

Pod "građevinom", u smislu ove glave, podrazumevaju se zgrade, brane, mostovi, tuneli, vodovodi, kanalizacije, putevi, železničke pruge, bunari i ostali građevinski objekti čija izrada zahteva veće i složenije radove.

Nadzor nad radovima i kontrola kvaliteta materijala

Član 632.

Izvođač je dužan omogućiti naručiocu stalan nadzor nad radovima i kontrolu količine i kvaliteta upotrebljenog materijala.

Odstupanje od projekta

Član 633.

1. Za svako odstupanje od projekta građenja, odnosno ugovorenih radova, izvođač mora imati pismenu saglasnost naručioca.

2. On ne može zahtevati povećanje ugovorene cene za radove koje je izvršio bez takve saglasnosti.

Hitni nepredviđeni radovi

Član 634.

1. Nepredviđene radove izvođač može izvesti i bez prethodne saglasnosti naručioca ako zbog njihove hitnosti nije bio u mogućnosti da pribavi tu saglasnost.

2. Nepredviđeni radovi su oni čije je preduzimanje bilo nužno zbog osiguranja stabilnosti objekta ili radi sprečavanja nastanka štete, a izazvani su neočekivanom težom prirodom zemljišta, neočekivanom pojavom vode ili drugim vanrednim i neočekivanim događajima.

3. Izvođač je dužan bez odlaganja izvestiti naručioca o ovim pojavama i preduzetim merama.

4. Izvođač ima pravo na pravičnu naknadu za nepredviđene radove koji su morali biti obavljani.

5. Naručilac može raskinuti ugovor ako bi usled ovih radova ugovorena cena morala biti znatno povećana, o čemu je dužan bez odlaganja obavestiti izvođača.

6. U slučaju raskidanja ugovora, naručilac je dužan isplatiti izvođaču odgovarajući deo cene za već izvršene radove, kao i pravičnu naknadu za učinjene neophodne troškove.

Cena radova

Član 635.

Cena radova se može odrediti po jedinici mere ugovorenih radova (jedinična cena) ili u ukupnom iznosu za ceo objekat (ukupno ugovorena cena).

Izmena cene

Član 636.

1. Ako ugovorom u pogledu izmene cene nije predviđeno što drugo, izvođač koji je svoju obavezu ispunio u predviđenom roku može zahtevati povećanje cene radova ako su se u vremenu između zaključenja ugovora i njegovog ispunjenja povećale cene elemenata na osnovu kojih je određena cena radova, tako da bi trebalo da ta cena bude veća za više od dva procenta.

2. U slučaju da izvođač svojom krivicom nije izveo radove u roku predviđenom ugovorom, on može zahtevati povećanje cene radova ako su se u vremenu između zaključenja ugovora i dana kada je prema ugovoru trebalo da radovi budu završeni povećale cene elemenata na osnovu kojih je određena cena radova, tako da bi trebalo da ona, prema novim cenama tih elemenata, bude veća za više od pet procenata.

3. U slučajevima iz prethodnih stavova izvođač može zahtevati samo razliku u ceni radova koja prelazi dva, odnosno pet procenata.

4. Izvođač se ne može pozivati na povećanje cene elemenata na osnovu kojih je određena cena radova, ako je do povećanja cene došlo nakon njegovog dolaska u docnju.

Odredba o nepromenljivosti cene

Član 637.

1. Ako je ugovoreno da se cena radova neće menjati u slučaju da se posle zaključenja ugovora povećaju cene elemenata na osnovu kojih je ona određena, izvođač može i pored ovakve odredbe ugovora, zahtevati izmenu cene radova ako su se cene elemenata povećale u tolikoj meri da bi trebalo da cena radova bude veća za više od deset procenata.

2. Ali, i u ovom slučaju izvođač može zahtevati samo razliku u ceni koja prelazi deset procenata, osim ako je do povećanja cene elemenata došlo posle njegovog dolaska u docnju.

Raskid ugovora zbog povećane cene

Član 638.

1. Ako bi u slučajevima iz prethodnih članova ugovorena cena morala biti znatno povećana, naručilac može raskinuti ugovor.

2. U slučaju raskida naručilac je dužan isplatiti izvođaču odgovarajući deo ugovorene cene za dotle izvršene radove, kao i pravičnu naknadu za učinjene neophodne troškove.

Pravo naručioca da traži sniženje cene

Član 639.

1. Ako su se u vreme između zaključenja ugovora i ispunjenja obaveze izvođača cene elemenata na osnovu kojih je određena cena radova snizile za više od dva procenta, a radovi su izvršeni u ugovorenom roku, naručilac ima pravo da traži odgovarajuće sniženje ugovorene cene radova iznad tog procenta.

2. Ako je ugovorena nepromenljivost cene radova, a oni su izvršeni u ugovorenom roku, naručilac ima pravo na sniženje ugovorene cene u slučaju da su se cene elemenata na osnovu kojih je određena cena smanjile za toliko da bi cena bila niža za više od deset procenata, i to za razliku u ceni preko deset procenata.

3. U slučaju docnje izvođača radova naručilac ima pravo na srazmerno sniženje cene radova za svako sniženje cene elemenata na osnovu kojih je cena radova određena.

Odeljak 2.

UGOVOR O GRAĐENJU SA POSEBNOM ODREDBOM

Član 640.

1. Ako ugovor o građenju sadrži odredbu "ključ u ruke" ili neku drugu sličnu odredbu, izvođač se samostalno obavezuje da izvrši skupa sve radove potrebne za izgradnju i upotrebu određenog celovitog objekta.

2. U tom slučaju ugovorena cena obuhvata i vrednost svih nepredviđenih radova i viškova radova, a isključuje uticaj manjkova radova na ugovorenu cenu.

3. Ako u ugovoru "ključ u ruke" učestvuje kao ugovorna strana više izvođača, njihova odgovornost prema naručiocu je solidarna.

Odeljak 3.

ODGOVORNOST ZA NEDOSTATKE

Primena pravila ugovora o delu

Član 641.

Ukoliko u ovoj glavi nije drukčije određeno, za odgovornost za nedostatke građevine primenjuju se odgovarajuće odredbe ugovora o delu.

Prelazak prava iz odgovornosti za nedostatke

Član 642.

Prava naručioca prema izvođaču zbog nedostatka građevine prelaze i na sve docnije sticaoce građevine ili njenog dela, ali s tim da docnijim sticaoocima ne teče novi rok za obaveštenje i tužbu, već im se uračunava rok prethodnika.

Posebna prava nosioca stanarskog prava

Član 643.

Nosilac stanarskog prava na stan u društvenoj svojini ima pravo da zahteva od izvođača otklanjanje nedostatka u granicama njegove odgovornosti za nedostatke građevine prema naručiocu.

Odeljak 4.

ODGOVORNOST IZVOĐAČA I PROJEKTANTA ZA SOLIDNOST GRAĐEVINE

U čemu se sastoji

Član 644.

1. Izvođač odgovara za nedostatke u izradi građevine koji se tiču njene solidnosti, ukoliko bi se ti nedostaci pokazali za vreme od deset godina od predaje i prijema radova.

2. Izvođač odgovara i za nedostatke zemljišta na kome je podignuta građevina, koji bi se pokazali za vreme od deset godina od predaje i prijema radova, osim ako je specijalizovana organizacija dala stručno mišljenje da je zemljište podobno za građenje, a u toku građenja se nisu pojavile okolnosti koje dovode u sumnju osnovanost stručnog mišljenja.

3. Isto važi i za projektanta ako nedostatak građevine potiče od nekog nedostatka u planu.

4. Oni su odgovorni prema odredbama prethodnih stavova ne samo naručiocu, nego i svakom drugom stiaocu građevine.

5. Ova njihova odgovornost ne može se ugovorom ni isključiti ni ograničiti.

Dužnost obaveštavanja i gubitak prava

Član 645.

1. Naručilac ili drugi sticalac dužan je o nedostacima obavestiti izvođača i projektanta u roku od šest meseci od kada je nedostatak ustanovio, inače gubi pravo da se pozove na njega.

2. Pravo naručioca ili drugog stiaocca prema izvođaču, odnosno projektantu po osnovu njihove odgovornosti za nedostatke prestaje za godinu dana računajući od dana kad je naručilac, odnosno sticalac obavestio projektanta, odnosno izvođača o nedostatku.

Smanjenje i isključenje odgovornosti

Član 646.

1. Izvođač se ne oslobađa odgovornosti ako je šteta nastala zbog toga što je pri izvođenju određenih radova postupao po zahtevima naručioca.

2. Ali, ako je pre izvršenja određenog rada po zahtevu naručioca upozorio ovog na opasnost od štete, njegova odgovornost se smanjuje, a prema okolnostima konkretnog slučaja može se i isključiti.

Regresi

Član 647.

1. Kad su za štetu odgovorni izvođač i projektant, odgovornost svakog od njih određuje se prema veličini njegove krivice.

2. Projektant koji je izradio projekat građevine i kome je poveren nadzor nad izvršenjem planiranih radova odgovara i za nedostatke u izvršenim radovima nastale krivicom izvođača ako ih je mogao opaziti normalnim i razumnim nadgledanjem radova, ali ima pravo zahtevati od izvođača odgovarajuću naknadu.

3. Izvođač koji je naknadio štetu nastalu usled nedostatka u izvršenim radovima ima pravo zahtevati naknadu od projektanta u meri u kojoj nedostaci u izvršenim radovima potiču od nedostatka u projektu.

4. Kad je za nedostatak odgovorno lice kome je izvođač poverio obavljanje jednog dela posla, izvođač, ako hoće da od njega zahteva naknadu, mora da ga obavesti o postojanju nedostatka u roku od dva meseca, računajući od dana kada je on sam obavešten od naručioca o istom nedostatku.

Glava XIV

PREVOZ

Odeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 648.

1. Ugovorom o prevozu obavezuje se prevozioc da preveze na određeno mesto neko lice ili neku stvar, a putnik, odnosno pošiljalac se obavezuje da mu za to isplati određenu naknadu.

2. Kao prevozioc, u smislu ovog zakona, smatra se kako lice koje se bavi prevozom kao svojim redovnim poslovanjem, tako i svako drugo lice koje se ugovorom obaveže da izvrši prevoz uz naknadu.

Obaveze prevozioca u linijskom prevozu

Član 649.

1. Prevozioc koji obavlja prevoz na određenoj liniji (linijski prevoz) dužan je da redovno i uredno održava objavljenu liniju.

2. On je dužan da primi na prevoz svako lice i svaku stvar koji ispunjavaju uslove određene u objavljenim opštim uslovima.

3. Ako redovna prevozna sredstva prevozioca nisu dovoljna za izvršenje svih zahtevanih prevoza, prvenstvo imaju lica ili stvari za koje je to posebnim propisima predviđeno, a dalje prvenstvo se određuje prema redu zahteva, s tim da se između istovremenih zahteva prvenstvo određuje prema većoj dužini prevoza.

Odustanak od ugovora

Član 650.

1. Pošiljalac odnosno putnik može odustati od ugovora pre nego što počne njegovo izvršenje, ali je dužan naknaditi štetu koju bi prevozioc pretrpeo usled toga.

2. Kad prevozioc sa započinjanjem prevoza kasni toliko da druga strana više nema interesa za ugovoreni prevoz, ili kad prevozioc ne može da izvrši ugovoreni prevoz, druga strana može odustati od ugovora i tražiti da se vrati plaćena naknada za prevoz.

Visina naknade za prevoz

Član 651.

1. Ako je visina naknade za prevoz određena tarifom ili kojim drugim objavljenim obaveznim aktom, ne može se ugovoriti veća naknada.

2. Ako iznos naknade za prevoz nije određen tarifom ili kojim drugim objavljenim obaveznim aktom, a ni ugovorom prevozioc ima pravo na uobičajenu naknadu za tu vrstu prevoza.

3. U ostalom, shodno se primenjuju odredbe o naknadi sadržane u glavi ovog zakona o ugovoru o delu.

Ograničenje primene odredaba ove glave

Član 652.

Odredbe ove glave primenjuju se na sve vrste prevoza, ako zakonom za pojedine vrste nije drukčije određeno.

Odeljak 2.

UGOVOR O PREVOZU STVARI

Odsek 1.

OPŠTE ODREDBE

Predaja stvari

Član 653.

Prevozioc je dužan da stvar koju je primio u cilju prevoza preda na određenom mestu pošiljaocu ili određenom licu (primaocu).

O čemu pošiljalac treba da obavesti prevozioca

Član 654.

1. Pošiljalac je dužan obavestiti prevozioca o vrsti pošiljke i o njenoj sadržini i količini, i saopštiti mu kuda pošiljka treba da bude prevezena, ime i adresu primaoca pošiljke, svoje ime i svoju adresu, kao i sve drugo što je potrebno da bi prevozioc mogao ispuniti svoje obaveze bez odlaganja i smetnji.

2. Kad se u pošiljci nalaze dragocenosti, hartije od vrednosti ili druge skupocene stvari, pošiljalac je dužan obavestiti o tome prevozioca u času njihove predaje na prevoz i saopštiti mu njihovu vrednost.

3. Kad se radi o prevozu opasne stvari ili stvari za koju su potrebni posebni uslovi prevoza, pošiljalac je dužan da o tome obavesti prevozioca na vreme tako da bi on mogao preduzeti odgovarajuće posebne mere.

4. Ako pošiljalac ne da prevoziocu podatke iz st. 1. i 3. ovog člana ili mu ih da pogrešno, odgovara za štetu koja bi usled toga nastala.

Tovarni list

Član 655.

1. Ugovarači se mogu sporazumeti da se o pošiljci predatoj na prevoz sačini tovarni list.

2. Tovarni list treba da sadrži: ime i adresu pošiljaoca i prevozioca, vrstu, sadržaj i količinu pošiljke, kao i vrednost dragocenosti i drugih skupocenih stvari, mesto opredeljenja, iznos naknade za prevoz odnosno zabeležku da je naknada plaćena unapred, odredbu o svoti kojom je pošiljka opterećena, mesto i dan izdavanja tovarnog lista.

3. U tovarni list mogu biti unesene i druge odredbe ugovora o prevozu.

4. Tovarni list mora biti potpisan od oba ugovarača.

5. Tovarni list može sadržati odredbu "po naredbi" ili glasiti na donosioca.

Ugovor o prevozu i tovarni list

Član 656.

Postojanje i punovažnost ugovora o prevozu nezavisni su od postojanja tovarnog lista i njegove tačnosti.

Potvrda o prijemu za prevoz

Član 657.

Ako nije izdat tovarni list, pošiljalac može zahtevati od prevozioca da mu izda potvrdu o prijemu pošiljke za prevoz sa podacima koje treba da sadrži tovarni list.

O d s e k 2.

ODNOS POŠILJAOCA I PREVOZIIOCA

Pakovanje

Član 658.

1. Pošiljalac je dužan upakovati stvari na propisani ili uobičajeni način kako ne bi došlo do nastanka kakve štete ili ugrožavanja sigurnosti ljudi ili dobara.

2. Prevozioc je dužan skrenuti pažnju pošiljaocu na nedostatke pakovanja koji se mogu opaziti, inače odgovara za oštećenje pošiljke koje bi se desilo zbog tih nedostataka.

3. Ali prevozioc ne odgovara za oštećenja pošiljke ako je pošiljalac, iako mu je skrenuta pažnja na nedostatke pakovanja, zahtevao da prevozioc primi pošiljku na prevoz sa tim nedostacima.

4. Prevozioc je dužan odbiti pošiljku ako su nedostaci u njenom pakovanju takvi da može biti ugrožena sigurnost lica ili dobara ili prouzrokovana kakva šteta.

5. Za štetu koju zbog nedostatka u pakovanju pretrpe treća lica za vreme dok se stvar nalazi kod prevozioca, odgovara prevozioc, a on ima pravo zahtevati naknadu od pošiljaoca.

Naknada za prevoz i troškovi u vezi sa prevozom

Član 659.

1. Pošiljalac je dužan isplatiti prevoziocu naknadu za prevoz i troškove u vezi sa prevozom.

2. Ako u tovarnom listu nije navedeno da pošiljalac plaća naknadu za prevoz i ostale troškove u vezi sa prevozom, pretpostavlja se da je pošiljalac uputio prevozioca da ih naplati od primaoca.

Raspolaganje pošiljkom

Član 660.

1. Pošiljalac može raspolagati pošiljkom i menjati naloge sadržane u ugovoru, te može naložiti prevoziocu da obustavi dalji prevoz pošiljke, da mu pošiljku vrati, da je preda drugom primaocu ili da je uputi u neko drugo mesto.

2. Pravo pošiljaoca da menja naloge prestaje posle prispeća pošiljke u mesto opredeljenja kad prevozioc preda primaocu tovarni list, ili kad prevozioc pozove primaoca da preuzme pošiljku, ili kad primalac sam zatraži njenu predaju.

3. Ako je izdat tovarni list po naredbi, odnosno na donosioca, prava pošiljaoca iz prethodnog stava pripadaju isključivo imaocu tovarnog lista.

4. Ovlašćeno lice koje se poslužuje pravom da daje nove naloge prevoziocu, dužno je da mu naknadi troškove i štetu koje je imao zbog toga, kao i da mu na njegov zahtev pruži jemstvo da će mu troškovi i šteta biti naknadeni.

Pravac prevoza

Član 661.

1. Prevozioc je dužan izvršiti prevoz ugovorenim putem.

2. Ako nije ugovoreno kojim putem treba da se izvrši prevoz prevozioc je dužan izvršiti ga onim putem koji najviše odgovara interesima pošiljaoca.

Smetnje pri izvršenju prevoza

Član 662.

1. Prevozioc je dužan obavestavati pošiljaoca o svim okolnostima koje bi bile od uticaja na izvršenje prevoza i postupiti po uputstvima koje od njega dobije.

2. Prevozioc nije dužan postupiti po uputstvima pošiljaoca čije bi izvršenje moglo ugroziti sigurnost lica ili dobara.

3. Ako bi slučaj bio takav da se ne bi mogla čekati pošiljaočeva uputstva, prevozioc je dužan postupiti kako bi postupio dobar privrednik, odnosno dobar domaćin u istoj situaciji, i o tome obavestiti pošiljaoca i tražiti njegova dalja uputstva.

4. Prevozioc ima pravo na naknadu troškova koje je imao zbog smetnji nastalih bez njegove krivice.

Naknada u slučaju prekida prevoza

Član 663.

1. Ako je prevoz prekinut, iz nekog uzroka za koji odgovara prevozioc on ima pravo na srazmeran deo naknade za izvršeni prevoz, ali je dužan naknaditi štetu koja bi nastala za drugu stranu usled prekida prevoza.

2. Ako je prevoz prekinut iz nekog uzroka za koji ne odgovara niko od zainteresovanih lica, prevozioc ima pravo na razliku između ugovorene naknade za prevoz i troškova prevoza od mesta gde je prevoz prekinut do mesta opredeljenja.

3. Prevozioc nema pravo ni na deo naknade ako u toku prevoza pošiljka propadne usled više sile.

Kad pošiljka ne može da bude predata

Član 664.

1. Ako primalac ne može da bude obavešten o prispeću pošiljke, ili odbije da je primi, i uopšte ako pošiljka ne može da bude predata, ili ako primalac ne isplati prevoziocu dužnu naknadu i ostale svote koje terete pošiljku, prevozioc je dužan obavestiti o tome pošiljaoca, tražiti od njega uputstva i preduzeti za njegov račun potrebne mere za čuvanje stvari.

2. Ako u primerenom roku ovlašćeno lice ne preduzme ništa sa pošiljkom, prevozioc ima pravo da je proda prema pravilima o prodaji dugovane stvari u slučaju docnje poverioca, i da naplati svoja potraživanja iz postignute cene, a ostatak je dužan položiti kod suda za ovlašćeno lice.

Odgovornost prevozioca prema pošiljaocu

Član 665.

Ako je prevozioc predao pošiljku primaocu a nije naplatio od njega svotu kojom je bila opterećena, dužan je isplatiti tu svotu pošiljaocu, ali ima pravo da traži naknadu od primaoca.

O d s e k 3.

ODNOS PREVOZIIOCA I PRIMA OCA

Obaveštavanje primaoca o prispeću pošiljke

Član 666.

1. Prevozioc je dužan obavestiti primaoca bez odlaganja da je pošiljka prispela, staviti mu je na raspolaganje kako je ugovoreno i podneti mu tovarni list ako je izdat.

2. U slučaju kad je izdat tovarni list po naredbi ili na donosioca, on je dužan postupati po prethodnom stavu samo ako je u tovarnom listu označeno lice u mestu opredeljenja koje treba obavestiti da je pošiljka prispela.

Predaja pošiljke kad je izdat duplikat tovarnog lista

Član 667.

Prevozioc može odbiti da preda pošiljku ako mu se istovremeno ne preda duplikat tovarnog lista na kome je primalac potvrdio da mu je pošiljka predata.

Pravo primaoca da zahteva predaju pošiljke

Član 668.

1. Primalac može vršiti prava iz ugovora o prevozu prema prevoziocu i od njega zahtevati da mu preda tovarni list i pošiljku tek pošto ona prispe u mesto opredeljenja.

2. Prevozilac je dužan na zahtev primaoca predati mu pošiljku pre nego što ona prispe u mesto opredeljenja, samo ako je na to ovlašćen od pošiljaoca.

3. Primalac može vršiti prava iz ugovora o prevozu i zahtevati od prevozioca predaju pošiljke samo ako ispuni uslove predviđene u ugovoru o prevozu.

Utvrđivanje istovetnosti i stanja pošiljke

Član 669.

1. Ovlašćeno lice ima pravo zahtevati da se zapisnički utvrdi istovetnost pošiljke i, ako je pošiljka oštećena, u čemu se sastoji oštećenje.

2. Ako se utvrdi da pošiljka nije ona koja je bila predata prevoziocu, ili da je oštećenje veće nego što je prevozilac tvrdio, troškove utvrđivanja snosi prevozilac.

Obaveza primaoca da isplati naknadu za prevoz

Član 670.

1. Preuzimanjem pošiljke i tovarnog lista, ako je izdat, primalac se obavezuje da isplati prevoziocu naknadu za prevoz, ako nije što drugo određeno u ugovoru o prevozu ili u tovarnom listu, kao i da mu isplati svote kojima je pošiljka opterećena.

2. Ako primalac smatra da nije dužan isplatiti prevoziocu onoliko koliko ovaj zahteva, on može vršiti prava iz ugovora samo ako kod suda položi sporni iznos.

O d s e k 4.

ODGOVORNOST PREVOZIOCA ZA GUBITAK, OŠTEĆENJE I ZADOCNENJE POŠILJKE

Gubitak ili oštećenje pošiljke

Član 671.

1. Prevozilac odgovara za gubitak ili oštećenje pošiljke koji bi se dogodili od časa preuzimanja do njene predaje, osim ako su prouzrokovani radnjom ovlašćenog lica, svojstvima pošiljke, ili stranim uzrocima koji se nisu mogli predvideti, ni izbeći ili otkloniti.

2. Ništave su odredbe ugovora o prevozu, opštih uslova prevoza, tarifa ili kog drugog opšteg akta, kojima se ova odgovornost smanjuje.

3. Ali je punovažna odredba kojom se unapred određuje najviši iznos naknade, pod uslovom da nije u očiglednoj nesrazmeri sa štetom.

4. Ovo ograničenje iznosa naknade ne važi ako je štetu prevozilac prouzrokovao namerno ili krajnjom nepažnjom.

5. Ako drukčije nije ugovoreno visina naknade određuje se prema tržišnoj ceni pošiljke u vreme i mestu predaje za prevoz.

Gubitak ili oštećenje pošiljke skupocenih stvari

Član 672.

1. U slučaju gubitka ili oštećenja pošiljke u kojoj su se nalazile dragocenosti, hartije od vrednosti ili druge skupocene stvari, prevozilac je dužan naknaditi tako nastalu štetu samo ako je prilikom predaje stvari na prevoz bio obavešten o prirodni tih stvari i njihovoj vrednosti, ili ako je štetu prouzrokovao namerno ili krajnjom nepažnjom.

2. Ako su se sa navedenim stvarima u pošiljci nalazile i druge stvari, za njihov gubitak ili oštećenje prevozilac odgovara po opštim pravilima o odgovornosti prevozioca.

Vraćanje plaćene naknade za prevoz

Član 673.

U slučaju potpunog gubitka pošiljke prevozilac je, pored naknade štete, dužan da pošiljaocu vrati naknadu za prevoz ako je ista plaćena.

Kad primalac preuzme pošiljku bez prigovora

Član 674.

1. Kad primalac preuzme pošiljku bez prigovora i isplati prevoziocu njegova potraživanja, prestaje odgovornost prevozioca, izuzev ako je oštećenje zapisnički utvrđeno pre preuzimanja pošiljke.

2. Prevozilac ostaje odgovoran za oštećenja pošiljke koja se nisu mogla opaziti u času predaje, ako ga je primalac obavestio o tim oštećenjima odmah po njihovom otkrivanju, ali ne docije od osam dana od predaje.

3. Prevozilac se ne može pozivati na odredbe prethodnih stavova, ako je oštećenje prouzrokovano namerno ili krajnjom nepažnjom.

Odgovornost prevozioca za zadocnjenje

Član 675.

Prevozilac odgovara za štetu nastalu zbog zadocnjenja, izuzev ako je zadocnjenje prouzrokovano nekom činjenicom koja isključuje njegovu odgovornost za gubitak ili oštećenje stvari.

Odgovornost za pomoćnike

Član 676.

Prevozilac odgovara za lica koja su po njegovom nalogu radila na izvršenju prevoza.

O d s e k 5.

UČEŠĆE VIŠE PREVOZILACA U PREVOZU POŠILJKE

Kad oni odgovaraju solidarno

Član 677.

1. Prevozilac koji poveri nekom drugom prevoziocu potpuno ili delimično izvršenje prevoza pošiljke koju je primio na prevoz, ostaje i dalje odgovoran za njen prevoz od njenog prijema do predaje, ali ima pravo na naknadu od prevozioca kome je pošiljku poverio.

2. Ako drugi prevozilac od prvog prevozioca preuzme sa pošiljkom i tovarni list, on postaje ugovorna strana u ugovoru o prevozu, sa pravima i dužnostima solidarnog dužnika i solidarnog poverioca, čiji su udeli srazmerni njegovom učešću u prevozu.

3. Isto važi i kad se za izvršenje prevoza neke pošiljke obaveže jednim istim ugovorom više prevozilaca koji će učestvovati u prevozu jedan za drugim.

4. Svaki od više prevozilaca ima pravo zahtevati da se utvrdi stanje pošiljke u času kada mu se predaje radi izvršenja njegovog dela prevoza.

5. Solidarni prevozioci učestvuju u snošenju štete srazmerno njihovim udelima u prevozu, izuzev onog koji dokaže da šteta nije nastala dok je on prevezio pošiljku.

6. Prigovori učinjeni kasnijem prevoziocu dejstvuju i prema svim ranijim.

Podeljena odgovornost prevozilaca

Član 678.

Kad u izvršenju prevoza iste pošiljke učestvuju jedan za drugim nekoliko prevozilaca koje je odredio pošiljalac, svaki od njih odgovara samo za svoj deo prevoza.

O d s e k 6.

P R A V O Z A L O G E

Kad prevoznik ima pravo zaloge

Član 679.

1. Radi obezbeđenja naplate naknade za prevoz i nužnih troškova koje je učinio u vezi sa prevozom, prevoznik ima pravo zaloge na stvarima koje su mu predate radi prevoza, i u vezi sa prevozom, dok ih drži ili dok ima u rukama ispravu pomoću koje može raspolagati njima.

2. Kad je u izvršenju prevoza učestvovalo više prevoznika jedan za drugim, njihova potraživanja u vezi sa izvršenjem prevoza obezbeđena su takođe ovom zalogom, i poslednji prevoznik je dužan, ako tovarni list ne sadrži što drugo, naplatiti sva potraživanja po tovarnom listu.

3. Potraživanja ranijeg prevoznika, kao i njegovo pravo zaloge, prelaze po samom zakonu na docnijeg prevoznika koji mu je isplatio ta potraživanja.

4. To isto važi i ako prevoznik isplati otpremnikova potraživanja.

Sukob založnih prava

Član 680.

1. Kad pored založnog prava prevoznika postoje na istoj stvari istovremeno založna prava komisionara, otpremnika i skladištara, prvenstvo naplate imaju potraživanja ma kog od ovih poverilaca nastala otpremom ili prevozom, i to obratno redu kojim su nastala.

2. Ostala potraživanja komisionara i skladištara, kao i potraživanja otpremnika i prevoznika nastala davanjem predujmova, naplaćuju se tek po isplati potraživanja navedenih u prethodnom stavu, i to po redu kojim su nastala.

Odeljak 3.

UGOVOR O PREVOZU LICA

Opšta odredba

Član 681.

Prevoznik je dužan da prevoz lica izvrši bezbedno onim prevoznim sredstvom koje je određeno ugovorom o prevozu i uz one

uslove udobnosti i higijene koji se prema vrsti odnosno prevoznog sredstva i udaljenosti puta smatraju neophodnim.

Pravo putnika na određeno mesto

Član 682.

Prevoznik je dužan dati putniku ono mesto i u onom prevoznom sredstvu, kako je ugovoreno.

Odgovornost prevoznika za zadocnjenje

Član 683.

1. Prevoznik je dužan prevesti putnika do određenog mesta na vreme.

2. On odgovara za štetu koju bi putnik pretrpeo zbog zadocnjenja, izuzev ako je do zadocnjenja došlo iz uzroka koji nije mogao otkloniti ni pažnjom stručnjaka.

Odgovornost prevoznika za sigurnost putnika

Član 684.

1. Prevoznik odgovara za sigurnost putnika od početka do završetka prevoza, kako u slučaju prevoza uz naknadu, tako i u slučaju besplatnog prevoza, te je dužan naknaditi štetu koja nastane oštećenjem zdravlja, povredom ili smrću putnika, izuzev ako je prouzrokovana radnjom putnika ili stranim uzrokom koji se nije mogao predvideti ni izbeći ili otkloniti.

2. Ništave su odredbe ugovora, kao i opštih uslova prevoza, tarifa ili kog drugog opšteg akta, kojima se ova odgovornost smanjuje.

Odgovornost za prtljag predat na prevoz i za ostale stvari

Član 685.

1. Prtljag koji mu je putnik predao, prevoznik je dužan prevesti u isto vreme kad i putnika i predati mu ga po završetku prevoza.

2. Za gubitak i oštećenje prtljaga koji mu je putnik predao, prevoznik odgovara prema odredbama za prevoz stvari.

3. Za oštećenje stvari koje putnik drži sa sobom, prevoznik odgovara prema opštim pravilima o odgovornosti.

G l a v a X V

U G O V O R O L I C E N C I

Odeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 686.

Ugovorom o licenci obavezuje se davalac licence da sticaocu licence ustupi, u celini ili delimično, pravo iskorišćavanja pronalaska, tehničkog znanja i iskustva, žiga, uzorka ili modela, a sticalac licence se obavezuje da mu za to plati određenu naknadu.

Forma

Član 687.

Ugovor o licenci mora biti zaključen u pismenoj formi.

Trajanje licence

Član 688.

Licenca za iskorišćavanje patentiranog pronalaska uzorka ili modela ne može biti zaključena za vreme duže od trajanja zakonske zaštite tih prava.

Isključiva licenca

Član 689.

1. Ugovorom o licenci sticalac licence stiče isključivo pravo iskorišćavanja predmeta licence samo ako je to izričito ugovoreno (isključiva licenca).

2. Ostale mogućnosti iskorišćavanja predmeta licence zadržava davalac licence.

3. Ako u ugovoru o licenci nije naznačeno o kakvoj je licenci reč, smatra se da mu je data neisključiva licenca.

Prostorno ograničenje prava iskorišćavanja

Član 690.

1. Pravo iskorišćavanja predmeta licence može biti prostorno ograničeno samo ako to nije protivno propisima o jedinstvenom jugoslovenskom tržištu.

2. Ako ugovorom o licenci nije prostorno ograničeno pravo iskorišćenja predmeta licence, smatra se da je licenca prostorno neograničena.

Odeljak 2.

OBAVEZE DAVAoca LICENCE

Predaja predmeta licence

Član 691.

Davalac licence je dužan da sticaocu licence u određenom roku preda predmete licence.

Davanje uputstava i obaveštenja

Član 692.

Davalac licence je dužan da sticaocu licence daje sva uputstva i obaveštenja koja su potrebna za uspešno iskorištavanje predmeta licence.

Obaveza garantovanja

Član 693.

Davalac licence garantuje sticaocu licence tehničku izvodljivost i tehničku upotrebljivost predmeta licence.

Jemstvo

Član 694.

1. Davalac licence jemči da pravo iskorišćavanja koje je predmet ugovora pripada njemu, da na njemu nema tereta i da nije ograničeno u korist nekog trećeg.

2. Ako je predmet ugovora isključiva licenca, davalac licence jemči da pravo iskorišćavanja nije ustupio drugome, ni potpuno ni delimično.

3. Davalac licence je dužan čuvati i braniti pravo ustupljeno sticaocu licence od svih zahteva trećih lica.

Obaveza davaoca isključive licence

Član 695.

Ako je ugovorena isključiva licenca, davalac licence ne može ni u kom vidu sam iskorišćavati predmet licence, niti njegove pojedine delove, niti to poveriti nekom drugom u granicama prostornog važenja licence.

Odeljak 3.

OBAVEZE STICAoca LICENCE

Iskorišćavanje predmeta licence

Član 696.

Sticalac licence je dužan iskorišćavati predmet licence na ugovoreni način, u ugovorenom obimu i u ugovorenim granicama.

Korišćenje naknadnih usavršavanja

Član 697.

Ako zakonom ili ugovorom nije drukčije određeno, sticalac licence nije ovlašćen da iskorišćava naknadna usavršavanja predmeta licence.

Čuvanje predmeta licence u tajnosti

Član 698.

Ako predmet licence sačinjava nepatentirani pronalazak ili tajno tehničko znanje i iskustvo, sticalac licence je dužan da ga čuva u tajnosti.

Kvalitet

Član 699.

1. Ako je uz licencu za proizvodnju ustupljena i licenca za upotrebu žiga, sticalac licence može stavljati u promet robu sa tim žigom samo ako je njen kvalitet isti kao što je kvalitet robe koju proizvodi davalac licence.

2. Suprotan sporazum nema pravno dejstvo.

Obeležavanje

Član 700.

Sticalac licence je dužan robu obeležiti oznakom o proizvodnji po licenci.

Naknada

Član 701.

Sticalac licence je dužan isplatiti davaocu licence ugovorenu naknadu u vreme i na način kako je to određeno ugovorom.

Podnošenje izveštaja

Član 702.

Ako se naknada određuje u zavisnosti od obima iskorišćavanja predmeta licence, sticalac licence je dužan podneti davaocu licence izveštaj o obimu iskorišćavanja i izvršiti obračun naknade svake godine, ako ugovorom nije za to određen kraći rok.

Izmena ugovorene naknade

Član 703.

Ako je ugovorena naknada postala očigledno nesrazmerna u odnosu na prihod koji sticalac licence ima od iskorišćavanja predmeta licence, zainteresovana strana može zahtevati izmenu ugovorene naknade.

Odeljak 4.

PODLICENCA

Kad se može dati

Član 704.

1. Sticalac isključive licence može pravo iskorišćavanja predmeta licence ustupiti drugome (podlicenca).

2. Ugovorom se može predvideti da sticalac licence ne može dati drugome podlicencu, ili mu je ne može dati bez dozvole davaoca licence.

Kad davalac može odbiti dozvolu

Član 705.

Kad je za davanje podlicence potrebna dozvola davaoca licence, ovaj je može odbiti sticaocu isključive licence samo iz ozbiljnih razloga.

Otkaz zbog nedozvoljene podlicence

Član 706.

Davalac licence može otkazati ugovor o licenci bez otkaznog roka ako je podlicenca data bez njegove dozvole, kad je ova prema zakonu ili prema ugovoru potrebna.

Neposredan zahtev davaoca licence

Član 707.

1. Ugovorom o podlicenci ne stvara se nikakav poseban pravni odnos između sticaoca podlicence i davaoca licence, čak ni kad je davalac licence dao potrebnu dozvolu za zaključenje podlicence.

2. Ali, davalac licence može, radi naplate svojih potraživanja od sticaoca licence nastalih iz licence, zahtevati neposredno od sticaoca podlicence isplatu iznosa koje ovaj duguje davaocu podlicence po osnovu podlicence.

Odeljak 5.

PRESTANAK UGOVORA

Protok određenog vremena

Član 708.

Ugovor o licenci zaključen na određeno vreme prestaje samim protekom vremena za koje je zaključen, te nije potrebno da bude otkazan.

Prećutno obnavljanje licence

Član 709.

1. Kad po proteku vremena za koje je ugovor o licenci bio zaključen sticalac licence produži da iskorišćava predmet licence, a davalac licence se tome ne protivi, smatra se da je zaključen nov ugovor o licenci neodređenog trajanja, pod istim uslovima kao i prethodni.

2. Obezbeđenja koja su treća lica dala za prvu licencu prestaju sa protekom vremena za koje je bila zaključena.

Otkaz

Član 710.

1. Ugovor o licenci čije trajanje nije određeno prestaje otkazom koji svaka strana može dati drugoj, poštujući određeni otkazni rok.

2. Ako otkazni rok nije ugovorom određen, iznosi šest meseci, s tim što davalac licence ne može otkazati ugovor tokom prve godine njegovog važenja.

Smrt, stečaj i redovna likvidacija

Član 711.

1. U slučaju smrti davaoca licence, licenca se nastavlja sa njegovim naslednicima, ako drukčije nije ugovoreno.

2. U slučaju smrti sticaoca licence, licenca se nastavlja sa njegovim naslednicima koji produžavaju njegovu delatnost.

3. U slučaju stečaja ili redovne likvidacije sticaoca licence davalac licence može raskinuti ugovor.

Glava XVI

OSTAVA

Odeljak 1.

O OSTAVI UOPŠTE

O d s e k 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 712.

1. Ugovorom o ostavi obavezuje se ostavoprimac da primi stvar od ostavodavca, da je čuva i da je vrati kad je ovaj bude zatražio.
2. Predmet ostave mogu biti samo pokretne stvari.

Ostava tuđe stvari

Član 713.

1. Ugovor o ostavi može punovažno zaključiti u svoje ime i lice koje nije sopstvenik stvari, i ostavoprimac je dužan vratiti stvar njemu, izuzev ako bi doznao da je stvar ukradena.
2. Ako treće lice tužbom zahteva stvar od ostavoprimca kao sopstvenik, ostavoprimac je dužan saopštiti sudu od kog lica je stvar primio, a istovremeno obavestiti ostavodavca o podignutoj tužbi.

O d s e k 2.

OBAVEZE OSTAVOPRIMCA

Obaveze čuvanja i obaveštavanja

Član 714.

1. Ostavoprimac je dužan čuvati stvar kao svoju sopstvenu, a ako je ostava uz naknadu, kao dobar privrednik odnosno dobar domaćin.
2. Ako su ugovoreni mesto ili način čuvanja stvari, ostavoprimac ih može promeniti samo ako to zahtevaju promenjene okolnosti, inače odgovara i za slučajnu propast ili slučajno oštećenje stvari.
3. O svim promenama koje bi primetio na stvari i o opasnostima da budu oštećene na ma koji način ostavoprimac je dužan obavestiti ostavodavca.

Predaja stvari drugom na čuvanje

Član 715.

Ostavoprimac ne može bez pristanka ostavodavca, ili bez nužde, predati poverenu mu stvar drugome da je čuva, inače odgovara i za njenu slučajnu propast ili oštećenje.

Upotrebljavanje stvari

Član 716.

1. Ostavoprimac nema pravo da upotrebljava stvar poverenu mu na čuvanje.
2. U slučaju nedozvoljene upotrebe stvari, ostavoprimac dužuje ostavodavcu odgovarajuću naknadu, i odgovara za slučajnu propast ili oštećenje stvari koji bi se dogodili tom prilikom.
3. Kad je u ostavu data neka nepotrošna stvar i ostavoprimcu dozvoljeno da je upotrebljava, onda se na odnose ugovarača primenjuju pravila o ugovoru o posluži, a samo o pitanjima vremena i mesta vraćanja stvari sudi se po pravilima o ugovoru o ostavi, ako ugovarači nisu što drugo odredili u tom pogledu.

Upotrebljavanje i predaja stvari drugome

Član 717.

Kad ostavoprimac bez pristanka ostavodavca i bez nužde suprotno ugovoru upotrebljava stvar, menja mesto ili način njenog čuvanja ili kada stvar preda na čuvanje drugom licu, on ne odgovara za slučajnu propast ili oštećenje stvari do kojih bi došlo i da je postupao u skladu sa ugovorom.

Vraćanje stvari

Član 718.

1. Ostavoprimac je dužan vratiti stvar čim je ostavodavac zatraži i to sa svim plodovima i drugim koristima od stvari.
2. Ako je određen rok za vraćanje stvari, ostavodavac može tražiti da mu se stvar vrati i pre isteka roka, izuzev kad rok nije ugovoren isključivo u interesu ostavodavca.
3. Vraćanje se vrši u mestu predaje stvari ostavoprimcu, ako ugovorom nije određeno neko drugo mesto, u kom slučaju ostavoprimac ima pravo na naknadu troškova prenosa stvari.

O d s e k 3.

PRAVA OSTAVOPRIMCA

Naknada troškova i štete

Član 719.

Ostavoprimac ima pravo zahtevati od ostavodavca da mu naknadi troškove opravdano učinjene radi očuvanja stvari, kao i štetu koju je imao zbog ostave.

Naknada

Član 720.

Ostavoprimac nema pravo na naknadu za svoj trud, izuzev ako je naknada ugovorena, ako se ostavoprimac bavi primanjem stvari na čuvanje, ili ako se naknada mogla očekivati s obzirom na okolnosti posla.

Vraćanje stvari u slučaju besplatne ostave

Član 721.

1. Ostavoprimac koji se obavezao da besplatno čuva stvar određeno vreme može je vratiti ostavodavcu pre isteka ugovorenog roka ako bi samoj stvari pretila opasnost propasti ili oštećenja ili ako bi mu njeno dalje čuvanje moglo prouzrokovati štetu.
2. Ako rok nije ugovoren, ostavoprimac iz prethodnog stava može u svako doba odustati od ugovora, ali je dužan ostavodavcu odrediti primeren rok za preuzimanje stvari.

O d s e k 4.

POSEBNI SLUČAJEVI OSTAVE

Neprava ostava

Član 722.

Kad su u ostavu date zamenljive stvari s pravom za ostavoprimca da ih potroši i obavezom da vrati istu količinu stvari iste vrste, onda se na njegove odnose sa ostavodavcem primenjuju pravila ugovora o zajmu, samo će u pogledu vremena i mesta vraćanja važiti pravila ugovora o ostavi, ako ugovarači nisu što drugo odredili u tom pogledu.

Ostava u nuždi

Član 723.

Kome je stvar poverena u slučaju kakve nevolje, na primer u slučaju požara, zemljotresa, poplave, dužan je čuvati je sa povećanom pažnjom.

Odeljak 2.

UGOSTITELJSKA OSTAVA

Ugostitelj kao ostavoprimac

Član 724.

1. Ugostitelj se smatra ostavoprimcem u pogledu stvari koje su gosti doneli i odgovara za njihov nestanak ili oštećenje najviše do iznosa utvrđenog posebnim propisom.

2. Ova odgovornost je isključena ako su stvari propale ili oštećene usled okolnosti koje se nisu mogle izbeći ili otkloniti, usled nekog uzroka u samoj stvari, ako su nestale ili oštećene ponašanjem samog gosta, ili ponašanjem lica koje je on doveo ili koja su mu došla u posetu.

3. Ugostitelj dužuje potpunu naknadu ako mu je gost predao stvar na čuvanje, kao i ako je šteta nastala njegovom krivicom ili krivicom lica za koje on odgovara.

Obaveze ugostitelja da primi stvari na čuvanje

Član 725.

1. Ugostitelj je dužan primiti na čuvanje stvari koje gosti donesu i hoće da mu predaju na čuvanje, izuzev ako ne raspolaže podesnim prostorijama za njihov smeštaj, ili ako njihovo čuvanje prelazi njegove mogućnosti iz nekog drugog uzroka.

2. Ako ugostitelj neopravdano odbije da primi stvar na čuvanje, dužuje potpunu naknadu štete koju gost usled toga pretrpi.

Dužnost gosta da prijavi štetu

Član 726.

Gost je dužan prijaviti nestanak ili oštećenje stvari čim dozna za njih, inače ima pravo na naknadu samo ako dokaže da je šteta nastala krivicom ugostitelja ili lica za koja on odgovara.

Objave o isključenju odgovornosti

Član 727.

Nemaju nikakvog pravnog dejstva objave istaknute u prostorijama ugostitelja kojima se isključuje, ograničava ili uslovljava njihova odgovornost za stvari koje su gosti doneli.

Pravo zadržavanja

Član 728.

Ugostitelj koji prima goste na noćenje ima pravo zadržati stvari koje su gosti doneli, do potpune naplate potraživanja za smeštaj i ostale usluge.

Proširenje primene odredaba o ugostiteljskoj ostavi

Član 729.

Odredbe o ugostiteljskoj ostavi shodno se primenjuju i na bolnice, garaže, kola za spavanje, organizovane kampove i sl.

G l a v a XVII

U S K L A D I Š T E N J E

Odeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 730.

1. Ugovorom o uskladištenju obavezuje se skladištar da primi i čuva određenu robu i da preduzima potrebne ili ugovorene mere radi njenog očuvanja u određenom stanju, te da je preda na zahtev ostavodavca ili drugog ovlašćenog lica, a ostavodavac se obavezuje da mu za to plati određenu naknadu.

2. Prilikom predaje robe ostavodavac je dužan dati sva potrebna obaveštenja o njoj i izjaviti kolika je njena vrednost.

Isključenje odgovornosti i neke obaveze skladištara

Član 731.

1. Skladištar odgovara za štetu na robi osim ako dokaže da je šteta prouzrokovana usled okolnosti koje se nisu mogle izbeći ili otkloniti ili

je prouzrokovana krivicom ostavodavca, manama ili prirodnim svojstvom robe, kao i neispravnom ambalažom.

2. Skladištar je dužan da upozori ostavodavca na mane, ili prirodna svojstva robe, odnosno na neispravnu ambalažu, usled kojih može doći do štete na robi, čim je navedene nedostatke opazio ili morao opaziti.

3. Ako bi se na robi dešavale takve neotklonjive promene zbog kojih postoji opasnost da se roba pokvari ili propadne, skladištar je dužan, ako to po njegovom pozivu ne bi mogao na vreme da učini ostavodavac, prodati robu bez odlaganja na najpogodniji način.

4. Skladištar je obavezan da preduzima radnje radi očuvanja prava ostavodavca prema prevoziocu koji mu je predao robu za račun ostavodavca u oštećenom ili manljivom stanju.

Kad postoji dužnost osiguranja

Član 732.

1. Skladištar je dužan da osigura robu primljenu na čuvanje samo ako je to ugovoreno.

2. Ako ugovorom nije određeno koje rizike treba da obuhvati osiguranje, skladištar je dužan da osigura robu od uobičajenih rizika.

Ograničenje naknade štete

Član 733.

Naknada štete koju je skladištar dužan platiti zbog propasti, umanjenja ili oštećenja robe za vreme od njenog prijema do predaje, ne može preći stvarnu vrednost robe, osim ako je štetu prouzrokovao namerno ili krajnjom nepažnjom.

Mešanje zamenljivih stvari

Član 734.

1. Skladištar ne može pomešati primljene zamenljive stvari sa stvarima iste vrste i iste kakvoće, osim ako je ostavodavac na to pristao, ili ako je očigledno da se radi o stvarima koje se mogu mešati bez opasnosti od nastanka štete za ostavodavca.

2. Ako su stvari pomešane, skladištar može na zahtev ovlašćenog lica bez sudelovanja ostalih ovlašćenih lica iz smeše zamenljivih stvari izdvojiti deo koji mu pripada.

Pregledanje robe i uzimanje uzoraka

Član 735.

Skladištar je dužan dozvoliti ovlašćenom licu da pregleda robu i da uzima uzorke od nje.

Potraživanje skladištara i pravo zaloge

Član 736.

1. Pored naknade za čuvanje, skladištar ima pravo na naknadu troškova koji su bili potrebni za čuvanje robe.

2. Za svoja potraživanja iz ugovora o uskladištenju i ostala potraživanja nastala u vezi sa čuvanjem robe on ima založno pravo na toj robi.

Podizanje robe i prodaja nepodignute robe

Član 737.

1. Ostavodavac može robu podići i pre ugovorenog roka.

2. Ako ostavodavac ne podigne robu po isteku ugovorenog roka ili po isteku godine dana ako nije ugovoren rok za čuvanje, skladištar može za njegov račun prodati robu na javnoj prodaji, ali je dužan obavestiti ga prethodno o svojoj nameri i ostaviti mu naknadni rok najmanje od osam dana da robu podigne.

Nedostaci pri prijemu robe

Član 738.

1. Primalac robe dužan je robu pogledati u trenutku njenog preuzimanja.

2. Ako prilikom preuzimanja robe primeti nedostatke, primalac je dužan da o tome odmah upozori skladištara, inače se smatra da je roba uredno primljena.

3. O nedostacima robe koji se nisu mogli utvrditi u trenutku preuzimanja, primalac je dužan da na pouzdan način obavesti skladištara u roku od sedam dana, računajući od dana preuzimanja robe, inače se smatra da je roba uredno primljena.

Primenjena pravila o ostavi

Član 739.

Na ugovore o uskladištenju shodno se primenjuju pravila o ostavi, ukoliko pravilima o uskladištenju nije drukčije regulisano.

Odeljak 2.

SKLADIŠNICA

Dužnost izdavanja skladišnice

Član 740.

Skladištar koji je na osnovu zakona ovlašćen da za robu primljenu na uskladištenje izda skladišnicu dužan ju je izdati ostavodavcu na njegov zahtev.

Sastojci i sadržina skladišnice

Član 741.

1. Skladišnica se sastoji iz priznanice i založnice.

2. Priznanica i založnica sadrže podatke: naziv, odnosno ime i zanimanje ostavodavca, njegovo sedište, odnosno prebivalište, naziv i sedište skladištara, datum i broj skladišnice, mesto gde se skladište nalazi, vrstu, prirodu i količinu robe, navod o tome do koga iznosa je roba osigurana, kao i ostale podatke potrebne za raspoznavanje robe i određivanje njene vrednosti.

3. Priznanica i založnica moraju se pozivati jedna na drugu.

Skladišnica za delove robe

Član 742.

1. Ostavodavac može zahtevati da skladištar podeli robu na određene delove i da mu za svaki deo izda zasebnu skladišnicu.

2. Ako je već dobio skladišnicu za celu količinu robe, on može zahtevati da skladištar podeli robu na određene delove i da mu, u zamenu za skladišnicu koju je dobio, izda posebne skladišnice za svaki pojedini deo.

3. Ostavodavac može zahtevati da mu skladištar izda skladišnicu samo za jedan deo zamenljive robe koji je ostavio kod njega.

Prava imaoaca skladišnice

Član 743.

1. Imalac skladišnice ima pravo zahtevati da mu se preda roba označena u njoj.

2. On može raspolagati robom označenom u skladišnici prenošenjem skladišnice.

Prenošenje priznanice i založnice

Član 744.

1. Priznanica i založnica mogu se prenositi indosamentom, zajedno ili odvojeno.

2. Prilikom svakog prenosa, na njima mora biti ubeležen datum.

3. Na zahtev prijemnika priznanice ili založnice, prenos na njega prepisuje se u registar skladišta, gde će se ubeležiti i njegovo sedište odnosno prebivalište.

Pravo imaoaca priznanice

Član 745.

1. Prenos priznanice bez založnice daje prijemniku pravo da zahteva da mu se preda roba samo ako isplati imaoцу založnice, ili položi skladištaru za imaoца založnice, iznos koji treba da mu bude isplaćen na dan dospelosti potraživanja.

2. Imalac priznanice bez založnice može zahtevati da se roba proda, ako se postignutom cenom može isplatiti iznos na koji ima pravo imalac založnice, s tim da se ostvareni višak preda njemu.

3. Kad se radi o zamenljivim stvarima, imalac priznanice bez založnice može zahtevati da mu skladištar preda jedan deo robe pod uslovom da položi skladištaru za račun imaoca založnice odgovarajući iznos u novcu.

Prava imaoca založnice

Član 746.

1. Prenos založnice bez priznanice daje prijemniku pravo zaloge na robi.

2. Prilikom prvog prenosa, na založnici moraju biti ubeleženi naziv odnosno ime i zanimanje poverioca, njegovo poslovno sedište odnosno prebivalište, iznos njegovog potraživanja računajući i kamate i datum dospevanja.

3. Prvi prijemnik založnice dužan je bez odlaganja prijaviti skladištaru da je na njega izvršen prenos založnice, a skladište je dužno prepisati taj prenos u svoj registar i na samoj založnici zabeležiti da je ovaj prepis izvršen.

4. Bez obavljanja radnji iz prethodnog stava, založnica se ne može dalje prenositi indosamentom.

5. Založnica koja ne sadrži iznos potraživanja založnog poverioca, obavezuje u korist založnog poverioca celokupnu vrednost stvari navedenu u njoj.

Protest zbog neisplate i prodaja robe

Član 747.

1. Imalac založnice bez priznanice, kome ne bude isplaćeno u roku potraživanje obezbeđeno založnicom, dužan je, pod pretnjom gubitka

prava da zahteva isplatu od prenosilaca, podići protest prema Zakonu o menici.

2. Imalac založnice koji je podigao protest može po proteku osam dana od dospelosti potraživanja zahtevati prodaju založene robe, a isto pravo pripada i prenosiocu koji je isplatio imaocu založnice potraživanje obezbeđeno založnicom.

3. Od iznosa postignutog prodajom izdvaja se potrebna svota za podmirenje troškova prodaje, potraživanja skladištara iz ugovora o uskladištenju i ostalih njegovih potraživanja nastalih u vezi sa ostavljenom robom, zatim se isplaćuje obezbeđeno potraživanje imaoca založnice, a ostatak pripada imaocu priznanice.

Zahtev isplate od prenosilaca založnice

Član 748.

1. Imalac založnice može zahtevati isplatu od prenosioca tek ako nije mogao postići potpuno namirenje prodajom založene robe.

2. Ovaj zahtev mora biti podignut u roku određenom u Zakonu o menici za zahtev prema indosantima, i taj rok počinje teći od dana kad je izvršena prodaja robe.

3. Imalac založnice gubi pravo da zahteva isplatu od prenosilaca ako ne bude zahtevao prodaju robe najdalje u roku od mesec dana od protesta.

G l a v a XVIII

N A L O G

Odeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 749.

1. Ugovorom o nalogu obavezuje se nalogoprimac prema nalogodavcu da za njegov račun preduzme određene poslove.

2. Istovremeno se nalogoprimac ovlašćuje na preduzimanje tih poslova.

3. Nalogoprimac ima pravo na naknadu za svoj trud, osim ako je drukčije ugovoreno ili proizlazi iz prirode međusobnog odnosa.

Lica dužna da odgovore na ponudu naloga

Član 750.

Ko se bavi vršenjem tuđih poslova kao zanimanjem ili se javno nudi za vršenje tih poslova, dužan je, ako neće da prihvati ponuđeni nalog koji se odnosi na te poslove, da o tome bez odlaganja obavesti drugu stranu, inače odgovara za štetu koju bi ova pretrpela zbog toga.

Odeljak 2.

OBAVEZE NALOGOPRIMCA

Izvršenje naloga kako glasi

Član 751.

1. Nalogoprimac je dužan izvršiti nalog prema primljenim uputstvima, sa pažnjom dobrog privrednika, odnosno dobrog domaćina, ostajući u njegovim granicama i u svemu paziti na interese nalogodavca i njima se rukovodi.

2. Kad nalogoprimac smatra da bi izvršenje naloga po dobijenim uputstvima bilo od štete za nalogodavca, on je dužan skrenuti na to njegovu pažnju i tražiti nova uputstva.

3. Ako nalogodavac nije dao određena uputstva o poslu koji treba obaviti, nalogoprimac je dužan, rukovodeći se interesima nalogodavca, postupiti kao dobar privrednik, odnosno dobar domaćin a ako je nalog bez naknade, kako bi u istim okolnostima postupio u sopstvenoj stvari.

Odstupanje od naloga i uputstava

Član 752.

1. Od dobijenog naloga i uputstava nalogoprimac može odstupati samo sa saglasnošću nalogodavca, a kada mu zbog kratkoće vremena ili iz kog drugog uzroka nije moguće tražiti saglasnost nalogodavca, on može odstupati od naloga i uputstava samo ako je po proceni svih okolnosti, mogao osnovano smatrati da to zahtevaju interesi nalogodavca.

2. Ako nalogoprimac prekorači granice naloga ili odstupi od dobijenih uputstava van slučaja predviđenog u prethodnom stavu, neće se smatrati za nalogoprimca, već za poslovođu bez naloga, izuzev ako nalogodavac naknadno odobri ono što je uradio.

Zamena

Član 753.

1. Nalogoprimac je dužan izvršiti nalog lično.

2. On može poveriti izvršenje naloga drugome samo ako mu je nalogodavac to dozvolio, kao i ako je na to prinuđen okolnostima.

3. U tim slučajevima on odgovara samo za izbor zamenika i za uputstva koja mu je dao.

4. U ostalim slučajevima on odgovara za rad zamenika, kao i za slučajnu propast ili oštećenje stvari koji bi se dogodili kod zamenika.

5. Nalogodavac može u svakom slučaju zahtevati neposredno od zamenika izvršenje obaveze iz naloga.

Polaganje računa

Član 754.

O izvršenom poslu nalogoprimac je dužan položiti račun i predati bez odugovlačenja nalogodavcu sve što je primio na osnovu obavljanja poverenih poslova, bez obzira na to da li je ono što je primio za nalogodavca bilo dugovano ovome ili ne.

Podnošenje izveštaja

Član 755.

Nalogoprimac je dužan na zahtev nalogodavca podneti izveštaj o stanju poslova i položiti račun i pre određenog vremena.

Odgovornost za upotrebu nalogodavčevog novca

Član 756.

Ako se nalogoprimac služio za svoje potrebe novcem koji je primio za nalogodavca, dužan je platiti kamatu po najvišoj dozvoljenoj ugovornoj stopi, računajući od dana upotrebe, a na ostali dugovani novac koji nije predao na vreme, zateznu kamatu, računajući od dana kada ga je bio dužan predati.

Solidarna odgovornost nalogoprimaca

Član 757.

Ako je vršenje nekog posla povereno nekolicini istim nalogom da ga zajednički vrše, oni odgovaraju solidarno za obaveze iz tog naloga, ako što drugo nije ugovoreno.

Odeljak 3.

OBAVEZE NALOGODAVCA

Predujmljivanje novca

Član 758.

Nalogodavac je dužan na zahtev nalogoprimca dati mu izvesnu svotu novca za predviđene izdatke.

Naknada troškova i preuzimanje obaveza

Član 759.

1. Nalogodavac je dužan naknaditi nalogoprimcu, čak i ako njegov trud bez njegove krivice nije imao uspeha, sve potrebne troškove koje je učinio za izvršenje naloga, sa kamatom od dana kada su učinjeni.

2. On je dužan preuzeti obaveze koje je nalogoprimac uzeo na sebe vršeći u svoje ime poverene mu poslove, ili ga na koji drugi način osloboditi njih.

Naknada štete

Član 760.

Nalogodavac je dužan naknaditi nalogoprimcu štetu koju je ovaj pretrpeo bez svoje krivice u vršenju naloga.

Visina naknade

Član 761.

Ako drukčije nije ugovoreno, nalogodavac duuguje naknadu u uobičajenoj visini, a ako o tome nema običaja, onda pravičnu naknadu.

Isplata naknade

Član 762.

1. Ukoliko nije drukčije ugovoreno, nalogodavac je dužan isplatiti nalogoprimcu naknadu po obavljenom poslu.

2. Ako je nalogoprimac bez svoje krivice samo delimično obavio nalog, ima pravo na srazmerni deo naknade.

3. U slučaju kad bi unapred ugovorena naknada bila u očiglednoj nesrazmeri sa učinjenim uslugama, nalogodavac može zahtevati njeno smanjenje.

Pravo zaloge

Član 763.

Radi obezbeđenja naknade i troškova nalogoprimac ima pravo zaloge na pokretnim stvarima nalogodavca koje je dobio po osnovu naloga, kao i na novčanim iznosima koje je naplatio za račun nalogodavca.

Solidarna odgovornost nalogodavca

Član 764.

Ako je više njih poverilo nalogoprimcu izvršenje naloga, oni mu odgovaraju solidarno.

Odeljak 4.

PRESTANAK NALOGA

Odustanak od ugovora

Član 765.

1. Nalogodavac može odustati od ugovora.

2. U slučaju odustanka od ugovora u kome nalogoprimcu pripada naknada za njegov trud, nalogodavac je dužan isplatiti nalogoprimcu odgovarajući deo naknade, i naknaditi mu štetu koju je pretrpeo odustankom od ugovora, ako za odustanak nije bilo osnovanih razloga.

Otkaz

Član 766.

1. Nalogoprimac može otkazati nalog kad hoće, samo ne u nevreme.

2. On je dužan naknaditi nalogodavcu štetu koju je ovaj pretrpeo zbog otkaza naloga u nevreme, izuzev kad su za otkaz postojali osnovani razlozi.

3. Nalogoprimac je dužan produžiti posle otkaza poslove koji ne trpe odlaganje, dok nalogodavac ne bude u mogućnosti da preuzme brigu o njima.

Smrt, prestanak pravnog lica

Član 767.

1. Nalog prestaje smrću nalogoprimca.
2. Naslednici nalogoprimca dužni su da o njegovoj smrti što pre obaveste nalogodavca i preduzmu što je potrebno za zaštitu njegovog interesa, dok ne bude u stanju da sam preuzme brigu o njima.
3. Nalog prestaje smrću nalogodavca samo ako je tako ugovoreno ili ako se nalogoprimac primio nalog s obzirom na svoje lične odnose sa nalogodavcem.
4. U tom slučaju nalogoprimac je dužan produžiti poverene poslove, ako bi inače nastupila šteta za naslednike, dok ovi ne budu u mogućnosti da sami preuzmu brigu o njima.
5. Ako je nalogodavac ili nalogoprimac neko pravno lice, nalog prestaje kad to lice prestane postojati.

Stečaj, lišenje poslovne sposobnosti

Član 768.

Nalog prestaje kad nalogodavac ili nalogoprimac padne pod stečaj ili bude potpuno ili delimično lišen poslovne sposobnosti.

Čas prestanka naloga

Član 769.

1. Kad je nalogodavac odustao od ugovora, kao i kad je umro ili pao pod stečaj, ili potpuno ili delimično lišen poslovne sposobnosti, nalog prestaje u času kad je nalogoprimac saznao za događaj zbog koga nalog prestaje.
2. Kad je nalogoprimcu izdato pismeno punomoćje dužan ga je vratiti po prestanku naloga.

Izuzeci

Član 770.

Kad je nalog dat da bi nalogoprimac mogao postići ispunjenje nekog svog potraživanja od nalogodavca, nalogodavac ne može odustati od ugovora i nalog ne prestaje ni smrću, ni stečajem nalogodavca ili nalogoprimca, ni kad jedan od njih bude potpuno ili delimično lišen poslovne sposobnosti.

G l a v a XIX

K O M I S I O N

Odeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 771.

1. Ugovorom o komisionu obavezuje se komisionar da za naknadu (proviziju) obavi u svoje ime i za račun komitenta jedan ili više poslova koje mu poverava komitent.
2. Komisionar ima pravo na naknadu i kad ova nije ugovorena.

Primena pravila o ugovoru o nalogu

Član 772.

Na ugovor o komisionu shodno se primenjuju pravila o nalogu, ukoliko pravilima o komisionu nije drukčije određeno.

Zaključenje posla pod uslovima različitim od naloga

Član 773.

1. Ako je komisionar zaključio neki posao po nepovoljnijim uslovima od onih određenih nalogom kad to nije smeo, dužan je naknaditi komitent razliku, kao i prouzrokovanu štetu.

2. U slučaju iz prethodnog stava komitent može odbiti da prihvati zaključeni posao, pod uslovom da o tome odmah obavesti komisionara.
3. Ali, komitent gubi to pravo ako komisionar pokaže spremnost da mu odmah isplati razliku i naknadi prouzrokovanu štetu.
4. Ako je posao zaključen po povoljnijim uslovima od onih određenih nalogom, sva tako postignuta korist pripada komitentu.

Prodaja robe prezaduženom licu

Član 774.

Komisionar odgovara komitentu za štetu ako je prodao robu licu za čiju je prezaduženost znao ili mogao znati.

Kad sam komisionar kupuje robu komitenta ili mu prodaje svoju robu

Član 775.

1. Komisionar kome je povereno da proda ili da kupi neku robu kotiranu na berzi ili na tržištu, može, ako mu je komitent to dozvolio, zadržati robu za sebe kao kupac, odnosno isporučiti je kao prodavac, po ceni u vreme izvršenja poverenog posla.
2. U tom slučaju između komisionara i komitenta nastaju odnosi iz ugovora o prodaji.
3. Ako se berzanska, odnosno tržišna cena i cena koju je odredio komitent ne slažu, komisionar - prodavac ima pravo na manju od ove dve cene, a komisionar - kupac dužan je platiti veću.

Odeljak 2.

OBAVEZE KOMISIONARA

Čuvanje i osiguranje

Član 776.

1. Komisionar je dužan čuvati poverenu robu sa pažnjom dobrog privrednika.

2. On odgovara i za slučajnu propast ili oštećenje robe ako je nije osigurao, a prema nalogu je bio dužan to učiniti.

Obaveštenje o stanju primljene robe

Član 777.

1. Prilikom preuzimanja robe od prevozioca, koju mu je poslao komitent, komisionar je dužan utvrditi njeno stanje i bez odlaganja izvestiti komitenta o danu prispeća robe, kao i o vidljivim oštećenjima ili manjku, inače odgovara za štetu koja bi zbog tog propuštanja nastala za komitenta.

2. On je dužan preduzeti sve potrebne mere radi očuvanja prava komitenta prema odgovornom licu.

Obaveštenje o promenama na robi

Član 778.

Komisionar je dužan obavestiti komitenta o svim promenama na robi zbog kojih bi ona mogla izgubiti od svoje vrednosti, a ako nema vremena za čekanje njegovih uputstava, ili ako on odugovlači sa davanjem uputstava, u slučaju opasnosti znatnijeg oštećenja robe, komisionar je dužan prodati je na najpogodniji način.

Saopštavanje komitentu imena saugovarača

Član 779.

1. Komisionar je dužan saopštiti komitentu sa kojim je licem obavio posao koji mu je komitent poverio.

2. Ovo pravilo ne važi u slučaju prodaje pokretnih stvari koje se vrše preko komisionih prodavnica, osim ako nije drukčije ugovoreno.

Polaganje računa

Član 780.

1. Komisionar je dužan položiti račun o obavljenom poslu bez nepotrebnog odlaganja.

2. On je dužan predati komitentu sve što je primio po osnovu posla izvršenog za njegov račun.

3. Komisionar je dužan preneti na komitenta potraživanja i ostala prava koja je stekao prema trećem sa kojim je obavio posao u svoje ime i za njegov račun.

Delkredere

Član 781.

1. Komisionar odgovara za ispunjenje obaveza svog saugovarača samo ako je posebno jamčio da će on svoje obaveze ispuniti (delkredere), u kom slučaju on odgovara solidarno sa njim.

2. Komisionar koji je jamčio za ispunjenje obaveza svog saugovarača ima pravo i na posebnu naknadu (delkredere provizija).

Odeljak 3.

OBAVEZE KOMITENTA

Naknada (provizija)

Član 782.

1. Komitent je dužan isplatiti komisionaru naknadu kada bude izvršen posao koji je komisionar obavio, kao i ako izvršenje posla bude sprečeno nekim uzrokom za koji odgovara komitent.

2. U slučaju postupnog izvršavanja, komisionar može zahtevati srazmeran deo naknade posle svakog delimičnog ispunjenja.

3. Ako ne dođe do izvršenja zaključenog posla iz uzroka za koji ne odgovaraju ni komisionar ni komitent, komisionar ima pravo na odgovarajuću naknadu za svoj trud.

4. Komisionar koji je neverno postupio prema komitentu nema pravo na naknadu.

Visina naknade

Član 783.

1. Ako iznos naknade nije određen ugovorom ili tarifom, komisionaru pripada naknada prema obavljenom poslu i postignutom rezultatu.

2. Ako je u datom slučaju naknada nesrazmerno velika prema obavljenom poslu i postignutom rezultatu, sud je može, na zahtev komitenta, sniziti na pravičan iznos.

Naknada troškova

Član 784.

1. Komitent je dužan naknaditi komisionaru troškove koji su bili potrebni za izvršenje naloga, sa kamatom od dana kada su učinjeni.

2. Komitent je dužan dati komisionaru posebnu naknadu za upotrebu njegovih skladišta i transportnih sredstava, ako ona nije obuhvaćena naknadom za izvršenje posla.

Predujmljivanje novca komisionaru

Član 785.

Ako ugovorom o komisionu nije što drugo određeno komitent nije dužan predujmiti komisionaru potrebna sredstva za obavljanje poverenog posla.

Odeljak 4.

ZALOŽNO PRAVO

Član 786.

1. Komisionar ima pravo zaloge na stvarima koje su predmet ugovora o komisionu dok se te stvari nalaze kod njega, ili kod nekog ko ih drži za njega ili dok on ima u rukama ispravu pomoću koje može raspolagati njima.

2. Iz vrednosti tih stvari komisionar može naplatiti pre ostalih komitentovih poverilaca svoja potraživanja po osnovu svih komisionih poslova sa komitentom kao i po osnovu zajmova i predujmova datih komitentu, bez obzira na to da li su nastala u vezi sa tim stvarima ili nekim drugim.

3. Pravo prvenstvene naplate ima komisionar iz potraživanja koja je, izvršavajući nalog, stekao za račun komitenta.

Odeljak 5.

ODNOSI SA TREĆIM LICIMA

Komitentova prava na potraživanja iz posla sa trećim

Član 787.

1. Komitent može zahtevati ispunjenje potraživanja iz posla koji je komisionar zaključio sa trećim i za njegov račun tek pošto mu ih komisionar ustupi.

2. Ali, u pogledu odnosa komitenta sa komisionarom i njegovim poveriocima, ova se potraživanja od svog nastanka smatraju kao komitentova potraživanja.

Ograničenje prava komisionarovih poverilaca

Član 788.

Poverioci komisionara ne mogu radi naplate svojih potraživanja, ni u slučaju njegovog stečaja, preduzeti mere izvršenja na pravima i stvarima koje je komisionar, izvršavajući nalog, stekao u svoje ime, ali

za račun komitenta, izuzev ako se radi o potraživanjima nastalim u vezi sa sticanjem tih prava i stvari.

Stečaj komisionara

Član 789.

1. U slučaju stečaja komisionara komitent može zahtevati izlučenje iz stečajne mase stvari koje je predao komisionaru radi prodaje za njegov račun, kao i stvari koje je komisionar nabavio za njegov račun.

2. U istom slučaju komitent može zahtevati od trećeg kome je komisionar predao stvari, da mu isplati njihovu cenu, odnosno njen još neisplaćeni deo.

G l a v a XX

U G O V O R O T R G O V I N S K O M Z A S T U P A N J U

Odeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 790.

1. Ugovorom o trgovinskom zastupanju obavezuje se zastupnik da se stalno stara da treća lica zaključuju ugovore sa njegovim nalogodavcem, i da u tom smislu posreduje između njih i nalogodavca, kao i da po dobijenom ovlašćenju zaključuje ugovore sa trećim licima u ime i za račun nalogodavca a ovaj se obavezuje da mu za svaki zaključeni ugovor isplati određenu naknadu (proviziju).

2. Nalogodavac može imati na istom području za istu vrstu poslova više zastupnika.

3. Jedan zastupnik ne može bez pristanka nalogodavca preuzeti obavezu da na istom području i za istu vrstu poslova radi za drugog nalogodavca.

Forma

Član 791.

Ugovor o trgovinskom zastupanju mora biti zaključen u pismenoj formi.

Zaključivanje ugovora u ime nalogodavca

Član 792.

Zastupnik može zaključivati ugovore u ime i za račun svog nalogodavca, ako je za to od njega dobio posebno ili generalno ovlašćenje.

Primanje ispunjenja

Član 793.

Zastupnik ne može zahtevati ni primiti ispunjenje potraživanja svog nalogodavca, ako je za to nije posebno ovlašćen.

Izjave zastupniku za nalogodavca

Član 794.

Kad je ugovor zaključen posredovanjem zastupnika, onda saugovarač nalogodavca može punovažno činiti zastupniku izjave koje se tiču nedostataka predmeta ugovora kao i druge izjave u vezi sa tim ugovorom, u cilju očuvanja ili vršenja prava iz ugovora.

Izjave u ime nalogodavca

Član 795.

Zastupnik je ovlašćen da u cilju očuvanja prava svog nalogodavca čini potrebne izjave njegovom saugovaraču.

Mere obezbeđenja

Član 796.

U cilju zaštite interesa nalogodavca zastupnik može zahtevati preduzimanje potrebnih mera obezbeđenja.

Odeljak 2.

OBAVEZE ZASTUPNIKA

Staranje o interesima nalogodavca

Član 797.

1. Zastupnik je dužan starati se o interesima nalogodavca i u svim poslovima koje preduzima dužan je postupati sa pažnjom dobrog privrednika.

2. Pri tome je dužan držati se uputstava koja mu je dao nalogodavac.

3. On je dužan davati nalogodavcu sva potrebna obaveštenja o tržišnoj situaciji, naročito ona koja su od značaja za svaki pojedini posao.

Učestvovanje u zaključivanju poslova

Član 798.

Zastupnik je dužan da učestvuje po uputstvima nalogodavca pri zaključivanju poslova i to do njihovog potpunog okončanja.

Čuvanje poslovnih tajni

Član 799.

1. Zastupnik je dužan čuvati poslovne tajne svog nalogodavca za koje je doznao u vezi sa poverenim poslom.

2. On odgovara ako ih iskoristi ili drugome otkrije i posle prestanka ugovora o trgovinskom zastupanju.

Vraćanje stvari datih na upotrebu

Član 800.

Po prestanku ugovora o trgovinskom zastupanju, zastupnik je dužan vratiti nalogodavcu sve stvari koje mu je ovaj predao na upotrebu za vreme trajanja ugovora.

Poseban slučaj odgovornosti

Član 801.

1. Zastupnik odgovara nalogodavcu za ispunjenje obaveza iz ugovora za čije je zaključenje posredovao ili koje je po ovlašćenju on zaključio u ime nalogodavca, samo ako je za to posebno pismeno jemčio.

2. U tom slučaju on ima pravo i na posebnu naknadu (delkretere provizija).

Odeljak 3.

OBAVEZE NALOGODAVCA

Materijal i dokumentacija

Član 802.

Kad je za obavljanje njegovih poslova zastupniku potreban određeni materijal ili određena dokumentacija, nalogodavac je dužan da mu to stavi na raspolaganje.

Dužnost obaveštavanja

Član 803.

1. Nalogodavac može po svom nahodjenju prihvatiti ili odbaciti zaključenje ugovora pripremljenog od strane zastupnika, ali je dužan da bez odlaganja obavesti zastupnika o svojoj odluci.

2. Nalogodavac je dužan da bez odlaganja obavesti zastupnika o potrebi da se obim poslova zaključenih njegovim posredovanjem svede na manju meru nego što je zastupnik mogao osnovano očekivati, kako bi ovaj blagovremeno smanjio svoju preduzimljivost u odgovarajućoj meri, inače mu odgovara za pretrpljenu štetu.

Naknada (provizija)

Član 804.

1. Nalogodavac je dužan isplatiti zastupniku naknadu za ugovore zaključene njegovim posredovanjem, kao i za ugovore koje je sam zastupnik zaključio, ako je za to bio ovlašćen.

2. Zastupnik ima pravo na naknadu i za ugovore koje je nalogodavac zaključio neposredno sa klijentima koje je zastupnik našao.

Sticanje prava na naknadu

Član 805.

Ukoliko između ugovornih strana nije drukčije ugovoreno, pravo na naknadu stiće zastupnik kad ugovor bude izvršen, ali mu to pravo pripada i kad ugovor ostane neizvršen, ako je do toga došlo iz uzroka koji je na strani nalogodavca.

Visina naknade

Član 806.

1. Ako iznos naknade nije određen ugovorom ili tarifom, zastupnik ima pravo na uobičajenu naknadu.

2. Ako je u datom slučaju naknada nesrazmerno velika prema učinjenoj usluzi, sud je može na zahtev nalogodavca sniziti na pravičan iznos.

Posebna naknada

Član 807.

Zastupnik koji je po ovlašćenju nalogodavca izvršio naplatu nekog njegovog potraživanja ima pravo na posebnu naknadu od naplaćene svote.

Troškovi

Član 808.

1. Zastupnik nema pravo na naknadu troškova koji proizlaze iz redovnog vršenja posredničkih poslova, osim ako je drukčije ugovoreno.

2. Ali, on ima pravo na naknadu posebnih troškova koje je učinio u korist nalogodavca, ili po njegovom nalogu.

Odeljak 4.

ZALOŽNO PRAVO

Član 809.

Radi obezbeđenja naplate svojih dospelih potraživanja nastalih u vezi sa ugovorom zastupnik ima pravo zaloge na svotama koje je naplatio za nalogodavca, po njegovom ovlašćenju, kao i na svim nalogodavčevim stvarima koje je u vezi sa ugovorom primio od nalogodavca ili od nekog drugog, dok se nalaze kod njega, ili kod nekog koji ih drži za njega, ili dok ima u rukama ispravu pomoću koje može raspolagati njima.

Odeljak 5.

PRESTANAK UGOVORA

Raskidanje ugovora zaključenog za neodređeno vreme

Član 810.

1. Kad trajanje ugovora o trgovinskom zastupanju nije određeno ugovorom niti se iz okolnosti posla može odrediti, svaka strana može raskinuti ugovor krajem svakog kalendarskog tromesečja.

2. Otkaz mora biti saopšten drugoj strani najmanje mesec dana pre isteka kalendarskog tromesečja, a ako je ugovor trajao tri godine, otkaz joj mora biti saopšten dva meseca pre isteka kalendarskog tromesečja.

3. Ugovorne strane mogu drukčije odrediti rokove otkaza i prestanka ugovora, ali između otkaza i prestanka ugovora mora biti ostavljen rok od najmanje mesec dana.

Raskidanje ugovora bez otkaznog roka

Član 811.

1. Iz ozbiljnih uzroka svaka strana može navodeći te uzroke raskinuti ugovor bez otkaznog roka.

2. Ako je izjava o raskidanju učinjena bez ozbiljnih uzroka, ona se smatra kao otkaz sa redovnim otkaznim rokom.

3. Zastupnik koji je usled neosnovanog otkaza prekinuo svoju delatnost ima pravo na naknadu štete zbog izgubljene provizije, a ako je on neosnovano otkazao ugovor, pravo na naknadu štete pripada nalogodavcu.

4. Neosnovani otkaz daje pravo drugoj strani da raskine ugovor bez otkaznog roka.

Prestanak ugovora zaključenog za određeno vreme

Član 812.

1. Kad je ugovor o trgovinskom zastupanju zaključen za određeno vreme, on prestaje samim istekom određenog vremena.

2. Ako se takav ugovor prećutno produži, smatra se dalje kao ugovor zaključen za neodređeno vreme.

Glava XXI

POSREDOVANJE

Odeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 813.

Ugovorom o posredovanju obavezuje se posrednik da nastoji naći i dovesti u vezu sa nalogodavcem lice koje bi s njim pregovaralo o zaključenju određenog ugovora, a nalogodavac se obavezuje da mu isplati određenu naknadu, ako taj ugovor bude zaključen.

Primena odredaba zakona o ugovoru o delu

Član 814.

Kad je ugovoreno da će posrednik imati pravo na određenu naknadu i ako njegovo nastojanje ostane bez rezultata, o takvom ugovoru sudiće se prema odredbama koje važe za ugovor o delu.

Primanje ispunjenja

Član 815.

1. Nalog za posredovanje ne sadrži ovlašćenje za posrednika da za nalogodavca primi ispunjenje obaveze iz ugovora zaključenog njegovim posredovanjem.

2. Za to je potrebno posebno pismeno punomoćje.

Opozivanje naloga za posredovanje

Član 816.

Nalogodavac može opozvati nalog za posredovanje kad god hoće, ako se toga nije odrekao i pod uslovom da opozivanje nije protivno savесности.

Odsustvo obaveze za nalogodavca da zaključi ugovor

Član 817.

Nalogodavac nije dužan pristupiti pregovorima za zaključenje ugovora sa licem koje je posrednik našao, ni zaključiti sa njim ugovor pod uslovima koje je saopštio posredniku, ali će odgovarati za štetu ako je postupio protivno savесности.

Odeljak 2.

OBAVEZE POSREDNIKA

Obaveza tražiti priliku

Član 818.

1. Posrednik je dužan tražiti sa pažnjom dobrog privrednika priliku za zaključenje određenog ugovora i ukazati na nju nalogodavcu.

2. Posrednik je dužan posredovati u pregovorima i nastojati da dođe do zaključenja ugovora ako se na to posebno obavezao.

3. On ne odgovara ako i pored potrebne brižljivosti ne uspe u svom nastojanju.

Obaveza obaveštavanja

Član 819.

Posrednik je dužan obavestiti nalogodavca o svim okolnostima od značaja za nameravani posao koje su mu poznate ili su mu morale biti poznate.

Odgovornost posrednika

Član 820.

1. Posrednik odgovara za štetu koju bi pretrpela jedna ili druga strana između kojih je posredovao, a koja bi se dogodila zbog toga što je posredovao za poslovno nesposobno lice za čiju je nesposobnost znao ili mogao znati, ili za lice za koje je znao ili morao znati da neće moći izvršiti obaveze iz tog ugovora, i uopšte za svaku štetu nastalu njegovom krivicom.

2. Posrednik odgovara za štetu koja bi za nalogodavca nastala usled toga što je bez dozvole nalogodavca obavestio nekog trećeg o sadržini naloga, o pregovorima ili o uslovima zaključenog ugovora.

Posrednički dnevnik i list

Član 821.

Posrednik u privredi dužan je u posebnu knjigu (posrednički dnevnik) ubeležiti bitne podatke o ugovoru koji je zaključen njegovim posredovanjem i izdati izvod iz te knjige potpisan od njegove strane (posrednički list).

Odeljak 3.

OBAVEZE NALOGODAVCA

Naknada

Član 822.

1. Posrednik ima pravo na naknadu i kad nije ugovorena.

2. Ako visina naknade nije određena ni tarifom ili kojim drugim opštim aktom, ni ugovorom, a ni običajem, određuje je sud prema posrednikovom trudu i učinjenoj usluzi.

3. Ugovorenu posredničku naknadu sud može sniziti na zahtev nalogodavca, ako nađe da je preterano visoka s obzirom na posrednikov trud i učinjenu uslugu.

4. Sniženje ugovorene naknade ne može se tražiti ako je isplaćena posredniku posle zaključenja ugovora za koji je on posredovao.

Kada posrednik stiče pravo na naknadu

Član 823.

1. Posrednik stiče pravo na naknadu u času zaključenja ugovora za koji je posredovao, ako što drugo nije ugovoreno.

2. Ali, ako je ugovor zaključen pod odložnim uslovom, posrednik stiče pravo na naknadu tek kada se uslov ostvari.

3. Kad je ugovor zaključen pod raskidnim uslovom, ostvarenje uslova nema uticaja na posrednikovo pravo na naknadu.

4. U slučaju nevažnosti ugovora, posrednik ima pravo na naknadu ako mu uzrok nevažnosti nije bio poznat.

Naknada troškova

Član 824.

1. Posrednik nema pravo na naknadu troškova učinjenih u izvršenju naloga, izuzev kad je to ugovoreno.

2. Ali, ako mu je ugovorom priznato pravo na naknadu troškova, on ima pravo na tu naknadu i u slučaju kad ugovor nije zaključen.

Posredovanje za obe strane

Član 825.

1. Ukoliko drukčije nije ugovoreno, posrednik koji je dobio nalog za posredovanje od obeju strana može zahtevati od svake strane samo

polovinu posredničke naknade i naknadu polovine troškova, ako je naknada troškova ugovorena.

2. Posrednik je dužan da se sa pažnjom dobrog privrednika stara o interesima obeju strana između kojih posreduje.

Gubitak prava na naknadu

Član 826.

Posrednik koji protivno ugovoru ili protivno interesima svog nalagodavca radi za drugu stranu, gubi pravo na posredničku naknadu i na naknadu troškova.

G l a v a XXII

O T P R E M A N J E (ŠPEDIČIJA)

Odeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 827.

1. Ugovorom o otpremanju obavezuje se otpremnik da radi prevoza određene stvari zaključi u svoje ime i za račun nalagodavca ugovor o prevozu i druge ugovore potrebne za izvršenje prevoza, kao i da obavi ostale uobičajene poslove i radnje, a nalagodavac se obavezuje da mu isplati određenu naknadu.

2. Ako je ugovorom predviđeno, otpremnik može zaključivati ugovor o prevozu i preduzimati druge pravne radnje u ime i za račun nalagodavca.

Odstupanje od ugovora

Član 828.

Nalagodavac može po svojoj volji odstupati od ugovora, ali je u tom slučaju dužan naknaditi otpremniku sve troškove koje je dotle imao i isplatiti mu srazmeran deo naknade za dotadašnji rad.

Primena pravila o ugovoru o komisionu, odnosno trgovinskom zastupanju

Član 829.

Na odnose nalagodavca i otpremnika koji nisu uređeni u ovoj glavi shodno se primenjuju pravila o ugovoru o komisionu, odnosno trgovinskom zastupanju.

Odeljak 2.

OBAVEZE OTPREMNIKA

Upozorenje na nedostatke naloga

Član 830.

Otpremnik je dužan upozoriti nalagodavca na nedostatke u njegovom nalogu, naročito na one koji ga izlažu većim troškovima ili šteti.

Upozorenje na nedostatke pakovanja

Član 831.

Ako stvar nije upakovana ili inače nije spremljena za prevoz kako treba, otpremnik je dužan upozoriti nalagodavca na te nedostatke, a kad bi čekanje da ih nalagodavac ukloni bilo od štete za njega, otpremnik je dužan da ih ukloni na račun nalagodavca.

Čuvanje interesa nalagodavca

Član 832.

1. Otpremnik je dužan u svakoj prilici postupiti kako to zahtevaju interesi nalagodavca i sa pažnjom dobrog privrednika.

2. On je dužan da bez odlaganja obavesti nalagodavca o oštećenju stvari, kao i o svim događajima od značaja za njega i da preduzme sve potrebne mere radi očuvanja njegovih prava prema odgovornom licu.

Postupanje po uputstvima nalagodavca

Član 833.

1. Otpremnik je dužan držati se uputstava o pravcu puta, sredstvima i načinu prevoza, kao i ostalih uputstava dobijenih od nalagodavca.

2. Ako nije moguće postupiti po uputstvima sadržanim u nalogu, otpremnik je dužan tražiti nova uputstva, a ako za to nema vremena ili je to nemoguće, otpremnik je dužan postupiti kako to zahtevaju interesi nalagodavca.

3. O svakom odstupanju od naloga otpremnik je dužan bez odlaganja obavestiti nalagodavca.

4. Ako nalagodavac nije odredio ni pravac puta ni sredstvo, odnosno način prevoza, otpremnik će ih odrediti kako zahtevaju interesi nalagodavca u datom slučaju.

5. Ako je otpremnik odstupio od dobijenih uputstava odgovara i za štetu nastalu usled više sile, izuzev ako dokaže da bi se šteta dogodila i da se držao datih uputstava.

Odgovornost otpremnika za druga lica

Član 834.

1. Otpremnik odgovara za izbor prevozioca kao i za izbor drugih lica sa kojima je u izvršenju naloga zaključio ugovor (uskладиštenje robe i sl.), ali ne odgovara i za njihov rad, izuzev ako je tu odgovornost preuzeo ugovorom.

2. Otpremnik koji izvršenje naloga poveri drugom otpremniku umesto da ga sam izvrši, odgovara za njegov rad.

3. Ako nalog sadrži izričito ili prećutno ovlašćenje otpremniku da proveri izvršenje naloga drugom otpremniku ili ako je to očigledno u interesu nalagodavca, on odgovara samo za njegov izbor, osim ako je preuzeo odgovornost za njegov rad.

4. Odgovornosti iz prethodnih stavova ovog člana ne mogu se ugovorom isključiti ni ograničiti.

Carinske radnje i plaćanje carine

Član 835.

Ukoliko ugovorom nije drukčije određeno, nalog za otpremu stvari preko granice sadrži obavezu za otpremnika da sprovede potrebne carinske radnje i isplati carinske dažbine za račun nalagodavca.

Kad otpremnik sam vrši prevoz ili druge poslove

Član 836.

1. Otpremnik može i sam izvršiti potpuno ili delimično prevoz stvari čija mu je otprema poverena, ako nije nešto drugo ugovoreno.

2. Ako je otpremnik sam obavio prevoz ili deo prevoza, ima prava i obaveze prevozioca i u tom slučaju pripada mu i odgovarajuća naknada za prevoz pored naknade po osnovu otpremanja i naknade troškova u vezi sa otpremanjem.

3. Isto važi u pogledu drugih poslova obuhvaćenih nalogom, običajima ili opštim uslovima.

Osiguranje pošiljke

Član 837.

1. Otpremnik je dužan da osigura pošiljku samo ako je to ugovoreno.

2. Ako ugovorom nije određeno koje rizike treba da obuhvati osiguranje, otpremnik je dužan da osigura stvari od uobičajenih rizika.

Polaganje računa

Član 838.

1. Otpremnik je dužan nakon završenog posla položiti račun nalagodavcu.

2. Prema zahtevu nalagodavca otpremnik je dužan položiti račun i u toku izvršavanja naloga.

Odeljak 3.

OBAVEZE NALOGODAVCA

Isplata naknade

Član 839.

Nalagodavac je dužan isplatiti otpremniku naknadu prema ugovoru, a ako naknada nije ugovorena, onda naknadu određenu tarifom ili nekim drugim opštim aktom, a u nedostatku ovoga, naknadu određuje sud.

Kada otpremnik može zahtevati naknadu

Član 840.

Otpremnik može zahtevati naknadu kada izvrši svoje obaveze iz ugovora o otpremanju.

Troškovi i predujam

Član 841.

1. Nalagodavac je dužan naknaditi otpremniku potrebne troškove učinjene radi izvršenja naloga o otpremanju stvari.

2. Otpremnik može zahtevati naknadu troškova odmah pošto ih je učinio.

3. Nalagodavac je dužan na zahtev otpremnika predujmiti mu potrebnu svotu za troškove koje zahteva izvršenje naloga o otpremanju stvari.

Kada je ugovoreno da naknadu isplati primalac stvari

Član 842.

Ako je ugovoreno da će otpremnik naplatiti svoja potraživanja od primaoca stvari, otpremnik zadržava pravo da traži isplatu naknade od nalagodavca ako primalac odbije da mu je isplati.

Opasne stvari i dragocenosti

Član 843.

1. Nalagodavac je dužan obavestiti otpremnika o osobinama stvari kojima može biti ugrožena sigurnost lica ili dobara ili nanesena šteta.

2. Kada se u pošiljci nalaze dragocenosti, hartije od vrednosti ili druge skupocene stvari, nalagodavac je dužan obavestiti o tome otpremnika i saopštiti mu njihovu vrednost u času predaje radi otpremanja.

Odeljak 4.

POSEBNI SLUČAJEVI OTPREMANJA

Otprema sa fiksnom naknadom

Član 844.

Kad je ugovorom o otpremanju određena jedna ukupna svota za izvršenje naloga o otpremanju stvari, ona obuhvata naknadu po osnovu otpremanja i naknadu za prevoz i naknadu svih ostalih troškova ako nije što drugo ugovoreno.

2. U tom slučaju, otpremnik odgovara i za rad prevozioca i drugih lica kojima se putem ovlašćenja iz ugovora poslužio.

Zbirna otprema

Član 845.

1. Otpremnik može u izvršavanju dobijenih naloga organizovati zbirnu otpremu, osim ako je ugovorom to isključeno.

2. Ako zbirnom otpremom postigne razliku u vozarini u korist nalagodavca, otpremnik ima pravo na posebnu dodatnu naknadu.

3. U slučaju zbirne otpreme otpremnik odgovara za gubitak ili oštećenje stvari nastale za vreme prevoza do kojih ne bi došlo da nije bilo zbirne otpreme.

Odeljak 5.

ZALOŽNO PRAVO OTPREMNIKA

Član 846.

1. Radi obezbeđenja naplate svojih potraživanja nastalih u vezi sa ugovorom o otpremanju, otpremnik ima pravo zaloge na stvarima predatim radi otpremanja i u vezi sa otpremanjem sve dok ih drži ili dok ima u rukama ispravu pomoću koje može raspolagati njima.

2. Kad je u izvršenju otpremanja učestvovao i drugi otpremnik, on je dužan starati se o naplati potraživanja i ostvarenju prava zaloge prethodnih otpremnika.

3. Ako drugi otpremnik isplati otpremnikova potraživanja prema nalagodavcu, ta potraživanja i otpremnikovo pravo zaloge prelaze na njega po samom zakonu.

4. To isto biva ako drugi otpremnik isplati prevoziocjeva potraživanja.

G l a v a XXIII

U G O V O R O K O N T R O L I R O B E I U S L U G A

Pojam

Član 847.

1. Ugovorom o kontroli robe jedna ugovorna strana (vršilac kontrole) se obavezuje da stručno i nepristrasno obavi ugovorenu kontrolu robe i izda certifikat o tome, a druga strana (naručilac kontrole) se obavezuje da za izvršenu kontrolu isplati ugovorenu naknadu.

2. Kontrola robe može se sastojati u utvrđivanju identiteta, kvaliteta, kvantiteta i drugih svojstava robe.

Obim kontrole

Član 848.

Vršilac kontrole je dužan da izvrši kontrolu u obimu i na način koji su određeni u ugovoru, a ako u ugovoru nije ništa određeno, u obimu i na način koji odgovaraju prirodi stvari.

Ništavost pojedinih odredaba ugovora

Član 849.

1. Ništave su odredbe ugovora koje vršiocu kontrole nameću dužnosti koje bi mogle uticati na nepristrasnost u vršenju kontrole ili na ispravnost isprave o izvršenoj kontroli (certifikat).

2. Kontrola se smatra izvršenom tek izdavanjem certifikata.

Čuvanje robe odnosno uzorka

Član 850.

1. Robu koju je naručilac kontrole predao vršiocu kontrole radi obavljanja ugovorene kontrole, vršilac kontrole je dužan čuvati i obezbediti od zamene.

2. Vršilac kontrole je dužan čuvati predane mu uzorke najmanje šest meseci, ukoliko nije drukčije ugovoreno.

Obaveza obaveštavanja naručioca

Član 851.

Vršilac kontrole je dužan da o svim značajnim okolnostima u toku kontrole i čuvanja robe blagovremeno obaveštava naručioca kontrole a naročito o nužnim i korisnim troškovima učinjenim za njegov račun.

Naknada

Član 852.

1. Za obavljanje kontrolu i čuvanje robe vršilac kontrole ima pravo na ugovorenu, odnosno uobičajenu naknadu.

2. Vršilac kontrole ima pravo i na naknadu svih nužnih i korisnih troškova koji su učinjeni za račun naručioca kontrole.

Pravo zaloge

Član 853.

Radi obezbeđenja ugovorene ili uobičajene naknade i naknade nužnih i korisnih troškova vršilac kontrole ima pravo zaloge na robu koja mu je predana na kontrolu.

Poveravanje kontrole robe drugom vršiocu kontrole

Član 854.

1. Vršilac kontrole može obavljanje ugovorene kontrole robe poveriti drugome, izuzev ako mu je naručilac kontrole to izričito zabranio.

2. Vršilac kontrole odgovara naručiocu kontrole za rad drugog vršioca kontrole.

Kontrola robe sa vršenjem pojedinih pravnih radnji

Član 855.

1. Na osnovu izričitog naloga naručioca kontrole, vršilac kontrole je ovlašćen da pored izvršenja ugovorene kontrole robe vrši i pojedine pravne radnje u ime i za račun naručioca kontrole.

2. Vršilac kontrole ima pravo na posebnu uobičajenu ili ugovorenu naknadu za obavljanje pojedinih pravnih radnji u ime i za račun naručioca kontrole.

Kontrola robe sa garancijom

Član 856.

1. Vršilac kontrole može da garantuje za nepromenljivost svojstava kontrolisane robe u ugovorenom roku.

2. Za preduzetu garanciju u pogledu svojstava robe, vršilac kontrole ima pravo na posebnu, ugovorenu ili uobičajenu naknadu.

Kontrola usluga i stvari koje nisu namenjene prometu

Član 857.

Ako se vršenje kontrole odnosi na usluge ili stvari koje nisu namenjene prometu, vršilac kontrole i naručilac kontrole imaju ista prava i obaveze kao i kod kontrole robe.

Raskid ugovora

Član 858.

Naručilac kontrole može izjaviti da raskida ugovor sve dok naručena kontrola nije izvršena, ali je u tom slučaju dužan vršiocu kontrole platiti srazmerni deo naknade i učinjene nužne i korisne troškove, kao i naknaditi mu štetu.

G l a v a XXIV

U G O V O R O O R G A N I Z O V A N J U P U T O V A N J A

Odeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 859.

Ugovorom o organizovanju putovanja obavezuje se organizator putovanja da pribavi putniku skup usluga koje se sastoje od prevoza, boravka i drugih usluga koje su sa njima vezane, a putnik se obavezuje da organizatoru plati jednu ukupnu (paušalnu) cenu.

Izdavanje potvrde o putovanju

Član 860.

1. Organizator putovanja prilikom zaključenja ugovora izdaje putniku potvrdu o putovanju.

2. Potvrda o putovanju treba da sadrži: mesto i datum izdavanja, oznaku i adresu organizatora putovanja, ime putnika, mesto i datum početka i svršetka putovanja, datum boravka, nužne podatke o prevozu, boravku kao i drugim uslugama koje su obuhvaćene ukupnom cenom; najmanji broj potrebnih putnika; ukupnu cenu za skup usluga predviđenih ugovorom, raskid ugovora, kao i druge podatke za koje se smatra da je korisno da budu sadržani u potvrdi.

3. Ako je pre izdavanja potvrde o putovanju putniku uručen program putovanja u kome se nalaze podaci iz kprethodnog stava, potvrda o putovanju može da sadrži samo uput na taj program.

Odnos ugovora i potvrde o putovanju

Član 861.

1. Postojanje i punovažnost ugovora o organizovanju putovanja nezavisni su od postojanja potvrde o putovanju i njene sadržine.

2. Ali, organizator putovanja odgovara za svu štetu koju druga strana pretrpi zbog neizdavanja potvrde o putovanju ili njene netačnosti.

Pretpostavka tačnosti potvrde

Član 862.

Smatra se da je tačno ono što stoji u potvrdi sve dok se ne dokaže suprotno.

Odeljak 2.

OBAVEZE ORGANIZATORA PUTOVANJA

Zaštita prava i interesa putnika

Član 863.

Organizator putovanja dužan je da putniku pruži usluge koje imaju sadržaj i svojstva predviđena ugovorom, potvrdom, odnosno programom putovanja i da se stara o pravima i interesima putnika, saglasno dobrim poslovnim običajima u ovoj oblasti.

Obaveza obaveštavanja

Član 864.

Organizator putovanja dužan je da putniku pruži potrebna obaveštenja o cenama i uslugama prevoza, boravka i posebnih usluga, kao i obaveštenja koja se odnose na kvalitet prevoznih sredstava i smeštaja, na red vožnje, veze, granične i carinske formalnosti, na sanitarne, monetarne i druge administrativne propise.

Obaveza čuvanja tajne

Član 865.

Obaveštenja koja dobije o putniku, njegovom prtljagu i njegovim kretanjima, organizator može saopštavati trećim licima samo sa odobrenjem putnika ili na zahtev nadležnog organa.

Odgovornost za organizovanje putovanja

Član 866.

Organizator putovanja odgovara za štetu koju prouzrokuje putniku zbog potpunog ili delimičnog neizvršenja obaveza koje se odnose na organizovanje putovanja predviđenih ugovorom i ovim zakonom.

Odgovornost organizatora putovanja kad sam vrši pojedine usluge

Član 867.

Ako sam pruža usluge prevoza, smeštaja ili druge usluge vezane za izvršenje organizovanog putovanja, organizator odgovara za štetu pričinjenu putniku prema propisima koji se odnose na te usluge.

Odgovornost organizatora putovanja kad je izvršenje pojedinih usluga poverio trećim licima

Član 868.

1. Organizator putovanja koji je poverio trećim licima izvršenje usluga prevoza, smeštaja ili drugih usluga vezanih za izvršenje putovanja, odgovara putniku za štetu koja je nastala zbog potpunog ili delimičnog neizvršenja ovih usluga, saglasno propisima koji se na njih odnose.

2. Ali, i kada su usluge izvršene saglasno ugovoru i propisima koji se na njih odnose, organizator odgovara za štetu koju je putnik pretrpeo povodom njihovog izvršenja, osim ako dokaže da se ponašao kao pažljiv organizator putovanja pri izboru lica koja su ih izvršila.

3. Putnik ima pravo da neposredno od trećeg lica odgovornog za štetu zahteva potpunu ili dopunsku naknadu za pretrpljenu štetu.

4. U meri u kojoj je naknadio štetu putniku, organizator putovanja stiče sva prava koja bi putnik imao prema trećem licu odgovornom za ovu štetu (pravo na regres).

5. Putnik je dužan da ustupi organizatoru putovanja isprave i sve što je potrebno za ostvarivanje prava regresa.

Sniženje cene

Član 869.

1. Ako su usluge iz ugovora o organizovanju putovanja nepotpuno ili nekvalitetno izvršene, putnik može zahtevati srazmerno sniženje cene pod uslovom da je stavio prigovor organizatoru putovanja u roku od osam dana od dana završetka putovanja.

2. Zahtev za sniženje cene ne utiče na pravo putnika da zahteva naknadu štete.

Isključenje i ograničenje odgovornosti organizatora putovanja

Član 870.

1. Ništave su odredbe ugovora o organizovanju putovanja kojima se isključuje ili smanjuje odgovornost organizatora putovanja.

2. Ali je punovažna pismena odredba ugovora kojom se unapred određuje najviši iznos naknade, pod uslovom da nije u očiglednoj nesrazmeri sa štetom.

3. Ovo ograničenje iznosa naknade ne važi ako je organizator štetu prouzrokovao namerno ili krajnjom nepažnjom.

Odeljak 3.

OBAVEZE PUTNIKA

Plaćanje cene

Član 871.

Putnik je dužan da organizatoru putovanja plati ugovorenu cenu za putovanje u vreme kako je ugovoreno odnosno uobičajeno.

Obaveza davanja podataka

Član 872.

Putnik je dužan da na traženje organizatora blagovremeno dostavi sve podatke potrebne za organizovanje putovanja, a posebno za pribavljanje prevoznih karata, rezervaciju za smeštaj, kao i isprave potrebne za prelazak preko granice.

Ispunjavanje uslova predviđenih propisima

Član 873.

Putnik je dužan da se stara da on lično, njegove lične isprave i njegov prtljag ispunjavaju uslove predviđene graničnim, carinskim, sanitarnim, monetarnim i drugim administrativnim propisima.

Odgovornost putnika za pričinjenu štetu

Član 874.

Putnik odgovara za štetu koju pričinj organizatoru putovanja neizvršavanjem obaveza koje za njega proizlaze iz ugovora i odredaba ovog zakona.

Odeljak 4.

POSEBNA PRAVA I OBAVEZE UGOVORNIH STRANA

Zamena putnika drugim licem

Član 875.

Ako drukčije nije ugovoreno, putnik može odrediti drugo lice da umesto njega koristi ugovorene usluge pod uslovom da ovo lice zadovoljava posebne zahteve predviđene za određeno putovanje i da putnik naknadi organizatoru putovanja troškove prouzrokovane zamenom.

Povećanje ugovorene cene

Član 876.

1. Organizator putovanja može zahtevati povećanje ugovorene cene samo ako je posle zaključenja ugovora došlo do promena u kursu razmene valute ili do promene u tarifama prevoznika, koje utiču na cenu putovanja.

2. Pravo na povećanje ugovorene cene iz prethodnog stava organizator putovanja može ostvarivati samo pod uslovom da je ono predviđeno u potvrdi o putovanju.

3. Ako povećanje ugovorene cene prede deset odsto, putnik može raskinuti ugovor bez obaveze da naknadi štetu.

4. U tom slučaju putnik ima pravo na vraćanje onoga što je platio organizatoru putovanja.

Pravo putnika da odustane od ugovora

Član 877.

1. Putnik može u svakom trenutku odustati od ugovora, potpuno ili delimično.

2. Ako putnik pre početka putovanja odustane od ugovora u razumnom roku koji se određuje s obzirom na vrstu aranžmana (blagovremeni odustanak), organizator putovanja ima pravo samo na naknadu administrativnih troškova.

3. U slučaju neblagovremenog odustanka od ugovora, organizator putovanja može od putnika zahtevati naknadu u određenom procentu ugovorene cene koji se utvrđuje srazmerno vremenu preostalom do početka putovanja i koji mora biti ekonomski opravdan.

4. Organizator putovanja ima pravo samo na naknadu učinjenih troškova ako je putnik odustao od ugovora zbog okolnosti koje nije mogao izbeći ili otkloniti i koje bi, da su postojale u vreme zaključenja ugovora, predstavljale opravdan razlog da ne zaključi ugovor, kao i u slučaju ako je putnik obezbedio odgovarajuću zamenu ili je zamenu našao sam organizator.

5. Ako putnik odustane od ugovora nakon početka putovanja, a razlog za to nisu okolnosti iz prethodnog stava ovog člana, organizator ima pravo na puni iznos ugovorene cene putovanja.

Pravo organizatora putovanja da odustane od ugovora

Član 878.

1. Organizator putovanja može odustati od ugovora, potpuno ili delimično, bez obaveze na naknadu štete, ako pre ili za vreme izvršavanja ugovora nastupe izvanredne okolnosti koje se nisu mogle predvideti, ni izbeći ili otkloniti, a koje bi, da su postojale u vreme zaključenja ugovora, predstavljale opravdan razlog za organizatora putovanja da ugovor ne zaključi.

2. Organizator putovanja može odustati od ugovora bez obaveze na naknadu štete i kad se minimalan broj putnika, predviđen u potvrdi o putovanju, nije sakupio, pod uslovom da o toj okolnosti putnik bude obavešten u primerenom roku koji ne može biti kraći od pet dana pre dana kad je putovanje trebalo da otpočne.

3. U slučaju odustanka od ugovora pre njegovog izvršenja, organizator mora u celini vratiti ono što je primio od putnika.

4. Ako je organizator odustao od ugovora za vreme njegovog izvršenja, ima pravo na pravičnu naknadu za ostvarene ugovorene usluge, a dužan je preduzeti sve nužne mere za zaštitu interesa putnika.

Izmena programa putovanja

Član 879.

1. Izmene u programu putovanja mogu se vršiti samo ako su prouzrokovane vanrednim okolnostima koje organizator putovanja nije mogao predvideti, izbeći ili otkloniti.

2. Troškove koji su nastali usled izmene programa snosi organizator putovanja, a smanjenje troškova ide u korist putnika.

3. Zamena ugovorenog smeštaja može se vršiti samo upotrebom objekta iste kategorije, ili na teret organizatora, upotrebom objekta više kategorije i u ugovorenom mestu smeštaja.

4. Ako su u programu putovanja izvršene bitne izmene bez opravdanog razloga, organizator putovanja mora u celini vratiti ono što je primio od putnika koji je zbog toga odustao od putovanja.

5. Ako su bitne izmene u programu učinjene za vreme izvršavanja ugovora, putnik u slučaju odustanka snosi samo stvarne troškove ostvarenih usluga.

G l a v a XXV

POSREDNIČKI UGOVOR O PUTOVANJU

Pojam

Član 880.

Posredničkim ugovorom o putovanju posrednik se obavezuje da, u ime i za račun putnika, zaključi bilo ugovor o organizovanju putovanja bilo ugovor o izvršenju jedne ili više posebnih usluga koje omogućuju da se ostvari neko putovanje ili boravak, a putnik se obavezuje da za to plati naknadu.

Obaveza izdavanja potvrde

Član 881.

1. Kad se posredničkim ugovorom o putovanju preuzima obaveza zaključenja ugovora o organizovanju putovanja, posrednik je dužan da prilikom zaključenja izda potvrdu o putovanju koja, pored podataka koji se odnose na samo putovanje i oznake i adrese organizatora putovanja, mora da sadrži oznaku i adresu posrednika, kao i podatak da on istupa u tom svojstvu.

2. Ako u potvrdi o putovanju ne naznači svojstvo posrednika, posrednik u organizovanju putovanja smatra se kao organizator putovanja.

3. U slučaju kad se posrednički ugovor o putovanju odnosi na zaključenje ugovora o nekoj posebnoj usluzi, posrednik je dužan da izda potvrdu koja se odnosi na tu uslugu sa naznakom iznosa koji je plaćen za uslugu.

Postupanje po uputstvima putnika

Član 882.

1. Posrednik je dužan da postupa po uputstvima koje mu je putnik blagovremeno dao, ako su ona u skladu sa ugovorom, uobičajenim poslovanjem posrednika i interesima drugih putnika.

2. Ako putnik ne da potrebna uputstva, posrednik je dužan da radi na način koji je u datim prilikama najpogodniji za putnika.

Izbor trećih lica

Član 883.

Posrednik je dužan da savesno vrši izbor trećih lica koja treba da obave usluge predviđene ugovorom i odgovara putniku za njihov izbor.

Shodna primena odredaba ugovora o organizovanju putovanja

Član 884.

Odredbe ovog zakona koje se odnose na ugovor o organizovanju putovanja, shodno se primenjuju na posrednički ugovor o putovanju, ako odredbama ove glave nije drukčije određeno.

G l a v a XXVI

UGOVOR O ANGAŽOVANJU UGOSTITELJSKIH KAPACITETA (UGOVOR O ALOTMANU)

Odeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 885.

1. Ugovorom o alotmanu ugostitelj se obavezuje da u toku određenog vremena stavi na raspolaganje turističkoj agenciji određeni broj ležaja u određenom objektu, pruži ugostiteljske usluge licima koje uputi agencija i plati joj određenu proviziju, a ova se obavezuje da nastoji da ih popuni odnosno da obavesti u utvrđenim rokovima da to nije u mogućnosti, kao i da plati cenu pruženih usluga ukoliko je koristila angažovane hotelske kapacitete.

2. Ako ugovorom nije drukčije određeno, smatra se da su smeštajni ugostiteljski kapaciteti stavljeni na raspolaganje za jednu godinu.

Forma ugovora

Član 886.

Ugovor o alotmanu mora biti zaključen u pismenoj formi.

Odeljak 2.

OBAVEZE TURISTIČKE AGENCIJE

Obaveza obaveštavanja

Član 887.

1. Turistička agencija je dužna da obaveštava ugostitelja o toku popunjavanja smeštajnih kapaciteta.

2. Ukoliko nije u mogućnosti da popuni sve angažovane smeštajne kapacitete, turistička agencija je dužna da u ugovorenim ili uobičajenim rokovima obavesti ugostitelja o tome i da mu dostavi listu gostiju, kao i da u obaveštenju odredi rok od koga ugostitelj može slobodno raspolagati angažovanim kapacitetima.

3. Ugostiteljski kapaciteti koji u listi gostiju nisu označeni kao popunjeni, smatraju se slobodnim od dana prijema te liste od strane hotela za period na koji se lista odnosi.

4. Posle proteka toga roka turistička agencija ponovo stiče pravo da popunjava angažovane smeštajne kapacitete.

Obaveza pridržavanja ugovorenih cena

Član 888.

Turistička agencija ne može licima koja šalje u ugostiteljski objekat zaračunavati veće cene za ugostiteljske usluge od onih koje su predviđene ugovorom o alotmanu ili ugostiteljskim cenovnikom.

Obaveza plaćanja ugostiteljskih usluga

Član 889.

1. Ukoliko ugovorom nije drukčije određeno, cenu pruženih ugostiteljskih usluga plaća ugostitelju turistička agencija posle izvršenih usluga.

2. Ugostitelj ima pravo da zahteva plaćanje odgovarajuće akontacije.

Obaveza izdavanja posebne pismene isprave

Član 890.

1. Turistička agencija je dužna da licima koja šalje na osnovu ugovora o alotmanu izda posebnu pismenu ispravu (posebna pismena isprava).

2. Posebna pismena isprava glasi na ime ili na određenu grupu, neprenosiva je i sadrži nalog ugostitelju da pruži usluge koje su u njoj navedene.

3. Posebna pismena isprava služi kao dokaz da je lice klijent turističke agencije koja je sa ugostiteljem zaključila ugovor o alotmanu.

4. Na osnovu posebne pismene isprave vrši se obračun uzajamnih potraživanja između turističke agencije i ugostitelja.

Odeljak 3.

OBAVEZE UGOSTITELJA

Obaveza stavljanja na korišćenje ugovorenih smeštajnih kapaciteta

Član 891.

1. Ugostitelj preuzima konačnu i neopozivu obavezu da u toku određenog vremena stavi na korišćenje ugovoreni broj ležaja i pruži licima koja upućuje turistička agencija usluge navedene u posebnoj pismenoj ispravi.

2. Ugostitelj ne može ugovoriti sa drugom turističkom agencijom angažovanje kapaciteta koji su već rezervisani na osnovu ugovora o alotmanu.

Obaveza jednakog postupanja

Član 892.

Ugostitelj je dužan da licima koja uputi turistička agencija pruži pod istim uslovima usluge kao i licima sa kojima je neposredno zaključio ugovor o ugostiteljskim uslugama.

Obaveza ugostitelja da ne menja cene usluga

Član 893.

1. Ugostitelj ne može menjati ugovorene cene ako o tome ne obavesti turističku agenciju najmanje šest meseci unapred, osim u slučaju promene u kursu razmena valuta koje utiču na ugovorenu cenu.

2. Nove cene mogu se primenjivati po isteku mesec dana od njihove dostave turističkoj agenciji.

3. Nove cene neće se primenjivati na usluge za koje je već dostavljena lista gostiju.

4. U svakom slučaju izmene cene nemaju dejstvo na rezervacije koje je ugostitelj potvrdio.

Obaveza plaćanja provizije

Član 894.

1. Ugostitelj je dužan da turističkoj agenciji isplati proviziju na promet ostvaren na osnovu ugovora o alotmanu.

2. Provizija se određuje u procentu od cene izvršenih ugostiteljskih usluga.

3. Ukoliko procenat provizije nije određen ugovorom, turističkoj agenciji pripada provizija, određena opštim uslovima poslovanja turističke agencije ili, ako ovih nema, poslovnim običajima.

Odeljak 4.

PRAVO TURISTIČKE AGENCIJE DA ODUSTANE OD UGOVORA

Pravo na odustanak od angažovanih smeštajnih kapaciteta

Član 895.

1. Turistička agencija može privremeno odustati od korišćenja angažovanih smeštajnih kapaciteta a da time ne raskine ugovor o alotmanu niti stvori za sebe obavezu naknade štete ugostitelju, ukoliko u ugovorenom roku pošalje obaveštenje o odustanku od korišćenja.

2. Ako rok obaveštenja o odustanku nije određen ugovorom, utvrđuje se na osnovu poslovnih običaja u ugostiteljstvu.

3. U slučaju da obaveštenje o odustanku ne bude poslato u predviđenom roku, ugostitelj ima pravo na naknadu štete.

4. Turistička agencija može odustati od ugovora u celini bez obaveze da naknadi štetu ako obaveštenje o odustanku pošalje u ugovorenom roku.

Obaveza turističke agencije da popuni angažovane kapacitete

Član 896.

1. Ugovorom o alotmanu se može predvideti posebna obaveza turističke agencije da popuni angažovane ugostiteljske kapacitete.

2. Ako u tom slučaju ne popuni angažovane ugostiteljske kapacitete, turistička agencija je dužna da plati ugostitelju naknadu po neiskorišćenom ležaju u danu.

3. Turistička agencija nema tada pravo da putem blagovremenog obaveštenja otkáže ugovor bilo delimično ili u celini.

G l a v a XXVII

O S I G U R A N J E

Odeljak 1.

ZAJEDNIČKE ODREDBE ZA IMOVINSKA OSIGURANJA I OSIGURANJE LICA

O d s e k 1.

O P Š T E O D R E D B E

Pojam

Član 897.

Ugovorom o osiguranju obavezuje se ugovarač osiguranja da plati određeni iznos organizaciji za osiguranje (osiguravač), a organizacija se obavezuje da, ako se desi događaj koji predstavlja osigurani slučaj, isplati osiguraniku ili nekom trećem licu naknadu, odnosno ugovorenu svotu ili učini nešto drugo.

Osigurani slučaj

Član 898.

1. Događaj s obzirom na koji se zaključuje osiguranje (osigurani slučaj) mora biti budući, neizvestan i nezavisan od isključive volje ugovarača.

2. Ugovor o osiguranju je ništav ako je u času njegovog zaključenja već nastao osigurani slučaj, ili je taj bio u nastupanju, ili je bilo izvesno da će nastupiti, ili ako je već tada bila prestala mogućnost da on nastane.

3. Ali, ako je ugovoreno da će osiguranjem biti obuhvaćen određen period koji prethodi zaključenju ugovora, ugovor će biti ništav samo ako je u času njegovog zaključenja zainteresovanoj strani bilo poznato da se osigurani slučaj već dogodio, odnosno da je već tada bila prestala mogućnost da se on dogodi.

Isključenje nekih osiguranja

Član 899.

1. Odredbe ove glave neće se primenjivati na plovidbeno osiguranje, kao ni na druga osiguranja na koja se primenjuju pravila o plovidbenom osiguranju.

2. Navedene odredbe neće se primenjivati ni na osiguranje potraživanja, kao ni na odnose iz reosiguranja.

Odstupanje od odredaba ove glave

Član 900.

1. Ugovorom se može odstupiti samo od onih odredaba ove glave u kojima je to odstupanje izričito dopušteno, kao i od onih koje pružaju ugovaračima mogućnost da postupe kako hoće.

2. Odstupanje od ostalih odredaba, ukoliko nije zabranjeno ovim ili kojim drugim zakonom, dopušteno je samo ako je u nesumnjivom interesu osiguranika.

O d s e k 2.

Z A K L J U Č E N J E U G O V O R A

Kad je ugovor zaključen

Član 901.

1. Ugovor o osiguranju je zaključen kad ugovarači potpišu polisu osiguranja ili listu pokrića.

2. Pismena ponuda učinjena osiguravaču za zaključenje ugovora o osiguranju vezuje ponudioca, ako on nije odredio kraći rok, za vreme od osam dana od dana kada je ponuda prispela osiguravaču, a ako je potreban lekarski pregled, onda za vreme od trideset dana.

3. Ako osiguravač u tom roku ne odbije ponudu koja ne odstupa od uslova pod kojima on vrši predloženo osiguranje, smatraće se da je prihvatio ponudu i da je ugovor zaključen.

4. U tom slučaju ugovor se smatra zaključenim kad je ponuda prispela osiguravaču.

Polisa i lista pokrića

Član 902.

1. U polisi moraju biti navedeni: ugovorne strane, osigurana stvar, odnosno osigurano lice, rizik obuhvaćen osiguranjem, trajanje osiguranja i period pokrića, svota osiguranja ili da je osiguranje neograničeno, premija ili doprinos, datum izdanja polise i potpisi ugovornih strana.

2. Polisa osiguranja može biti privremeno zamenjena listom pokrića u koju se nose bitni sastojci ugovora.

3. Osiguravač je dužan upozoriti ugovarača osiguranja da su opšti i posebni uslovi osiguranja sastavni deo ugovora i predati mu njihov tekst, ako ti uslovi nisu štampani na samoj polisi.

4. Izvršenje obaveze iz prethodnog stava mora biti konstatovano na polisi.

5. U slučaju neslaganja neke odredbe opštih ili posebnih uslova i neke odredbe polise primeniće se odredbe polise, a u slučaju neslaganja neke štampane odredbe polise i neke njene rukopisne odredbe, primeniće se ova poslednja.

6. Prema sporazumu ugovarača, polisa može glasiti na određeno lice, po naredbi ili na donosioca.

Osiguranje bez polise

Član 903.

Uslovima osiguranja mogu biti predviđeni slučajevi u kojima ugovorni odnos iz osiguranja nastaje samim plaćanjem premije.

Zaključenje ugovora u ime drugog bez ovlašćenja

Član 904.

1. Ko zaključi ugovor o osiguranju u ime drugog bez njegovog ovlašćenja, odgovara osiguravaču za obaveze iz ugovora sve dok ga onaj u čije je ime ugovor zaključen ne odobri.

2. Zainteresovani može odobriti ugovor i pošto se dogodio osigurani slučaj.

3. Ako je odobrenje odbijeno, ugovarač osiguranja dužuje premiju za period osiguranja u kome je osiguravač obavestio o odbijanju odobrenja.

4. Ali, ne odgovara za obaveze iz osiguranja poslovođa bez naloga koji je obavestio osiguravača da istupa bez ovlašćenja u ime i za račun drugoga.

Osiguranje za tuđi račun ili za račun koga se tiče

Član 905.

1. U slučaju osiguranja za tuđi račun ili za račun koga se tiče, obaveze plaćanja premije i ostale obaveze iz ugovora dužan je izvršavati ugovarač osiguranja, ali on ne može vršiti prava iz osiguranja, čak i kad drži polisu, bez pristanka lica čiji je interes osiguran i kome ona pripadaju.

2. Ugovarač osiguranja nije dužan predati polisu zainteresovanom licu dok mu ne budu naknadene premije koje je isplatio osiguravaču, kao i troškovi ugovora.

3. Ugovarač osiguranja ima pravo prvenstvene naplate ovih potraživanja iz dugovane naknade, kao i pravo da zahteva njihovu isplatu neposredno od osiguravača.

4. Osiguravač može istaći svakom korisniku osiguranja za tuđi račun sve prigovore koje po osnovu ugovora ima prema ugovaraču osiguranja.

Zastupnici osiguranja

Član 906.

1. Kad osiguravač ovlasti nekoga da ga zastupa, a ne odredi obim njegovih ovlašćenja, zastupnik je ovlašćen da u ime i za račun osiguravača zaključuje ugovore o osiguranju, da ugovora izmene ugovora ili produženje njihovog važenja, da izda polise osiguranja, da naplaćuje premije i da prima izjave upućene osiguravaču.

2. Ako je osiguravač ograničio ovlašćenja svog zastupnika, a to ugovaraču osiguranja nije bilo poznato, smatra se kao da ta ograničenja nisu ni postojala.

O d s e k 3.

O B A V E Z E O S I G U R A N I K A , O D N O S N O U G O V A R A Č A O S I G U R A N J A

I. PRIJAVA OKOLNOSTI ZNAČAJNIH ZA OCENU RIZIKA

Dužnost prijavljivanja

Član 907.

Ugovarač osiguranja dužan je prijaviti osiguravaču prilikom zaključenja ugovora sve okolnosti koje su od značaja za ocenu rizika, a koje su mu poznate ili mu nisu mogle ostati nepoznate.

Namerna netačna prijava ili prećutkivanje

Član 908.

1. Ako je ugovarač osiguranja namerno učinio netačnu prijavu ili namerno prećutao neku okolnost takve prirode da osiguravač ne bi zaključio ugovor da je znao za pravo stanje stvari, osiguravač može zahtevati poništenje ugovora.

2. U slučaju poništenja ugovora iz razloga navedenih u prethodnom stavu, osiguravač zadržava naplaćene premije i ima pravo zahtevati isplatu premije za period osiguranja u kome je zatražio poništenje ugovora.

3. Osiguravačevo pravo da zahteva poništenje ugovora o osiguranju prestaje ako on u roku od tri meseca od dana saznanja za netačnost prijave ili za prećutkivanje ne izjavi ugovaraču osiguranje da namerava koristiti to pravo.

Nenamerna netačnost ili nepotpunost prijave

Član 909.

1. Ako je ugovarač osiguranja učinio netačnu prijavu ili je propustio dati dužno obaveštenje, a to nije učinio namerno, osiguravač

može, po svom izboru, u roku od mesec dana od saznanja za netačnost ili nepotpunost prijave, izjaviti da raskida ugovor ili predložiti povećanje premije srazmerno većem riziku.

2. Ugovor u tom slučaju prestaje po isteku četrnaest dana od kada je osiguravač svoju izjavu o raskidu saopštio ugovaraču osiguranja, a u skladu osiguravačevog predloga da se premija poveća raskid nastupa po samom zakonu ako ugovarač osiguranja ne prihvati predlog u roku od četrnaest dana od kada ga je primio.

3. U slučaju raskida, osiguravač je dužan vratiti deo premije koji otpada na vreme do kraja perioda osiguranja.

4. Ako se osigurani slučaj dogodio pre nego što je utvrđena netačnost ili nepotpunost prijave, ili posle toga ali pre raskida ugovora odnosno pre postizanja sporazuma o povećanju premije, naknada se smanjuje u srazmeri između stope plaćenih premija i stope premija koje bi trebalo platiti prema stvarnom riziku.

Proširenje primene prethodnih članova

Član 910.

Odredbe prethodnih članova o posledicama netačne prijave ili prećutkivanja okolnosti od značaja za ocenu rizika primenjuju se i u slučajevima osiguranja zaključenih u ime i za račun drugoga, ili u korist trećeg, ili za tuđi račun, ili za račun koga se tiče, ako su ova lica znala za netačnost prijave ili prećutkivanje okolnosti od značaja za ocenu rizika.

Slučajevi u kojima se osiguravač ne može pozivati na netačnost ili nepotpunost prijave

Član 911.

1. Osiguravač kome su u času zaključenja ugovora bile poznate ili mu nisu mogle ostati nepoznate okolnosti koje su od značaja za ocenu rizika, a koje je ugovarač osiguranja netačno prijavio ili prećutao, ne može se pozivati na netačnost prijave ili prećutkivanje.

2. Isto važi u slučaju kad je osiguravač saznao za te okolnosti za vreme trajanja osiguranja, a nije se koristio zakonskim ovlašćenjima.

II. PLAĆANJE PREMIJE

Dužnost plaćanja i primanja premije

Član 912.

1. Ugovarač osiguranja dužan je platiti premiju osiguranja, ali je osiguravač dužan primiti isplatu premije od svakog lica koje ima pravni interes da ona bude plaćena.

2. Premija se plaća u ugovorenim rokovima, a ako treba da se isplati odjednom, plaća se prilikom zaključenja ugovora.

3. Mesto plaćanja premije je mesto u kome ugovarač osiguranja ima svoje sedište, odnosno prebivalište, ako ugovorom nije određeno neko drugo mesto.

Posledice neisplate premije

Član 913.

1. Ako je ugovoreno da se premija plaća prilikom zaključenja ugovora, obaveza osiguravača da isplati naknadu ili svotu određenu ugovorom počinje narednog dana od dana uplate premije.

2. Ako je ugovoreno da se premija plaća posle zaključenja ugovora, obaveza osiguravača da isplati naknadu ili svotu određenu ugovorom počinje od dana određenog u ugovoru kao dana početka osiguranja.

3. Ali, ako ugovarač osiguranja premiju koja je dospela posle zaključenja ugovora ne plati do dospelosti, niti to učini koje drugo zainteresovano lice, ugovor o osiguranju prestaje po samom zakonu po isteku roka od trideset dana od kada je ugovaraču osiguranja uručeno preporučeno pismo osiguravača sa obaveštenjem o dospelosti premije ali s tim da taj rok ne može isteći pre nego što protekne trideset dana od dospelosti premije.

4. U svakom slučaju, ugovor o osiguranju prestaje po samom zakonu ako premija ne bude plaćena u roku od godine dana od dospelosti.

5. Odredbe ovog člana ne primenjuju se na osiguranje života.

III. OBAVEŠTAVANJE OSIGURAVAČA O PROMENAMA RIZIKA

Povećanje rizika

Član 914.

1. Ugovarač osiguranja dužan je, kad je u pitanju osiguranje imovine, obavestiti osiguravača o svakoj promeni okolnosti koja može biti od značaja za ocenu rizika, a kad je u pitanju osiguranje lica, onda samo ako je rizik povećan zbog toga što je osigurano lice promenilo zanimanje.

2. On je dužan da bez odlaganja obavesti osiguravača o povećanju rizika, ako je rizik povećan nekim njegovim postupkom, a ako se povećanje rizika dogodilo bez njegovog učešća, on je dužan da ga obavesti u roku od četrnaest dana od kada je za to saznao.

3. Ako je povećanje rizika toliko da osiguravač ne bi zaključio ugovor da je takvo stanje postojalo u času njegovog zaključenja, on može raskinuti ugovor.

4. Ali, ako je povećanje rizika toliko da bi osiguravač zaključio ugovor samo uz veću premiju da je takvo stanje postojalo u času zaključenja ugovora, on može ugovaraču osiguranja predložiti novu stopu premije.

5. Ako ugovarač osiguranja ne pristane na novu stopu premije u roku od četrnaest dana od prijema predloga nove stope, ugovor prestaje po samom zakonu.

6. Ali, ugovor ostaje na snazi i osiguravač se više ne može koristiti ovlašćenjima da predloži ugovaraču osiguranje novu stopu premije ili da raskine ugovor, ako ne iskoristi ta ovlašćenja u roku od mesec dana od kada je ma na koji način doznao za povećanje rizika, ili ako još pre isteka toga roka na neki način pokaže da pristaje na produženje ugovora (ako primi premiju, isplati naknadu za osigurani slučaj koji se desio posle tog povećanja i sl.).

Kad se osigurani slučaj dogodi u međuvremenu

Član 915.

Ako se osigurani slučaj dogodi pre nego što je osiguravač obavешten o povećanju rizika ili pošto je obavешten o povećanju rizika, ali pre nego što je ugovor raskinuo ili postigao sporazum sa ugovaračem osiguranja o povećanju premije, naknada se smanjuje u srazmeri između plaćenih premija i premija koje bi trebalo platiti prema povećanom riziku.

Smanjenje rizika

Član 916.

1. U slučaju kad se posle zaključenja ugovora o osiguranju dogodilo smanjenje rizika, ugovarač osiguranja ima pravo zahtevati odgovarajuće smanjenje premije, računajući od dana kada je o smanjenju obavestio osiguravača.

2. Ako osiguravač ne pristane na smanjenje premije, ugovarač osiguranja može raskinuti ugovor.

Obaveza obaveštavanja o nastupanju osiguranog slučaja

Član 917.

1. Osiguranik je dužan izuzev u slučaju osiguranja života, obavestiti osiguravača o nastupanju osiguranog slučaja najdalje u roku od tri dana od kada je to saznao.

2. Ako on ne izvrši ovu svoju obavezu u određeno vreme, dužan je naknaditi osiguravaču štetu koju bi ovaj zbog toga imao.

Ništavost odredaba o gubitku prava

Član 918.

Ništave su odredbe ugovora koje predviđaju gubitak prava na naknadu ili svotu osiguranja, ako osiguranik posle nastupanja osiguranog slučaja ne izvrši neku od propisanih ili ugovorenih obaveza.

O d s e k 4.

O B A V E Z E O S I G U R A V A Č A

Isplata naknade ili ugovorene svote

Član 919.

1. Kad se dogodi osigurani slučaj, osiguravač je dužan isplatiti naknadu ili svotu određenu ugovorom u ugovorenom roku koji ne može biti duži od četrnaest dana, računajući od kada je osiguravač dobio obaveštenje da se osigurani slučaj dogodio.

2. Ali ako je za utvrđivanje postojanja osiguravačeve obaveze ili njenog iznosa potrebno izvesno vreme, ovaj rok počinje teći od dana kada je utvrđeno postojanje njegove obaveze i njen iznos.

3. Ako iznos osiguravačeve obaveze ne bude utvrđen u roku određenom u prvom stavu ovog člana, osiguravač je dužan, na zahtev ovlašćenog lica, isplatiti iznos nespornog dela svoje obaveze na ime predujma.

Isključenje odgovornosti osiguravača u slučaju namere i prevare

Član 920.

Ako je ugovarač osiguranja, osiguranik ili korisnik izazvao osigurani slučaj namerno ili prevarom, osiguravač nije obavezan ni na kakva davanja, a suprotna ugovorna odredba nema pravnog dejstva.

Prigovori osiguravača

Član 921.

1. Protiv zahteva donosioca polise, kao i zahteva kog drugog lica koje se na nju poziva, osiguravač može istaći sve prigovore koje ima u vezi sa ugovorom prema licu sa kojim je zaključio ugovor o osiguranju.

2. Izuzetno, protiv zahteva trećeg lica u slučaju dobrovoljnog osiguranja od odgovornosti, i zahteva nosilaca određenih prava na osiguranju stvari, čije je pravo prešlo po samom zakonu sa uništene ili oštećene osigurane stvari na naknadu iz osiguranja, osiguravač može istaći samo prigovore koji su nastali pre nego što se dogodio osigurani slučaj.

O d s e k 5.

T R A J A N J E O S I G U R A N J A

Početak dejstva osiguranja

Član 922.

1. Ako drukčije nije ugovoreno, ugovor o osiguranju proizvodi svoje dejstvo počev od dvadeset četvrtog časa dana koji je u polisi označen kao dan početka trajanja osiguranja, pa sve do svršetka poslednjeg dana roka za koji je osiguranje ugovoreno.

2. Ako rok trajanja osiguranja nije određen ugovorom, svaka strana može raskinuti ugovor sa danom dospelosti premije, obaveštavajući pismenim putem drugu stranu najkasnije tri meseca pre dospelosti premije.

3. Ako je osiguranje zaključeno na rok duži od pet godina, svaka strana može po proteku ovog roka uz otkazni rok od šest meseci, pismeno izjaviti drugoj strani da raskida ugovor.

4. Ugovorom se ne može isključiti pravo svake strane da raskine ugovor kako je napred izloženo.

5. Odredbe ovog člana ne važe za osiguranje života.

Uticao stečaja na osiguranje

Član 923.

1. U slučaju stečaja ugovarača osiguranja, osiguranje se nastavlja, ali svaka strana ima pravo da raskine ugovor o osiguranju u roku od tri meseca od otvaranja stečaja, u kom slučaju stečajnoj masi ugovarača pripada deo plaćene premije koji odgovara preostalome vremenu osiguranja.

2. U slučaju stečaja osiguravača, ugovor o osiguranju prestaje po isteku trideset dana od otvaranja stečaja.

Odeljak 2.

OSIGURANJE IMOVINE

O d s e k 1.

OPŠTE ODREDBE

Interes osiguranja

Član 924.

1. Osiguranje imovine može zaključiti svako lice koje ima interes da se ne dogodi osigurani slučaj, pošto bi inače pretrpelo neki materijalni gubitak.

2. Pravo iz osiguranja mogu imati samo lica koja su u času nastanka štete imala materijalni interes da se osigurani slučaj ne dogodi.

Svrha osiguranja imovine

Član 925.

1. Osiguranjem imovine obezbeđuje se naknada za štetu koja bi se desila u imovini osiguranika zbog nastupanja osiguranog slučaja.

2. Iznos naknade ne može biti veći od štete koju je osiguranik pretrpeo nastupanjem osiguranog slučaja.

3. Kod osiguranja useva i plodova i ostalih proizvoda zemlje iznos štete utvrđuje se s obzirom na vrednost koju bi imali u vreme sabiranja, ako nije drukčije ugovoreno.

4. Punovažne su odredbe ugovora kojima se iznos naknade ograničava na manji iznos od iznosa štete.

5. Pri utvrđivanju iznosa štete uzima se u obzir izmakli dobitak samo ako je to ugovoreno.

6. Ako se u toku istog perioda osiguranja dogodi više osiguranih slučajeva jedan za drugim, naknada iz osiguranja za svaki od njih određuje se i isplaćuje u potpunosti s obzirom na celu svotu osiguranja, bez njenog umanjavanja za iznos ranije isplaćenih naknada u tom periodu.

7. Ako je ugovorom o osiguranju vrednost osigurane stvari sporazumno utvrđena, naknada se određuje prema toj vrednosti, izuzev ako osiguravač dokaže da je ugovorena vrednost znatno veća od stvarne vrednosti, a za tu razliku ne postoji opravdan razlog (kao na primer, osiguranje upotrebljavane stvari na vrednost takve nove stvari, ili osiguranje subjektivne vrednosti).

Sprečavanje osiguranog slučaja i spasavanje

Član 926.

1. Osiguranik je dužan preduzeti propisane, ugovorene i sve ostale mere potrebne da se spreči nastupanje osiguranog slučaja, a ako osigurani slučaj nastupi, dužan je preduzeti sve što je u njegovoj moći da se ograniče njegove štetne posledice.

2. Osiguravač je dužan naknaditi troškove, gubitke, kao i druge štete prouzrokovane razumnim pokušajem da se otkloni neposredna opasnost nastupanja osiguranog slučaja, kao i pokušajem da se ograniče njegove štetne posledice, pa i onda ako su ti pokušaji ostali bez uspeha.

3. Osiguravač je dužan dati ovu naknadu čak i ako ona zajedno sa naknadom štete od osiguranog slučaja prelazi svotu osiguranja.

4. Ako osiguranik ne ispuni svoju obavezu sprečavanja osiguranog slučaja ili obavezu spasavanja, a za to nema opravdanja, obaveza osiguravača smanjuje se za onoliko za koliko je nastala veća šteta zbog tog neispunjenja.

Prepuštanje oštećene osigurane stvari

Član 927.

Ako drukčije nije ugovoreno, osiguranik nema pravo da posle nastupanja osiguranog slučaja prepusti osiguravaču oštećenu osiguranu stvar i da od njega zahteva isplatu pune svote osiguranja.

Propast stvari usled događaja koji nije predviđen u polisi

Član 928.

1. Ako osigurana stvar ili stvar u vezi sa čijom je upotrebom zaključeno osiguranje od odgovornosti propadne za vreme perioda osiguranja usled nekog događaja koji nije predviđen u polisi, ugovor prestaje da važi dalje, a osiguravač je dužan vratiti ugovaraču osiguranja deo premije srazmerno preostalom vremenu.

2. Kad jedna od više stvari obuhvaćenih jednim ugovorom propadne usled nekog događaja koji nije predviđen u polisi, osiguranje ostaje na snazi i dalje u pogledu ostalih stvari uz potrebne izmene zbog smanjenja predmeta osiguranja.

O d s e k 2.

OGRANIČENJE OSIGURANIH RIZIKA

Štete pokrivenne osiguranjem

Član 929.

1. Osiguravač je dužan naknaditi štete nastale slučajno ili krivicom ugovarača osiguranja, osiguranika ili korisnika osiguranja, izuzev ako je u pogledu određene štete ova njegova obaveza izričito isključena ugovorom o osiguranju.

2. On ne odgovara za štetu koju su ta lica prouzrokovala namerno, te je ništava odredba u polisi koja bi predviđala njegovu odgovornost i u tom slučaju.

3. Ali, ukoliko se ostvario osigurani slučaj osiguravač je dužan nadoknaditi svaku štetu prouzrokovanu od nekog lica za čije postupke osiguranik odgovara po ma kom osnovu, bez obzira na to da li je šteta prouzrokovana nepažnjom ili namerno.

Šteta prouzrokovana nedostacima osigurane stvari

Član 930.

Osiguravač ne odgovara za štetu na osiguranoj stvari koja potiče od njenih nedostataka, osim ako je drukčije ugovoreno.

Štete prouzrokovane ratnim operacijama i pobunama

Član 931.

1. Osiguravač nije dužan naknaditi štete prouzrokovane ratnim operacijama ili pobunama, osim ako je drukčije ugovoreno.

2. Osiguravač je dužan dokazati da je šteta prouzrokovana nekim od ovih događaja.

O d s e k 3.

NADOSIGURANJE I UGOVOR SA VIŠE OSIGURAVAČA

Nadosiguranje

Član 932.

1. Ako se pri zaključenju ugovora jedna strana posluži prevarom i tako ugovori svotu osiguranja veću od stvarne vrednosti osigurane stvari, druga strana može tražiti poništenje ugovora.

2. Ako je ugovorena svota osiguranja veća od vrednosti osigurane stvari, a pri tome ni jedna strana nije postupila nesavesno, ugovor ostaje na snazi, svota osiguranja se snižava do iznosa stvarne vrednosti osigurane stvari, a premije se srazmerno smanjuju.

3. U oba slučaja savesni osiguravač zadržava primljene premije i ima pravo na nesmanjenu premiju za tekući period.

Naknadno smanjenje vrednosti

Član 933.

Ako se osigurana vrednost smanji za vreme trajanja osiguranja, svaka ugovorna strana ima pravo na odgovarajuće sniženje svote

osiguranja i premije, počev od dana kada je svoj zahtev za sniženje saopštila drugoj strani.

Višestruko i dvostruko osiguranje

Član 934.

1. Ako je neka stvar osigurana kod dva ili više osiguravača od istog rizika, za isti interes i za isto vreme, tako da zbir svota osiguranja ne prelazi vrednost te stvari (višestruko osiguranje) svaki osiguravač odgovara za izvršenje u potpunosti obaveza nastalih iz ugovora koji je on zaključio.

2. Ako, pak, zbir svota osiguranja prelazi vrednost osigurane stvari (dvostruko osiguranje), a pri tome ugovarač osiguranja nije postupio nesavesno, sva ta osiguranja su punovažna, i svaki osiguravač ima pravo na ugovorenu premiju za period osiguranja u toku, a osiguranik ima pravo zahtevati od svakog pojedinog osiguravača naknadu prema ugovoru zaključenom sa njim, ali ukupno ne više od iznosa štete.

3. Kad se dogodi osigurani slučaj, ugovarač osiguranja dužan je obavestiti o tome svakog osiguravača istog rizika i saopštiti mu imena i adrese ostalih osiguravača, kao i svote osiguranja pojedinih ugovora zaključenih sa njima.

4. Po isplati naknade osiguraniku svaki osiguravač snosi deo naknade u srazmeri u kojoj stoji svota osiguranja na koju se on obavezao prema ukupnom zbiru svota osiguranja, te osiguravač koji je platio više ima pravo zahtevati od ostalih osiguravača naknadu više plaćenog.

5. Ako je neki ugovor zaključen bez naznačenja svote osiguranja ili uz neograničeno pokrivenje smatra se kao ugovor zaključen uz najvišu svotu osiguranja.

6. Za deo osiguravača koji ne može da plati, odgovaraju ostali osiguravači srazmerno svojim delovima.

7. Ako je ugovarač osiguranja zaključio ugovor o osiguranju kojim je nastalo dvostruko osiguranje ne znajući za ranije zaključeno osiguranje, on može, bez obzira na to da li je ranije osiguranje zaključio on ili neko drugi, u roku od meseca dana od kada je saznao za to osiguranje, zahtevati odgovarajuće sniženje svote osiguranja i premija docnijeg osiguranja, ali osiguravač zadržava primljene premije i ima pravo na premiju za tekući period.

8. Ako je do dvostrukog osiguranja došlo zbog smanjenja vrednosti osigurane stvari za vreme trajanja osiguranja, ugovarač osiguranja ima pravo na odgovarajuća sniženja svota osiguranja i premija, počev od dana kada je svoj zahtev za sniženje saopštio osiguravaču.

9. Ako je pri nastanku dvostrukog osiguranja ugovarač osiguranja postupio nesavesno svaki osiguravač može tražiti poništenje ugovora, zadržati primljene premije i zahtevati nesmanjenu premiju za tekući period.

Saosiguranje

Član 935.

Kad je ugovor o osiguranju zaključen sa više osiguravača koji su se sporazumeli o zajedničkom snošenju i raspodeli rizika, svaki osiguravač naznačen u polisi osiguranja odgovara osiguraniku za potpunu naknadu.

O d s e k 4.

PODOSIGURANJE

Član 936.

1. Kad se utvrdi da je u početku odnosnog perioda osiguranja vrednost osigurane stvari bila veća od svote osiguranja, iznos naknade koju duguje osiguravač smanjuje se srazmerno, izuzev ako je drukčije ugovoreno.

2. Osiguravač je dužan dati potpunu naknadu sve do iznosa svote osiguranja, ako je ugovoreno da odnos između vrednosti stvari i svote osiguranja nema značaja za određivanje iznosa naknade.

O d s e k 5.

PRELAZ UGOVORA I ISPLATA NAKNADE IZ OSIGURANJA DRUGOME

Prelaz ugovora na pribavioca osigurane stvari

Član 937.

1. U slučaju otuđenja osigurane stvari, kao i stvari u vezi sa čijom je upotrebom zaključeno osiguranje od odgovornosti, prava i obaveze ugovarača osiguranja prelaze po samom zakonu na pribavioca, osim ako drukčije nije ugovoreno.

2. Ali, ako je otuđen samo jedan deo osiguranih stvari koji u pogledu osiguranja ne čine zasebnu celinu, ugovor o osiguranju prestaje po samom zakonu u pogledu otuđenih stvari.

3. U slučaju kad se zbog otuđenja stvari poveća ili smanji verovatnoća nastupanja osiguranog slučaja, primenjuju se opšte odredbe o povećanju ili smanjenju rizika.

4. Ugovarač osiguranja koji ne obavesti osiguravača da je osigurana stvar otuđena, ostaje u obavezi na plaćanje premija koje dospevaju i posle dana otuđenja.

5. Osiguravač i pribavilac osigurane stvari mogu odustati od osiguranja uz otkazni rok od petnaest dana, s tim što su otkaz dužni podneti najdalje u roku od trideset dana od saznanja za otuđenje.

6. Ugovor o osiguranju ne može se raskinuti ako je polisa osiguranja izdata na donosioca ili po naredbi.

Dodeljivanje naknade nosiocima zaloge i drugih prava

Član 938.

1. Posle nastupanja osiguranog slučaja, založna prava i ostala prava koja su ranije postojala na osiguranoj stvari imaju za predmet dugovanu naknadu, kako u slučaju osiguranja sopstvene stvari, tako i u slučaju osiguranja tuđih stvari zbog obaveze njihovog čuvanja i vraćanja, te osiguravač ne može isplatiti naknadu osiguraniku bez saglasnosti nosilaca tih prava.

2. Ova lica mogu zahtevati neposredno od osiguravača da im u granicama svote osiguranja i prema zakonskom redu isplati njihova potraživanja.

3. Međutim, ako u času isplate osiguravač nije znao niti je mogao znati za ta prava, izvršena isplata naknade osiguraniku ostaje punovažna.

O d s e k 6.

PRELAZ OSIGURANIKOVIH PRAVA PREMA ODGOVORNOM LICU NA OSIGURAVAČA (SUBROGACIJA)

Član 939.

1. Isplatom naknade iz osiguranja prelaze na osiguravača, po samom zakonu, do visine isplaćene naknade sva osiguranikova prava prema licu koje je po ma kom osnovu odgovorno za štetu.

2. Ako je krivicom osiguranika onemogućen ovaj prelaz prava na osiguravače, u potpunosti ili delimično, osiguravač se oslobađa u odgovarajućoj meri svoje obaveze prema osiguraniku.

3. Prelaz prava sa osiguranika na osiguravača ne može biti na štetu osiguranika, te ako je naknada koju je osiguranik dobio od osiguravača iz bilo kog uzroka niža od štete koju je pretrpeo, osiguranik ima pravo da mu se iz sredstava odgovornog lica isplati ostatak naknade pre isplate osiguravačevog potraživanja po osnovu prava koja su prešla na njega.

4. Izuzetno od pravila o prelazu osiguranikovih prava na osiguravača, ova prava ne prelaze na osiguravača ako je štetu prouzrokovalo lice u srodstvu u pravoj liniji sa osiguranikom ili lice za čije postupke osiguranik odgovara, ili koje živi sa njim u istom domaćinstvu, ili lice koje je radnik osiguranika, osim ako su ta lica štetu prouzrokovala namerno.

5. Ali ako je neko od lica pomenutih u prethodnom stavu bilo osigurano od odgovornosti, osiguravač može zahtevati od njegovog osiguravača naknadu iznosa koji je isplatio osiguraniku.

O d s e k 7.

OSIGURANJE OD ODGOVORNOSTI

Odgovornost osiguravača

Član 940.

1. U slučaju osiguranja od odgovornosti, osiguravač odgovara za štetu nastalu osiguranim slučajem samo ako treće oštećeno lice zahteva njenu naknadu.

2. Osiguravač snosi, u granicama svote osiguranja, troškove spora o osiguranikovo odgovornosti.

Sopstveno pravo oštećenika i direktna tužba

Član 941.

1. U slučaju osiguranja od odgovornosti, oštećeno lice može zahtevati neposredno od osiguravača naknadu štete koju je pretrpelo događajem za koji odgovara osiguranik, ali najviše do iznosa osiguravačeve obaveze.

2. Oštećeno lice ima, od dana kada se dogodio osigurani slučaj, sopstveno pravo na naknadu iz osiguranja te je svaka docnija promena u pravima osiguranika prema osiguravaču bez uticaja na pravo oštećenog lica na naknadu.

Odeljak 3.

OSIGURANJE LICA

O d s e k 1.

OPŠTE ODREDBE

Utvrđivanje osigurane svote

Član 942.

U ugovorima o osiguranju lica (osiguranje života i osiguranje od nesrećnog slučaja) visina osigurane svote, koju je osiguravač dužan isplatiti kad nastupi osigurani slučaj, utvrđuje se u polisi prema sporazumu ugovornih strana.

Polisa osiguranja života

Član 943.

1. Pored sastojaka koje mora imati svaka polisa, u polisi osiguranja života moraju biti naznačeni: ime i prezime lica na čiji se život odnosi osiguranje, datum njegovog rođenja i događaj ili rok od koga zavisi nastanak prava da se zahteva isplata osigurane svote.

2. Polisa osiguranja života može glasiti na određeno lice ili po naredbi, ali ne može glasiti na donosioca.

3. Za punovažnost indosamenta polise po naredbi potrebno je da sadrži ime korisnika, datum indosiranja i potpis indosanta.

Netačna prijava starosti osiguranika

Član 944.

Izuzetno od opštih odredbi ove glave o posledicama netačnih prijava i prećutkivanja okolnosti od značaja za ocenu rizika, za netačne prijave godina života u ugovorima o osiguranju života važe sledeća pravila:

1) ugovor o osiguranju života je ništav, i osiguravač je dužan u svakom slučaju vratiti sve primljene premije, ako su prilikom njegovog zaključenja netačno prijavljene godine života osiguranika a njegove stvarne godine života prelaze granicu do koje osiguravač po svojim uslovima i tarifama vrši osiguranje života;

2) ako je netačno prijavljeno da osiguranik ima manje godina, a njegove stvarne godine života do koje osiguravač vrši osiguranje života, ugovor je punovažan, a osigurana svota se smanjuje u srazmeri ugovorene premije i premije predviđene za osiguranje života lica osiguranikovih godina;

3) kad osiguranik ima manje godina nego što je prijavljeno prilikom zaključenja ugovora, premija se smanjuje na odgovarajući iznos, a osiguravač je dužan vratiti razliku između primljenih premija i premija na koje ima pravo.

Posledica neplaćanja premije i smanjenje osigurane svote

Član 945.

1. Ako ugovarač osiguranja života ne plati neku premiju o dospelosti, osiguravač nema pravo da njenu isplatu traži sudskim putem.

2. Ako ugovarač osiguranja na poziv osiguravača, koji mu mora biti dostavljen preporučenim pismom, ne isplati dospelu premiju u roku određenom u tom pismu, a koji ne može biti kraći od mesec dana, računajući od kada mu je pismo uručeno, niti to učini koje drugo zainteresovano lice, osiguravač može samo, ako su dotle plaćene bar tri godišnje premije, izjaviti ugovaraču osiguranja da smanjuje osiguranu svotu na iznos otkupne vrednosti osiguranja, a u suprotnom slučaju da raskida ugovor.

3. Ako se osigurani slučaj dogodio pre raskida ugovora ili smanjenja osigurane svote, smatra se kao da je osigurana svota smanjena odnosno da je ugovor raskinut, prema tome da li su premije bile plaćene bar za tri godine ili ne.

Osiguranje trećeg lica

Član 946.

1. Osiguranje života može se odnositi na život ugovarača osiguranja, a može se odnositi i na život nekog trećeg.

2. Isto važi i za osiguranje od nesrećnog slučaja.

3. Ako se osiguranje odnosi na slučaj smrti nekog trećeg, za punovažnost ugovora potrebna je njegova pismena saglasnost data u polisi ili u odvojenom pismenu, prilikom potpisivanja polise, sa naznačenjem osigurane svote.

Osiguranje za slučaj smrti maloletnika i lica lišenih poslovne sposobnosti

Član 947.

1. Ništavo je osiguranje za slučaj smrti trećeg lica mlađeg od četrnaest godina, kao i lica potpuno lišenog poslovne sposobnosti, te je osiguravač dužan vratiti ugovaraču osiguranja sve premije primljene po osnovu takvog ugovora.

2. Za punovažnost osiguranja za slučaj smrti trećeg lica starijeg od četrnaest godina potrebna je pismena saglasnost njegovog zakonskog zastupnika, kao i pismena saglasnost samog osiguranog lica.

Kumuliranje naknade i osigurane svote

Član 948.

1. U osiguranju lica, osiguravač koji je isplatio osiguranu svotu ne može imati ni po kom osnovu prava na naknadu od trećeg lica odgovornog za nastupanje osiguranog slučaja.

2. Pravo na naknadu od trećeg lica odgovornog za nastupanje osiguranog slučaja, pripada osiguraniku, odnosno korisniku, nezavisno od njegovog prava na osiguranu svotu.

3. Odredbe prethodnih stavova ne odnose se na slučaj kad je osiguranje od posledice nesrećnog slučaja ugovoreno kao osiguranje od odgovornosti.

O d s e k 2.

ISKLUČENI RIZICI

Samoubistvo osiguranika

Član 949.

1. Ugovorom o osiguranju za slučaj smrti nije obuhvaćen rizik samoubistva osiguranika ako se desilo u prvoj godini osiguranja.

2. U slučaju da se samoubistvo dogodilo u roku od tri godine od dana zaključenja ugovora osiguravač nije dužan da isplati korisniku osiguranu svotu, nego samo matematičku rezervu ugovora.

Namerno ubistvo osiguranika

Član 950.

Osiguravač se oslobađa obaveze da korisniku isplati osiguranu svotu ako je ovaj namerno izazvao smrt osiguraniku, ali je dužan, ako su dotle bile uplaćene bar tri godišnje premije, isplatiti matematičku rezervu ugovora ugovaraču osiguranja, a ako je on osiguranik, njegovim nasljednicima.

Namerno prouzrokovanje nesrećnog slučaja

Član 951.

Osiguravač se oslobađa obaveze iz ugovora o osiguranju od nesrećnog slučaja ako je osiguranik namerno prouzrokovao nesrećni slučaj.

Ratne operacije

Član 952.

1. Ako je smrt osiguranika prouzrokovana ratnim operacijama, osiguravač, ako što drugo nije ugovoreno, nije dužan isplatiti korisniku osiguranu svotu, ali je dužan isplatiti mu matematičku rezervu iz ugovora.

2. Ako nije što drugo ugovoreno, osiguravač se oslobađa obaveze iz ugovora o osiguranju od nesrećnog slučaja, ako je nesrećni slučaj prouzrokovao ratnim operacijama.

Ugovorno isključenje rizika

Član 953.

Ugovorom o osiguranju za slučaj smrti ili od nesrećnog slučaja mogu biti isključeni iz osiguranja i drugi rizici.

O d s e k 3.

PRAVA UGOVARAČA OSIGURANJA PRE NASTUPANJA OSIGURANOG SLUČAJA

Otkup

Član 954.

1. Na zahtev ugovarača osiguranja života zaključenog za ceo život osiguranika, osiguravač je dužan isplatiti mu otkupnu vrednost polise, ako su dotle plaćene bar tri godišnje premije.

2. U polisi moraju biti navedeni uslovi pod kojima ugovarač može zahtevati isplatu njene otkupne vrednosti, kao i način kako se ta vrednost izračunava, saglasno uslovima osiguranja.

3. Pravo zahtevati otkup ne mogu vršiti poverioci ugovarača osiguranja, kao ni korisnik osiguranja, ali će otkupna vrednost biti isplaćena korisniku na njegov zahtev, ako je određivanje korisnika neopozivo.

4. Izuzetno od prethodnog stava, otkup polise može zahtevati poverilac kome je polisa predana u zalogu, ako potraživanja radi čijeg je osiguranja data zalog ne bude namireno o dospelosti.

Predujam

Član 955.

1. Na traženje ugovarača osiguranja života zaključenog za ceo život osiguranika, može mu osiguravač isplatiti unapred deo osigurane svote do visine otkupne vrednosti polise, koji ugovarač osiguranja može vratiti docnije.

2. Na primljeni predujam ugovarač osiguranja dužan je plaćati određenu kamatu.

3. Ako ugovarač osiguranja zadocni sa plaćanjem dospele kamate, postupiće se kao da je zahtevao otkup.

4. U polisi osiguranja moraju biti navedeni uslovi davanja predujma, mogućnost da se iznos primljen na ime predujma vrati osiguravaču, visina kamatne stope, posledice neplaćanja dospele kamate, kako je određeno uslovima osiguranja.

Zalaganje polise

Član 956.

1. Polisa osiguranja života može biti data u zalogu.

2. Zalaganje polise ima dejstvo prema osiguravaču samo ako je pismeno obavešten da je polisa založena određenom poveriocu.

3. Kad polisa glasi po naredbi, zalaganje se vrši indosamentom.

O d s e k 4.

OSIGURANJE ŽIVOTA U KORIST TREĆEG LICA

Određivanje korisnika

Član 957.

1. Ugovarač osiguranja života može u ugovoru, kao i nekim docnijim pravnim poslom, pa i testamentom, odrediti lice kome će pripasti prava iz ugovora.

2. Ako se osiguranje odnosi na život nekog drugog lica, za određivanje korisnika potrebna je i njegova pismena saglasnost.

3. Korisnik ne mora biti određen po imenu, dovoljno je ako akt sadrži nužne podatke za njegovo određivanje.

4. Kad su za korisnike određena deca ili potomci, korist pripada i onima koji su rođeni docnije, a korist namenjena suprugu pripada licu koje je bilo u braku sa osiguranikom u času njegove smrti.

Podela koristi između više korisnika

Član 958.

Kad su za korisnike određena deca, potomci, i uopšte nasljednici, ako ugovarač osiguranja nije odredio kako će se izvršiti srazmerno njihovim nasledničkim delovima, a ako korisnici nisu nasljednici, osigurana svota biće podeljena na jednake delove.

Opozivanje odredbe o određivanju korisnika

Član 959.

1. Odredbu kojom se korist iz osiguranja dodeljuje određenom licu može opozvati samo ugovarač osiguranja, i to njegovo pravo ne mogu vršiti ni njegovi poverioci, ni njegovi zakonski nasljednici.

2. Ugovarač osiguranja može opozvati odredbu o koristi sve dok korisnik ne izjavi na ma koji način da je prima, kad ona postaje neopoziva.

3. Ipak, ugovarač može opozvati odredbu o koristi i posle izjave korisnika da je prima, ako je korisnik pokušao ubistvo osiguranika, a ako je korist dodeljena bez naknade, za opozivanje važe i odredbe o opozivanju poklona.

4. Smatra se da je korisnik odbio namenjenu mu korist, ako se posle smrti ugovarača osiguranja na poziv njegovih nasljednika ne izjasni u roku od mesec dana da je prima.

Sopstveno i neposredno pravo korisnika

Član 960.

1. Osigurana svota koja treba da bude isplaćena korisniku ne ulazi u zaostavštinu ugovarača osiguranja, pa ni kad su za korisnike određeni njegovi nasljednici.

2. Pravo na osiguranu svotu ima samo korisnik, i to od samog zaključenja ugovora o osiguranju, i bez obzira na to kako je i kada određen za korisnika, i bez obzira da li je izjavio svoje prihvatanje pre ili posle smrti osiguranika, te se može obratiti neposredno osiguravaču sa zahtevom da mu se isplati osigurana svota.

3. Ako je ugovarač osiguranja odredio za korisnike svoju decu, svoje potomke, ili nasljednike uopšte, svakom tako određenom korisniku pripada pravo na odgovarajući deo osigurane svote i ako se odrekne nasleđa.

Poverioci ugovarača osiguranja i osiguranika

Član 961.

1. Poverioci ugovarača osiguranja i osiguranika nemaju nikakvo pravo na osiguranu svotu ugovorenu za korisnika.

2. Ali, ako su premije koje je uplatio ugovarač osiguranja bile nesrazmerno velike prema njegovim mogućnostima u času kad su bile uplaćene, njegovi poverioci mogu zahtevati da im se preda deo premije koji premaša njegove mogućnosti, ako su ispunjeni uslovi pod kojima poverioci imaju pravo na pobijanje dužnikovih pravnih radnji.

Ustupanje osigurane svote

Član 962.

Svoje pravo na osiguranu svotu može korisnik preneti na drugoga i pre osiguranog slučaja, ali mu je za to potreban pismeni pristanak

ugovarača osiguranja, u kome mora biti navedeno ime lica na koje se pravo prenosi, a ako se osiguranje odnosi na život nekog drugog lica, potreban je isti takav pristanak i tog lica.

Kad određeni korisnik umre pre dospelosti

Član 963.

Kad lice koje je bez naknade određeno za korisnika umre pre dospelosti osigurane glavnice ili rente, korist iz osiguranja ne pripada njegovim nasljednicima, nego narednom korisniku, a ako ovaj nije određen, onda imovini ugovarača osiguranja.

Osiguranje za slučaj smrti bez određenog korisnika

Član 964.

Ako ugovarač osiguranja za slučaj smrti ne odredi korisnika, ili ako odredba o određivanju korisnika ostane bez dejstva zbog opozivanja, ili zbog odbijanja određenog lica ili iz kog drugog uzroka, a ugovarač osiguranja ne odredi drugog korisnika, osigurana svota pripada imovini ugovarača osiguranja i kao njen deo prelazi sa ostalim njegovim pravima na njegove nasljednike.

Savesna isplata osigurane svote neovlašćenom licu

Član 965.

1. Kad osiguravač isplati osiguranu svotu licu koje bi na nju imalo pravo da ugovarač osiguranja nije odredio korisnika, on se oslobađa obaveze iz ugovora o osiguranju ako u času izvršene isplate nije znao niti je mogao znati da je korisnik određen testamentom, ili nekim drugim aktom koji mu nije dostavljen, a korisnik ima pravo da zahteva vraćanje od lica koje je primilo osiguranu svotu.

2. Isto važi u slučaju promene korisnika.

G l a v a XXVIII

Z A L O G A

Odeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 966.

Ugovorom o zalozi obavezuje se dužnik ili neko treći (zalagodavac) prema poveriocu (zalogoprimcu) da mu preda neku pokretnu stvar na koju postoji pravo svojine da bi se pre ostalih poverilaca mogao naplatiti iz njene vrednosti, ako mu potraživanje ne bude isplaćeno o dospelosti, a poverilac se obavezuje da primljenu stvar čuva i po prestanku svog potraživanja vrati neoštećenu zalagodavcu.

Član 967. (brisan)

Sticanje založnog prava

Član 968.

Zalogoprimac stiče založno pravo kad mu stvar koja je predmet ugovora bude predata.

Sposobnost

Član 969.

Za zaključenje punovažnog ugovora o zalozi potrebno je da zalagodavac ima sposobnost za raspolaganje stvarima koje daje u zalogu.

Zaloga na stvari već založenoj drugome

Član 970.

1. Ugovor o zalozi može biti zaključen o stvari koja je već založena nekome.

2. U tom slučaju založno pravo nastaje kad zalagodavac obavesti poverioca kod koga se stvar nalazi o zaključenju ugovora o zalozi sa drugim poveriocem i naloži mu da po naplati svog potraživanja preda stvar ovome.

Zaloga za buduću ili uslovnu obavezu

Član 971.

Zaloga se može dati za buduću, kao i za uslovnu obavezu.

Protezanje zaloge na druge obaveze zalagodavca

Član 972.

Zaloga kojom je određeno ispunjenje neke obaveze proteže se i na ugovorne obaveze koje bi nastale između zalogoprimca i zalagodavca posle zaključenja ugovora o zalozi, a koje bi dospele za isplatu pre namirenja obaveze za čije je obezbeđenje zaloga data.

Zabranjene odredbe

Član 973.

1. Ništava je odredba ugovora o zalozi da će založena stvar preći u svojinu poverioca ako njegovo potraživanje ne bude namireno o dospelosti, kao i odredba da će u tom slučaju poverilac moći po unapred određenoj ceni prodati založenu stvar ili je zadržati za sebe.

2. Ali, ako je u zalogu data stvar čija je cena propisana, ugovarači se mogu sporazumeti da će poverilac moći prodati založenu stvar po propisanoj ceni ili je po toj zadržati za sebe.

Odeljak 2.

ZALAGANJE STVARI

O d s e k 1.

O B A V E Z E Z A L O G O D A V C A

Član 974.

1. Zalagodavac je dužan predati zalogoprincu ili trećem licu koje su sporazumno odredili stvar koja je predmet ugovora ili ispravu koja daje imaocu isključivo pravo raspolaganja njome.

2. Ugovarači se mogu sporazumeti da zajednički čuvaju stvar ili ispravu.

O d s e k 2.

O B A V E Z E Z A L O G O P R I M C A

Čuvanje založene stvari

Član 975.

Zalogoprimec je dužan čuvati stvar sa pažnjom dobrog privrednika, odnosno dobrog domaćina.

On je dužan vratiti je čim mu dug bude namiren.

Upotrebljavanje založene stvari

Član 976.

1. Zalogoprimec nema pravo da upotrebljava založenu stvar ili da je preda drugom na upotrebu, ili u zalogu (podzaloga), osim ako mu to dozvoli zalagodavac.

2. Zalogoprimec koji upotrebljava stvar bez dozvole zalagodavca, ili je preda drugome na upotrebu, ili u zalogu, odgovara i za slučajnu propast ili oštećenje stvari koji bi se dogodili tom prilikom.

Plodovi založene stvari

Član 977.

1. Ako založena stvar daje plodove, a nije ugovoreno kome će oni pripasti posle odvajanja od stvari, poverilac, ako hoće, može ih zadržati za sebe.

2. U tom slučaju iznos čistog prihoda od plodova, odbija se od troškova na čiju naknadu poverilac ima pravo, zatim od dužne kamate i najzad od glavnice.

3. Isto važi za koristi postignute upotrebom založene stvari.

Oduzimanje založene stvari od zalogoprimca

Član 978.

Na zahtev zalagodavca sud će narediti da se založena stvar oduzme od zalogoprimca i preda nekom trećem licu da je drži za njega, ako zalogoprimec ne čuva založen stvar kako treba, ako je upotrebljava bez dozvole zalagodavca, ili je daje drugom na upotrebu, ili ako je ne upotrebljava saglasno datoj mu dozvoli, i uopšte ako postupa sa njom protivno ugovoru i zakonu.

O d s e k 3.

P R A V A Z A L O G O P R I M C A

Kad založena stvar ima neki nedostatak

Član 979.

Kad se pokaže da založena stvar ima neki materijalni ili pravni nedostatak, te ne predstavlja dovoljno obezbeđenje naplate potraživanja, založni poverilac ima pravo zahtevati od zalagodavca drugu odgovarajuću zalogu.

Prodaja založene stvari

Član 980.

1. Ako poveriočevo potraživanje ne bude namireno o dospelosti, poverilac može zahtevati od suda odluku da se stvar proda na javnoj prodaji, ili po tekućoj ceni, kad stvar ima berzansku ili tržišnu cenu.

2. Ako bi troškovi javne prodaje bili nesrazmerno veliki prema vrednosti založene stvari, sud može odlučiti da poverilac proda stvar po ceni utvrđenoj procenom stručnjaka, ili da je, ako hoće, zadrži za sebe po toj ceni.

Prodaja stvari založene za potraživanje iz ugovora u privredi

Član 981.

1. Ako dužnik ne namiri o dospelosti potraživanje nastalo iz ugovora u privredi, poverilac nije dužan obraćati se sudu, nego može pristupiti prodaji založene stvari na javnoj prodaji po isteku osam dana od upozorenja učinjenog dužniku kao i zalagodavcu, kad to nije isto lice, da će tako postupiti.

2. Poverilac je dužan obavestiti blagovremeno oba lica o datumu i mestu prodaje.

3. Ako založene stvari imaju tržišnu ili berzansku cenu, poverilac ih može prodati po toj ceni, po isteku osam dana od upozorenja učinjenog dužniku i zalagodavcu da će tako postupiti.

Prodaja založene stvari pre vremena zbog kvarenja ili gubljenja vrednosti i njena zamena

Član 982.

1. Kad se založena stvar kvari ili kad inače gubi vrednost te postoji opasnost da postane nedovoljna za obezbeđenje poveriočevog potraživanja, sud može na zahtev zalagoprirnca ili zalagodavca, a po saslušanju druge strane, odlučiti da se stvar proda na javnoj prodaji, ili po berzanskoj ili tržišnoj ceni ako je ima, i da se cena ili dovoljan deo cene položi kod suda radi obezbeđenja zalagoprirnčevog potraživanja.

2. Sud će odbiti zahtev zalagoprirnca, ako zalagodavac ponudi da zalagoprirnku preda umesto založene stvari neku drugu stvar iste vrednosti čije čuvanje ne zahteva veći trud i brigu od čuvanja prvobitno založene stvari.

3. Sud će, pod istim uslovima, dozvoliti zamenu založene stvari na zahtev zalagodavca i u slučaju kad zalagoprirnac ne traži njenu prodaju.

Prodaja založene stvari pre vremena na zahtev zalagodavca

Član 983.

1. Na zahtev zalagodavca sud može dozvoliti da se založena stvar proda određenom licu za određenu cenu, ako nađe da je cena povoljna i ako su time očuvani opravdani interesi zalagoprirnca.

2. Dobijena cena, ili dovoljan deo cene, koji će sud odrediti dozvoljavajući prodaju, stupa na mesto založene stvari i polaže se u sud za obezbeđenje naplate poveriočevog potraživanja.

Pravo prvenstvene naplate

Član 984.

Zalagoprirnac ima pravo da iz cene postignute prodajom založene stvari naplati pre ostalih poverilaca zalagodavca svoje potraživanje, dužnu kamatu, troškove učinjene za očuvanje založene stvari, kao i troškove oko ostvarivanja naplate potraživanja.

Redosled založnih prava

Član 985.

Kad je jedna stvar založena nekolicini poverilaca, red po kome se isplaćuju njihova potraživanja iz vrednosti založene stvari određuje se prema datumu nastanka njihovih založnih prava.

O d s e k 4.

P R E S T A N A K Z A L O Ž N O G P R A V A

Prestanak založnog prava gubitkom državine

Član 986.

1. Poveriočevo pravo da se prvenstveno naplati iz vrednosti založene stvari prestaje prestankom njegove državine.

2. Ono ponovo nastaje kad poverilac povraća državinu stvari.

Prestanak založnog prava prestankom potraživanja

Član 987.

Kad prestane potraživanje čije je ispunjenje bilo obezbeđeno zalogom, poverilac je dužan vratiti založenu stvar zalagodavcu.

Zastarelost međusobnih potraživanja

Član 988.

Potraživanja zalagodavca prema zalagoprirnku za naknadu štete zbog pogoršanja stvari kao i potraživanja zalagoprirnca prema

zalagodavcu za naknadu troškova učinjenih radi poboljšanja stvari, zastareva u roku od jedne godine od dana kada je stvar vraćena.

Odeljak 3.

ZALAGANJE POTRAŽIVANJA I DRUGIH PRAVA

O d s e k 1.

Z A L A G A N J E P O T R A Ž I V A N J A

Obaveštavanje dužnika i predaja isprave

Član 989.

1. Za sticanje založnog prava na nekom potraživanju potrebno je da dužnik bude pismeno obavešten o zaključenom ugovoru o zalozi.

2. Zalagodavac je dužan predati zalagoprirnku ispravu o založnom potraživanju.

Davanje u zalogu potraživanja iz hartije od vrednosti

Član 990.

1. Poverilac stiče založno pravo na potraživanju upisanom na hartiji od vrednosti na donosioca kada mu ona bude predata.

2. Davanje u zalogu potraživanja iz hartije po naredbi vrši se indosamentom u kome je naznačeno da je predata u zalogu.

Dužnost očuvanja potraživanja

Član 991.

Zalagoprirnac je dužan preduzimati mere potrebne za očuvanje založnog potraživanja.

Naplaćivanje i uračunavanje kamata

Član 992.

1. Ako založeno potraživanje daje pravo na kamate ili kakva druga povremena potraživanja, zalagoprirnac je dužan da ih naplati.

2. Tako postignuti iznosi prebijaju se sa troškovima na čiju naknadu zalagoprirnac ima pravo, zatim sa kamatom koja mu se duguje i najzad sa glavnicom.

Naplaćivanje založenog potraživanja

Član 993.

1. Kad založeno potraživanje dospe za naplatu, zalagoprirnac je dužan naplatiti ga.

2. Ispunjenjem založenog potraživanja založno pravo prelazi na stvar kojom je potraživanje ispunjeno.

3. Kad je predmet založenog potraživanja novac, zalagoprirnac je dužan na zahtev zalagodavca položiti naplaćeni iznos kod suda, ali ako je predmet njegovog potraživanja takođe novac, i ako je ono dospelo za naplatu, zalagoprirnac može zadržati za sebe koliko mu se duguje, a ostalo je dužan predati zalagodavcu.

Prigovori dužnika založenog potraživanja

Član 994.

Dužnik založenog potraživanja može istaći zalagoprirnku prigovore koje u slučaju ustupanja potraživanja može dužnik ustupljenog potraživanja istaći prijemniku.

Odsek 2.

DAVANJE U ZALOGU DRUGIH PRAVA

Način zalaganja

Član 995.

1. Osim potraživanja, u zalogu se mogu davati i druga prava.

2. Davanje u zalogu tih prava vrši se na način predviđen za njihovo prenošenje na drugoga, ako za određeni slučaj nije propisano što drugo.

Odsek 3.

PRIMENA ODREDBA O DAVANJU U ZALOGU STVARI

Član 996.

Odredbe o davanju u zalogu stvari primenjuju se i na zaloge potraživanja i drugih prava, ukoliko za njih nije propisano što drugo.

Glava XXIX

JEMSTVO

Odeljak 1.

OPŠTE ODREDBE

Pojam

Član 997.

Ugovorom o jemstvu se jemac obavezuje prema poveriocu da će ispuniti punovažnu i dospelu obavezu dužnika, ako to ovaj ne učini.

Forma

Član 998.

Ugovor o jemstvu obavezuje jemca samo ako je izjavu o jemčenju učinio pismeno.

Sposobnost za jemčenje

Član 999.

Ugovorom o jemstvu može se obavezati samo ko ima potpunu poslovnu sposobnost.

Jemčenje za poslovno nesposobnog

Član 1000.

Ko se obaveže kao jemac za obavezu nekog poslovno nesposobnog lica, odgovara poveriocu isto kao jemac poslovno sposobnog lica.

Predmet jemčenja

Član 1001.

1. Jemstvo se može dati za svaku punovažnu obavezu, bez obzira na njenu sadržinu.

2. Jemčiti se može i za uslovnu obavezu, kao i za određenu buduću obavezu.

3. Jemstvo za buduću obavezu može se opozvati pre nego što obaveza nastane, ako nije predviđen rok u kome ona treba da nastane.

4. Jemstvo se može dati i za obavezu nekog drugog jemca (jemac jemčev).

Obim jemčeve odgovornosti

Član 1002.

1. Jemčeva obaveza ne može biti veća od obaveze glavnog dužnika, a ako je ugovoreno da bude veća, ona se svodi na meru dužnikove obaveze.

2. Jemac odgovara za ispunjenje cele obaveze za koju je jemčio, ako njegova odgovornost nije ograničena na neki njen deo ili na drugi način podvrgnuta lakšim uslovima.

3. On je dužan da naknadi potrebne troškove koje je poverilac učinio u cilju naplate duga od glavnog dužnika.

4. Jemac odgovara i za svako povećanje obaveze koje bi nastalo dužnikovom docnjom ili dužnikovom krivicom, ukoliko nije drukčije ugovoreno.

5. On odgovara samo za onu ugovorenu kamatu koja je dospela posle zaključenja ugovora o jemstvu.

Prelaz poveriočevih prava na jemca (subrogacija)

Član 1003.

Na jemca koji je namirio poveriočevo potraživanje prelazi to potraživanje sa svim sporednim pravima i garantijama njegovog ispunjenja.

Odeljak 2.

ODNOS POVERIOCA I JEMCA

Oblici jemstva

Član 1004.

1. Od jemca se može zahtevati ispunjenje obaveze tek nakon što je glavni dužnik ne ispuni u roku određenom u pismenom pozivu (supsidijarno jemstvo).

2. Poverilac može tražiti ispunjenje od jemca iako nije pre toga pozvao glavnog dužnika na ispunjenje obaveze, ako je očigledno da se iz

sredstava glavnog dužnika ne može ostvariti njeno ispunjenje ili ako je glavni dužnik pao pod stečaj.

3. Ako se jemac obavezao, kao jemac platac, odgovara poveriocu kao glavni dužnik za celu obavezu i poverilac može zahtevati njeno ispunjenje bilo od glavnog dužnika bilo od jemca ili od obojice u isto vreme (solidarno jemstvo).

4. Jemac za obavezu nastalu iz ugovora u privredi odgovara kao jemac platac, ako nije što drugo ugovoreno.

Solidarnost jemaca

Član 1005.

Više jemaca nekog duga odgovaraju solidarno, bez obzira na to da li su jemčili zajedno, ili se svaki od njih obavezao prema poveriocu odvojeno, izuzev kada je ugovorom njihova odgovornost uređena drukčije.

Gubitak prava na rok

Član 1006.

Ako je dužnik izgubio pravo na rok određen za ispunjenje njegove obaveze, poverilac ipak ne može zahtevati ispunjenje od jemca pre isteka tog roka, ukoliko nije drukčije ugovoreno.

Stečaj glavnog dužnika

Član 1007.

1. U slučaju stečaja glavnog dužnika poverilac je dužan prijaviti svoje potraživanje u stečaj i o tome obavestiti jemca, inače odgovara jemcu za štetu koju bi ovaj imao zbog toga.

2. Smanjenje obaveze glavnog dužnika u stečajnom postupku ili u postupku prinudnog poravnjanja ne povlači sa sobom i odgovarajuće smanjenje jemčeve obaveze, te jemac odgovara poveriocu za ceo iznos svoje obaveze.

Slučaj smanjene odgovornosti dužnikovog naslednika

Član 1008.

Jemac odgovara za ceo iznos obaveze za koji je jemčio i u slučaju kad bi se od dužnikovog naslednika mogla zahtevati isplata samo onog njenog dela koji odgovara vrednosti nasledene imovine.

Jemčevi prigovori

Član 1009.

1. Jemac može istaći protiv poveriočevog zahteva sve prigovore glavnog dužnika, uključujući i prigovor prebijanja, a ne i čisto lične dužnikove prigovore.

2. Dužnikovo odricanje od prigovora, kao i njegovo priznanje poveriočevog potraživanja, nema dejstva prema jemcu.

3. Jemac može istaći protiv poverioca i svoje lične prigovore, na primer, ništavost ugovora o jemstvu, zastarelost poveriočevog potraživanja prema njemu, prigovor prebijanja uzajamnih potraživanja.

Dužnost obaveštavanja jemca o dužnikovom propuštanju

Član 1010.

Ako dužnik ne ispuni svoju obavezu na vreme, poverilac je dužan obavestiti o tome jemca, inače će mu odgovarati za štetu koju bi jemac pretrpeo zbog toga.

Oslobođenje jemca zbog poveriočevog odugovlačenja

Član 1011.

1. Jemac se oslobađa odgovornosti ako poverilac, na njegov poziv posle dospelosti potraživanja, ne zahteva ispunjenje od glavnog dužnika u roku od mesec dana od tog poziva.

2. Kad rok za ispunjenje nije određen, jemac se oslobađa odgovornosti ako poverilac, na njegov poziv po isteku jedne godine od zaključenja ugovora o jemstvu, ne učini u roku od mesec dana od tog poziva potrebnu izjavu za određivanje datuma ispunjenja.

Oslobođenje jemca zbog napuštanja garantija

Član 1012.

1. Ako poverilac napusti zalogu ili koje drugo pravo kojim je bilo obezbeđeno ispunjenje njegovog potraživanja, ili ga izgubi svojom nepažnjom i tako onemogućiti prelaz tog prava na jemca, ovaj se oslobađa svoje obaveze prema poveriocu za onoliko za koliko bi mogao dobiti vršenjem tog prava.

2. Pravilo prethodnog stava važi kako u slučaju kad je pravo nastalo pre zaključenja ugovora o jemstvu, tako i u slučaju kad je nastalo posle toga.

Odeljak 3.

ODNOS JEMCA I DUŽNIKA

Pravo zahtevati naknadu od dužnika

Član 1013.

1. Jemac koji je isplatio poveriocu njegovo potraživanje može zahtevati od dužnika da mu naknadi sve što je isplatio za njegov račun, kao i kamatu od dana isplate.

2. On ima pravo na naknadu troškova nastalih u sporu sa poveriocem od časa kada je obavestio dužnika o tom sporu, kao i na naknadu štete ako bi je bilo.

Pravo jemca jednog solidarnog dužnika

Član 1014.

Jemac jednog od više solidarnih dužnika može zahtevati od bilo koga od njih da mu naknadi ono što je isplatio poveriocu, kao i troškove.

Pravo jemca na prethodno obezbeđenje

Član 1015.

I pre nego što namiri poverioca, jemac koji se obavezao sa znanjem ili odobrenjem dužnika ima pravo zahtevati od dužnika da mu pruži potrebno obezbeđenje za njegove eventualne zahteve u sledećim slučajevima: ako dužnik nije ispunio svoju obavezu o njenoj dospelosti, ako je poverilac zatražio sudskim putem naplatu od jemca i ako se dužnikovo imovinsko stanje znatno pogoršalo posle zaključenja ugovora o jemstvu.

Gubitak prava na naknadu

Član 1016.

1. Dužnik može upotrebiti protiv jemca koji je bez njegovog znanja izvršio isplatu poveriočevog potraživanja sva pravna sredstva kojima je u času te isplate mogao odbiti poveriočev zahtev.

2. Jemac koji je isplatio poveriočevo potraživanje, a o tome nije obavestio dužnika, te je i ovaj u neznanju za tu isplatu ponovo isplatio potraživanje, ne može zahtevati naknadu od dužnika, ali ima pravo zahtevati od poverioca da mu vrati ono što mu je isplatio.

Pravo na vraćanje isplaćenog

Član 1017.

Jemac koji je bez dužnikovog znanja isplatio poveriočevo potraživanje koje je docnije na dužnikov zahtev poništeno, ili ugašeno prebijanjem, može samo zahtevati od poverioca vraćanje isplaćenog.

Odeljak 4.

REGRES ISPLATIOCA PREMA OSTALIM JEMCIMA

Član 1018.

Kad ima više jemaca, pa jedan od njih isplati dospelo potraživanje, on ima pravo zahtevati od ostalih jemaca da mu svaki naknadi deo koji pada na njega.

Odeljak 5.

ZASTARELOST

Član 1019.

1. Zastrelošću obaveze glavnog dužnika zastareva i obaveza jemca.
2. Kad je rok za zastarevanje obaveza glavnog dužnika duži od dve godine, obaveza jemca zastareva po isteku dve godine od dospelosti obaveze glavnog dužnika, izuzev kad jemac odgovara solidarno sa dužnikom.
3. Prekid zastarevanja potraživanja prema glavnom dužniku dejstvuje i prema jemcu samo ako je do prekida došlo nekim postupkom poverioca pred sudom protiv glavnog dužnika.
4. Sprečavanje zastarevanja obaveze glavnog dužnika nema dejstva prema jemcu.

G l a v a XXX

U P U Ć I V A N J E (A S I G N A C I J A)

Odeljak 1.

POJAM UGOVORA

Član 1020.

Upućivanjem (asignacijom) jedno lice, uputilac (asignant) ovlašćuje drugo lice, upućenika (asignat) da za njegov račun izvrši nešto određeno trećem licu, primaocu uputa (asignatar), a ovoga ovlašćuje da to izvršenje primi u svoje ime.

Odeljak 2.

ODNOS PRIMAOCA UPUTA I UPUĆENIKA

Prihvatanje od strane upućenika

Član 1021.

1. Primalac uputa stiče pravo da zahteva od upućenika neispunjenje tek kada mu ovaj izjavi da prihvata uput.
2. Prihvatanje uputa ne može se opozvati.

Prigovori upućenika

Član 1022.

1. Prihvatanjem uputa nastaje između primaoca uputa i upućenika dugovski odnos nezavisan od odnosa između uputioca i upućenika, kao i odnos između uputioca i primaoca uputa.
2. Upućenik koji je prihvatio uput može istaći primaocu uputa samo prigovore koji se tiču punovažnosti prihvatanja, prigovore koji se zasnivaju na sadržini prihvatanja ili na sadržini samog uputa, kao i prigovore koje ima lično prema njemu.

Prenošenje uputa

Član 1023.

1. Primalac uputa može uput preneti na drugog i pre prihvatanja od upućenika, a ovaj ga može preneti dalje, izuzev kad iz samog uputa ili posebnih okolnosti proizlazi da je on neprenosiv.
2. Ako je upućenik izjavio primaocu uputa da prihvata uput, to prihvatanje ima dejstvo prema svim licima na koja bi uput bio uzastopno prenesen.
3. Ako je upućenik izjavio pribaviocu, na kog je primalac uputa preneo uput, da ga prihvata, on ne može istaći pribaviocu prigovore koje ima prema primaocu uputa lično.

Zastarelost

Član 1024.

1. Pravo primaoca uputa da zahteva ispunjenje od upućenika zastareva za godinu dana.
2. Ako za ispunjenje nije određen rok, zastarelost počinje teći kada upućenik prihvati uput, a ako ga je on prihvatio pre nego što je dat primaocu uputa, onda kada bude dat ovome.

Odeljak 3.

ODNOS PRIMAOCA UPUTA I UPUTIOCA

Ako je primalac uputa poverilac uputioca

Član 1025.

1. Poverilac nije dužan pristati na uput koji mu je učinio dužnik u cilju ispunjenja svoje obaveze, ali je dužan da o svom odbijanju odmah izvesti dužnika, inače će mu odgovarati za štetu.
2. Poverilac koji je pristao na uput dužan je pozvati upućenika da ga izvrši.

Uput nije ispunjenje

Član 1026.

1. Kad je poverilac pristao na uput učinjen od njegovog dužnika u cilju ispunjenja obaveza, ta obaveza ne prestaje ako nije drukčije ugovoreno, ni njegovim pristankom na uput, ni prihvatanjem od strane upućenika, nego tek ispunjenjem od strane upućenika.

2. Poverilac koji je pristao na uput učinjen od njegovog dužnika može zahtevati od uputioca da mu ispuni ono što mu duguje samo ako nije dobio ispunjenje od upućenika u vreme određeno u uputu.

Dužnost primaoca uputa da obavesti uputioca

Član 1027.

Ako upućenik odbije pristanak na uput, ili odbije ispunjenje koje mu zahteva primalac uputa, ili izjavi unapred da neće da ga izvrši, primalac uputa je dužan obavestiti odmah uputioca o tome, inače mu odgovara za štetu.

Odustanak od prihvaćenog uputa

Član 1028.

Primalac uputa koji nije poverilac uputioca i koji neće da se koristi uputom može odustati od njega, čak i ako je već izjavio da ga prima, ali je dužan da bez odlaganja obavesti o tome uputioca.

Opozivanje ovlašćenja datog primaocu uputa

Član 1029.

Uputilac može opozvati ovlašćenje koje je uputom dao primaocu uputa, izuzev ako je uput izdao u cilju ispunjenja nekog svoga duga prema njemu i uopšte ako je uput izdao u njegovom interesu.

Odeljak 4.

ODNOS UPUTIOCA I UPUĆENIKA

Ako je upućenik dužnik uputioca

Član 1030.

1. Upućenik nije dužan prihvatiti uput, čak i ako je dužnik uputioca, izuzev ako mu je to obećao.

2. Ali, kad je uput izdat na osnovu upućenikovog duga uputiocu, upućenik je dužan da ga izvrši do iznosa tog duga, ako mu to ni po čemu nije teže od ispunjenja obaveze prema uputiocu.

3. Izvršenjem uputa izdatog na osnovu upućenikovog duga uputiocu, upućenik se oslobađa u istoj meri svoga duga prema uputiocu.

Opozivanje ovlašćenja datog upućeniku

Član 1031.

1. Uputilac može opozvati ovlašćenje koje je uputom dao upućeniku, sve dok ovaj ne izjavi primaocu uputa da prihvata uput, ili ga ne izvrši.

2. On ga može opozvati i kad je u samom uputu navedeno da je neopoziv, kao i kad bi se opozivanjem vredala neka njegova obaveza prema primaocu uputa.

3. Otvaranje stečaja nad imovinom uputioca povlači po samom zakonu opozivanje uputa, izuzev slučaja kad je upućenik bio već prihvatio uput pre otvaranja stečaja, kao i kad u času prihvatanja nije znao niti je morao znati za taj stečaj.

Odeljak 5.

SMRT I LIŠENJE POSLOVNE SPOSOBNOSTI

Član 1032.

Smrt uputioca, primaoca uputa ili upućenika, kao i lišenje poslovne sposobnosti nekog od njih, nema uticaja na uput.

Odeljak 6.

UPUT U OBLIKU HARTIJE NA DONOSIOCA

Član 1033.

1. Pismeni uput može biti izdat na donosioca.

2. U tom slučaju svaki imalac hartije ima prema upućeniku položaj primaoca uputa.

3. Odnosi koji uputom nastaju između primaoca uputa i uputioca, nastaju u ovom slučaju samo između svakog pojedinog imaooca hartije i lica koje mu je hartiju ustupilo.

Odeljak 7.

UPUT U OBLIKU HARTIJE PO NAREDBI

Član 1034.

Pismeni uput koji glasi na novac, na hartije od vrednosti ili na zamenljive stvari može biti izdat sa odredbom "po naredbi", ako je upućenik lice koje se bavi privrednom delatnošću i ako ono što treba da izvrši ulazi u okvir te delatnosti.

G l a v a XXXI

BANKARSKI NOVČANI DEPOZITI

Odeljak 1.

NOVČANI DEPOZIT

Pojam

Član 1035.

1. Ugovor o novčanom depozitu je zaključen kada se banka obavezala da primi, a deponent da položi kod banke određeni novčani iznos.

2. Ovim ugovorom banka stiče pravo da raspolaže deponovanim novcem i dužna je da ga vrati prema uslovima predviđenim u ugovoru.

Otvaranje računa

Član 1036.

1. Na osnovu ugovora o novčanom depozitu banka otvara račun u korist i na teret kojeg upisuje sva potraživanja i dugovanja koja proizađu iz poslova sa deponentom ili za njegov račun sa trećim.

2. Ne upisuju se u račun ona potraživanja, odnosno dugovanja za koje se ugovorne strane dogovore da ih isključuje.

Otklanjanje dugovnog salda

Član 1037.

1. Banka je obavezna da vrši isplate sa računa u granicama raspoloživih sredstava.

2. Ako je banka obavila jednu ili više uplata i isplata u okviru ugovora o depozitu, koje čine račun pasivnim, o tome mora bez odlaganja obavestiti deponenta koji je dužan odmah da preduzme mere u cilju otklanjanja dugovnog salda.

Vrste novčanih depozita

Član 1038.

1. Novčani depozit može biti po videnju ili oročen, s otkaznim rokom i bez otkaznog roka, sa posebnom namenom i bez namene.

2. Ako nije suprotno ugovoreno, smatra se da je račun novčanog depozita po videnju, te deponent računa ima pravo da raspolaže delom ili celim saldum u svakom trenutku.

Stanje računa

Član 1039.

1. Banka je dužna da deponenta obavestava o svakoj promeni stanja na njegovom računu.

2. Banka je dužna krajem svake godine, a ako je to ugovoreno ili uobičajeno i češće, poslati izvještaj o stanju računa (saldo).

Mesto uplata i isplata

Član 1040.

Ako među ugovorenim stranama nije drukčije dogovoreno, nalozi za uplatu i isplatu računa deponenta upućuju se u sedište banke kod koje je račun otvoren.

Postojanje više računa

Član 1041.

U slučaju da isto lice ima kod jedne banke ili kod više njenih poslovnih jedinica više računa, svaki od ovih računa je samostalan.

Plaćanje kamate

Član 1042.

1. Banka plaća kamatu na sredstva koja su kod nje deponovana, ukoliko zakonom nije drukčije određeno.

2. Visina kamate utvrđuje se ugovorom o deponovanju sredstava, a ako ugovorom ništa nije predviđeno, plaća se zakonska kamata.

Odeljak 2.

ULOG NA ŠTEDNJU

Štedna knjižica

Član 1043.

1. Ako je novčani depozit primljen kao ulog na štednju, banka, odnosno štedno-kreditna organizacija izdaje deponentu štednu knjižicu.

2. Štedna knjižica može biti izdata samo na ime određenog lica ili na donosioca.

Upis u knjižicu

Član 1044.

1. U štednu knjižicu se unose sve uplate i podizanje novca.

2. Upisi u knjižicu potvrđeni pečatom banke i potpisom ovlašćenog lica su dokaz o uplatama odnosno podizanjima u odnosima između banke i ulagača.

3. Suprotan sporazum je ništav.

Plaćanje kamate

Član 1045.

Na uloge na štednju plaća se kamata.

Vrste uloga na štednju

Član 1046.

Ulozi na štednju mogu biti po videnju ili oročeni s otkaznim rokom i bez otkaznog roka.

Glava XXXII

DEPONOVANJE HARTIJA OD VREDNOSTI

Pojam

Član 1047.

Ugovorom o deponovanju hartija od vrednosti banka se obavezuje da će, uz naknadu, preuzeti hartije od vrednosti radi čuvanja i vršenja prava i obaveza koje se u vezi s tim zahtevaju.

Vršenje prava

Član 1048.

Ako nije drukčije ugovoreno, banka može vršiti prava iz deponovanih hartija od vrednosti isključivo za račun deponenta.

Dužnost banke

Član 1049.

1. Banka je dužna da obezbedi čuvanje hartije od vrednosti sa brižljivošću koja se zahteva od ostavoprimca uz naknadu i da za račun deponenta preduzima sve radnje radi očuvanja i ostvarivanja njegovih prava iz hartije od vrednosti.

2. Ukoliko između ugovorenih strana nije što drugo dogovoreno, banka je dužna da naplaćuje dospele kamate, glavnice i uopšte sve sume na koje deponovane hartije daju pravo, čim one dospeju za isplatu.

3. Banka je dužna da stavi na raspolaganje deponentu naplaćene sume, a ako ovaj ima kod banke račun sa novčanim depozitom, da ih upiše u korist tog računa.

Vraćanje hartija od vrednosti

Član 1050.

1. Banka je dužna da na zahtev deponenta vrati hartije od vrednosti u svako doba.

2. Vraćanje se, po pravilu, vrši u mestu gde je izvršeno deponovanje.

3. Predmet vraćanja su same hartije od vrednosti, ukoliko između ugovorenih strana nije dogovoreno da vraćanje može biti izvršeno plaćanjem odgovarajućeg iznosa.

4. Vraćanje se može izvršiti samo deponentu ili njegovim pravnim sledbenicima ili licima koje oni označe, čak i kada je iz samih hartija vidljivo da one pripadaju trećim.

Zahtevi trećih lica

Član 1051.

O svakom zahtevu koji treće lice istakne u pogledu deponovanih hartija, banka je dužna da izvesti deponenta.

Glava XXXIII

BANKARSKI TEKUĆI RAČUN

Pojam

Član 1052.

Ugovorom o bankarskom tekućem računu banka se obavezuje da nekom licu otvori poseban račun i da preko njega prima uplate i vrši isplate u granicama njegovih sredstava i odobrenog kredita.

Forma ugovora

Član 1053.

Ugovor o otvaranju tekućeg računa mora biti zaključen u pismenoj formi.

Sredstva na tekućem računu

Član 1054.

1. Novčana sredstva na tekućem računu ostvaruju se uplatama od strane deponenta i naplatama novčanih iznosa izvršenih za njegov račun.

2. Banka je dužna da preko tekućeg računa vrši plaćanje za deponenta i kada na računu nema pokrića i to u obimu koji je predviđen ugovorom o otvaranju tekućeg računa ili posebnim sporazumom.

3. Ova obaveza banke može se isključiti ugovorom o otvaranju tekućeg računa.

Prebijanje između salda više računa

Član 1055.

Ako deponent kod iste banke ima više tekućih računa, aktivni i pasivni saldo ovih računa se uzajamno prebijaju, ukoliko nije drukčije ugovoreno.

Raspolaganje saldom

Član 1056.

Korisnik tekućeg računa može u svakom trenutku raspolagati saldom koji se na računu pojavljuje u njegovu korist, osim ako je ugovoren otkazni rok.

Primena pravila ugovora o nalogu

Član 1057.

1. Banka odgovara za izvršenje naloga deponenta prema pravilima ugovora o nalogu.

2. Ako nalog treba da se izvrši u mestu gde banka nema poslovnu jedinicu, ona može to obaviti preko druge banke.

Trajanje računa

Član 1058.

Ako u ugovoru o otvaranju tekućeg računa nije utvrđen rok njegovog trajanja, svaka strana može da ga raskine uz otkazni rok od 15 dana.

Provizija i naknada troškova

Član 1059.

1. Banka ima pravo da zaračunava proviziju za izvršene usluge koje su obuhvaćene ugovorom o tekućem računu, kao i naknadu za posebne troškove učinjene u vezi sa tim uslugama.

2. Ova svoja potraživanja banka upisuje u svoju korist u tekući račun, ukoliko između ugovorenih strana nije drukčije ugovoreno.

Dostavljanje izvoda

Član 1060.

1. Prilikom svake promene stanja tekućeg računa banka je dužna da izda izvod sa naznačenjem salda i preda ga klijentu na sporazumno utvrđeni način.

2. Smatra se da je izvod odobren ako nije osporen u dogovorenom roku ili, ako dogovora nema, u roku od 15 dana.

3. I nakon njegovog odobrenja, izvod računa se može osporavati zbog grešaka u pisanju ili obračunu, zbog ispuštanja ili dupliranja, ali se ovo osporavanje mora preduzeti najdalje u roku od godinu dana od prijema računa o likvidaciji salda po zaključenju tekućeg računa, inače se pravo gasi.

G l a v a XXXIV

U G O V O R O S E F U

Pojam

Član 1061.

1. Ugovorom o sefu obavezuje se banka da stavi na upotrebu korisniku sef za određeni period vremena, a korisnik se obavezuje da za to plati banci određenu naknadu.

2. Banka mora preduzeti sve potrebne mere da obezbedi dobro stanje sefa i nadzor nad njim.

Pristup sefu

Član 1062.

1. Pristup sefu može se dozvoliti samo korisniku ili njegovom punomoćniku.

2. Banka ne sme držati kod sebe duplikat ključeva ili ključeva koji se predaju korisniku.

Predmeti koji se ne smeju staviti u sef

Član 1063.

1. Korisnik ne sme staviti u svoj sef predmet ili proizvod koji može ugroziti sigurnost banke ili drugih sefova.

2. U slučaju da se korisnik ne pridržava ove obaveze banka može izjaviti da raskida ugovor o sefu.

Prava banke u slučaju neplaćanja

Član 1064.

1. Ako korisnik ne plati banci makar samo jedan obrok naknade po dospelosti, banka može raskinuti ugovor po isteku mesec dana pošto korisnika preporučenim pismom opomene na naplatu.

2. Pošto raskine ugovor, banka može pozvati korisnika da isprazni sef i da joj preda ključ, pa ako korisnik to ne učini, banka može zahtevati da se sef otvori putem suda, utvrdi njegova sadržina i nađene stvari stave u sudski depozit ili povere banci na čuvanje.

3. Banka ima pravo prvenstva naplate dužne naknade nastale iz ugovora o sefu iz novčanog iznosa koji je pronađen u sefu, kao i iz cene dobijene prodajom drugih vrednosti nađenih u sefu.

G l a v a XXXV

U G O V O R O K R E D I T U

Pojam

Član 1065.

Ugovorom o kreditu banka se obavezuje da korisniku kredita stavi na raspolaganje određeni iznos novčanih sredstava, na određeno ili neodređeno vreme, za neku namenu ili bez utvrđene namene, a korisnik se obavezuje da banci plaća ugovorenu kamatu i dobijeni iznos novca vrati u vreme i na način kako je utvrđeno ugovorom.

Forma i sadržina

Član 1066.

1. Ugovor o kreditu mora biti zaključen u pismenoj formi.
2. Ugovorom o kreditu utvrđuju se iznos, kao i uslovi davanja, korišćenja i vraćanja kredita.

Otkaz davaoca kredita

Član 1067.

1. Ugovor o kreditu banka može otkazati pre isteka ugovorenog roka ako je kredit korišćen u suprotnosti sa njegovom namenom.

2. Ugovor o kreditu banka može otkazati pre isteka ugovorenog roka i u slučaju insolventnosti korisnika čak i kad nije utvrđena sudskom odlukom, u slučaju prestanka pravnog lica ili smrti korisnika, ako bi u tim slučajevima davalac kredita došao u bitno nepovoljniji položaj.

Odustajanje od ugovora i vraćanje kredita pre roka

Član 1068.

1. Korisnik kredita može odustati od ugovora pre nego što je počeo koristiti kredit.
2. Korisnik kredita može vratiti kredit i pre roka određenog za vraćanje, ali je dužan o tome unapred obavestiti banku.
3. U oba slučaja korisnik kredita dužan je naknaditi štetu ukoliko ju je davalac kredita pretrpeo.
4. U slučaju vraćanja kredita pre određenog roka, banka ne može da zaračuna kamatu za vreme od dana vraćanja kredita do dana kada je po ugovoru trebalo da bude vraćen.

G l a v a XXXVI

U G O V O R O K R E D I T U N A O S N O V U Z A L O G E H A R T I J A O D V R E D N O S T I

Pojam

Član 1069.

Ugovorom o kreditu na osnovu zaloge hartija od vrednosti banka odobrava kredit u određenom iznosu uz obezbeđenje zalogom hartija od vrednosti koje pripadaju korisniku kredita ili trećem koji na to pristane.

Forma i sadržina

Član 1070.

Ugovor o kreditu na osnovu zaloge hartija od vrednosti mora biti zaključen u pismenoj formi i sadržavati naznačenje hartija od vrednosti

koje se zalažu, naziv, odnosno firmu i sedište, odnosno prebivalište imaoca hartije, iznos i uslove odobrenog kredita, kao i iznos i vrednost hartije koja je uzeta u obzir za odobrenje kredita.

Kad banka može prodati založene hartije

Član 1071.

Ako korisnik ne vrati po dospelosti dobijeni kredit, banka može prodati založene hartije od vrednosti.

G l a v a XXXVII

A K R E D I T I V I

Obaveze akreditivne banke i forma akreditiva

Član 1072.

1. Prihvatanjem zahteva nalagodavca za otvaranje akreditiva, akreditivna banka se obavezuje da će korisniku akreditiva isplatiti određenu novčanu svotu ako do određenog vremena budu ispunjeni uslovi navedeni u nalogu za otvaranje akreditiva.

2. Akreditiv mora biti sačinjen u pismenoj formi.

Kada nastaje obaveza prema korisniku

Član 1073.

1. Banka je obavezna prema korisniku od dana kada mu je otvaranje akreditiva saopšteno.

2. Nalogodavac je vezan izdatim nalogom od trenutka kada je nalog prispeo banci.

Nezavisnost akreditiva od drugog pravnog posla

Član 1074.

Akreditiv je nezavisan od ugovora o prodaji ili drugog pravnog posla povodom koga je akreditiv otvoren.

Dokumentarni akreditiv

Član 1075.

Dokumentarni akreditiv postoji kada je banka obavezna da isplati korisniku akreditiva određenu novčanu svotu pod uslovom da joj budu podneti dokumenti prema uslovima utvrđenim u akreditivu.

Dužnost akreditivne banke

Član 1076.

Banka koja otvara dokumentarni akreditiv dužna je da izvrši klauzule plaćanja pod uslovima predviđenim u akreditivu.

Vrste dokumentarnog akreditiva

Član 1077.

1. Dokumentarni akreditiv može biti opoziv ili neopoziv.

2. Ukoliko nije izričito drukčije ugovoreno akreditiv je uvek opoziv, čak i kada je otvoren za određeni period vremena.

Opozivi akreditiv

Član 1078.

Opozivi dokumentarni akreditiv ne vezuje banku prema korisniku, te ga u svakom trenutku može izmeniti ili opozvati na zahtev nalagodavca ili po sopstvenoj inicijativi, ako je to u interesu nalagodavca.

Neopozivi akreditiv

Član 1079.

1. Neopozivi dokumentarni akreditiv sadrži samostalnu i neposrednu obavezu banke prema korisniku.

2. Ova obaveza može biti ukinuta ili izmenjena samo sporazumom svih zainteresovanih strana.

3. Neopozivi dokumentarni akreditiv može biti potvrđen od neke druge banke, koja, time, pored akreditivne banke, preuzima samostalnu i neposrednu obavezu prema korisniku.

4. Notifikacija akreditiva korisnika od strane neke druge banke nije sama po sebi potvrđivanje ovog akreditiva.

Dužnost banke u pogledu dokumenata

Član 1080.

1. Banka je dužna da ispita da li su dokumenti u svemu saobrazni zahtevima nalagodavca.

2. Kada dobije dokumente, banka mora u najkraćem roku o tome obavestiti nalagodavca i ukazati mu na utvrđene nepravilnosti i nedostatke.

Granice odgovornosti banke

Član 1081.

1. Banka ne preuzima nikakvu odgovornost ako su podneti dokumenti na izgled saobrazni sa uputstvima nalagodavca.

2. Ona ne preuzima nikakvu obavezu u pogledu robe koja je predmet otvorenog akreditiva.

Prenosivost i deljivost akreditiva

Član 1082.

1. Dokumentarni akreditiv je prenosiv ili deljiv samo ako je banka koja otvara akreditiv u korist korisnika kog je označio nalagodavac ovlašćena u uputstvima prvog korisnika da plati u celini ili delimično jednom ili većem broju trećih lica.

2. Akreditiv može preneti, na bazi izričitih uputstava, samo banka koja ga otvara i to samo jedanput, ukoliko nije suprotno ugovoreno.

G l a v a XXXVIII

BANKARSKA GARANCIJA

Pojam

Član 1083.

1. Bankarskom garancijom se obavezuje banka prema primaocu garancije (korisniku) da će mu za slučaj da mu treće lice ne ispuni obavezu o dospelosti izmiriti obavezu ako budu ispunjeni uslovi navedeni u garanciji.

2. Garancija mora biti izdata u pismenoj formi.

Izmirenje obaveze iz garancije u novcu

Član 1084.

Banka izmiruje obavezu iz garancije u novcu i u slučaju da se garancijom obezbeđuje nenovčana obaveza.

Potvrda garancije (supergarancija)

Član 1085.

Ako druga banka potvrdi obavezu iz garancije, korisnik može svoje zahteve iz garancije podneti bilo banci koja je izdala garanciju, bilo onoj koja ju je potvrdila.

Ustupanje prava iz garancije

Član 1086.

Svoja prava iz bankarske garancije korisnik može ustupiti trećem samo sa ustupanjem potraživanja koje je obezbeđeno garancijom i prenosom svojih obaveza u vezi sa obezbeđenim potraživanjem.

Garancija "bez prigovora"

Član 1087.

1. Ako bankarska garancija sadrži klauzulu "bez prigovora", "na prvi poziv" ili sadrži reči koje imaju isto značenje, banka ne može isticati prema korisniku prigovore koje nalagodavac kao dužnik može isticati prema korisniku po obezbeđenoj obavezi.

2. Nalogodavac je dužan platiti banci svaki iznos koji je banka platila po osnovu garancije izdate sa klauzulom iz prethodnog stava.

3. Korisnik garancije dužuje nalagodavcu iznos primljen po osnovu garancije na koji inače ne bi imao pravo zbog opravdanih prigovora nalagodavca.

G l a v a XXXIX

PRIMENA ODREDBA O BANKARSKOM POSLOVANJU

Član 1088.

Odredbe čl. 1035. do 1087. ovog zakona shodno se primenjuju i na druga pravna lica koja su, u skladu sa zakonom, ovlašćena za obavljanje određenih bankarskih poslova.

G l a v a XL

PORAVNANJE

Pojam

Član 1089.

1. Ugovorom o poravnanju lica između kojih postoji spor ili neizvesnost o nekom pravnom odnosu, pomoću uzajamnih popuštanja, prekidaju spor, odnosno uklanjaju neizvesnost i određuju svoja uzajamna prava i obaveze.

2. Postoji neizvesnost i kada je ostvarenje određenog prava nesigurno.

U čemu se sastoje uzajamna popuštanja

Član 1090.

1. Popuštanje se može sastojati, između ostalog, u delimičnom ili potpunom priznavanju nekog zahteva druge strane, ili u odricanju od nekog svog zahteva; u uzimanju na sebe neke nove obaveze; u smanjenju kamatne stope; u produženju roka; u pristajanju na delimične otplate; u davanju prava na odustanicu.

2. Popuštanje može biti uslovno.

3. Kada samo jedna strana popusti drugoj, na primer, prizna pravo druge strane, to nije poravnanje, te ne podleže pravilima o poravnanju.

Sposobnost

Član 1091.

Za zaključenje ugovora o poravnanju potrebna je sposobnost za raspolaganje pravom koje je predmet poravnanja.

Predmet

Član 1092.

1. Predmet poravnanja može biti svako pravo kojim se može raspolagati.

2. Punovažno je poravnanje o imovinskim posledicama krivičnog dela.

3. Ne mogu biti predmet poravnanja sporovi koji se tiču statusnih odnosa.

Primena odredbe o dvostranim ugovorima

Član 1093.

1. Za ugovor o poravnanju važe opšte odredbe o dvostranim ugovorima, ako za njega nije što drugo predviđeno.

2. Kad pod nazivom poravnanja ugovarači obave neki drugi posao, na njihove odnose ne primenjuju se odredbe zakona koje važe za poravnanje, već one koje važe za stvarno obavljani posao.

Prekomerno oštećenje

Član 1094.

Zbog prekomernog oštećenja ne može se tražiti poništenje poravnanja.

Dejstvo poravnanja prema jemcima i zalagodavcima

Član 1095.

1. Ako je poravnanjem izvršena novacija obaveze, jemac se oslobađa odgovornosti za njeno ispunjenje, a prestaje i zaloga koju je dao neko treći.

2. Inače, jemac i treći koji je dao svoju stvar u zalogu ostaju i dalje u obavezi, a njihova odgovornost može biti smanjena poravnanjem, ali ne i povećana, izuzev ako su se saglasili sa poravnanjem.

3. Kad dužnik poravnanjem prizna sporno potraživanje, jemac i zalagodavac zadržavaju pravo da istaknu poveriocu prigovore kojih se dužnik poravnanjem odrekao.

Poravnanje o poslu koji se može poništiti

Član 1096.

1. Punovažno je poravnanje o pravnom poslu čije je poništenje mogla tražiti jedna strana, ako je ona u času zaključenja poravnanja znala za tu mogućnost.

2. Ali je ništavo poravnanje o ništavom pravnom poslu i kada su ugovarači znali za ništavost i hteli poravnanjem da je otklone.

Ništavost poravnanja

Član 1097.

1. Poravnanje je ništavo ako je zasnovano na pogrešnom verovanju oba ugovarača da postoji pravni odnos koji u stvari ne postoji, i ako bez tog pogrešnog verovanja ne bi među njima bilo ni spora ni neizvesnosti.

2. Isto važi i kad se pogrešno verovanje ugovarača odnosi na obične činjenice.

3. Odricanje od ove ništavosti nema pravnog dejstva i ono što je dato na ime izvršenja obaveza iz takvog poravnanja može se natrag tražiti.

Ništavost jedne odredbe poravnanja

Član 1098.

Odredbе poravnanja čine celinu, te ako je jedna odredba ništava, celo poravnanje je ništavo, izuzev kada se iz samog poravnanja vidi da se ono sastoji iz nezavisnih delova.

DEO TREĆI

MERODAVNO PRAVO U SLUČAJU SUKOBA REPUBLIČKIH ZAKONA

Član 1099. (brisan)

Član 1100. (brisan)

Član 1101. (brisan)

Član 1102. (brisan)

Član 1103. (brisan)⁶

Obligacioni odnosi nastali van Republike Srpske

Član 1105.

Na prava i obaveze koje nisu nastale na teritoriji Republike Srpske, ukoliko učesnici obligacionih odnosa nisu izabrali merodavno pravo, primenjuje se pravo Republike Srpske ako se prava i obaveze ostvaruju na toj teritoriji.

Pravo merodavno za zastarelost

Član 1104.

Na zastarelost prava i obaveza primenjuje se pravo koje je merodavno za sadržinu tih prava i obaveza.

DEO ČETVRTI

PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Primena ovog zakona

Član 1106.

Odredbe ovog zakona neće se primenjivati na obligacione odnose koji su nastali pre stupanja na snagu ovog zakona.

Primena običaja

Član 1107.

1. Odredba opštih ili posebnih uzansi kojom se utvrđuje pretpostavka da su ugovorne strane pristale na primenu uzansi, ukoliko ih nisu ugovorom isključile, neće se primenjivati posle stupanja na snagu ovog zakona.

2. Opšte uzanse za promet robom ("Službeni list FNRJ", br. 16/59) neće se primenjivati posle stupanja na snagu ovog zakona u pitanjima koja su njime regulisana.

3. Ako su opšte ili posebne uzanse ili drugi trgovinski poslovni običaji suprotni dispozitivnim normama ovog zakona, primenjivaće se odredbe ovog zakona, osim ako su strane izričito ugovorile primenu uzansi, odnosno drugih trgovinskih poslovnih običaja.

Prestanak važenja drugih propisa

Član 1108.

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o zastarelosti potraživanja ("Službeni list FNRJ", br. 40/53 i 57/54).

Stupanje na snagu ovog zakona

Član 1109.

Ovaj zakon stupa na snagu 1. oktobra 1978. godine.

3 Prestao da važi 10. jula 1989. godine na osnovu odluke Ustavnog suda Jugoslavije ("Službeni list SFRJ", broj 45/89)

5 Izmjena dijela odredbe ovog člana kojom je opšti rok zastarjelosti sa pet produžen na deset godina primjenjivaće se i na obligacione odnose koji su nastali prije stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima (član 59. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima, - Službeni glasnik Republike Srpske, broj 17/93, koji je stupio na snagu 30.09.1993. godine) Ukoliko petogodišnji rok zastarjelosti nije istekao do njegovog stupanja na snagu tj. do 30. septembra 1993.

6 Ovako izmijenjena odredba ovog člana kojom je valutna ili zlatna klauzula konvertovana, po zakonu, u domaći novac (zakonsko sredstvo plaćanja) prema kursu koji je važio u trenutku nastanka obaveze, sada se konvertuje u valutu plaćanja prema kursu koji važi u trenutku ispunjenja obaveze. Ovako izmijenjena odredba koja je uslovlila obezvrjeđivanja domaćeg novca povoljnija za povjerioce, primjenjivaće se i na novčane obaveze koje obaveze koje su nastale prije stupanja na snagu Zakona o izmenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima (-Službeni glasnik Republike Srpske-, broj 17/93) ukoliko one nisu bile ispunjene do njegovog stupanja na snagu, 30. septembra 1993. godine.

7 Odredbe čl. 1099 do 1103 prema Zakonu o izmenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima (-Službeni list SRJ, broj 31/93) nisu brisane.

⁶ Odredbe čl. 1099 do 1103 prema Zakonu o izmenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima (Službeni list SRJ, broj 31/93) nisu brisane.

IV

REGISTAR POJMOVA

(Brojevi označavaju članove Zakona o obligacionim odnosima)

A

advokat, 461
adhezioni ugovor, 33, 100, 142, 143
agencija, 790- 812, 885- 891
akcesorni ugovor, 272
akreditiv, 1072-1082
aktivna solidarna obligacija, 425-434
alotman, 885-896
alternativne obaveze, 403-408
ambalaža, 179, 658, 731
amortizacija, 254, 260
anuiteti, 372
autonomija volje, 10

B

banka, 318, 321, 400, 1035-1087, 1088
bankarska garancija, 1083-1087
bankarski novčani depoziti, 1035-1046
bankarski poslovi, 1035-1087
bankarski tekući račun, 1052-1060
berza, 775
berzanska cena, 775, 980
bitni sastojci, 26, 32, 45, 235
blanko indosament, 244
boravište, 319-321

C

carinske radnje, 835, 864, 873
cenovnik, 35

Č

čast, 198, 199, 200
ček, 348

Ć

ćutanje ponuđenog, 42

D

datum, 235
dvostrani ugovori, 121, 122-123, 124-132, 133-136, 137-138, 139-142, 145-147, 1093
dvostruko osiguranje, 934
dejstva ugovora, 148, 149-153, 448-450, 459, 462, 553, 922, 946
delatnost, 156, 184
delkredere, , 781, 801

delimični indosament, 244
delimični nedostaci, 492
delimično ispunjenje, 301, 310, 323, 372
delimična ništavost, 105
delenje hartija od vrednosti, 252
deljiva potraživanja, 412
deljive obaveze, 412, 413
deponovanje hartija od vrednosti, 1047-1051
depozit, 328, 329, 330-334, 712-729, 730-748, 1035-1042
deponent, 1035-1042, 1043-1046, 1047-1051, 1052-1060
dispozitivne norme, 20, 900, 1107
dobar domaćin (privrednik ili stručnjak), 18
dobri običaji, 10
dobri poslovni običaji, 21
dobročini ugovori, 53, 62, 65, 101, 283, 561
dozvola, 29, 156, 587, 588, 705, 707, 976, 978
dokumentarni akreditiv, 1075-1082
dospelost, 186, 197, 286, 297, 312, 321, 336, 340, 342, 358, 372, 373, 379, 398, 399, 400, 401, 437, 449, 517, 745, 747, 809, 913, 937, 945, 954, 963, 966, 973, 997, 1011, 1049, 1064, 1071, 1083
docnja, 262, 325-327, 331, 420, 421, 431, 457, 520, 546, 548, 559, 607, 625, 626, 636, 637, 639, 664, 1002
dragocenost, 654, 672, 843
državina, 287, 454, 986
društvene dužnosti, 213
dužnost obaveštavanja, 134, 268, 329, 330, 333, 438, 457, 484, 509, 511, 526, 527, 528, 532, 533, 534, 561, 565, 570, 577, 614, 624, 634, 642, 645, 647, 654, 662, 666, 692, 713, 714, 730, 738, 750, 751, 767, 777, 778, 779, 797, 803, 819, 830, 831, 832, 843, 851, 864, 878, 887, 907, 909, 914, 917, 934, 981, 989, 1010, 1027, 1051, 1068, 1080
duševni bolovi, 200-202

F

fakultativne obligacije, 409-411
fizički bolovi, 200
fiksni ugovor, 125, 691
forma ugovora, 67-73
formularni ugovori, 100, 142
franšiza, 936

G

garantni list, 501, 507
garantni rok, 502, 503
garancija, 301, 508, 693, 856, 1003, 1083-1087
garancija za ispravno funkcionisanje prodane stvari, 501-507
glavni dužnik, 346, 353, 1002, 1004, 1007, 1009, 1011
glavni ugovor, 45
građevina, 631
gubitak prava, 370, 500, 507, 515, 577, 624, 644, 747, 773, 826, 1006, 1016
gubitak stvari, 845

H

hartije od vrednosti, 234-261
hipoteka, 368, 437, 447
hipotekarni poverilac, 447

I

igra ili opklada, 297
izbrani sud, 91
izvod, 1060
izvođač radova, 207
izvršenje, 204, 213
izdatak, 218, 223, 225, 230
izdavalac hartije od vrednosti, 234-235, 237, 242, 246, 249, 250, 253, 256
izdavanje hartije od vrednosti u seriji, 238
izdržavanje (pomaganje), 194, 341, 372, 373
izgubljena zarada, 193, 195
izjava volje, 28, 32-35, 39
izlaganje robe, 34
izmakla korist, 115, 189, 266, 925
imalac, 174-178, 187, 219, 239, 240, 242, 246, 251-254, 256, 259, 452, 660, 743, 745, 746, 748, 974
ime, 235, 244
imovina, 114, 155, 210, 225, 452
indosament, 242-244, 246, 248, 249, 744, 746, 956, 990
indosant, 244, 246, 249, 251
indosatar, 244, 248
isključenje odgovornosti, 265, 304, 354, 452, 486, 513, 576, 644, 646, 727, 731, 834, 870, 920
isključiva licenca, 689, 694, 695, 705
isplata, 211, 212, 255, 516-518, 1016-1017
isporuka, 518
isprava, 212, 234, 287, 323, 348, 441, 467, 540, 543, 786, 809, 868, 890, 989
ispravno funkcionisanje prodane stvari, 501-507
ispunjenje obaveze, 122-123, 124-132, 133-136, 137-138, 240, 253-256, 258, 262-269, 296-298, 305, 306, 315-316, 324, 336, 345, 412, 414, 426, 434, 435, 475-477, 488, 490, 491
ispunjenje sa subrogacijom, 299-304

J

javna prodaja, 139, 333, 487, 530, 737, 980
javne knjige, 340, 353, 368
javni oglas, 229
javno obećanje nagrade, 229-233
javno skladište, 329
jednostrana izjava volje, 229-233
jemac, 308, 331, 338, 346, 353, 437, 449, 591, 593, 1004, 1095
jemstvo (zakonsko), 91, 95, 146, 295, 350, 449, 586, 624, 660, 694, 781, 801
jemstvo (ugovorno), 997-1017

K

kamata, 188 255, 279, 313, 331, 348, 368, 369, 372, 387, 400-402, 437, 449, 517, 549, 558, 756, 759, 784, 955, 977, 984, 992, 1002, 1013, 1042, 1049, 1065, 1068, 1074
kapara, 75, 80, 81, 83
katalog, 35
klizna skala, 397
-ključ u ruke-, 640
komision, 771-789, 829
komisionar, 680, 771-789
komunalna delatnost, 184
konkurs, 229, 232, 604-605
kontrola, 632
konverzija, 106
konvalidacija, 73, 107
kooperant, 506

korisnik, 149-153
korist, 219,220, 223, 224, 227, 237, 517, 718, 977
krajnja nepažnja, 172, 191, 265, 266, 574, 671, 672, 674, 733, 870, 1012
kredit, 400, 517
krivica, 154, 158, 159, 161, 177, 178, 208, 226, 262, 267, 316, 338, 627, 636, 647, 662,
724, 726, 731, 759, 760, 762, 820, 929, 939, 1002
krivično delo, 189, 202, 337, 1092, 1102
kumulacija naknade i osiguranja, 948
kupovina na probu, 534-537
kupovina po pregledu, 537
kupovina radi pokrića, 525
kupovina sa rezervom probanja, 537

L

legitimacioni znaci, 258
legitimacioni papiri, 257
licenca, 686-711
likvidacija, 711
linijski prevoz, 649
list pokrića, 901-902
lišenje poslovne sposobnosti, 96, 768, 770, 947, 1032

M

maloletnik, 160, 165-169, 385, 947, 1102
mane stvari, 176, 179, 731
mane volje, 60-66, 111
matematička rezerva, 949, 950, 952
materijalni nedostaci, 121, 308, 478-491, 495-501, 538, 573-579
menica, 348
menične obaveze, 91, 95
merodavno pravo, 1104, 1105
mesne zajednice, 144
mesto, 235, 348, 467, 516, 585, 912, 1050
mesto zaključenja, 30
mesto ispunjenja, 319, 320, 328, 333, 399, 1040
monetarni nominalizam, 394
monopolski položaj, 14, 265, 486, 576
motorno vozilo, 178

N

nagrada, 223, 229-232
nadzor, 164, 167, 168, 169, 632, 647, 1061
nadležni organ, 379, 388, 389, 463
nadmetanje, 604-605
nadosiguranje, 932
naziv, 235, 242, 244
naknada, 104, 113, 132, 218, 497, 625, 626, 627, 896, 1059, 1061
naknada koristi, 210, 217, 219, 225, 585
naknada materijalne (imovinske) štete, 185-188, 193-197, 198, 205
naknada nematerijalne (neimovinske, moralne) štete, 199-205
naknada štete, 206-209, 227, 266, 269, 523-526
nalog, 42, 221, 228, 318, 461, 660, 772, 749-770
namenski zajam, 566
napuštaj, 927
naručilac, 207
naslednik, 711, 767, 950, 958-960, 963-964, 1008
nasleđivanje, 204, 529

naturalna (prirodna) obligacija, 213, 296, 360, 367
načela obligacionog prava, 10, 49, 51, 75,103, 104
načelo jednake vrednosti davanja, 15
načelo savesnosti i poštenja, 12
nedeljive obaveze, 412, 413
neispunjenje pravosnažne odluke, 293
neispunjenje ugovora, 80, 122,-132
nemogućnost ispunjenja, 137-138, 262, 354-356,407
neovlašćeno lice, 88
neodgovorno lice, 159
neopozivi akreditiv, 1079
nepažnja, 158, 222, 929
nepokretnost, 139-140, 207, 447, 455, 1100
neposredna ponuda, 40
neprava ostava, 722
nepravo posloводство, 227
nepredviđene okolnosti, 877-879
nepredviđeni radovi, 634
nesrećni slučaj, 951, 953
nesporazum, 63
nesposobnost za rasuđivanje, 159-160, 164, 169
nesposobnost za rad, 193, 195
ništavi ugovori, 103-110
ništavost, 47, 50, 42-53, 59, 75, 103-110, 141, 143, 244, 351, 352, 396, 398, 400, 458, 461, 486, 543, 545, 548, 551, 576, 644, 671, 684, 699, 849, 870, 898, 918, 944, 947, 973, 1044, 1096-1098
novčana naknada štete, 185, 187, 188, 200-202,310
novčana renta, 188, 194-196
novčane obaveze, 270, 294, 318, 320, 321, 336, 394, 398
novčani depozit, 1035-1042
nužna odbrana, 161

O

obaveze sa više dužnika, 412-413
obaveze sa više predmeta, 403-408, 409-411
obveznice, 323, 441
obaveza zaključenja ugovora, 27, 183
obećanje nagrade, 229-233
obezbeđenje potraživanja, 387, 445, 628, 660, 679, 745, 747, 809, 846, 966, 1012, 1015
obezbeđenje prava, 76, 123, 129, 188, 288, 302, 312, 316, 366, 368, 547, 560, 597
obim jemčeve odgovornosti, 1002
obim naknade materijalne štete, 189-191
običaji, 21, 32-34, 39, 44, 61, 143, 358, 398, 459, 464, 516, 519, 534, 567, 579, 597, 761, 806, 836, 837, 852, 855, 856, 871, 882, 894, 895, 1107
obična šteta, 155, 189, 266
oblici jemstva, 1004
obljuba, 202
obustava zastarjelosti, 377, 381-386, 422, 433
ovlašćeno lice, 305
oglas, 35, 233
ograničenje odgovornosti, 265, 452, 486, 513, 576, 644, 723, 727, 834, 870
odgovornost, 17, 206
odgovornost bez obzira na krivicu, 154, 165, 170, 173-183
odgovornost drugih lica, 171
odgovornost organizatora priredbi, 181
odgovornost po osnovu krivice, 158, 159, 160
odgovornost pravnog lica, 172
odgovornost proizvođača stvari sa nedostatkom, 179
odgovornost prevozioca, 179
odgovornost preduzeća, 170
odgovornost roditelja, 165-169
odgovornost za drugog, 164-169, 676, 724, 726, 753, 834, 844, 854, 868

odgovornost za ispravno funkcionisanje, 501
odgovornost za ispunjenje obaveze izdavaoca vrednosnog papira, 246
odgovornost za materijalne nedostatke, 121, 308, 478-491, 495-501, 538, 573-579
odgovornost za naplativost, 443
odgovornost za nedostatke, 614-621, 641-643, 644-647
odgovornost za neispunjenje obaveze, 412, 452, 453
odgovornost za organizovanje putovanja, 866, 867, 868
odgovornost za postojanje potraživanja, 442
odgovornost za pravne nedostatke, 121, 308, 508-515, 580
odložni uslov, 74-76, 823
odnošenje dodatka, 225
odobrenje, 29, 55-58, 87-88, 97, 143, 228, 305
održavanje stvari, 570
odricanje od prava, 91, 330, 345, 398, 597
odricanje od zastarjelosti, 422, 433
odustanak (odustajanje), 57, 534, 543, 564, 650, 721, 752, 765, 769, 828, 877, 878, 895, 937, 1028
odustanica, 82, 85
oglas, 35, 233
ograničenje odgovornosti, 265, 452, 486, 513, 576, 644, 723, 727, 834, 870
okolnosti koje isključuju odgovornost, 263
opasna stvar i opasna delatnost, 154, 170, 173-179, 654, 843
opoziv, 230, 1029, 1031, 1048, 1049
opozivanje, 959, 1001
opozivanje koristi, 150, 152
opravka stvari, 501-505, 570, 578, 579
opšta ponuda, 33
opšte otpuštanje dugova, 347
opština, 104
opšti uslovi, 648, 671, 684, 836, 894, 902
opšti uslovi ugovora, 142-144
osiguranje, 380, 732, 776, 837, 897-921
osiguranje imovine, 924-941
osiguranje lica, 942-964
oslobađanje od obaveze, 331, 346, 356, 403, 409, 448-450, 613, 759, 939, 965
oslobađanje od odgovornosti, 164, 165, 177, 182, 222, 262, 263, 512, 646, 652, 1011, 1012
osnov, 51, 154, 348
ostava, 712-718, 723, 739
otkaz, 357, 358, 582, 584, 588, 594, 597, 706, 708, 710, 766
otkazni rok, 591, 594, 597, 811, 1046, 1056, 1058
otklanjanje opasnosti štete od drugoga, 161
otkup, 954
otpremanje, 827-846
otpuštanje duga, 344-347, 416, 428
otuđenje, 529, 591-594
oštećenje zdravlja, 188, 195, 197, 216, 342, 684
oštećenje stvari, 626, 671, 674, 675, 714-717, 721, 724, 733, 763, 776, 845, 976

P

pažnja, 61, 222, 723, 868, 1049
pažnja dobrog domaćina (privrednika ili stručnjaka), 18, 222, 445, 520, 581, 662, 683, 714, 751, 776, 797, 818, 825, 832
penali, 157, 276, 294
pismena forma, 455, 543, 630, 687, 791, 886, 998, 1053, 1066, 1070, 1072, 1083
plaćanje pre roka, 398
plenidba stvari, 540
plovidbeno osiguranje, 899
plodovi, 214, 369, 468, 517, 567, 718, 977
pobijanje dužnikovih pravnih radnji, 280-285, 961
pobude za zaključenje ugovora, 53, 62
povreda prava ličnosti, 157, 199, 200
povremena davanja, 321, 360, 372, 379

podijeljena odgovornost, 205, 678
podzakup, 581, 586-590
podzaloga, 976
podlicenca, 704-707
podosiguranje, 321, 360, 372, 379
polaganje i prodaja dugovane stvari, 327-335
polisa, 902-903, 905-906, 921, 928, 935, 937, 942, 943, 946, 954, 956
pomoćnik, 676
poništenje hartije od vrednosti, 254
poništenje odluke o dodeljivanju nagrade u slučaju konkursa, 232
ponuda, 32, 38, 41
ponudilac, 31, 41, 43, 44
ponuđeni, 31, 41, 42, 44
poravnanje, 91, 379, 418, 429, 1089-1098
posebna pismena isprava (vaučer), 890
posebni slučajevi odgovornosti, 181-184
posebni slučajevi ostave, 722-723
posebni slučajevi otpremanja, 844, 845
poslovna praksa, 32, 39
poslovna sposobnost, 56, 59, 96, 111, 114, 116, 385, 768, 770, 947, 1032
poslovno nesposobno lice, 37-59, 222, 297, 305, 327, 385, 820, 1000
poslovno punomoćje, 95, 96
poslovodstvo bez naloga, 220-228, 1103
potpis, 235, 242
potraživanje iz hartije od vrednosti, 239, 240
potvrda, 657
prava ličnosti, 199, 200
prava ostavoprimca, 719-721
pravičnost, 101, 133, 141, 143, 169, 178, 182, 200, 201, 202, 203, 208, 231
pravilo istovremenog ispunjenja, 122
pravična naknada, 634, 638, 761, 806, 878
pravna radnja, 22, 388, 389, 827, 855
pravni nedostaci, 508
pravni posao, 25, 84, 89, 210, 364, 957, 1074, 1096
pravni promet, 18, 21, 54, 179, 455, 458
pravni sledbenik, 148, 280, 1050
pravno lice, 54, 89, 170-172, 767, 1067
pravo zadržavanja, 286-289, 728
pravo oštećenog posle zastarelosti, 209
pravo prvenstva, 301, 649, 680, 786, 905, 966, 984, 1064
pravo raspolaganja, 174, 454, 540, 551, 553, 557, 713
pravosnažna odluka, 330
prebivalište, 204, 256, 336-343, 390, 392, 415, 427, 1055
predaja, 241, 309, 467-477, 501, 516, 559, 560, 569, 591, 613, 624, 627, 717, 718, 968
predmet ispunjenja, 307-311
predmet obaveze, 46-50, 348, 355, 461, 552, 1001, 1092
predugovor, 45
predujam, 680, 758, 785, 841, 919, 955
pregovori, 30, 32, 917, 818, 869
prekid zastarevanja, 377, 387-393, 422, 433
prekid prevoza, 663
prekomerno oštećenje, 139, 140, 762, 806, 822, 1094
prelazak prava, 642
premija, 609, 897, 903-906, 908, 912-916, 922-923, 932-934, 937, 944, 945, 950, 954, 961
prenov, 348-352, 393, 417, 428
prenos hartije od vrednosti, 241-249
prenosilac, 242
prepuštanje oštećene osigurane stvari, 927
prestanak naloga, 765-770
prestanak obaveze, 233, 293
prestanak prava, 431, 590, 616, 987
prestanak ugovora, 595-599, 708-711, 799, 810-812, 913, 923, 928
pretnja, 60, 202
prećutno obnavljanje zakupa, 596

prečutno obnavljanje licence, 709
prevara, 57, 65, 202, 266, 576, 920
prevoz, 472, 473, 476, 648-652, 836
preuzimanje duga, 446-450
preuzimanje ispunjenja, 453
preuzimanje pošiljke, 670, 674
preuzimanje stvari, 519
prividan ugovor, 66
privremeno korišćenje, 174
prigovor, 122, 123, 143, 147, 151, 255, 283, 339, 440, 450, 457-477, 500, 616, 674, 677, 921, 994, 1009, 1022, 1023, 1087, 1095
priznanica, 321-323
priznanje, 366
priznanje duga, 387, 392, 393, 421, 432
prijemnik, 145, 146
prinuda, 202
prinudno izvršenje, 392, 393, 405, 409
prinudno poravnanje, 1007
prinudni propis, 10, 49, 51, 75, 103, 104
pripaci, 468, 569
prirodne obaveze, 213, 360
pristanak oštećenog, 163
pristupanje dugu, 451
provizija, 781, 801, 894, 1059
prodaja, 97, 287, 333, 335, 454-519, 522, 525, 527-556, 601, 664, 731, 736, 745, 747, 748, 775, 973, 980, 981, 982, 983, 1064, 1071, 1074
prodaja dugovane stvari, 522
prodaja na kredit, 97, 517
prodaja po uzorku ili modelu, 538
prodaja radi pokrića, 525
prodaja sa zadržavanjem prava svojine, 540, 541, 551
prodaja sa obročnim plaćanjem cene, 542-551
prodaja sa pravom preče kupovine, 527-533
prodaja sa specifikacijom, 539
prodaja spornog prava, 461
prodaja tuđe stvari, 460
prodaja umesto polaganja stvari, 333
prodajni nalog, 554-556
program putovanja, 860, 863, 879
promene kod hartija od vrednosti, 250-252
promenjene okolnosti, 45
propast stvari, 459, 598, 613, 624, 663, 714-717, 721, 724, 731, 733, 753, 776, 925, 976
propisana cena, 463
predračun sa izričitim jemstvom, 624
protek vremena, otkaz, 357, 358
protest, 747
prouzrokovanje štete, 154-209
prtljag, 625
punomoć, 89-94, 245, 269, 287
punomoćnik, 89, 91, 98

R

ravnopravnost, 11, 14, 15, 265
radnja, 728
razmena, 552, 553
razumna cena, 462, 465
raskidanje ugovora, 68, 69, 81, 123-125, 127-130, 132, 137, 456, 459, 460, 465, 486, 488-490, 492, 494-497, 504, 510, 519, 520, 539, 546, 548, 549, 566, 571, 578-580, 598, 606, 608, 609, 618-620, 629, 634, 638, 711, 810, 811, 846, 858, 909, 914, 916, 922, 923, 937, 945, 1063, 1064
raskidanje ili izmena ugovora zbog promenjenih okolnosti, 133-136, 674
raskidanje ugovora zbog neispunjenja, 124-132, 497

raskidni uslov, 74, 75, 822
raspolaganje, 660, 743, 786, 1065, 1092
ratne operacije, 931, 952
redovno poslovanje, 91, 455, 648
redosled založnih prava, 985
registar, 242, 246, 744, 746
regres, 168, 171, 176, 208, 423, 647, 658, 665, 868, 934, 1018
reklamacija, 97
renta, 963
reparacija, 185, 190
reosiguranje, 899
restitucija, 104, 113, 114, 119, 132, 137, 211, 214, 217, 227, 549, 585, 867, 878, 879
rizik, 331, 456, 457, 478, 505, 520, 536, 540, 555, 625-627, 732, 837, 907, 909, 914-916, 929-931, 934, 935, 937, 949-953
roba, 34
rok, 48, 77, 78, 125, 126, 262, 285, 294, 324, 348, 357, 358, 392, 398, 414, 516, 559, 562, 565, 578, 579, 583, 609, 642, 718, 721, 737, 912
ručna zaloga, 368
rušljivi ugovori, 56, 60-65, 111-118, 139-140, 265, 351, 352, 530, 532, 533, 908, 934

S

savesna strana, 55, 57, 61, 87, 108, 115, 123, 214-216, 226, 239, 253, 443, 617, 932
savesnost i poštenje, 12, 30, 74, 104, 135, 136, 264
sadržina obaveze, 307
saglasnost, 634, 752, 957
saglasnost za zaključenje ugovora, 55, 947
saldo, 1037, 1055, 1056, 1060
samopomoć, 162
samoubistvo, 162
saosiguranje, 935
sastojci ugovora o prodaji, 458-466, 543
satisfakcija, 199, 200, 202
svojina, 232, 454, 532, 540, 550, 552, 557, 966, 973
sedište, 31, 104, 320
sjedinenje, 252, 353, 419, 430
skladišnica, 740-748
skladištar, 680
skladište, 329
skupocene stvari, 654, 672, 883
slučajna propast stvari, 626
smanjenje odgovornosti, 646, 671, 684
smetnje kod prevoza, 662
smrt lica, 150, 180, 181, 188, 193, 194, 196, 197, 200, 201, 216, 359, 341, 599, 684, 711, 767, 769, 770, 946, 947, 949, 950, 953, 964, 1032, 1061
sniženje naknade, 616, 619, 620, 621, 629, 762, 822
sniženje cene, 504
solidarna odgovornost, 85, 166, 167, 177, 178, 206, 208, 413, 425, 640, 677, 757, 764, 781
solidarnost dužnika, 414-424
solidarnost jemaca, 1005
solidarnost poverilaca, 425-434
sopstvenik, 174, 713
spasavanje, 926
specijalna punomoć, 91, 95, 792, 793, 815
sporazum o otpustu duga, 344
sporedna prava, 145, 295, 299, 301, 350, 369, 437, 449, 1003
spособnost ugovaranja, 54, 969
sredstva obezbeđenja, 302, 345
stanarsko pravo, 643
stanje nužde, 161
statusni odnosi, 1092
stvar, 217, 219, 287, 302, 355, 402, 457, 458, 459

stečaj, 392, 540, 711, 768-770, 788, 789
sticanje bez osnova, 137, 209-219, 304, 1103
sticao građevine, 644, 645
strani uzrok, 177, 671, 688
strah, 60, 200
subrogacija, 939
supsidijarno jemstvo, 1004
sud, 32,80, 104, 109, 122, 133, 135, 141, 143, 156, 157, 169, 185, 188-192, 196, 200-201, 203, 208, 222, 265, 274, 284, 317, 322, 327-330, 333-335, 360, 379, 388-390, 407, 522, 547, 623, 713, 783, 806, 822, 839, 978, 980, 982, 983
sudska odluka, 379
sudski depozit, 1064
sudski penali, 294
sudski registar, 55
supergarancija, 1085

Š

štedna knjižica, 1043-1046
štedni ulog, 399
štedno-kreditna organizacija, 1043-1046
šteta, 26, 30, 35, 54, 61, 65, 80, 81, 87, 92, 93, 108, 115, 116, 124, 128, 153, 156, 268, 275, 376, 377, 561, 874, 929-931

T

tarifa, 35, 623, 671, 684, 783, 806, 822, 876
tekuća cena, 333, 523, 462, 464
telesna povreda, 181, 188, 195, 197, 201, 216, 684
telefon i sl., 40, 72
testament, 150, 957, 965
tovarni list, 655-657, 659, 666, 667, 670, 679
trgovački putnik, 97
trgovinsko zastupanje, 790, 791, 793-812
tržište, 524, 775
troškovi, 30, 193, 195, 215, 298, 313, 320, 321, 329, 332, 333, 335, 369, 474, 505, 502, 545, 549,570, 624, 634, 638, 639, 660, 662, 663, 669, 679, 718, 719, 736, 759, 784, 806, 824, 825, 877, 879, 926, 940, 977, 980, 984, 992, 1002, 1013, 1014, 1059
tužba, 283, 370
tumačenje ugovora, 99-102

U

uvreda, 198
ugovor, 22, 25-27, 45, 53, 640
ugovor o angažovanju ugostiteljskih usluga, 885-894
ugovor o bankarskom tekućem računu, 1052-1060
ugovor o delu, 600-618, 622-624, 628, 629, 651, 813
ugovor o deponovanju hartija od vrednosti, 1047-1051
ugovor o građenju, 630-640
ugovor o zajmu, 92, 557-565
ugovor o zakupu, 550, 567-599
ugovor o zalozi, 245, 247, 302, 338, 345, 350, 366, 368, 437, 449, 628, 736, 746, 763, 780, 809, 846, 853, 938, 954, 956, 966-970, 972, 973
ugovor o jemstvu, 997-1017
ugovor o komisionu, 771-789, 829
ugovor o kontroli robe i usluga, 847-858
ugovor o kreditu, 1065-1071
ugovor o licenci, 686-711
ugovor o nalogu, 749-770, 1035
ugovor o novčanom depozitu, 1035-1042
ugovor o organizovanju putovanja, 859-874

ugovor o osiguranju, 897-921, 924-965
ugovor o otpremanju, 827-846
ugovor o poravnanju, 1089-1098
ugovor o posluži, 287, 716
ugovor o posredovanju, 813-826
ugovor o prevozu, 653-657, 981-685
ugovor o prenovu, 348-352
ugovor o preuzimanju duga, 446-450
ugovor o pristupanju dugu, 451-452, 448,-450
ugovor o prodaji, 454-519
ugovor o prodajnom nalogu, 554-556
ugovor o razmeni, 552, 553
ugovor o sefu, 1061-1064
ugovor o trgovinskom zastupanju, 790-812
ugovor o uskladištenju, 730- 739
ugovor o ustupanju potraživanja, 436-445
ugovor na sreću, 139
ugovorena kamata, 277, 279
ugovorna kazna, 270-276, 348, 369, 437, 548
ugovorna kamata, 399-402, 545, 1065
ugovorna odgovornost, 222
ugovorna subrogacija, 299
ugovorno proširenje odgovornosti, 264
ugovor u korist trećeg lica, 149-153
ugovor u privredi, 25, 277, 329, 399, 413, 462, 481, 482, 493, 538, 558, 981, 1004
ugovori o prometu robe i usluga, 374
uzajamno popuštanje, 1090
uklanjanje nedostataka, 618, 620
ulog na štednju, 1043-1046
umanjenje životne aktivnosti, 200
umišljaj, 189
upis, 242, 340, 353, 530
upotreba, 217, 219, 567, 586, 596, 716, 717, 756, 976
upućivanje, 1020-1034
uslov, 48, 74-76, 414, 1083
ustupanje, 138, 204, 209, 436-445, 1086
ustupanje ugovora, 145-147
ustupanje umesto ispunjenja ili radi naplaćivanja, 444
ustupljeno potraživanje, 340, 356, 962, 994
uračunavanje, 312, 313, 343, 642

V

valuta, 395, 876, 893
vansudska opomena, 324
vanugovorne obaveze, 266
vidljivi nedostaci, 481
visina ugovorne kazne, 271
viša sila, 177,187, 263, 598, 663, 671, 833, 879
višestruko osiguranje, 934
vlastodavac, 89, 92, 93
volja, 28, 30, 349
vraćanje primljenog, 104, 113, 114, 119, 132, 137, 211, 214, 217, 227, 549,
562, 563, 565, 585, 800, 1050
vreme zaključenja ugovora, 31, 42
vreme zastare, 371-380
vreme ispunjenja, 314-318
vršenje tuđih poslova, 220-228

Z

zabluda, 61-62, 64-65
zabrana zloupotrebe prava, 13
zabrana stvaranja i iskorišćavanja monopolskog položaja, 14
zabrana prouzrokovanja štete, 16
zajam, 557-566
zamena ispunjenja, 308
zamena stvari, 456, 503, 505, 520
zamenljive stvari, 336, 557
zahtev da se ukloni opasnost štete, 156
zahtev za prestanak povrede prava ličnosti, 157
zaključenje ugovora, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 40, 41, 42, 43, 45, 53, 54-59, 60-66, 74-76, 84-98, 103-110, 111-117, 183, 813, 827, 901-906, 1091
zakonska subrogacija, 300, 591, 846, 937, 939, 1003
zakonsko pravo preče kupovine, 533
zakonski zastupnik, 56, 58, 385, 547
zakonsko založno pravo, 628, 679, 736, 786, 809, 846, 863
zajam, 95, 557-566
zajednica života, 201
zakup, 567-599
zaloga, 245, 247, 302, 338, 345, 350, 366, 368, 437, 449, 628, 736, 746, 763, 780, 809, 846, 853, 938, 954, 956, 966, 968, 996, 1012, 1095
založnica, 741
zastarelost, 171, 172, 209, 261, 297, 339, 360-393, 422, 433, 559, 988, 1019, 1024, 1104
zastupanje, 84-88, 440, 749-769, 770, 554-556, 600, 792, 813, 827, 1020-1021
zastupnik, 55, 327, 385, 906
zatezna kamata, 132, 214, 277-279, 756
zbirna otprema, 845
zelenaški ugovor, 141
zlato, 395
zloupotreba prava, 13, 18

V
DODATAK

Pošto se tekstovi Zakona o obligacionim odnosima disolucijom SFRJugoslavije počinju razlikovati od jedne do druge novonastale države od prethodne zajedničke države u kojoj je ZOO bio savezni zakon smatramo za potrebnim da se ovom prilikom upoznamo sa osnovnim razlikama koje postoje između teksta ZOO koji važi u SRJ i FBiH. Ne smatramo cjelishodnim da cijeli zakonski tekst koji je prečišćen i integralno naveden u ovoj knjizi s obzirom na izmjene i dopune izvršene u Republici Srpskoj opterećujemo fusnotama da bi korisnicima prikazali izmjene i dopune koje su izvršene u SRJ i FBiH. Isto tako ne smatramo cjelishodnim da ponavljamo cjelokupni tekst u vidu teksta koji važi u SRJ i teksta koji važi u FBiH, jer su izmjene tekstualno male. Ukoliko nema nikakvih razlika u tekstovima, premda su izmjene i dopune posebnim zakonskim aktima izvršene, nećemo ih ni isticati.

1. ODREDBE ZAKONA O OBLIGACIONIM ODNOSIMA U SRJ

Prema Zakonu o obligacionim odnosima *Službeni list SFRJ* , br. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 i *Službeni list SRJ*, broj 31/93, postoje slijedeće odredbe kojih nema u zakonskom tekstu koji važi u Republici Srpskoj.

Odgovornost usled terorističkih akata, javnih demonstracija ili manifestacija

Član 180.*

1. Za štetu nastalu smrću, telesnom povredom ili oštećenjem odnosno uništenjem imovine fizičkog lica usled akata nasilja ili terora, kao i prilikom javnih demonstracija i manifestacija, odgovara država čiji su organi po važećim propisima bili dužni da spreče takvu štetu.
2. Organizatori, učesnici, podstrekači i pomagači u aktima nasilja ili terora, javnim demonstracijama i manifestacijama koje su usmerene na podrivanje ustavnog uređenja, nemaju pravo na naknadu štete po ovom osnovu.
3. Država ima pravo i obavezu da zahteva naknadu isplaćenog iznosa od lica koje je štetu prouzrokovalo.
4. To pravo zastareva u rokovima propisanim za zastarelost potraživanja naknade štete.

MERODAVNO PRAVO U SLUČAJU SUKOBA REPUBLIČKIH ZAKONA

Primena ovog dela zakona

Član 1099.

Odredbe ovog dela zakona primenjuju se na obligacione odnose koji su uređeni zakonima republika.

Merodavno pravo u pogledu nepokretnosti

Član 1100.

Na prava i obaveze u pogledu nepokretnosti primenjuje se pravo republike na čijoj se teritoriji nepokretnost nalazi.

Merodavno pravo kod ugovornih odnosa

Član 1101.

1. Na prava i obaveze iz ugovora primenjuje se pravo republike koje su ugovorne strane izabrale.
2. Ako ugovorne strane nisu izabrale merodavno pravo, primenjuje se pravo republike na čijoj teritoriji je ugovor zaključen.

* Na osnovu člana 6. Zakona o izmenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima odredbe ovog člana primenjuju se i na naknadu štete nastale od 1. januara 1981.

1. Merodavno pravo u slučaju prouzrokovanja štete

Član 1102.

1. Na prava i obaveze koje nastaju prouzrokovanjem štete van ugovornog odnosa primenjuje se pravo republike na čijoj teritoriji je izvršena štetna radnja ili su nastupile štetne posledice.
2. Na prava i obaveze koje nastaju prouzrokovanjem štete van ugovora izvršene sukcesivnim radnjama ili sa višestrukim posledicama merodavno je pravo republike na čijoj je teritoriji radnja bar delimično preduzeta ili je posledica bar delimično nastupila.
3. Ako se kao oštećeni u slučaju prouzrokovanja štete krivičnim delom pojavljuje maloletnik ili drugo lice kome je bila ili mu je štetnom radnjom bitno umanjena radna ili životna sposobnost za obavezu odgovornog lica da naknadi štetu može biti merodavno i pravo republike na čijoj se teritoriji nalazi prebivalište oštećenog, odnosno čiji je on državljanin.
4. Organ nadležan da odlučuje o naknadi štete pri izboru između više merodavnih prava, primeniće pravo koje je za oštećenog najpovoljnije.

Merodavno pravo za ostale obligacione odnose

Član 1103.

Na prava i obaveze koje proizilaze iz jednostrane izjave volje, sticanja bez osnova, posloводства bez naloga i drugih pravnih činjenica primenjuje se pravo republike na čijoj su teritoriji ti poslovi preduzeti, odnosno na čijoj su teritoriji te činjenice nastale.

Pravo merodavno za zastarelost

Član 1104

Na zastarelost prava i obaveza primenjuje se pravo koje je merodavno za sadržinu tih prava i obaveza.

Obligacioni odnosi nastali van SRJ

Član 1105.

Na prava i obaveze koje nisu nastale na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije, ukoliko učesnici obligacionih odnosa nisu izabrali merodavno pravo, primenjuje se pravo republike na čijoj se teritoriji ta prava i obaveze ostvaruju, a ako se prava i obaveze ostvaruju na teritoriji više republika ili se ostvaruju van Savezne Republike Jugoslavije, merodavno je pravo republike, koje je u najbližoj vezi sa ugovorom, odnosno drugim obligacionim odnosom.

2. ODREDBE ZAKONA O OBLIGACIONIM ODNOSIMA U FBiH

Izmjene i dopune Zakona o obligacionim odnosima u FBiH vršene su prije sklapanja Dejtonskog mirovnog sporazuma i to: *Uredbom sa zakonskom snagom o preuzimanju Zakona o obligacionim odnosima* (* Službeni list SFRJ*, br. 29/78, 39/85 i 57/89) objavljena u * Službenom listu RBiH*, broj 2/1999. g.

Prvom odredbom ove Uredbe, ZOO se preuzima kao republički zakon. Odredbom člana 2. ove Uredbe određeno je da se u RBiH primjenjuju odredbe ZOO ukoliko su u saglasnosti sa Ustavom i zakonima RBiH, odnosno ako odredbama ove Uredbe nije drukčije uređeno.

Ova Uredba naknadno je izmijenjena Uredbom sa zakonskom snagom o izmjenama i dopunama Uredbe sa zakonskom snagom o preuzimanju Zakona o obligacionim odnosima (* Službeni list RBiH *, broj 13/1993.g.).

Na kraju ovog normativnog postupka u FBiH, za sada je donijet i Zakon o potvrđivanju uredbi sa zakonskom snagom (* Službeni list RBiH*, broj 13/94) u kojem je odredbom člana 1. stav 1. tačkom 16 potvrđena i Uredba sa zakonskom snagom o preuzimanju Zakona o obligacionim odnosima (* Službeni list RBiH*, broj 2/92).

Odredbom člana 25. Uredbe određeno je da savezni propisi (bivše SFRJ) donijeti za izvršenje zakona ostaju na snazi i primjenjuju se kao republički dok se republičkim propisima drukčije ne odredi.

Odredbom člana 26. Uredbe ovlaštenja saveznih organa za izvršenje i primjenu zakona postaju ovlaštenje republičkih organa.

Odredbom člana 27. pravila Opšteg građanskog zakona u pogledu poklona, ortakluka i o posudbi primjenjivaće se kao pravna pravila ukoliko su u saglasnosti s Ustavom i zakonima RBiH.

Na osnovu analize odredaba ove dvije uredbe iz FBiH i upoređivanjem sa odredbama teksta ZOO koji sada važi u Republici Srpskoj, kao odredbe koje su različite u tekstu ZOO koji važi u FBiH, izdvajamo slijedeće zakonske odredbe:

Član 1.

Radi stvaranja uslova za slobodan promet robe i obavljanje usluga na tržištu i za zadovoljavanje materijalnih i drugih potreba građana te radi osiguravanja odgovornosti preduzeća i drugih učesnika u pravnom prometu za izvršavanje njihovih obaveza, ovim se zakonom uređuju osnove obligacionih odnosa (opšti dio), ugovorni i drugi obligacioni odnosi u prometu roba i usluga.

Učesnici obligacionih odnosa

Član 2.

Učesnici obligacionih odnosa su preduzeća i druga društvena pravna lica (u daljem tekstu: društvena pravna lica), pojedinci i građanska pravna lica.

Član 10.

Učesnici u prometu slobodno uređuju obligacione odnose, a ne mogu ih uređivati suprotno Ustavu Republike Bosne i Hercegovine prinudnim propisima te moralu društva.

Član 25.

- (1) Ugovori u privredi su, u smislu ovog zakona, ugovori koje preduzeća i druga pravna lica koja obavljaju privrednu delatnost, kao i imaoi radnji i drugi pojedinci koji u vidu registrovanog zanimanja obavljaju neku privrednu delatnost zaključuju među sobom u obavljanju delatnosti koje sačinjavaju predmete njihovog poslovanja ili su u vezi sa tim delatnostima.

Član 49.

Predmet obaveze je nedopušten ako je protivan Ustavu Republike Bosne i Hercegovine, prinudnim propisima te moralu društva.

Član 51.

- (2) Osnov je nedopušten, ako je protivan Ustavu Republike Bosne i Hercegovine, prinudnim propisima te moralu društva.

Član 55.

- (1) Kad je statutom ili drugim opštim aktom preduzeća određeno i u sudski registar upisano da njegov zastupnik može zaključiti određeni ugovor samo uz saglasnost nekog organa, saglasnost se može dati prethodno, istovremeno ili naknadno, ako što drugo nije upisano u registar.

- (2) Druga strana ima pravo da pozove preduzeće da se njegov ovlašćeni organ u privremenom roku izjasni da li daje saglasnost, pa ako to ovaj ne učini, smatraće se da saglasnost nije data.
- (3) *(ostaje isti)*
- (4) *(ostaje isti)*
- (5) Kad se prema odredbama ovog člana smatra da ugovor nije zaključen, savjesna strana može zahtijevati od preduzeća pravičnu naknadu.
- (6) Odredbe prethodnih stavova primjenjuju se i u slučaju kada je statutom ili drugim opštim aktom preduzeća određeno da zastupnik može sklopiti neki ugovor samo zajedno s određenim organom tog preduzeća.

Član 75.

- (1) Ništav je ugovor u kojem je postavljen odgovorni ili raskidni uslov protivan Ustavu Republike Bosne i Hercegovine, prinudnim propisima ili moralu društva.

Član 84.

- (1) Ovlašćenje za zastupanje zasniva se na zakonu, statutu ili drugom opštem aktu, aktu nadležnog organa ili na izjavi volje zastupanog (punomoćje).

Član 98.

- (1) Radnici u preduzećima koji rade na takvim poslovima čije je poslovanje vezano za zaključenje i ispunjenje određenih ugovora, kao što su prodavci u prodavnicama, radnici koji obavljaju određene usluge u ugostiteljstvu, radnici na poslovima šalterske službe u pošti, u banci i sl. ovlašćeni su samim tim na zaključenje i ispunjenje tih ugovora.

Član 103.

- (1) Ugovor, koji je protivan Ustavu Republike Bosne i Hercegovine, prinudnim propisima te moralu društva ništav je ako cilj povrijeđenog pravila ne upućuje na neku drugu sankciju ili ako zakon o određenom slučaju ne propisuje što drugo.

Član 104.

- (2) Ali, ako je ugovor ništav, zbog toga što je po svojem sadržaju ili cilju protivan Ustavu Republike Bosne i Hercegovine prinudnim propisima ili moralu društva, sud može odbiti, u cjelini ili djelomično, zahtjev nesavjesne strane za vraćanje onog što je drugoj strani dala, a može i odlučiti da druga strana ono što je primila po osnovu zabranjenog ugovora preda opštini na čijoj teritoriji ona ima sjedište, odnosno prebivalište ili boravište.

Član 144.

Ako su između društveno-političke zajednice, fonda, mesne zajednice, odnosno organizacije potrošača i nekih preduzeća koja se bave poslovima prometa robe i usluga na malo utvrđeni opšti uslovi isporuke robe ili obavljanja usluga, ti uslovi su sastavni delovi svih pojedinačnih ugovora koje bi ta organizacija zaključila o tim isporukama ili uslugama, ako zakonom nije drukčije određeno.

Član 155.

Šteta je umanjenje nečije imovine (obična šteta) i sprečavanje njezina povećanja (izmakla korist), a i nanošenje drugom fizičkog ili psihičkog bola ili straha (nematerijalna šteta).

Član 170.

- (1) Za štetu koju radnik u radu ili u vezi sa radom prouzrokuje trećem licu odgovara preduzeće u kojem je radnik radio u trenutku prouzrokovanja štete, osim ako dokaže da je radnik u datim okolnostima postupao onako kako je trebalo.

Član 184.

Organizacije koje vrše komunalnu ili drugu sličnu delatnost od javnog interesa odgovaraju za štetu ako bez opravdanog razloga obustave ili neredovno vrše svoju uslugu.

Član 319.

- (2) Ali, ako je dužnik preduzeće koje ima više jedinica u raznim mestima, kao mesto ispunjenja smatra se sedište jedinice koja treba da izvrši radnje neophodne za ispunjenje obaveze, ako je poveriocu ta okolnost pri zaključenju ugovora bila poznata ili morala biti poznata.

Član 690.

- (1) Pravo iskorišćavanja predmeta licence može biti prostorno ograničeno samo ako to nije protivno Ustavu i zakonima Republike Bosne i Hercegovine.

Član 724.

- (1) Ugostiteljska preduzeća i drugi ugostitelji smatraju se kao ostavoprimci u pogledu stvari koje su gosti doneli i odgovaraju za njihov nestanak ili oštećenje najviše do deset hiljada dinara, ali Savezno izvršno veće može odrediti i veći iznos.

Član 728.

Ugostiteljska preduzeća, radnje i pojedinci koji primaju goste na noćenje imaju pravo zadržati stvari koje su gosti doneli, do potpune naplate potraživanja za smeštaj i ostale usluge.

Član 1088.

Odredbe čl. 1035. do 1087. ovog zakona shodno se primenjuju i na preduzeća i druga društvena pravna lica, ukoliko su zakonom ovlašćeni za bavljenje određenim bankarskim poslovima.

3. ODREDBE PRAVNIH PRAVILA BIVŠIH GRAĐANSKIH ZAKONIKA

PРАВНА PRAVILA GRAĐANSKIH ZAKONIKA (UGOVOR O POKLONU ILI DAROVANJU)

RAZDIO XX

O daru (896-898) OIZ

Član 480. Ko se god može zakonito ugovorom dužiti i svojim imanjem raspolagati, taj može i darivati. Darove primati može i onaj koji ne može sam zakonito u druge ugovore stupati, ni sam svojevlasno drugome darivati. Ovo posljednje vrijedi i za one maloljetnike koji još nijesu sedmu godinu navršili. I ako njihova volja pred zakonom ne vrijedi (502), ipak, da bi uzdržao darove koji im se čine, zakon bez pogovora uzimlje, da je njihov zakoniti zastupnik za njih dar primio, pa baš da pri tom ni bio nije; ali opet, načinom na koji se izlaže u čl. 482.

Član 481. Neodjeljeni kućanin, pa bio i punovlastan, ne može nikome na dar dati svoje pravo na nerazdioni kućni imetak, pa ni najmanji dio toga prava ako na to svi punoljetni kućani ne pristanu.

Član 482. Kad ko maloljetniku nešto na dar daje, a njegov staratelj nađe da bi mu od toga moglo štete biti, on mu može narediti da ne prima dara; a, ako ga je primio, da ga povrati, kako bi se time ugovor porušio.

Ali će opet staratelj odgovarati, ako svojom naredbom maloljetniku bez potrebe štetu nanese.

Član 483. Žena udata, pa i punoljetna bila, nije vlasna primiti nikakva dara bez muževa dopuštanja, osim ako je od kućana ili bližih rođaka. Ona nije takođe vlasna, ako muž ne pristane, ni od svoga osopka kome što darivati, osim kakvih sitnica običaja radi.

Kad pak muž, bez razložita uzroka ne bi htio pristati na primanje ili davanje dara, žena se može obratiti k sudu s molbom, da joj umjesto muža tu ovlast udijeli (690).

Član 484. Ko samo naustice obeća kakav dar, a ne preda ga, niti obećanje pismeno utvrdi ili zalogom obezbijedi, on se neće moći sudom nagnati da izvrši što je obećao, pa baš da je druga strana najpravičnijim načinom obećanje prihvatila.

Član 485. Dar koji prelazi pet stotina franaka vrijednosti, treba da je pismeno utvrđen i sudom potvrđen. To isto vrijedi i za darove što se daju povremeno, na određene rokove, do nekog događaja koji će od ista biti, samo što se još nezna kada (npr. dok je živ darivalac ili obdarenik), ipak samo za one kojih rokovi prelaze godišnjih četrdeset franaka.

Bez te isprave i potvrde, ovakvi darovi neće imati nikakve zakonite snage.

Član 486. Ako darivalac ne izvrši ugovora, on odgovara samo onda, kad neizvršenje dolazi od namišljaja ili od krajnjeg nemara svoga.

I kad darivalac docni izvršenjem, on ne plaća većnika koji je inače za slučaj odvlake određen (261, 544).

Član 487. Dar koji je jednom zakonito učinjen, a tim niko protiv zakona oštećen nije, nemože se više natrag iskati, osim ako je što drugo izrečeno uglavljeno.

Samo u slučaju kad bi se obdarenik pokazao trajno neblagodaran prema darivaocu, ovaj može tražiti povratak toga što mu je na dar dao.

Član 488. Uzimlje se da je obdarenik krajno neblagodaran, kad namišljeno darivaocu o glavi radi, ili ruku nanj digne, ili ga inače teško uvrijedi, ili mu navalice uzrokuje kakvu zamašnu štetu u imovini.

Taka isto nedopuštena djela obdarenikova koje učini ženi darivaoca, mužu darivalice, roditeljima ili djeci, smatraju se isto tako teškim kao da su učinjena samome darivaocu.

Član 489. Ako je dar dan bio radi toga što je obdarenik spasao život ili znatan dio imanja darivaocu ili kome njegovom, tad se ne može tražiti povraćaj dara, baš ni u slučaju prethodnog člana. Ako li je dar bio za kakvu drugu uslugu koja se obično plaća ili nagrađuje, tad se može natrag iskati samo ono, što previšuje običnu nagradu take usluge.

Član 490. Pravo iskati povraćaj dara radi neblagodarnosti, zastaruje za deset godina, od dana kad je darivalac doznao za djelo obdarenika koje pokazuje da je krajno neblagodaran.

Osim toga, kad je darivalac uvrjedu oprostio, on se time i odrekao prava iskati povraćaj dara. Uzeće se da je oprostio i onda, kad za života nije sudskim putem tražio povraćaja, te ga nasljednici darivaočevi nikako više tražiti ne mogu, manj ni da je obdarenik čim god kriv bio darivaočevoj smrti.

Član 491. Ako je dar takim načinom dan bio, da obdarenik treba da za to nešto učini, ili da se ustegne nešto učiniti ili da nekom nešto daje, tada, ako to izvršio ne bi, darivalac ili njegovi nasljednici, mogu dar od obdarenika ili od njegovih nasljednika natrag iskati, po pravilima neopravdana koriscovanja tuđim (595 - 602).

Član 492. Rušljiv (916) je svaki dar koji bi se činio s namjerom, da se time dužitelji darivaočevi oštete.

Ipak, nezlomisleni obdarenik vraća primljeni dar samo toliko, ukoliko njegovo imanje pri povraćaju biva još od toga umnoženo.

Član 493. Pravila o darovima koji se čine pri smrti, ili koji vrijede samo ako obdarenik darivaoca nadživi, kao i o svemu što ko kome ostavlja poslednjom voljom, biće izloženo u osobitu zakonu o nasljedstvu.

U tome će zakonu biti izložena i pravila o povraćaju darova, kojima je nečije pravo nasljedstva povrijeđeno.

DIO ŠESTI OIZ

RAZDIO III

O daru

Član 896.

Ugovor o daru biva kad ko nešto od svoga kome daje, ili zakonitim načinom obeća da će dati što dužan nije, a ništa u zamjenu ne prima, nego to čini samo da bi drugome imetak umnožio, te mu ugodan i koristan bio.

Član 897.

Kad ko, blagodaran radi kakve usluge, daruje nešto uslužiocu, i to će se smatrati da je dar, ako onaj ne bi mogao sudom tražiti da mu se usluga plati.

Član 898.

Ako darivalac ujedno s darom naloži na obdarenoga kakvu tegobu ili dužnost; npr. da za to on, obdarenik, daje ili učini ili dopusti nekome nešto, biva, da to što je darivalac dao, dar je samo utoliko, ukoliko prelazi vrijednost tegobe ili dužnosti koja je sa darom spojena.

Član 899.

Dar biva, ne samo kad kome pravce daješ u vlastinu neku stvar koju nijesi bio dužan dati (896), nego i kad na koji drago način, od svoga kome kakvu imovinsku korist učiniš, što nijesi dužan bio. Po tome, dar biva i onda, kad se odrečeš kakva svoga prava na korist drugoga; kad svoga ili tuđega dužnika oslobodiš duga; kad radiš tuđ posao koji se obično plaća, a plate ne išteš; kad navlaš platiš što dužan nijesi itd.

Ipak, ne smatra se da je dar ono, što bi sebi zakonito prisvojiti mogao, a nijesi, samo da bi se drugi time okoristio; ili si dao zalogu za dug za koji nijesi bio dužan to učiniti; ili si se, imajući za dug zalogu, nje dobrovoljno odrekao itd.

Glava XVIII

O poklonima SGZ

§ 561. Poklon biva, kad ko dobrovoljno drugome što da, ne ištući niti primajući ikakve za to naplate.

§ 564. Ko poklon samo usmeno učini, a stvar ne preda, i na zahtevanje neće da preda, ne može se sudom naterati da predati mora. Samo sa pismenim dostovrnim dokazom može se poklon putem sudskim tražiti.

§ 565. Sa tuđom stvari, bilo pokretnom ili nepokretnom, ili na štetu trećega poklon se činiti ne može. I ako se učini, pada i uništava se.

I po tome neće važiti poklon kojim je okrnjen zakonit deo dece, ili bi bilo okrnjeno uživanje onima, koje je poklonodavac dužan izdržavati, ili bi se njime osujećivala naplata poklonodavčevih poverilaca u vreme poklona. U ovakvom slučaju obdareni vratiće samo onoliko, ukoliko se iziskuje da se podmiri okrnjeni zakoniti deo dece, ili uživanje onih kojima to pripada, ili se podmire oštećeni poverioci.

Ako poklonoprimac ne pritežava poklonjenu stvar, ili vrednost te stvari, onda odgovara samo u onom slučaju, ako je u nepoštenoj nameri prestao nju pritežavati.

§ 566. Ko jedanput poklon učini ne može više natrag uzeti, osim osobitih slučajeva.

§ 567. Slučaji, zbog kojih darodavac može poklon poreći, jesu sledeći:

- a) ako darodavac docnije tako osiromaši da ni živeti ne može;
- b) ako obdarenik veliku neblagodarnost spram darodavca pokaže nanoseći vred njegovom životu, tijelu, časti i narušavajući njegovu slobodu i imanje

§ 568. Poklon na slučaj smrti učinjeni smatra se kao legat ili isporuka i po tome će se i suditi.

Poglavlje osamnaesto

O darovanjima AGZ

Darovanje

§ 938. Pogodba, kojom se kakva stvar daje komu bez plaće, zove se darovanje.

Ukoliko određenje kakvo jest darovanje

§ 939. Tko se odreče kakvog prava, kojemu se nada, ili koje mu je zaista pripalo ili koje je dvojbeno, a ne preda ga uredno drugome, ili ga ne otpusti obveznoj osobi s njezinim privoljenjem, taj se ne smatra da je darodavalac (darovnik).

Darovanje nagradno

§ 940. Sućnost darovanja ostaje ista, ma darovanje to bilo učinjeno iz priznanosti; ili radi zasluga obdarenoga; ili kao osobita njegova nagrada; samo ako obdarenik nije od prije imao na to kakvog prava tužbenog.

§ 941. Ako je obdarenik imao tužbeno pravo na nagradu radi toga, jer ova među strankama bijaše jur ugovorena ili zakonom propisana; posao prestaje biti darovanje i smatra se kao pogodba za plaću.

Darovanja zamjenita

§ 942. Ako su darovanja bila prije ugovorena na takav način da darovnik ima zamjenito biti obdaren; tad u cijelosti ne nastaje nikakvo pravo darovanje, nego samo u obziru veće vrijednosti.

Forma darovne pogodbe

§ 943. Iz darovne pogodbe, koja je učinjena samo usmeno bez prave predaje darovane stvari daroprimalac ne zadobiva nikakva tužbena prava. Ovo pravo treba da je na pismenoj ispravi osnovano.

I mjera darovanja

§ 944. Vlasnik neograničeni, ako pazi na propise zakonite, može raspoklanjati i svukoliku svoju imovinu. Ali pogodba, kojom se dariva buduća imovina, valja samo onda, ako ne prelazi polovinu rečene imovine.

Ukoliko darovnik odgovara za darovanje

§ 945. Tko znajući dariva tuđu stvar, i ovu okolnost zataji daroprimalcu, odgovara za štetne posljedice.

Neporećenje darovanja

§ 946. Darovne pogodbe ne mogu se redovito poreći.

Iznimke:

1. radi oskudnosti

§ 947. Ako darodavac kasnije tako osiromaši da ne bi imao potrebnoga čime se uzdržavati, vlastan je, ako se još nalazi darovana stvar ili njezina vrijednost, i ukoliko mu ne nedostaje potrebno uzdržavanje, iskati od obdarenika svake godine zakonite kamate od darovane sume, već ako bi se i sam obdarenik nalazio u jednakoj oskudnosti.

Gdje je više daroprimalaca, raniji daroprimalac obvezan je samo utoliko ukoliko prilozi kasnijih daroprimalaca nisu dovoljni da se uzdržava darodavac.

2. radi neharmonosti

§ 948. Darovanje se može poreći, ako je obdarenik krivac kakve grube neharmonosti prema svom dobroćincu. Pod grubom neharmonošću razumijeva se takva pozljava tijela ili uvreda u poštenju, u slobodi ili u imovini, da se protiv uvrijedioca može postupati službeno; ili na zahtijevanje uvrijeđenika po zakonu kaznenom.

§ 949. Radi neharmonosti postaje neharmonni za svoju osobu posjednikom nepoštenim, i ako uvrijeđenik nije oprostio neharmonost, a od darovane stvari ostaje još štogod u naturi ili vrijednosti, tad neharmonost daje pravo i samome nasljedniku uvrijeđenika da ište proti nasljedniku uvrijedioca, da se darovanje poreče.

3. radi oštećenja dužnoga uzdržavanja

§ 950. Tko je dužan uzdržavati drugoga, ne može povrijediti njegovo pravo, čineći trećemu darovanje. Tko je oštećen ovakvim načinom, vlastan je pozvati obdarenika u sud, da mu nadopuni ono, što darovnik nije u stanju dati mu. Ako je više daroprimalaca, ima se uporabiti gornji (§ 947) propis.

4. radi oštećenja zakonitog dijela

§ 951. Tko u vrijeme darovanja ima potomaka, kojima je dužan ostaviti zakoniti dio, ne može učiniti nikakvog darovanja na njihovu štetu, koje prelazi polovicu njegove imovine. Ako je ovu mjeru prešao, pa rečeni potomci poslije njegove smrti uzmognu dokazati, da čista njegova zaostavština ne doseže polovice od imovine, koju je imao kad je učinio darovanje, mogu razmjerno iskati od obdarenika da povrati suvišak što ga je primio proti zakonu.

AGZ III novela:

§ 951. Ako se pri određenju nužnog dijela uzmu u račun darovanja (§ 785), ali ostavina ne dosiže za njegovo pokriće, može prikraćeni nužni nasljednik zahtijevati od obdarenika da radi pokrića manjka vrati dar. Obdarenik može otkloniti vraćanje plaćanjem manjka.

Ako je i sam obdarenik ovlašten na nužni dio, odgovara on drugome samo utoliko ukoliko bi usljed darovanja dobio više od nužnog dijela koji bi mu pripao pri računanju darovanja.

Između više obdarenika odgovara raniji obdarenik samo u toj mjeri, koliko kasniji obdarenik nije obavezan na vraćanje ili nije u stanju da vrati. Istodobni obdarenici odgovaraju razmjerno.

§ 952. Ako obdarenik nema više darovane stvari ili njezine vrijednosti; odgovara samo onda, ako ju je nepoštenim načinom pustio iz posjeda.

5. radi oštećenja vjerovnika

§ 953. Pod tim istim (§ 952) ograničenjem mogu se natrag iskati i oni darovi kojima su skraćeni vjerovnici, koji su se jur nalazili kad je učinjeno darovanje. Na vjerovnike, koji su iskanja kasnija nego darovanja, proteže se to pravo samo onda, ako se suprot obdareniku može posvjedočiti lukavo (himbeno) sporazumljenje.

6. radi poslije rođene djece

§ 954. Ako se besčednom darodavcu poslije sklopljene darovne pogodbe rodi djece, nema za to pravo ni on, ni poslije rođena djeca da poreku darovanje. Ali u slučaju potrebe, pristoji darodavcu ili poslije rođenom djetetu gore spomenuto pravo na zakonske kamate od darovane sume ne samo prema obdareniku, nego i prema njegovim nasljednicima (§ 947).

Koja darovanja ne prelaze na nasljednika

§ 955. Ako je darodavac obećao obdareniku kakvu pomoć u određene rokove; nasljednicima njihovim ne pripada otuda niti pravo niti kakva obveza; već ako je u darovnoj pogodbi bilo naročito drukčije ugovoreno.

Darovanje za slučaj smrti

§ 956. Darovanje, koje se ima ispuniti tek poslije smrti darovnika, valjano je kao zapis, ako se pazilo na formalnosti koje zakon propisuje. Onda samo ima se darovanje smatrati kao pogodba, ako je obdarenik primio darovanje, ako se darovnik odrekao prava da ga poreče i ako je vrhu toga darovanja predao obdareniku pismenu ispravu.

PRAVNA PRAVILA GRAĐANSKIH ZAKONIKA O POSLUZI

O naruči ili posudi OIZ

Član 265. Ko stvar kakvu u naruč uzme (877), dužan je, služeći se njome, čuvati je kao što to svaki uredan domaćin čini, te u svoje vrijeme, nju istu povratiti onome ko mu je u naruči dao. Za naruč se uopšte ništa ne plaća.

Član 266. Kad nije ugovoreno bilo kako će se uzimalac u naruč služiti stvarju, to biva prema potrebi za koju je u naruč uzeta, a obzirom i na ono čemu je stvar, prema prirodi svojoj, uopšte namijenjena.

Uzimalac ne može ni po što stvar sam od sebe kome drugome pozajmiti, ako davalac na to ne pristane.

Član 267. Prije određenog roka, ili, ako rok određen nije, prije neg se svrši posao za koji je stvar uzeta, davalac u naruč nije je vlastan protiv volje uzimaoca natrag iskati. On to može samo ako se pokaže, da uzimalac zlo upotrebljuje stvar, ili se njome služi za drugi posao neg što je urečeno, ili je bez dopuštenja kome drugome pozajmio (266).

Na protiv, uzimalac u naruč može ju i prije određenog vremena povratiti, ako to davaocu ne bude štetno ili nezgodno.

Član 268. Kad nije bilo određeno ni vrijeme za koje je, ni posao radi koga je stvar posuđena bila, niti se to može iz prilika izvesti, uzimlje se, da ju taki davalac može natrag uzeti kad ga je god volja.

Član 269. Uzimaočevi su svi obični troškovi koji su spojeni sa samim služenjem stvarju, te se davaoca ne tiču ni najmanje. Ako li su potrebni bili kakvi neobični troškovi da se sama stvar sačuva, a vremena ne bi bilo da se o tome davalac upita, one će ih ipak naknaditi, ukoliko su taki troškovi dobrom namjerom učinjeni.

Član 270. Uzimalac u naruč odgovara za svaki kvar i gubitak stvari, što se dogodi njegovim nemarom ili zlom namjerom, ali nije nikako odgovoran za nazadak koji dolazi od obične i prirodne upotrebe.

Kad bi pak stvar slučajem propala ili se oštetila, odgovaraće samo: ako je kome drugome bude pozajmio bez davaočeva dopuštenja, ili ako se služio njome drukčije no što je ugovoreno, ili, napokon, ako je docnio povraćajem.

Kad je više njih koji su stvar u naruč uzeli, svi jemče samokupno.

Glava XX

SGZ o naruči ili posluzi

§ 582. Naruč ili posluga biva ugovorom takvim, kojim ko nepotrošnu stvar na poslugu uzme, tako, da na opredjeljeno vrijeme bez svake plate, ili nagrade natrag vrati.

§ 583. Onaj, koji stvar jednu u naruč ili poslugu uzme, ima pravo istom stvari onako služiti se kao što to obično biva, ili kao što je ugovorom određeno.

§ 584. Ako je vreme za poslugu opredeljeno, onda da se ima stvar na to vreme natrag vratiti; ako li to nije, onda valja gledati na nameru posluge, pa po tome vreme povraćaja opredeliti.

§ 585. Ako se vreme nikako opredeliti ne može, onda ni ovaj posao ne može se smatrati kao pravi ugovor, nego zavisi od volje onoga, koji je stvar na poslugu dao, pre ili posle, kad mu se sviđi, natrag poiskati.

§ 586. Ako se raspra rodi, pa onaj, koji je dao stvar u naruč, kaže, da je kraće vreme određeno, a onaj, koji je uzeo, kaže, da je duže; onda se ono prvo drži na istinu, ako ovaj protivno ne dokaže.

§ 587. Pre vremena određenoga i posluge uzete ne može se stvar natrag iskati baš da bi gospodaru samome nužna bila; osim slučaja, ako naročito ugovor tako glasi.

§ 588. Onaj, koji je stvarno poslugu uzeo, može i pre vremena određenoga stvar natrag vratiti i gospodar je dužan primiti, osim slučaja, ako to njemu na teret ili na štetu biva.

§ 589. Ako onaj, koji stvar u naruč uzme, ne bi stvar onako upotrebio, kao što je ugovoreno, ili bi stvar bila protiv volje gospodara drugom kome dalje na poslugu dao, onda on ostaje za svaki kvar pod odgovorom, i gospodar može i prije vremena svoju stvar natrag poiskati.

§ 590. I kad bi onaj, koji u naruč jednu stvar uzme, protiv reda i opredelenja stvar istu upotrebio, dužan je i za slučajnu štetu odgovarati i naknadu učiniti.

§ 591. Kad bi se stvar izgubila, pa docnije našla, ne pripada onome, koji je u naruč uzeo, no onome, koji je dao, baš da bi onaj naknadu u vrijednosti učinio bio; samo ako je ovaj gotov vrijednost ovu natrag vratiti.

§ 592. Obične troškove sa poslugom stvari skopčane mora onaj nositi koji se sa stvari služi. Za vanredne troškove, koje je na sadržanje stvari kao nužne učinio, može naknadu od gospodara stvari iskati, kad njihovu neophodnu nužnost pokaže.

Poglavlje dvadeseto

AGZ o posudnoj pogodbi

Posudna pogodba

§ 971. Posudna pogodba nastaje tad, kada se kome za neko određeno vrijeme daje kakva nepotrošna stvar, samo da se njom bez plaće posluži. Pogodba, kojom se obećava kome, ali mu se ne predaje takva stvar na posudu, obvezuje istina, ali to još nije pogodba posudna.

Prava i dužnosti posudovnika (uzimaoca u posudbu)

1. što se tiče porabe

§ 972. Posudovnik zadobiva pravo služiti se istom stvari onako kao što to obično biva, ili kao što je po pogodbi bliže ustanovljeno. Pošto prođe vrijeme, obvezan je istu stvar povratiti.

2. povrata

§ 973. Ako nije ustanovljeno nikakvo vrijeme kad se povrati stvar, ali je bila naznačena svrha porabe; posudovnik treba da ne odlaže porabu i da povrati stvar što brže.

§ 974. Ako nije ustanovljeno niti trajanje niti svrha porabe; tad nije prava pogodba, nego samo izmolljena posudba (precarijum), i posudilac može stvar posuđenu kad god hoće natrag iskati.

§ 975. Ako raspra nastane o tome, dokle ima poraba trajati, mora posudovnik dokazati da ima pravo na dužu porabu.

§ 976. Baš da bi stvar posuđena prije nego mine vrijeme, i prije nego se svršii poraba bila neophodno potrebita samome posudiocu, nema on ipak prava da je prije vremena natrag uzme, već ako je to izrijekom ugovoreno bilo.

§ 977. Posudovnik vlastan je redovito, vratiti stvar posuđenu i prije vremena određenog, ali ako bi taj raniji povrat bio za posudioca težak, tad mu se ne može povratiti stvar suprot njegovoj volji.

3. oštete

§ 978. Ako se posudovnik posuđenom stvarju služi drukčije, nego je bilo ugovoreno, ili ako samovlasno dopušta kome trećem da se služi njom; odgovara on posudiocu i ovaj ima pravo stvar odmah natrag iskati.

§ 979. Ako se posuđena stvar pokvari ili propadne; dužan je posudovnik isto kao čuvar kakve stvari (paragraf 965), naknaditi ne samo štetu, kojoj je upravo on kriv, nego i slučajnu štetu, kojoj je dao povod po djelanju protuzakonitom.

§ 980. Ako se posuđena stvar izgubila, pa je posudovnik platio šta ona vrijedi, nema ovaj prava, ako se stvar opet nađe, zadržati je za se suprot volji vlasnikovoj, samo ako je vlasnik gotov povratiti što je primio u ime vrijednosti.

4. troškova da se sačuva stvar

§ 981. Običajne troškove, koji su skupčani s porabom stvari, mora posudovnik sam da snosi. A izvanredne troškove da se sačuva stvar dužan je on naprijed platiti, ako ne bi mogao, ili ne bi htio da ostavi stvar posudiocu, da se o njoj stara; ali i ovi troškovi treba da mu se naknade, isto kao poštenom posjedniku.

Ograničenje uzajamnih tužbi

§ 982. Ako posudilac za 30 dana, otkako je dobio natrag stvar posuđenu, nije se potužio radi zloporabe, ili radi pretjeranog izdera; ili ako posudovnik pošto je povratio stvar, nije za to isto vrijeme prijavio izvanredne troškove koje je na nju uložio; tad je tužba prestala.

PRAVNA PRAVILA O IGRI I OPKLADI

DIO TREĆI RAZDIO XIX

O igri i okladi OIZ

Član 475. Dugovi koji potječu od igre ili oklada, osim onih o kojima je riječ u čl. 477-478, neće se moći ni sudom tražiti, ni prebijanjem naplatiti.

Član 476. Ipak, pošto gubitnik ili mu jemac i taki dug dobrovoljno namiri, on ne može više tražiti da mu se vrati što je platio, osim:

- a) ako je onaj koji je platio maloljetan;
- b) ako je gubitnik tuđe novce izgubio, a dobitnik znao da su tuđi;
- v) ako je u tome bilo kakva varanja, zla lukavstva i uopšte nepoštenja dobitnikova.

Ono što je plaćeno u ime igre ili oklada, gdje su obje strane nezakonito radile, platac sam nije vlastan iskati da mu se povrati, nego, ako su tuđi novci potrošeni, onaj čiji su; u svim ostalim slučajevima crkovna kasa onoga mjesta gdje je bio oklad ili igra.

Ako je taki platac maloljetan, tad sud, prema prilikama, određuje: hoće li sam maloljetnik imati pravo da traži povračaj ili crkovna kasa.

Član 477. Zakon povlađuje one igre i oklade, koji krijepe tijelo i um ljucki, kao: utrkivanje konjika ili pješaca, rvanje, vjexbanje oružjem, igru na šahu itd, te se dugovi od takih oklada i igara mogu i sudom naplaćivati.

Ipak, sud može odbiti tražioca, ili mu traženje na manje svesti, kad god nađe da je ulog igre ili oklada prevelik, te da nosi na sebi obilježje krive tečevine.

Član 478. Dugovi koji dolaze od igre i oklada, te ne pripadaju vrsti o kojoj je riječ u prethodnome članku, a nijesu inače protivni poštenju i blagonaravljju, moći će se tražiti sudskim putem samo onda ako je zaloga bila dana kome trećemu ili u ruke suda.

Član 479. Što god ko, znajući, uzajmi jednome od igrača ili kladilaca za igru ili oklad neće se sudom naplatiti moći, nego ukoliko se nađe da je igra ili oklad zakonit bio.

To isto budi rečeno i o jemstvu za igrače ili kladioce.

U slučaju dobrovoljna namjera biva prema naređenju čl. 476.

Glava XIX

O ugovorima odvažnim ili na sreću SGZ

§ 789. Ugovor odvažni je takav ugovor, kojim jedna strana daje nadeždu na korist kakvu neizvesnu, koju druga strana prima.

Ovo može biti za platu ili bez plate.

§ 790. Tužba za oštećenje preko polovine kod ovog ugovora nema mesta kao kod drugih ugovora.

§ 791. K ugovorima odvažnim prinadleži: opklada, igra ili kocka; i druge kupovine i prodaje neizvesnih od sreće zavisećih stvari; odsekom plata; i ostala osiguranja štete na izvesan slučaj.

Ovamo prinadleže igre oružjem, opklade za trku pješice, na konju ili kolima, i druge igre, za koje se trud i vještina iziskuju.

§ 792. Opklada je onda, kad ni jednoj strani nije poznato, šta će izići. Ako se dokaže da je jedna strana znala, pa se činila da ne zna šta će izići, pa tako dobije; onda je prevara, i opklada ne vredi ništa. Onaj, koji tako dobije vratiće ulog natrag; koji pak znajući izgubi, smatra se kao da je učinio poklon.

§ 793. Pri opkladi, koja može samo o dozvoljenoj stvari biti, treba cena da je dana ili u treće ruke položena, inače na sudu nema sile ni važnosti.

§ 794. Igra i kocka smatra se tako kao i opklada. Dobitak od igre zabranjene, ili kockanja zabranjenog pada i uništava se, a igrači i njihovi zaklonjači dolaze pod odgovor.

Od kockanja razlikuje se kocka, koja se baca pri deobama, poravnanjima itd. što je na svom mestu spomenuto.

§ 795. Ko za određenu izvesnu cenu neizvesno dobro, kao plod godišnjih vinograda, njive, hasnu od vodenice ili nasledstvo buduće bez popisa stvari, ribu koliko se npr. mrežom u jedan put, dvaput itd. izvući da, kupi, onaj je učinio kupovinu na sreću, i mora se zadovoljiti, ma mu se sva nadežda osujetila.

Poglavlje dvadesetdeveto

O pogodbama na sreću AGZ

§ 1267. Pogodba, kojom se obećava i prihvaća nada kakve koristi, koja se još nezna, jest pogodba na sreću. Pogodba ta spada među pogodbe za plaću ili besplatne, kad druga strana za tu nadu zamjenito nešto obećava ili ne obećava.

§ 1268. U pogodbama na sreću nema mjesta pravnom sredstvu radi skraćanja preko polovine vrijednosti.

Vrsta pogodaba na sreću

§ 1269. Pogodbe na sreću jesu: opklada, igra i žrijeb (kocka); sve kupovne pogodbe i ine pogodbe učinjene vrhu prava, kojima se čovjek nada, ili vrhu budućih stvari, o kojima se još ništa ne zna; dalje dosmrti prihodi (rente); društvena opskrbilišta; najposlije pogodba osiguranja i pomorskih zajmova.

1. opklada

§ 1270. Opklada biva tad, kada o kakvom događaju, koji je obojim stranama još nepoznat, strane te ugovaraju među sobom određenu cijenu za onoga od njih, koji u tvrđenju pogodi. Ako je strana dobivajuća znala naprijed ishod, pa je to zatajila drugoj strani, kriva je radi lukavštine, i opklada nije tvrda. A gubeća strana koja je ishod opklade naprijed znala, smatra se kao darodavac.

§ 1271. Opklade poštene i uopšte dopuštene obvezuju samo onda, kad je ugovorena cijena bila ne samo obećana nego zaista plaćena ili dana na ostavu. Cijena se sudbeno iskati ne može.

2. igra

§ 1272. Svaka igra jeste vrsta opklade. Prava ustanovljena za opklade valjaju i za igre. Zakoni politički određuju, kakve su igre zabranjene uopće, ili nekoj klasi osoba i kako se imadu kazniti osobe, koje igraju na zabranjene igre, i njihovi zaklonjači.

3. žrijeb (kocka)

§ 1273. Žrijeb među posebničkim osobama, ako smijera na okladu ili na igru, prosuđuje se po propisima, koji su dani za opklade i za igre. Ako li se žrijebom ima riješiti kakva dioba, izbor ili kakva raspra; tad imaju mjesta u tome takva prava kakva valjaju i u inim pogodbama.

§ 1274. Državne lutrije ne prosuđuju se tako, kao opklade i igre; nego po osnovama svaki put oglašeniima.

Kupovanje stvari nadanih

§ 1275. Tko obećava razmjernu cijenu za kakvu ustanovljenu količinu budućeg dohotka; taj sklapa običajnu kupovnu pogodbu.

§ 1276. Tko za određenu cijenu kupuje napoprijeko buduće koristi kakve stvari, ili nadu tih koristi, taj pravi pogodbu na sreću.

U ovom slučaju kupac se podlaže pogibelji, da njegova nada može sasvim biti uništena; ali njemu pristaje i koristi, koje se iz stvari običajno vade.

PРАВNA PRAVILA GRAĐANSKIH ZAKONIKA O ORTAKLUKU

OIZ - O prostoj udruzi

Član 885. Udruženje je ili udruga ono isto što obično narod tuđom rječju zove ortakluk ili ortačina; ili što se domaćom rječju nazivlje društvo ili družina.

Po tome, udruga je ugovor kojim se dvojica ili više njih vezuju, jedan prema drugome, da će sjediniti svoj trud i stvaranje, svoje novce ili druge imovinske stvari, radi dostiženja kakve zajedničke cijeli. Članovi se udruge zovu: UDRUŽENICI, UDRUGARI, DRUGOVI; skupno DRUŽINA.

Član 886. Udruženje, o kome je riječ u XIV razdjelu trećega Dijela, zakon nazivlje PROSTIM I TEKOVINSKIM. To je ne samo radi toga, što je tako udruženje najobičnije u životu, nego i zato, da bi se s jedne strane razlikovalo od čisto trgovačkog društva, kao i od društva imaoničkog, a s druge strane, od onih kojima tekovina nije glavna cijel.

Ali opet, kad je prosta udruga sastavljena i rad šta drugog a ne radi tekovine, pravila su joj na podobje onih koja su izložena za prosta tekovinska udruženja.

Član 887. Zakon, razumije se, ne priznaje nikakvo udruženje koje je sastavljeno radi kakva zabranjena posla ili djela; naprotiv zakon mu je, kao što i treba da bude, najljući protivnik.

Član 888. UDRUGARSKI je ULOG ono što svaki drug ulaže, tj. što daje u zajedničku glavnicu, pa bilo to u novcu, bilo u drugim stvarima, ili samo radom.

Član 889. Pošto se za udrugarski ulog prima i rad, ugovornici mogu uglaviti, da i onaj drug koji ulaže u družinski posao kakav svoj vještački trud, pa i da nije drugoga uloga dao, može imati potpuni dio u društvenome dobitku, kao i sva ostala prava koja svaki udruženik ima; šta više, da može imati još kakvo pravo koje ostali i nemaju.

Član 890. Družina je na podobje braće. Red je, dakle, da među njima vlada potpuna vjernost, poštenje i iskrenost. Treba, po tome, svagda pred očima imati to pravilo, sudeći djela pojedinih drugova.

Oni su dužni, obavljajući dužinske poslove, vršiti ih, barem onolikom pažnjom i staranjem kojim vrše svoje vlastite poslove.

Član 891. Kad se gleda, da li je izlaz kakva druga iz društva u nevjrijeme ili nije, zlomisleno ili bez zle misli, treba za to prosuditi prilike svakoga posebnog slučaja. Tako na pr. izlaz je u nevjrijeme, ako time propada ili se umanjuje ili oteščava družini dobitak koji bi bez toga imala; isto tako i kad donosi kakvu drugu zamašniju štetu udruzi. Sva je prilika da izlaz nije bez zle misli, kad od toga biva korist ili kakva olakšica samo drugu koji istupa, a tek šteta ostalim drugovima.

Glava XXVII

SGZ o ortakluku

§ 723. Ugovor ortački biva onda, kad se dva ili više lica slože, da svoj trud, ili i stvari svoje ulože na to, da korist, koja se otuda dobije, među sobom dijele.

§ 724. Ortački ugovor može se odnositi samo na jednu osobitu stvar ili opredeljenu sumu; može na čitav rod stvari, kao na mljkove, na espap, na plodove, može na sva dobra bez razlike i izuzeća, i po tome će se i prava ortačka suditi.

§ 725. Kako ortački ugovor glasio bude, onako ga razumeti i tumačiti valja. Ako bi neopredjeljeno bilo rečeno sve imanje, opet se ne razumeva buduće imanje no sadašnje; ako bi izraženo bilo i buduće imanje, opet se nerazumeva ono, što će se naslijediti, no samo ono, što će se dobiti.

§ 726. Jasnosti radi valja ortačke delove svagda popisati, da se zna, šta je uloženo, osobito, kad je ugovor samo na sadašnje ili samo na buduće imanje ograničen. Ako toga nema, onda se suditi ima po osnovima o zadruzi naznačenim.

§ 727. Ono, što je uloženo u ortački posao, sačinjava glavicu ortakluka i prinadleži svima zajednički. Što bi koji ortak izvan toga još imao, ono ne prinadleži ovamo, nego je njegovo sopstveno odeljeno dobro.

§ 728. Ortak, koji ništa drugo ne bi dao u ortakluk osim truda svoga, on po zakonu samo pravo ima na dobitak, a ne na glavno.

§ 729. Ako drugojačije ugovoreno nije, svaki ortak dužan je jednak deo u ortakluk uložiti.

§ 730. Svaki ortak dužan je po mjeri dijela svoga uloženoga raditi o koristi ortačkoj jednako kao drugi.

§ 731. Ortak nijedan ne može drugoga mesto sebe staviti bez saglasja ostalih; niti može još koga u ortakluk primiti, niti posao kakav voditi, koji bi na štetu ortakluka bio.

§ 732. Ortaci će se u poslu savetovati, i što višina glasova osudi, ono će ostati.

§ 733. Takođe ako bi jednog djelovođu izabrali, i to višinom glasova bivaće.

§ 734. Deoba koristi treba na zadovoljstvo sviju ortaka da ispadne; i tu višina glasova ne presuđuje, no treba onako da bude, kao što deobe uopšte bivaju.

§ 735. Dužnosti ortaka svagda će se ugovorom opredeliti tačnije, po čemu će se u slučaju raspre i suditi.

§ 736. Svaki ortak dužan je samo onoliko uložiti, na koliko se obvezao, a ne više. Ali ako bi se okolnosti okrenule, tako da sa onim ulogom nije moguće namjeru postići, onda bi se mogao dodatak zahtevati, i koji ne bi htio dodati, može istupiti, ili razortaćiti se.

§ 737. Onaj, kome bi se delovodstvo poverilo, bio ortak, ili stran, jedan ili više njih, smatraće se kao punomoćnik.

§ 738. Svaki ortak odgovara za štetu koju bi svojom krivicom prouzrokovao, i dužan je naknaditi. Niti se ta šteta može sa koristi, koju bi on pričinio, iskusuriti, osim ako ne bi koji ortak sa kakvim svojim novim poslom s jedne strane štetu, a s druge korist prineo; onda bi se srazmerno korist sa štetom izravnati mogla.

§ 739. Pri deobi koristi ortačke najpre će se odbiti uloženi ulozi, posle troškovi i pretrpljene štete; pa što preteče, ono će biti dobitak. Glavno pripada svakom svoje, a dobitak će se dijeliti po mjeri uloga. Trud i radnja uzima se u račun samo onoga ortaka, koji samo trud mesto uloga daje, ili je uz ulog osobitu radnju obećao.

§ 740. Na radnju će se dobitak metnuti po ugovoru. Ako pak ništa ugovoreno nije, i ortaci se složiti ne bi mogli, onda će se po važnosti posla i truda, i veličini koristi prinesene dobitak opredeliti, i ako se ne slože, sudom presuditi.

§ 741. Ako bi se dobitak u drugom čemu sastojao, a ne u novcu, pa se ortaci ne bi pogoditi mogli, onda valja iste stvari koje dobitak sačinjavaju, u novac učiniti, i novac po izloženim pravilima podijeliti.

§ 742. Ako bi mjesto dobitka štete bilo, onda po mjeri uloga, kao i dobitak, pada šteta na sve ortake. Onaj pak koji nije uložio ništa, nego je radio, gubi trud svoj i radnju.

§ 743. Oni ortaci, kojima bi djelovodstvo povjereno bilo, dužni su kako o glavnom tako i o prihodima i izdacima račun voditi, i u svoje vrijeme pokazati.

§ 744. Dok se posao ne svrši, ili ugovoreni rok ne navrši, ortaci ne mogu zahtjevati, da se račun zaključi, i dobitak podijeli.

§ 745. Ako bi posao takav bio da na više godina traje, ali godišnje korist donosi, onda ortaci mogu i račun i diobu dobitka zahtjevati, ako ne bi zbog toga posao stradao.

§ 746. U račune ortačke zagledati može svaki ortak u svako vrijeme, niti mu se odreći može; samo ako bi to s troškom skopčano bilo, sam nositi mora.

§ 747. Ortaku prevara nikako ne pomaže; jer iako se inače i ne bi račun zahtjevao, ili bi drugi zadovoljni bili sa zaključenjem samo, ili bi se odrekli računa, opet kad bi prevaru dokazali mora se račun pokazati.

§ 748. Bez opšteg saizvoljenja ili punomoćija ne može se društvo trećem kom obvezati. Kod trgovca, koju firmu trgovačku, tj. koji ime cijeloga društva potpisuje, ona ima i punomoćije i može društvo obvezati.

§ 749. Ortak, koji iznad uloženog dela, još za sebe što ima, može s onim po svojoj volji raspolagati. I tako razlikovati treba prava i dužnosti sprama ortaka kao ortaka, i kao ne takvoga.

§ 750. Ortaci tajni kakvog trgovačkog društva, koji su samo nešto uložili, na korist ili štetu, ali javno obznanjeni nisu, oni samo sa onim pritiču šta su uložili, ali s više ne. Objavljeni ortaci moraju sa celim svojim imanjem da dobri stoje.

§ 751. Društvo ortačko prestaje samo po sebi, kako se posao preuzeti svrši; ili se dalje voditi ne može; kad bi sva glavnica ortačka propala; ili je vreme za trajanje opredeljeno isteklo.

§ 752. Ortačka prava i dužnosti obično na naslednike ne prelaze. Ali naslednici imaju pravo do smrti onoga račune iskati. Ali tako isto ako bi u ortakluku ostali, dužni su račune i polagati.

§ 753. Ako se ortakluk samo iz dvije osobe sačinjava, onda prestaje kako jedna od njih umre. Ako li ima više lica, onda se drži, da će ostali ortaci i dalje posao ortački voditi. Ovo se naročito kod nasljednika trgovačkih razumeva.

§ 754. Ako naslednik umrloga ortaka ne bi mogao dužnosti umrloga ispuniti; onda će mu se od njegovog dela na to nešto odbiti.

§ 755. Ako ortak ne bi ugovorene uslove ispunjavao; ili bi pod stecište potpao; ili bi ga sud za raskošnika oglasio, ili bi inače pod starateljstvo potpao; ili bi zbog učinjenog zlodejstva poverenje izgubio; onda bi se takvi i pre vremena iz ortakluka isključiti mogao.

§ 756. Ugovor ortački može se prije vremena i u onom slučaju raskinuti, ako je onaj ortak umro ili istupio, od kojega je sposobnosti naročito delovodstvo zavisilo.

§ 757. Kad ne bi opredeljeno bilo vreme, dokle ugovor ortački da traje, niti bi se to iz prirode posla opredeliti dalo; onda svaki ortak može istupiti kad hoće, samo je dužan za vremena javiti, da ne bi u nevreme bilo, i da nema kakve prevare.

§ 758. Kad bi ko u trgovini kakvoj kao javno poznat ortak bio, pa bi istupio, to se mora javno na znanje dati; inače nema sile ni važnosti za trećega, koji bi se u neznanju sa takvim u posao upustio.

Poglavlje dvadesetsedmo

AGZ - O pogodbi vrhu zajednice dobara

Kako postaje društvo stecivo

§ 1175. Društvo za zajedničko tečenje ili ortakluk postaje pogodbom po kojoj dvije ili više osoba pristaju na to, da ulože samo svoj trud, ili i svoje stvari radi zajedničke koristi.

§ 1176. Vrste ortakluka jesu različite i prava njegova protežu se više ili manje po ugovoru među ortacima učinjenom, po kojem ortaci ti među u zajednicu samo pojedine stvari ili sume ili cijelu vrstu stvari na pr. svukoliku robu, svekolike plodove, sva nepokretna dobra, ili najposlije cijelu svoju imovinu ništa ne izuzevši.

§ 1177. Ako je pogodba ortačka učinjena vrhu cijele imovine, pod tom imovinom razumeva se samo sadašnja imovina. Ali ako pogodba ta obuhvata i buduću imovinu, tad se pod budućom imovinom razumeva samo imovina stečena, a ne naslijeđena; već ako su obadvije izrekom ugovorene bile.

§ 1178. Pogodbe ortačke, koje se tiču samo sadašnje ili samo buduće imovine, nisu tvrde, a i dobro, što ga je stavila u ortakluk jedna i druga strana nije bilo uredno opisano i pobilježeno.

§ 1179. Osobiti trgovački i politički zakoni određuju, kako se ortačka pogodba među trgovcima ima ustanoviti, u nadležne knjige upisati i javno oglasiti. Ako se samo pojedini poslovi opravljaju zajednički; dosta je, ako je pogodba učinjena o tome, upisana u trgovačke knjige.

§ 1180. Pogodba o zajednici svekolike sadašnje i buduće imovine, koja se običajno čini samo među mužem i ženom, ima se prosuđivanju po propisima, koji su dani o toj pogodbi u poglavlju vrhu ugovora ženidbenih. Ovi propisi tiču se inih vrsta zajednice dobara pogodbom ustanovljene.

§ 1181. Pogodba ortačka spada, istina, među naslove, po kojima se stječe vlasnost; ali samo stečenje, i zajednica dobara ili stvari dobiva se tek onda, kad su ta dobra ili stvari predane.

Glavnica ortakluka

§ 1182. Štogod je izrekom određeno na opravljanje zajedničkog posla jest glavnica ili fond ortakluka. Ostalo što ima svaki ortak, smatra se kao razlučeno dobro.

§ 1183. Ako se među u zajednicu novci, stvari potrošne, a i nepotrošne, kojih je vrijednost određena u novcu; tad ne samo korist otud izvađena, nego i glavnica smatra se glede ortaka, koji su se sastavili, kao vlasnost zajednička. Tko obećava da će samo svoj trud uložiti na korist zajedničku, taj ima pravo na dobitak, ali nema prava na glavicu (paragraf 1192).

Prava i dužnosti ortaka. Prilog na glavicu

§ 1184. Svaki ortak obvezan je priložiti jednaki dio u zajedničku glavicu izuzevši slučaj ako je što drugo bilo ugovoreno.

Sudjelovanje

§ 1185. Redovito svi ortaci obvezani su jednako raditi o koristi zajedničkoj, bez ikakva obzira na veći ili manji dio, što ga je svaki stavio u zajednicu.

§ 1186. Nijedan ortak ne može povjeriti sudjelovanje trećemu kome, niti može primiti koga u ortakluk, niti preduzeti kakav pobočni posao, koji bi bio na štetu ortakluku.

§ 1187. Pogodba ustanovljuje tačnije dužnosti ortaka. Tko se obvezao da će samo raditi, taj nije dužan ino šta priložiti. Tko je obećao jedino novčani ili in prilog taj niti je dužan niti je vlastan da na drugi način pomaže tečenju zajedničkom.

§ 1188. Kada se vijeća i odlučuje o poslovima ortačkim, imaju se na to uporabljivati propisi dani u poglavlju o zajednici vlasnosti (paragrafi 833 - 842), već ako su ortaci drukčije ugovorili.

Dodatak ka glavnici

§ 1189. Ortaci ne mogu biti natjerani da prilože više nego su obećali. Ali ako se svrha ortačka zbog preinačenih okolnosti ne bi nikako mogla postići, a da se ne umnoži prilog; ortak koji neće da priloži, može istupiti iz ortakluka, ili biti natjeran da istupi.

Opravljanje poslova povjerenih

§ 1190. Ako je jednom ili nekim ortacima povjereno opravljanje poslova; smatraju se oni kao punovlasnici. I na njihova vijećanja i rješenja o ortačkim poslovima imaju se uporabiti propisi spomenuti u paragrafima 833 - 842.

Odgovornost za štetu

§ 1191. Svaki ortak odgovara za štetu, kojoj je kriv te je učinjena ortakluku. Ova šteta ne da se poravnati s koristi, koju je ortak taj na drugi način možda ortakluku pribavio. Ako li je ortak, preduzevši samovlasno kakav novi posao, prouzročio ortakluku s jedne strane štetu, a s druge korist; tad ima mjesta razmjernom poravnanju.

Dijeljenje dobitka

§ 1192. Imovina koja preteče preko glavnice iza odbijanja sviju troškova i pretrpljene štete, jest dobitak. Glavnica ostaje vlasnost onih, koji su u nju priložili; već ako je vrijednost radnja pridati glavnici, i ako je svekoliko kao dobro zajedničko bilo proglašeno.

§ 1193. Dobitak dijeli se po razmjeru dijelova priloženih u glavnici, a radnje koje izvršiše svikoliki ortaci naknađuju se jedno s drugim. Ako jedan ili nekoliko ortaka samo rade, ili ako uz prilaganje u glavnici ulažu takođe svoje radnje, tad ako ništa nije ugovoreno, i ortaci se ne mogu međusobno pogoditi, valja sud da odredi za takve radnje iznosak s obzirom na važnost posla, na uloženi trud i na pribavljenu korist.

§ 1194. Ako se dobitak ne sastoji u gotovom novcu nego u koristima ine vrste; dioba se čini po propisu sadržanom u poglavlju o zajednici vlasnosti (paragrafi 840 - 843).

§ 1195. Ortakluk može kome ortaku radi osobitih njegovih vlastitosti ili nastojanja odrediti veći dio dobitka, nego bi mu pripadao po njegovom dijelu; samo takve iznimke nesmiju prijeći u protuzakonite ugovore, ili u skraćena ostalih ortaka.

§ 1196. Takav protuzakoniti ugovor bila bi pogodba, kojom tko god za svoj dio uloženi u glavnici s jedne strane osigurava sebe proti svakoj pogibelji gubitka u obziru glavnice i kamata, i oslobodava se od svakog sudjelovanja; a s druge strane ipak ugovara dobitak prelazeći zakonske pogodbene kamate.

Dijeljenje gubitka

§ 1197. Ako je ortakluk izgubio uloženu glavnici sasvim ili stranom; gubitak dijeli se u istom razmjeru, po kojem u protivnom slučaju bi se bio podijelio dobitak. Tko u glavnici nije ništa dao, gubi svoje trude.

Polaganje računa

§ 1198. Ortaci, kojima je povjereno upravljanje, valja uredno da vode i predavaju račun o zajedničkoj glavnici, i o dotičnim dohocima i troškovima.

§ 1199. Prije nego je dovršen posao, ne može se iskati da se položi zaglavni račun, i da se podijeli dobitak ili gubitak. Ali ako se tiče takvih poslova, koji imaju trajati više godina i donositi godišnju korist; mogu ortaci zahtijevati svake godine da se položi račun i da se podijeli dobitak. U ostalom može svaki ortak u svako doba o svojem trošku račune pregledati.

§ 1200. Tko je pristao na samo predloženo zaglavni račun (bilance) ili tko se i odrekao svojeg prava iskati račune, takav, ako dokaže prevaru ma i u jednom samo dijelu upravljanja, može zahtijevati da se položi potpuni račun za prošli slučaj, tako i za sve buduće slučajeve.

Odnos prema neortacima

§ 1201. Ortakluk ne može se obvezati trećemu kome, ako ortaci ili njihovi punovlasnici izriječom ili muće ne pristanu na to po zakonu. Među trgovcima, pravo oglašeno te jednome ili nekolicini ortaka dano, da vode firmu, to jest da potpisuju na ime ortakluka svekolike isprave i spise, sadržava već u sebi punovlašće od sviju ortaka (paragraf 1028).

§ 1202. Ortak, koji je u ortakluku samo s jednim dijelom svoje imovine, može imati imovinu razlučenu od zajedničke, i vlastan je ovom po volji razređivati. I tako treba razlikovati prava i obveze koje treći ima prema ortakluku, od prava i obveza prema pojedinim ortacima.

§ 1203. Tko dakle ima iskati što god od kakvog ortaka a ne od ortakluka, ili mu ima platiti, taj može to iskati ili platiti samo ortaku napose, a ne ortakluku. Ali na isti način kad ortakluk ima što iskati ili kome plaćati, svaki ortak ima pravo iskati da se plati, ili ima dužnost da dug namiri ali samo za svoj dio, izuzevši slučaj koji se uzima među trgovcima, da su svi za jednoga a jedan za sve nešto obećali ili prihvatili.

§ 1204. Tajni ortaci društva trgovačkog, to jest takvi, koji su ortakluku pozajmili dio glavnice na dobitak i gubitak, ali za ortake nisu bili oglašeni, odgovaraju jedino glavnicom, što su pozajmili. Oglašeni ortaci valja s cijelom svojom imovinom da odgovaraju.

Ukinuće ortakluka i istup iz njega

§ 1205. Ortakluk prestaje sam po sebi kad se svršio preduzeti posao, ili kad se ne može dalje voditi; kad je propala cijela zajednička glavnica; ili kad je minulo vrijeme, kroz koje je ortakluk imao trajati.

§ 1206. Redovito ortačka prava i obveze ne prelaze na ortakove nasljednike. Ali nasljednici ortaka, ako se ortakluk ne bi s njima dalje nastavio, vlasni su iskati da se položi i namire računi do smrti oporučiteljeve. Ali dužni su i oni u protivnom slučaju položiti račune i namiriti ih.

§ 1207. Ako ortakluk sastoji samo od dvije osobe; prestaje čim jedna od njih umre. Ako pak sastoji od više osoba; uzima se da ortaci hoće i dalje da nastave ortakluk među sobom. Uopće, glede trgovaca, uzima se takođe da njihovi nasljednici žele i unaprijed ostati u ortakluku.

§ 1208. Ako pogodba ortačka, sklopljena među osobama, koje nisu trgovci, obuzima izriječom i njihove nasljednike; dužni su ovi, ako prime nasljedstvo, pokoriti se volji oporučitelja. Ali volja ta ne proteže se na nasljednika, a još manje može volja ta ustanoviti da ortakluk vječno trajati ima (paragraf 832).

§ 1209. Ako nasljednik nije u stanju izvršiti službe, koje pokojnik bijaše na se uzeo prema ortakluku, ima mu se odbiti od dijela njemu određenog razmjerni dio.

§ 1210. Ortak može prije nego što mine određeni rok biti isključen iz ortakluka ako ne ispunjava bitne uvjete pogodbene; ako je pao pod stečaj; ako ga je sud proglasio da je razmetnik, ili ako je uopće stavljen pod skrbništvo, ako je radi kakvog zločinstva izgubio povjerenje.

§ 1211. Pogodba ortačka može se otkazati prije nego mine rok, ako je ortak umro ili istupio iz ortakluka od kojeg je navlastito zavisilo opravljavanje posla.

§ 1212. Ako vrijeme, kroz koje ortakluk ima trajati, nije bilo izrijekom ustanovljeno, niti se može ustanoviti iz naravi posla; svaki ortak može otkazati pogodbu kad god hoće; samo da to ne učini lukavstvom ili u nevrjeme (paragraf 830).

§ 1213. Ako bi proti isključenju kakve osobe iz ortakluka ili proti otkazu pogodbe nastale kakve raspre, ali zatim isključenje ili otkaz taj bio proglašen da je zakonit; tad posljedice otud proishodeće protežu se nazad do dana, u koji se zbilo isključenje ili otkaz.

§ 1214. Ukinuće trgovačkog ortakluka, primanje i istup njegovih javnih ortaka, ima se javno oglasiti isto tako, kao što se oglašuje njegovo ustanovljenje. Iz oglasa toga prosuđuje se takođe kakva je moć dana u punovlastima, i koliko ova imaju trajati.

Dioba ortačke imovine

§ 1215. Kada se preduzima dioba ortačke imovine iza ukinuća ortakluka; tad osim gornjih odredaba valja paziti i na one iste propise, koji su u poglavlja o zajednici vlasnosti uopće postavljeni vrhu diobe stvari zajedničke.

§ 1216. Razredbe sadržane u ovom poglavlju imaju se upraviti takođe na ortakluke trgovačke, ukoliko ne opstojе posebni propisi o tom.

PРАВNA PRAVILA GRAĐANSKIH ZAKONIKA O ŠTETI

Štete od pada ili bacanja iz stana

SGZ

§ 813. Ko iz kuće, kroz prozor, s tavana, ili inače, nesmotreno što baci ili prospe i izlije, onaj će odgovarati za štetu, koju bi drugom s tim prouzrokovao; ako se ne zna ko je, onda odgovara gospodar od kuće, ili od kvartira.

§ 814. Ako je stvar kakva gdje god nameštena, ili obešena, da lako pasti, ili drukče koga osakatiti ili oštetiti može, onda svaki ima prava tu predstojeću opasnost policajnoj vlasti javiti, koja će izvidjeti, i ukloniti.

AGZ

§ 1318. Ako je tko oštećen padnućem kakve stvari obješene ili namještene na pogibeljan način; ili bacanjem ili proljevanjem iz kakva stana; odgovara za štetu onaj, iz čijeg je stana bilo bačeno ili proliveno ili stvar kakva pala.

§ 1319. Premda bi pogibao bila vjerovatna, da je kakav cimer (znak), sud, ili ina koja stvar obješena ili namještena nad mjestom, kud ljudi prolaze može pasti, i mimohodeće oštetiti; ne može se za to još nitko potužiti pred sudom; ali svatko ima pravo, radi opće ne sigurnosti, javiti pogibao oblasti političkoj.

(AGZ III novela) Građevinom

§ 1319. Ako tko bude povrijeđen ili inače bude kakva šteta prouzrokovana rušenjem ili odvajanjem dijelova kakve zgrade ili neke na zemljištu podignute naprave, obavezan je posjednik zgrade ili naprave na naknadu ako je događanje posljedica manjkavog stanja naprave, a on ne dokaže, da je upotrijebio svu pažnju potrebnu za otklanjanje opasnosti.

Štete od životinja

Šteta prouzročena po živinčetu

§ 1320. Ako je koga oštetilo kakvo živinče; odgovara za to onaj, ko je živinče na to natjerao, nadražio ili zanemario ga čuvati. Ako se krivnja takve vrste ne može dokazati proti kojoj god osobi; drži se da je ošteta slučajna.

(AGZ III novela) Životinjom

§ 1320. Ako je koga oštetila životinja, odgovoran je za to onaj koji je životinju na to natjerao, nadražio ili zanemario čuvati. Onaj, koji drži životinju odgovoran je, ako ne dokaže, da se starao za potrebno čuvanje ili nadzor.

§ 1321. Tko na svojoj zemlji nađe tuđe živinče; nema za to još prava ubiti ga. On može živinče zgodnim načinom izagnati, ili ako mu je učinilo štete, ima pravo posebničkog zalogu na toliko komada životinje, koliko je dosta da mu se naknadi šteta. Ali u 8 dana mora on ili pogoditi se sa vlasnikom, ili svoju tužbu iznijeti pred suca; inače mora povratiti životinju zadržanu u zalog.

§ 1322. Životinja zadržana u zalog ima se vratiti i onda kada vlasnik daje inu primjenjenu sigurnost

SGZ

§ 815. Udari li životinja kakva na čoveka ili na dobro čije, te štetu nanese, onda je onaj pod odgovorom, koji je takvu životinju naterao ili nadražio ili je sačuvati prenebregao.

§ 816. Ko životinju u šteti nađe, može je silom odbiti, ili isterati, ili uhvatiti i sagnati. Ubiti nema vlasti, ako nije u slučaju nužne odbrane.

§ 817. Uhvaćena u šteti životinja ostaje u zalozi za naknadu, koju je dužan onaj, čija je životinja, za 8 dana učiniti. Ako se ne poravnaju, dužni su stvar sudu javiti. Oštećeni nije dužan životinju iz zaloge prije izdati, dok mu se ili naknada učini, ili sigurnost dovoljno ne postavi.

VI

**Z B I R K A Z A D A T A K A
(I Z B O R I Z S U D S K E P R A K S E)**

PRVA GRUPA ZADATAKA

Zadatak broj 1.

U konkretnom slučaju jedno od osnovnih načela obligacionog prava obavezivalo je tužioca da tuženog potpuno i tačno obavijesti o svojstvima predmeta ugovora o kojima je ovaj, očigledno, samo površno znao. Tužilac to nije učinio. Tuženi je tokom postupka isticao da je on pristao na ugovorenu cijenu od 650 dinara, vjerujući da kupuje fudbalske lopte namijenjene za igru profesionalnog fudbala, a tužilac mu je po istoj cijeni prodao lopte koje nisu upotrebljive za tu svrhu i stoga su znatno jeftinije. To upućuje na zaključak da tužilac nije brižljivo postupao prema interesima svog saugovarača. Kako je određeno odredbom Zakona o obligacionim odnosima obaveza je subjekta obligacije da pruži potrebna obavještenja svome partneru o sadržini i ekonomskoj svrsi njihovog (budućeg) pravnog odnosa. U protivnom čini povredu odredbe o osnovnim načelima.

Odgovorite:

Koje osnovno načelo je u ovom slučaju naročito povrijeđeno?

Pitanja:

Kakva je pravna priroda odredbi o osnovnim načelima: imperativna ili dispozitivna norma?

Kakve su pravne posljedice povrede osnovnih načela od strane subjekta obligacionog odnosa?

Zadatak broj 2.

Tuženi je prisvojio tužiocu na protupravan način, tj. silom, iznos od 330.000 dinara, s tim što je u tom iznosu bio uključen i iznos od 30.000 dinara, koji je tužilac "osvojio" od tuženog hazardnom igrom pod nazivom "munta". Prema izloženom činjeničnom stanju tuženi je u svakom slučaju obavezan da tužiocu vrati iznos od 300.000 dinara a da ostatak od 30.000 zadrži, jer je nastala naturalna obligacija iz igre ili opklade. Prema drugom shvatanju ostatak od 30.000 dinara tuženi je u smislu člana 104. stav 2. ZOO dužan da preda opštini.

Odgovorite:

Da li je u ovom slučaju nastala obligacija ili se radi o protivpravnom (ništavom) odnosu koji ne može da se smatra pravnim osnovom prisvajanja?

Pitanja:

Kako sud može doći do odluke kada Zakon o obligacionim odnosima ne reguliše, u cijelosti, pravne odnose koji nastaju povodom igre ili opklade. Postoji samo jedna odredba člana 297. stav 2. ZOO. Da li se ona može ovdje primjeniti?

Prema OGZ-u (u smislu Zakona o nevažnosti...) svaka igra jeste vrsta opklade, a prava ustanovljena za opklade valjaju i za igre (paragraf 1272 OGZ). OGZ propisuje: "Zakoni politički određuju, kakve su igre zabranjene uopšte, ili nekoj klasi osoba, ili kako se imaju kazniti osobe koje igraju zabranjene igre, i njihovi zaklonjači".

Da li je pomenuto pravno pravilo u koliziji sa pravnim poretkom i da li se može primjeniti na osnovu člana 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih prije 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije ("Službeni list FNRJ", broj 84/46)?

Kakav značaj za odluku u ovom primjeru ima član 2. stav 1. tačka 18. Zakona o javnom redu i miru ("Službeni list SRBiH", broj 31/80) kojim je propisano da je prekršaj javnog reda i mira kada neko: "igra hazardnu ili drugu sličnu igru tako da igra gubi društveno - zabavni karakter ili ko za to iznajmi odnosno ustupi prostorije". Odredbom člana 11. istog zakona propisano je da se za pomenuti prekršaj može izreći i zaštitna mjera "oduzimanja predmeta koji su upotrebljeni ili su bili namijenjeni za izvršenje prekršaja ili koji su nastali izvršenjem prekršaja".

Zadatak broj 3.

Niži sudovi su pravilno zaključili da je dužnik obavezan izvršiti preostali dio svoje obaveze iz ugovora o razmjeni, odnosno predati povjeriocu određenu količinu stvari generički ugovorenog kvaliteta (100 m² jelove građe), jer je utvrđeno da je povjerilac svoje obaveze iz zaključenog ugovora već izvršio. Kako iz utvrđenja nižih sudova nesumnjivo proizilazi da predmet obaveze dužnika predstavlja davanje stvari određenih po rodu, a nije ugovoren drugi predmet obaveze niti isplata novčane protivvrijednosti stvari, to slijedi da ne postoji alternativna obligacija na strani dužnika u smislu odredbe člana 403. ZOO. Povjeriocu bi doduše u takvom slučaju pripadalo pravo zahtijevati umjesto dugovanih stvari njihovu novčanu protivvrijednost, ali u skladu sa odredbom člana 411. stav 1. ZOO kao fakultativno potraživanje, jer je tom odredbom propisano, da kad je ugovorom ili zakonom određeno povjerilac može umjesto dugovnog predmeta zahtijevati od dužnika drugi određeni predmet, a dužnik je dužan predati mu taj predmet, ako povjerilac to zahtjeva.

Odredbom člana 290. ZOO (dakle zakonom) je predviđeno da kad je dužnik generičke obaveze pao u docnju, povjerilac može, pošto je prethodno obavijestio dužnika, po svom izboru nabaviti stvar istog roda i zahtijevati od dužnika naknadu cijene i naknadu štete ili zahtijevati vrijednost dugovanih stvari i naknadu štete. Po mišljenju suda član 411. stav 1. ZOO treba tumačiti u pravcu da kad se obaveza sastoji u korišćenju ovlašćenja zahtijevati zamjenu predmeta obaveze. Povjerilac koji zahtjeva ispunjenje obaveze iz zaključenog ugovora koji ima samo jedan predmet obaveze (kao u ovom slučaju) po mišljenju suda nije ovlašten istovremeno zahtijevati i zamjenu ispunjenja odnosno tražiti ispunjenje fakultativnog potraživanja koje mu pripada na osnovu zakona a koje bi mogao ostvarivati pod pretpostavkom da je jasno izrazio svoju volju u pravcu da ne zahtjeva ispunjenje prvobitno ugovorene obaveze.

Pitanje:

Da li je sud pravilno postupio utvrdivši da zahtjev tužioca ne predstavlja novčani zahtjev na naknadu štete, već je to zahtjev za isplatu protivvrijednosti dugovane stvari, a takav zahtjev u konkretnom slučaju povjerilac nije ovlašten isticati istovremeno sa zahtjevom za ispunjenje dugovnog predmeta obaveze?

Zadatak broj 4.

Iz sporazuma zaključenog 29. septembra 1969. godine proizilazi da su ga zaključili tužilac, tuženi i preduzeće. Tim sporazumom utvrđeno je da preduzeće potražuje od tuženog 500.000 dinara, a da preduzeće duguje tužiocu 500.000 dinara. Radi likvidacije trostrukog dugovinskog odnosa učesnici su se saglasili, a tuženi se obavezao, da tužiocu plati iznos od 500.000 dinara i tako ugasi svoju obavezu. Sporazum je zaključen u pismenoj formi. Sud je našao da je na osnovu ovog sporazuma, tj. izjave o pristanku datoj od strane tuženog, tužilac stekao neposredno pravo da od tuženog potražuje spomenuti iznos.

Tuženi je u toku sudskog postupka i u žalbi isticao da nije dužan da plati tužiocu sporni iznos zato što preduzeću ne duguje iznos od 500.000 dinara, jer njegova obaveza da preduzeću plati označeni iznos proizilazi iz fiktivnog pravnog posla zaključenog između njega i preduzeća.

Vrhovni privredni sud je našao da je sporazum između ove tri stranke perfektan, da je prigovor tuženog neosnovan zato što je tuženi pristao na ovu transakciju, kao dužnik, i da prema pravnim pravilima obligacionog prava može isticati samo one prigovore koji se odnose na punovažnost o prihvatanju. Osim toga relevantan bi mogao biti samo njegov prigovor iz ličnog odnosa između njega i tužioca, a ne može isticati prigovore koji proističu iz ličnog odnosa tuženog i preduzeća.

Odgovorite:

Kakav je pravni odnos uspostavljen između ova tri lica u cilju gašenja međusobnih obaveza i koji su mu subjekti, te koja se pravila obligacionog prava odnosno odredaba ZOO na ovaj odnos primjenjuju.

Zadatak broj 5.

Tužilac je tražio poništenje sudskog poravnanja, jer je ono zaključeno pod prijetnjom (tužilac ga naziva "prinudom"). U reviziji ponavlja činjenicu isticanu u toku postupka koji su vodili nižestepeni sudovi, da je pri zaključenju poravnanja postojala prijetnja, jer je ono zaključeno nakon što su došli sudski izvršni organi da izvrše raniju pravosnažnu sudsku odluku (rušenjem zida), donesenu u predmetu istih partičnih stranaka.

Sudskim poravnanjem na koje se primjenjuju odredbe članova 1089. do 1098. Zakona o obligacionim odnosima parnične stranke su prekinule spor i odredile svoja uzajamna prava i obaveze. One su, prema utvrđenju nižestepeni sudova, svojom slobodnom voljom (nije bilo mana volje na koje tužilac ukazuje) zaključile poravnanje a to poravnanje nije protivno ustavom utvrđenim načelima društvenog uređenja, prinudnim propisima ili moralu socijalističkog samoupravnog društva (član 103. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima), niti se radi o ništavnom pravnom poslu kod koga su ugovarači znali za ništavost i htjeli poravnanjem da je odstrane (član 1096. stav 2. ZOO).

Pod prijetnjom se, u smislu odredbe stava 1. člana 60. ZOO podrazumjeva takvo ponašanje ugovorne strane ili nekog trećeg koje je nedopuštenom prijetnjom izazvalo opravdan strah kod druge strane, tako da je ova zbog toga zaključila ugovor.

Odgovorite:

Da li se postupak prinudnog izvršenja sudske odluke može smatrati ponašanjem na koje se odnosi navedena sudska odredba?

Zadatak broj 6.

Iz činjeničnih navoda sadržanih u razlozima presude nižestepeni sudova proizilazi da je tužilac zadobio povrede u saobraćanoj nezgodi koja se dogodila 26. 9. 1967 godine. Pravosnažnom presudom donesenom 1972. godine tuženi je obavezan da tužiocu za duševne bolove zbog umanjenja životne aktivnosti isplaćuje novčanu rentu u iznosu od 200 dinara mjesečno počev od 27. 3. 1968. godine. Sudskim poravnanjem sklopljenim u 1973. godini tuženi se obavezao da tužiocu naknadi i materijalnu štetu koju je tužilac trpio za vrijeme privremene spriječenosti za rad.

Prema odredbama člana 376. stav 2. ZOO ni objektivni rok zastarjelosti potraživanja materijalne štete ne može početi teći dok šteta nije nastala. Kako se nastanak štete ne mora poklapati sa štetnim događajem, to je radi pravilne primjene navedenog zakonskog propisa neophodno utvrditi u kom momentu su se manifestovale štetne posljedice, odnosno od kada tužilac gubi zaradu zbog posljedica štetnog događaja. Od toga momenta bi tekao rok zastarjelosti potraživanja. Ako se radi o šteti koja kontinuirano traje, a sukcesivno nastaje, rok zastarjelosti bi počeo teći od kada je šteta nastala odnosno subjektivni rok od kada je tužilac za nju saznao, pa bi nakon njihovog proteka zastarjevalo potraživanje i za štetu koja će se manifestovati u budućnosti.

Nižestepeni sudovi su ocijenili da je neosnovan zahtjev tužioca za naknadu materijalne štete zbog gubitka zarade u obliku novčane rente počev od 1.3.1984. godine, jer su usvojili prigovor zastarjelosti potraživanja. Ovakav pravni stav nižestepeni sudovi su izrazili, jer tužilac nije od pretrpljene povrede putem suda tražio naknadu materijalne štete zbog izgubljene zarade (izuzev za vrijeme privremene spriječenosti za rad).

Odgovorite:

Zbog čega je Vrhovni sud utvrdio da je izraženi pravni stav nižestepeni sudova zasnovan na pogrešnoj primjeni materijalnih prava, zbog čega je činjenično stanje nepotpuno utvrđeno?

Zadatak broj 7.

I

Uvidom u knjigovodstvenu evidenciju utvrdili smo da naša obaveza za isporučenu robu iznosi 65.100,00 dinara po otpremnicama broj 10.16 i 22 od 17.12.1986. godine.

II

Na osnovu vjerodostojne dokumentacije utvrdili smo da naše potraživanje prema vašem preduzeću iznosi 60.000,00 dinara po fakturi broj 123. od 1.12.1990. godine.

III

Na osnovu podataka navedenih u tačkama I i II ove izjave obavještavamo vas da je iznos od 60.000,00 dinara međusobno obračunat. Razliku od 5.100,00 dinara namirićemo u zakonskom roku.

IV

Ova izjava o međusobnom obračunavanju uzajamnih obligacija sastavljena je u tri istovjetna primjerka, od kojih svakoj strani pripada po jedan a jedan nadležnoj jedinici Službe društvenog knjigovodstva.

Banja Luka, 5.10.1991. godine

Finansijski direktor

Odgovorite:

O kakvoj se izjavi ovdje radi i da li je ona perfektna?

Zadatak broj 8.

Prema činjeničnim utvrđenjima sadržanim u nižestepenim presudama proizilazi da je dana 15. maja 1980. godine između tužioca i tuženog zaključen ugovor o kupoprodaji vozila marke "Zastava 101 mediteran", a prema članu 4. pomenutog ugovora, prodavac se obaveza da će isporuku vozila izvršiti po osnovu redosljeda uplate, a najkasnije u roku od 150 dana. Iz daljih činjeničnih utvrđenja slijedi da je tužilac prilikom zaključenja ugovora uplatio kupovnu cijenu u iznosu od 79.631 dinara, a po naknadnom računu od 18 juna 1980. godine doplatio je još iznos od 10.708 dinara. Kako je rok isporuke bio 15. oktobar 1980. godine a prema činjeničnim utvrđenjima nižestepenih sudova tuženi nije isporučio kupljeno vozilo, jer istim nije raspolagalo, tužilac je po isteku navedenog roka, nakon doplate razlike u cijeni od 36.030 dinara od tuženog preuzeo drugo vozilo marke "Zastava 101 konfort", a zatim je prvobitnim tužbenim zahtjevom zatražio da sud obaveže tuženog da mu vrati razliku u cijeni, jer da to za njega predstavlja štetu, dok je preciziranim tužbenim zahtjevom zatražio da sud obaveže tuženog da mu isplati iznos od 94.895 dinara, sa 7,5% zateznih kamata, obrazloživši da je uplatu izvršio u deviznim sredstvima, te je stoga tuženi u obavezi da mu štetu naknadi prema kursu u vrijeme preciziranja zahtjeva (7. novembra 1984. godine).

Polazeći od opisanih činjeničnih utvrđenja, nižestepeni sudovi su osnovano zaključili da je na taj način tužilac prihvatio poziv tuženog da umjesto ugovorenog preuzme drugi tip vozila sa drugom cijenom, tj. da su stranke sporazumno odredile da se ranije zaključenim ugovorom preuzeta obaveza tuženog zamjeni novom, te da iz tih razloga tužilac ne može po realizaciji tako zamjenjene ugovorne obaveze tražiti da mu prodavac (tuženi) vrati razliku u cijeni.

Odgovorite:

O kakvoj se pravnoj promjeni ovdje radi, na koji je način izvršena i da li su ispunjeni u potpunosti uslovi za njenu perfekciju kako su to sudovi zaključili?

Zadatak broj 9.

Nije sporno među strankama da je tužilac prema profakturi broj 1775/83 od 16.2.1983. godine kupio kod tuženog traktor marke IMT 593124 za kupoprodajnu cijenu od 274.860 dinara, cijenu isplatio 28.2.1983. godine, a tuženi je preuzeo obavezu da tužiocu isporuču kupljeni traktor u roku od 90 dana po cijeni koja bude važila do isporuke. Nesporno je među strankama da tuženi u roku od 90 dana nije tužiocu isporučio kupljeni traktor, a da je tužilac 12. januara 1984. godine izvršio uplatu na ime razlike u cijeni za drugi traktor kojeg mu je tuženi ponudio, traktor tipa IMT 539097.

Imajući u vidu ovakvo činjenično stanje prvostepeni sud je pravilno primjenio Zakon o obligacionim odnosima i kao neosnovan odbio tužbeni zahtjev tužioca kojim je tražio da sud obaveže tuženog da mu isplati na ime duga određeni iznos sa kamatom i da mu nadoknadi troškove spora.

Odgovorite:

Na koje se odredbe Zakona o obligacionim odnosima sud mogao pozvati, tj. pod koje je odredbe podveo prednje pravno stanje i kako bi moglo glasiti obrazloženje ovakve sudske odluke?

DRUGA GRUPA ZADATAKA

Zadatak broj 1.1.

Nije sporno da je tuženi ponudu za zaključenje ugovora datirao sa 10. januarom tekuće godine i odredio rok od 10 dana za prihvatanje ponude. S druge strane, nesporno je i da je tužilac prihvatio ponudu plaćanjem kupoprodajne cijene doznakom od 26.1. tekuće godine. Tuženi smatra da je tužilac zakasnio sa prihvatom i da njega data ponuda više ne obavezuje, jer je rok od 10 dana naznačio u pismu - ponudi, dok tužilac traži da sud obaveže tuženog na ispunjenje ugovorne obaveze, jer je ugovor zaključen njegovim prihvatanjem ponude u roku od deset dana od prijema ponude.

Sporno je među strankama da li je ponuda tuženog za zaključenje kupoprodajnog ugovora od 10. januara 1989. godine, blagovremeno prihvaćena od tužioca i time zaključen pravno valjan ugovor (perfektan).

Odgovorite:

Kako ovaj spor riješiti i u čiju korist? Svoju odluku zasnujte na zakonu i obrazložite.

Zadatak broj 1.2.

Tužilac je učinio ponudu za kupovinu mjerača tvrdoće na način da je ponudio cijenu za 1% višu od svakog drugog najpovoljnijeg ponuđača. Prema propisu ponuda je prijedlog za zaključenje ugovora koji se sastoji od svih bitnih sastojaka ugovora da bi se njegovim (prostim) prihvatanjem mogao zaključiti perfektan ugovor. Tužitelj svojim tužbenim zahtjevom traži predaju pokretnine uz istovremenu njegovu obavezu plaćanja odgovarajuće cijene. Tužena strana smatra da se na osnovu tužiočeve ponude nije mogao zaključiti ugovor o prodaji pošto ponuda ne sadrži sve bitne sastojke ugovora.

Odgovorite:

Da li je prijavljivanje tužioca na oglas tuženog o prodaji osnovnih sredstava van upotrebe, a u pogledu učinjene ponude za kupovinu jednog mjerača tvrdoće bilo takvo da bi se tužilac mogao smatrati pravno relevantnim kupcem, a onda i zasnivati svoja prava iz položaja ugovorne strane?

Zadatak broj 1.3.

Ustavni sud je odbio prijedlog radničkog savjeta radne organizacije za ocjenjivanje zakonitosti odredbe Opštih tehničkih uslova za isporuku toplotne energije koju je donijela komunalna radna organizacija, kojom je propisano da ukoliko potrošač ima ugrađen mjerni instrument (kalorimetar) u toku mjeseca troši manje od 70% energije koju bi mogao utrošiti, dužan je za taj mjesec platiti iznos od 70% od predviđenog iznosa. Po mišljenju predlagača komunalna radna organizacija nema pravo da od potrošača naplaćuje veću količinu jedinica toplotne energije od one koju isporuči, odnosno koju potrošač utroši, a količina toplotne energije u fakturi mora biti jednaka količini utvrđenoj mjernim instrumentima, a na osnovu postotka predviđene isporuke.

Komunalna radna organizacija u odgovoru i na javnoj raspravi istakla je da je jedna od osnovnih njenih djelatnosti proizvodnja i distribucija toplotne energije. Uređaji za proizvodnju i distribuciju toplotne energije projektovani su i instalirani prema instalisanoj snazi potrošača. Tehnički je gotovo nemoguće prilagođavati dinamiku proizvodnje i distribucije toplotne energije pojedinačnim većim oscilacijama potrošnje koja nastaje u toku sezone grijanja. Komunalna radna organizacija je davalac usluga i predlagač je prihvatio uslove pružanja usluga. Prilikom utvrđivanja načina obračuna utroška toplotne energije koji je određen Opštim i tehničkim uslovima isporuke toplotne energije, pošlo se od ekonomske računice da je nemoguće uštedjeti više od 50% instalisane snage. S obzirom na ovlaštenja iz Zakona o komunalnim djelatnostima ("Službeni list SRBiH", br. 4/75, 16/82 i 29/86) Ustavni sud SRBiH je našao da Komunalna radna organizacija za proizvodnju i distribuciju toplotne energije može utvrditi uslove i način isporuke iste i uzajamna prava i obaveze isporučioaca i potrošača koje se odnose na isporuku i preuzimanje energije iz vrelododne mreže.

Odgovorite:

O kakvom se pravnom odnosu ovdje radi i kako su ova pravila utvrđena u saveznom propisu, te kako bi sud trebao postupiti primjenjujući odgovarajući savezni zakon o sporu između sastavljača Opštih uslova i potrošača?

Zadatak broj 1.4.

Zajmodavac i zajmoprimac su se sporazumjeli da zajmodavac pozajmi tuženom iznos od 10.000 USA dolara radi finansiranja ponovnog otvaranja restorana, uz obavezu tuženih da mu plaćaju 3% od ukupnog prihoda ostvarenog radom restorana u periodu od 10 godina. Tužilac zahtjeva da mu tuženi vrati 10.000 USA dolara u istoj valuti s obzirom da je ugovor zaključen u inostranstvu (član 10. Zakona o novčanom sistemu). Tužilac zahtjeva i ugovorene kamate kao i zatezne kamate od dana kada su tuženi pali u docnju u pogledu vraćanja zajma. Tuženi ističe da njihov sporazum nema karakter ugovora o ortakluku jer stranke tako izrekom konstatuju. Tuženi smatra da s obzirom na predviđena sredstva obezbjeđenja (mjenice, obveznice) te ukupan odnos stranaka ovakav odnos ima značenje ugovora o zajmu, ali sa ugovorenim prekomjernom kamatom. Takvo ugovorno utanačenje i u smislu pravnih pravila iz paragrafa 1195 i 1196 bivšeg OGZ činilo bi ugovor nezakonitim, jer se za ortaka ne može odrediti veći dobitak od njegovog udjela, a takvo ima značenje kada neko osigurava sebe od mogućnosti gubitka glavnice (u našem primjeru traži nazad svojih 10.000 USA dolara), a s druge strane ugovara dobitak koji prelazi zakonsku ugovorenu kamatu i oslobađa se svakog sudjelovanja u ortračkom poslu. Ova pravila bi se, makar i po analogiji, morala primjeniti na ugovor o zajmu, dat radi finansiranja tuđeg ortračkog preduzeća, kakav je konkretan slučaj.

Odgovorite:

1. Kakva je pravna priroda ovog odnosa?
2. Da li se mogu uporedo ugovarati ugovorna i zakonska kamata i kolike su im stope?

3. Zašto se u ovom primjeru ističe da su ugovorene lihvarske kamate i kakve to posljedice povlači?

4. Da li ništavost odredbi ugovora o kamatama povlači ništavost cijelog ugovornog odnosa?

Zadatak broj 1.5.

Jedna građanka želi da proda svoj stan da bi kupila kuću na morskoj obali. Stan joj je jedini objekat koji koristi za stanovanje i jedina imovina koju može da unovči kako bi namakla sredstva za isplatu kupoprodajne cijene kuće na morskoj obali. Nalazi prodavca kuće na moru i smatra prihvatljivom ponudenu prodajnu cijenu. Njena odluka o prodaji svoga stana u gradu je gotovo sazrela, ali je ipak neodlučna, jer nije sigurna da se prodavac neće moći predomisli; odustati od prodaje za vrijeme dok će ona izvršiti prodaju svoga stana i tako ostati bez krova nad glavom. Da bi to spriječila, a u nemogućnosti da po istoj cijeni nabavi isti takav stan u gradu, želi da pravno veže prodavca da ne odustane od prodaje i da primi njenu kupoprodajnu cijenu, prepusti joj posjed kuće i dozvoli upis njenog prava svojine u zemljišnim knjigama. Pita se da li je pravno to moguće obezbijediti i kojim pravnim sredstvom?

Odgovorite:

Koji od obligaciono-pravnih ili realnih sredstava pojačanja ugovora pruža najveću zaštitu u datom slučaju:

- a) ugovaranje ugovorne kazne
- b) davanje kapare
- v) zaključivanje predugovora
- g) zaključivanje ugovora o prodaji na otplatu

Zadatak broj 1.6.

Prvostepeni sud je obavezao jemca da plati povjeriocu dug umjesto glavnog dužnika. Na takvu odluku suda jemac se žalio iz sljedećih razloga: povjerilac je ispunjenje obaveze glavnog dužnika obezbijedio jemstvo supsidijarnog jemca. Kao što je poznato pravila supsidijarnog jemstva nalažu prvenstveno obraćanje povjerioca glavnom dužniku radi namirenja, a supsidijarni jemac je jemac drugog reda. U ovom slučaju povjerilac je tužio supsidijarnog jemca bez da je pozvao glavnog dužnika na izmirenje obaveze. Jemac u žalbi navodi da je povjeriočeva tužba preuranjena, jer je povjerilac nužno morao preduzeti određene aktivnosti u pravcu pritiska na glavnog dužnika što je u ovom slučaju izostalo. Dalje, tuženi jemac navodi u žalbi da ne postoji mogućnost da se od njega traži isplata duga bez prethodne opomene (poziva) glavnom dužniku nad kojim je prije pokretanja parnice otvoren stečajni postupak.

Odgovorite:

Kako riješiti ovu žalbu: usvojiti žalbu i pobijanu presudu ukinuti ili odbiti žalbu i pobijanu presudu potvrditi i iz kojih razloga.

Zadatak broj 1.7.

Članom 4. ugovora od 21.7.1990. godine bilo je predviđeno da će glavni izvor finansiranja aktivnosti vezanih za pripremu i realizaciju turneje biti sredstva koja se ostvare sponzorisanjem turneje od strane radnih organizacija koje žele promovirati svoje proizvode ili usluge. Članom 9. tačka a) i b) ugovora tužena se obavezala da će se u punoj mjeri angažovati na obezbjeđenju sponzora turneje i da će u roku od 15 dana po potpisivanju ugovora pismeno obavijestiti ostale ugovorne stranke o minimumu sredstava koje garantuje da će obezbijediti od sponzora u neto iznosu. Dopisom od 1.11. tužena je obavijestila tužioca da su od sponzora obezbijeđena sredstva u iznosu od 2.500.000 dinara, ali da ne može da obezbijedi obećani iznos od 3.000.000 dinara.

Odgovorite:

O kakvom se pravnom odnosu radi i da li tužilac ima pravo da potražuje obećana sredstva od tužene (obećavaoca)?

Zadatak broj 1.8.

Tužilac je 25. decembra prošle godine kupio automobil koji je proizveo tuženi. Ubrzo poslije toga, 16. januara tekuće godine tužilac je na auto-putu doživio saobraćajnu nezgodu. Saobraćajna nezgoda je prouzrokovana pucanjem unutrašnje zadnje lijeve gume koja je bila tehnički-funkcionalno neispravna. S obzirom da je do saobraćajne nezgode došlo u garantnom roku tužilac se obratio proizvođaču sa zahtjevom za zamjenu vozila koje je bilo znatno oštećeno. Proizvođač je odbio njegov zahtjev i imalac vozila se obratio sudu. Prvostepeni sud je stao na stanovište da nisu ispunjeni uslovi iz člana 501. stav 1. ZOO za zamjenu oštećenog automobila, već da tužiocu pripada pravo po osnovu garancije da mu

umjesto fabrički neispravne preda drugu ispravnu gumu. Što se tiče ostalih oštećenja na automobilu tužilac može na osnovu nalaza vještaka a po opštim pravilima o naknadi štete zahtijevati naknadu od proizvođača ili prodavca.

Prihvatajući utvrđeno činjenično stanje drugostepeni sud je našao da se ne radi o funkcionalnom nedostatku koji vodi zamjeni stvari u smislu člana 501. stav 1. ZOO, već da se radi o skrivenoj mani na gumi. Ta mana ne može voditi zamjeni kupljene stvari već samo njegovog dijela s obzirom da pravila o garanciji ne isključuju primjenu odredbe člana 478. ZOO o odgovornosti prodavca za materijalne nedostatke stvari.

Vrhovni sud je po zahtjevu javnog tužioca ukinuo presude prvostepenog i drugostepenog suda. Vrhovni sud smatra da je pravilan stav nižih sudova po kojem je osnovno pravo kupca da traži prvenstveno opravku pa tek ako taj zahtjev neuspješno prođe da traži zamjenu stvari u garantnom roku. Međutim, kupac ne može izgubiti pravo na zamjenu zbog toga što prethodno nije zahtijevao opravku, već pravo na zamjenu zavisi od toga da li se neispravnost ne može otkloniti opravkom. Neprihvatljivo je apriori stanovište nižestepenih sudova da nema zakonskog osnova da tužilac traži zamjenu automobila. U ovom slučaju, smatra Vrhovni sud, nižestepeni sudovi trebaju imati u vidu i odredbu člana 179. stav 1. ZOO (jer po odredbi člana 186. stav 3. ZPP sud nije vezan za pravni osnov tužbenog zahtjeva), prema kojoj proizvođač na osnovu objektivne odgovornosti odgovara za štetu nastalu zbog nedostatka stvari kada nedostatak predstavlja opasnost štete za lica i stvari. Prema članu tj. odredbi člana 185. Zakona o obligacionim odnosima, tužilac kao oštećeno lice ima pravo da zahtjeva uspostavljanje stanja kakvo je bilo prije nastupanja štete, a to u ovom slučaju podrazumjeva i zamjenu automobila, ako se opravkom ne bi mogla otkloniti sva oštećenja nastala u saobraćajnoj nezgodi, tako da se održi njegova nesmanjena upotrebna i tržišna vrijednost.

Odgovorite:

Koje činjenice i okolnosti nisu dovoljno ispitane u nižestepenom postupku a koje su relevantne za donošenje odluke o osnovanosti tužbenog zahtjeva da se šteta nadoknadi zamjenom oštećenog vozila primjenom odgovarajuće odredbe ZOO?

Zadatak broj 1.9.

Tuženi ističu protivzahtjev da tužitelj na osnovu isporučene zamjenjene mašine doplati razliku u cijeni. Tužitelj je kupio mašinu za pranje rublja tipa "S.1004" od prvotuženog dana 7.10.1990. godine po cijeni od 9.800 dinara, a reklamaciju ovlaštenom servisu izvršio je nakon sedam dana. Ovlašteni servis nije mašinu opravio u roku od 45 dana kako je propisano u garantnom listu, zbog čega je tužilac 2.3.1991. godine tražio zamjenu isporučene mašine. Tuženik je to odbio, jer je proizvodnja mašina tipa "S.1004" zamjenjena tipom "S 1014" koji je skuplji od kupljene mašine i košta 11.809 dinara. Tužitelj zahtjeva da mu tuženici solidarno odgovaraju u smislu člana 488. odnosno 501. stav 1. ZOO.

Prvostepeni sud odbija zahtjev tako što odlučuje da tužilac treba da plati razliku u cijeni između navedenih tipova mašina. Po žalbi tužioca viši sud vraća predmet na ponovno suđenje i traži da niži sud utvrdi da li je tražena mašina tipa "S.1014" ista kao prvobitno kupljena neispravna mašina ili je slična toj mašini. U odluci viši sud navodi da je praksa proizvođača kao solidarnog tuženika da mijenjaju komercijalnu vrijednost mašine izmjenom oznake što je nebitno za njenu upotrebnu vrijednost koja ostaje ista. Ukoliko bi se pak utvrdilo da je tražena mašina tipa "S.1014" tehnička novina nastala usavršavanjem postojećih tipova onda ona ne bi bila ista već približno ista ili slična mašina, što bi bitno uticalo na predmetni spor.

Odgovorite:

S obzirom na izneseno činjenično stanje izvedite zaključak o mogućem rješenju spora.

Zadatak broj 1.10.

Sudovi utvrđuju da je tužilac od tuženog 28.8.1987. godine kupio kravu i tele za cijenu od 960.000 dinara. Tuženi je tvrdio da krava daje 20 do 25 litara mlijeka pa možda i više. Tužilac je odmah preuzeo kravu i tele i tuženom isplatio cijenu. Tužilac je nakon tri do četiri dana počeo s mužom krave, ali je daleko manje davala mlijeka nego što je tvrdio tuženi prilikom prodaje, zbog čega je u roku od osam dana obavijestio tuženog ali je ovaj odbio da prizna nedostatak. Krava je u početku davala devet litara, zatim šest litara, pa sve manje dok nije sasvim prestala te je tužilac na mjesec dana do zaključenja glavne rasprave prodaje. Na osnovu izvršenog vještačenja s obzirom na svojstva, količinu i kvalitet hrane koju je uzimala, obračunata je razlika u količini mlijeka koju je krava dnevno davala do količine dnevne proizvodnje od 18 litara u ukupnom iznosu od 628.000 dinara. Pogrešan je stav prvostepenog suda da je tužilac jednostrano raskinuo predmetni ugovor po situaciji koju predviđa član 132. u vezi sa članom 497. ZOO jer tužilac ne traži raskid ugovora zbog neispunjenja obaveza tuženog. Drugostepeni sud pravilno postupa kada usvaja preinačeni tužbeni zahtjev i tuženog obavezuje da tužiocu na ime naknade štete zbog povrede ugovora plati iznos od 628.000 dinara sa kamatom. Ovu svoju odluku obrazlaže tako što ističe da u obligacionom odnosu dužnik mora ispuniti svoju obavezu savjesno, u svemu kako ona glasi. Kad ne ispuni obavezu ili zakasni s njenim izvršenjem, povjerilac ima pravo na naknadu štete koju je usljed toga pretrpio. Povjeriocu pripada pravo i na naknadu izmakle koristi, koju je dužnik u vrijeme zaključenja ugovora morao

predvidjeti kao moguće posljedice povrede ugovora, a s obzirom na činjenice koje su tada bile poznate ili morale biti poznate.

Odgovorite:

O kakvoj odgovornosti dužnika je riječ i na koje odredbe Zakona o obligacionim odnosima sud se može pozvati?

Zadatak broj 1.11.

Utvrđeno je da tužiteljica na osnovu ugovora od 27. septembra 1990. godine tuženom prodala kuću veličine 72 m² i zemljište u površini od oko 16.000 m², (livada, voćnjak i 4.000 m² pod šumom) za cijenu od 200.000 dinara, te da je vrijednost nekretnina u vrijeme zaključenja ugovora iznosila 647.923 dinara.

U postupku je utvrđeno da je tužiteljica u poodmakloj životnoj dobi, da živi sama na selu i da nije znala za realnu vrijednost novca (mislila je da za 200.000 dinara može kupiti "po Dubice"), da je realnu vrijednost spoznala kada je nakon prodaje nekretnina otišla u Dubicu radi kupovine garsonjere i saznala da garsonjera košta 440.000 dinara i da je odmah nakon toga pokušala vratiti tuženom ugovorenu cijenu.

Odgovorite:

- a) Da li postoji razlog za poništenje ugovora ako je prodavac zbog nepoznavanja cijena dobara prodao stvar ispod realne vrijednosti?
- b) Koji objektivni i subjektivni kriterijum treba primijeniti i da li se u navedenom činjeničnom stanju nalaze ovi kriteriji?

Zadatak broj 1.12.

Tužilac kao prodavac zahtijeva od tuženog kupca isplatu veće cijene od ugovorene za ugovorenu količinu mineralnog đubriva. Isporuka ugovorene količine trebala je usljediti 1.10. ali je 15.10. nadležni organ donio odluku o povišenju cijena mineralnog đubriva (predmet obaveze prodavca) za 100%. Prodavac kao tužilac ističe da je ova mjera nadležnog organa izvanredan događaj koji on nije mogao predvidjeti u vrijeme zaključenja ugovora te da je njemu ispunjenje obaveze sada pretjerano otežano, jer bi mu bio nanesen pretjerani gubitak. S toga smatra da može tražiti izmjenu ili raskid ugovora bez obzira što nije isporučio ugovorenu količinu mineralnog đubriva na vrijeme.

Odgovorite:

Da li sud treba da prihvati zahtjev tužioca?

Zadatak broj 1.13.

Sud je utvrdio da su parnične stranke kao ugovarači zaključili ugovor o zakupu poslovnih prostorija, dana 1.1.1990. godine. Tim ugovorom visina zakupnine je utvrđena u iznosu od 10.000 dinara mjesečno. Sud je utvrdio da je u 1991. godini ugovor prećutno obnovljen (tuženi je nastavio koristiti prostorije a tužilac se tome nije protivio), ali je obavezao tuženog u smislu člana 133. ZOO, da plati povećanu zakupninu prema rastu visine zakupnine na teritoriji opštine u 1991. godini. Prema odredbi stava 2. člana 5. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija, visinu zakupnine za poslovne prostorije određuju sporazumno zakupodavac i zakupac. Odredbom člana 40. istog zakona predviđeno je da se ugovor o zakupu poslovnih prostorija smatra prećutno obnovljenim na neodređeno vrijeme, pod istim uslovima, pod kojim je ugovor zaključen, ako zakupodavac ne zahtjeva prinudno izvršenje naloga ili presude u roku od 60 dana kada je na to stekao pravo. Odredbom člana 133. ZOO propisani su uslovi pod kojima se može raskinuti ugovor zbog promijenjenih okolnosti. Odredbom člana 4. istog zakonskog propisa regulisana je i mogućnost izmjene odgovarajućih uslova ugovora, zbog promijenjenih okolnosti, u kom slučaju se ugovor ne raskida.

Odgovorite:

Da li bi sud, primjenjujući navedeni zakonski propis, mogao obavezati zakupca - tuženog da zakupodavcu - tužiocu isplati veći iznos zakupnine, usvajajući tužbeni zahtjev kojim se samo zahtjeva veći iznos zakupnine, nezavisno od pristanka tuženog da se izmjene odgovarajući uslovi ugovora.

Zadatak broj 1.14.

Ugovarači su zaključili ugovor o zajmu određene količine domaćeg novca (dinara). Zajmodavac je tužio zajmoprimca sudu zahtijevajući primjenu odredbe člana 133. ZOO, jer je tom odredbom u stavu 1. predviđena mogućnost da se zahtjeva

raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti koje su nastupile nakon zaključenja ugovora, a koje otežavaju ispunjenje obaveza jedne strane ili se zbog njih ne može ostvariti svrha ugovora. Međutim, ne može se zahtijevati raskid ugovora ako je strana koja se poziva na promijenjene okolnosti bila dužna u vrijeme sklapanja ugovora uzeti u obzir te okolnosti ili ih je mogla izbjeći ili savladati (član 133. stav 2. ZOO). Po shvatanju suda radi se o takvim okolnostima koje se uopšte smatraju izvanrednim i nepredvidivim.

Odgovorite:

Da li je pad vrijednosti novca u uslovima prisutne inflacije okolnost koju stranke ne mogu predvidjeti?

Zadatak broj 1.15.

Sudovi su utvrdili da su tužiteljice zakonske nasljednice pok. i da su u tom svojstvu blagovremeno tražile poništaj spornog ugovora zbog prekomjernog oštećenja. Utvrđeno je da je kupoprodajni ugovor zaključen 10.1.1988. godine između pok. i tuženih i da je njime došlo do prekomjernog oštećenja na štetu pok., odnosno sada tužiteljica zbog nesrazmjere uzajamnih davanja. Naime, za prodatu nekretninu pok. je dobio 100.000 dinara. Međutim, prava vrijednost te nekretnine u vrijeme prodaje iznosila je 350.430 dinara. Sudovi su konačno utvrdili i da pok. nije znao za pravu vrijednost nekretnina niti je bilo okolnosti prema kojima je mogao znati za nju. Sljedstveno tome nižestepeni sudovi su pravilno primijenili odredbu člana 139. ZOO ništeći sporni ugovor zbog prekomjernog oštećenja.

Odgovorite:

Da li nasljednicima pripada pravo na poništenje ovakvog ugovora i u kom roku?

Zadatak broj 1.16.

Stranke su zasnovale vanbračnu zajednicu 1.1.1978. godine. Motivisan željom da ostatak života proživi sa tuženom u toj zajednici tužilac je poklonio tuženoj svoje pravo svojine na parceli broj 337/1 u površini 8 ari, na kojoj su željeli izgraditi porodičnu kuću. Željeli su tako osujetiti sina tuženog da pobija ugovor o poklonu kao nasljednik. Prava volja stranaka je bila zaključenje ugovora o poklonu. Vanbračnu zajednicu stranke su raskinule 1.1.1983. godine. Dakle, kupoprodajni ugovor je prividan (simulovan) i prikriva ugovor o poklonu (desimulovani), koji je zaključen u formi propisanoj za promet nekretnina.

Iz prednjih činjenica proizlazi da je tužilac poklonio tuženoj spornu nekretninu u zabludi, očekujući da će je na taj način privoljeti da ostatak života provedu u vanbračnoj zajednici, u kući na poklonjenom placu do čega nije ni došlo, jer je zajednica života prekinuta.

Odgovorite:

- a) Da li je i jedan od zaključenih ugovora važeći?
- b) O kojoj se zabludi ovdje radi i koje su njene pravne posljedice?

Zadatak broj 1.17.

Prema utvrđenju suda tužiocu su neutvrđenog dana krajem marta mjeseca 1989. godine platili tuženom iznos od 98.800 dinara za otkup njihove kćerke radi udaje za svog sina; poslije je od strane tuženih priređeno svadbena veselja, a 28. marta iste godine i zasnovana vanbračna zajednica života tužilaca i kćerke tuženih, koja je raskinuta 9. juna iste godine.

Sporni iznos od 98.800 dinara tužiocu su platili tuženim po međusobnom sporazumu za otkup kćerke tuženih kao nevjeste saglasno običajima narodnosti kojoj pripadaju. Sud je presudom obavezao tužene da tužiocima plate iznos od 98.800 dinara sa pripadajućom kamatom počev od podnošenja tužbe. Istom presudom sud je odbio tužene sa protivtužbenim zahtjevom da im tužilac zbog izostalog zaključenja braka između djece stranaka plati troškove izostalog zaključenja braka tj. svadbenog veselja u iznosu od 93.700 dinara.

Odgovorite:

- a) Zašto je i na osnovu kojeg propisa sud obavezao tužene da tužiocima plate sporni iznos na ime otkupnine za tužiočevu kćerku?
- b) Prema kojoj odredbi materijalnog prava je sud odbio tužene sa zahtjevom za naknadu troškova svadbenog veselja?

Zadatak broj 1.18.

Zahtjev tužioca da mu tuženi vrati 13.000 DM i 600.000 dinara zasnovan je na činjeničnom stanju da je tuženom isplatio navedene novčane iznose na ime cijene po osnovu prodaje teretnog automobila, koji mu je nakon realizacije prodaje odmah oduzet u postupku koji je vođen pred carinskim organima zbog carinskog prekršaja. Zahtjev tužioca zasniva se iz toga što je on kupio automobil u SR NJemačkoj, kratko vrijeme prije nego što je umro otac tuženog koji je duže vrijeme radio u SR NJemačkoj, pa je tuženi, po nagovoru tužioca pomenuto vozilo prijavio kao zaostavštinu svoga oca što je konstatovano u rješenju suda, nakon čega je vozilo uvezeno u Jugoslaviju bez plaćanja carine, a zatim je, po otkrivanju ove, očito nedozvoljene transakcije uslijedilo oduzimanje vozila. Kao naknadu što je, pristao da u zaostavštinu oca prijavi vozilo koje je kupio tužilac kao i naknadu vezanu za uvoz vozila (odlazak u SR NJemačku), tužilac je isplatio tuženom 13.000 DM.

Iz činjenica koje su utvrdili nižestepene sudske instance izveden je zaključak da su stranke zaključile ugovor koji se svodi na obavezu tuženog da će na nelegalan način (izigravanjem pozitivnih propisa) pomoći tužiocu da, bez plaćanja carinskih dažbina uveze teretni automobil a tužilac je za tu uslugu platio naknadno.

Odgovorite:

Kako se može kvalifikovati ovakav pravni posao i koje su mu posljedice?

TREĆA GRUPA ZADATAKA

Zadatak broj 3.1.

U postupku je utvrđeno da je po naredbi tuženog tužilac putem željeznice otpremio naručenu robu tuženom; da je ta roba, u toku prevoza željeznicom izgubljena, a da stranke nisu ugovorile mjesto isporuke robe. Tuženi odbija da plati kupoprodajnu cijenu u iznosu od 109.810 dinara, jer je roba izgubljena u toku prevoza željeznicom i ističe da rizik za slučajnu propast stvari prelazi na kupca tek od momenta kada se stvar nađe u pritežanju kupca.

Sud je našao da je kupac dužan platiti cijenu kupljene robe i kada je ova izgubljena u toku prevoza željeznicom, ako ugovorom nije određeno mjesto ispunjenja.

Odgovorite:

a) Opišite nastali pravni odnos između tužioca i tuženog i podvedite ga pod odgovarajuće odredbe Zakona o obligacionim odnosima.

b) Na osnovu kojih odredaba ZOO je sud mogao donijeti ovu odluku?

Zadatak broj 3.2.

U postupku je utvrđeno da tuženik (kupac) nije odredio vozara, pa je odgovornost za njegov izbor prešla na tužioca (prodavca). Prodavac je pored ostale robe, prema primopredajnom zapisniku, predao šoferu R.B. i sporni pervibrator i naznačio je kao kupca tuženika. Šofer R.B., saslušan kao svjedok izjavio je da je prevoz obavio uredno. Nesporno je da je odnosna pošiljka primljena od tuženika, a sporno je da li je u toj pošiljci primljen i pervibrator koji je predmet ovog spora. Vozar je "Autoprevoz" iz B.L. koji je radna organizacija registrovana za obavljanje transportnih usluga te je tužilac pravilno postupio u izboru prevoznika jer se isti profesionalno bavi transportnom djelatnošću.

Odgovorite:

Iz prednjeg činjeničnog stanja treba utvrditi da li se tužitelj kao prodavac razriješio daljnje obaveze za isporukom robe i da li je na tuženika, kao kupca, prešao rizik?

Zadatak broj 3.3.

Prema utvrđenom činjeničnom stanju tužilac je 23. aprila 1987. godine kupio od tuženika motorno vozilo - kamion po cijeni od 4.000.000 dinara koji je isplatio tuženiku, a vozilo je primio u državinu. Opštinski sud je, djelimičnom presudom, odbio tužbeni zahtjev za utvrđivanje prava svojine tužioca na predmetnom vozilu, nalazeći da se radi o nedozvoljenom raspolaganju stranaka iz člana 3. stav 3. tačka 1. ZPP, ne samo stoga što nije plaćen porez na promet koji obe stranke odbijaju da plate, mada je to zakonska obaveza prodavca, već i stoga što ugovor nije zaključen u pismenom obliku, ni

ovjeren kod suda. Pri tome se sud poziva na odredbe člana 5. tačka 1. Pravilnika o registraciji motornih i priključnih vozila i člana 12. Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga.

Usvajajući tužbeni zahtjev utvrđivanjem prava svojine tužioca na predmetnom vozilu po osnovu zaključenog ugovora o prodaji sa tuženikom, okružni sud je našao da je prvostepeni sud na pravilno utvrđeno činjenično stanje pogrešno primijenio materijalno pravo kada je tužbeni zahtjev odbio. To iz razloga što je našao da su u ovom slučaju ispunjeni uslovi iz člana 34. Zakona o osnovnim svojinsko - pravnim odnosima.

I po shvatanju vrhovnog suda na valjanost ugovora o prodaji pokretne stvari i sticanju prava svojine na takvoj stvari nije od uticaja forma ugovora i ko je obveznik poreza na promet i da li je taj porez plaćen, bez obzira što se radi o motornom vozilu, kada je isto predato sticaocu u državinu. S obzirom na izloženo, neosnovano tuženik, zbog pogrešene primjene materijalnog prava, pobija drugostepenu presudu, jer za sticanje prava svojine na pokretnoj stvari u ovom slučaju na teretnom motornom vozilu, nije od značaja ko je obavezan da plati porez na promet proizvoda niti da li je isti plaćen pošto je to uslov samo za registraciju vozila. Otuda tuženik kao zakonom određeni poreski obveznik u slučaju da porez plati može od tužioca osnovano zahtijevati naknadu tog iznosa samo pod uslovom da su se sporazumjeli da kupac snosi troškove plaćanja poreza na promet.

Odgovorite:

Na osnovu kojih je odredbi dva osnovna zakona koji uređuju u našoj zemlji građansko - pravne odnose sud došao do gore iznesene rješidbe?

Zadatak broj 3.4.

Na osnovu nespornih navoda stranaka i rezultata provedenih dokaza u postupku pred nižestepenim sudovima utvrđene su činjenice: da su tužitelj i tuženi zaključili usmeni ugovor o prodaji dva automobila po cijeni 675.086 dinara za svaki; da se tuženi kao prodavac obavezao izvršiti isporuku vozila u drugom kvartalu 1984. godine i da je tužilac kao kupac platio ugovorenu cijenu 9 i 10. februara 1984. godine. Nadalje je utvrđeno da je tuženi 3. maja 1984. godine, te 7. juna iste godine povećao cijene vozilima, koja su predmet prodaje i od tužioca je zatražio razliku u cijeni kao uslov održavanja na snazi zaključenog ugovora. Pošto je tužilac nedvosmislenom izjavom stavio do znanja tuženom da neće platiti razliku u cijeni, tuženi je vratio tužiocu iznose koje je on uplatio na ime kupovne cijene i time se faktički deklarirao da jednostrano raskida zaključeni ugovor.

Kada bi se kod prosuđenja nastalog spora uzela u obzir samo naprijed izložena činjenična utvrđenja, moglo bi se prihvatiti pravilnim stanovište tuženog da je do povećanja cijene vozila došlo iz objektivnih razloga prije isteka roka u kome je tuženi bio obavezan da tužiocu isporuči kupljene automobile, pa bi tuženi imao pravo zahtijevati od tužioca razliku u cijeni. Odbijanje tužioca da plati razliku u cijeni, u ovakvoj situaciji, davalo bi pravo tuženom da u smislu člana 128. Zakona o obligacionim odnosima raskine ugovor. Međutim, u postupku pred nižestepenim sudovima je, pored naprijed izloženog, utvrđena i činjenica da je tuženi, kao organizacija koja se bavi prodajom automobila, a u tom svojstvu primio poruxbine (zaključio ugovore o prodaji) od većeg broja kupaca; da je određenom broju tih, po nepisanom pravilu, privilegovanih kupaca (koji su plaćene kupovne cijene izvršili u deviznim sredstvima) isporučio automobile prije poskupljenja, a iako su oni izvršili uplate poslije tužioca. Tako isto je postupio kod prodaje još tih automobila, čiji kupci nisu imali taj status (koji su plaćanje cijene izvršili dinarskim sredstvima). Da se tužilac makar samo u odnosu na "neprivilegovane" kupce kod isporuke vozila pridržavao redosljeda izvršenih uplata utvrđeno je da bi tužiocu bila isporučena vozila prije nego što je došlo do povećanja cijena.

Ispunjenje obaveze prodavaca o isporuci robe ovakve vrste kupcima po redosljedu uplata uobičajena je praksa u poslovanju. Nepridržavanje takvih poslovnih običaja predstavlja kršenje načela savjesnosti i poštenja izraženog u članu 12. ZOO, kao i načela učesnika u obligacionim odnosima da u izvršenju svojih obaveza postupaju sa pažnjom dobrog privrednika izraženog u članu 18. stav 3. navedenog zakona.

Odgovorite:

a) Polazeći od izloženog da li je pravilna odluka tuženog da jednostrano raskine ugovor, odnosno da li je on imao ili stekao takvo pravo?

b) Da li se okolnosti, da stranke nisu unaprijed ugovorile konačnu cijenu vozila te da nije ugovorena isporuka vozila po redosljedu izvršenih uplata, jer takva obaveza nije predviđena ni zakonom, sa stanovišta primjene materijalnog prava mogu uzeti kao razlog zbog kojeg bi se tuženom u konkretnom slučaju priznalo pravo na jednostrano raskidanje ugovora?

Zadatak broj 3.5.

Okolnosti spora su sljedeće:

Tužilja je zaključila ugovor o zajmu sa tuženim na teritoriji Republike Austrije gdje su se nalazili na privremenom radu, dakle, izvan teritorije SFRJ. Obe ugovorne stranke sada žive u Jugoslaviji, a tužilja zahtjeva isplatu pozajmljene svote u

austrijskim šilinzima. Tužilja je, naime, mogla podnijeti tužbu i u Austriji i da je tako postupila tuženi bi bio dužan da zajam vrati u austrijskim šilinzima, dakle, u onoj valuti u kojoj je zajam i bio zaključen.

Odgovorite:

a) Na osnovu kojeg pravila Zakona o obligacionim odnosima, ako novčana obaveza, protivno posebnom saveznom zakonu, glasi na plaćanje u zlatu ili nekoj stranoj valuti, njeno ispunjenje se može zahtjevati samo u domaćem novcu, prema kursu koji je važio u trenutku nastanka obaveze?

b) Koja su tri uslova potrebna za primjenu navedenog pravila?

v) Zbog čega je sud zaključio da tužilja, u ovom slučaju, ima pravo da zahtjeva da joj tuženi isplati onaj iznos dinara koji se mogao dobiti u trenutku presuđivanja?

Zadatak broj 3.6.

Tužilac i tuženi zaključili su dana 20. juna 1980. godine i aneks tog ugovora na osnovu koga se tuženi obavezao da proda i do 30. septembra 1980. godine isporuči tužiocu 700 tona jestive svinjske stabilizovane masti domaće proizvodnje, uz obavezu tužioca da plati cijenu od 17,45 dinara za jedan kilogram. Na zahtjev tuženog tužilac je produžio rok predaje masti uz istu cijenu, prvo do 31. decembra 1980. godine, a zatim do 28. februara 1981. godine. Tužilac je aneksom ugovora produžio tuženom rok predaje masti do 30. juna 1981. godine, ali je tuženi odbio da potpiše aneks ne prihvatajući da mast isporuči po prvobitno ugovorenoj cijeni, jer je u međuvremenu cijena znatno porasla. Kako tuženi nije isporučio mast do 30. juna 1981. godine, tužilac je dopisom od 9. jula 1981. godine obavijestio tuženog da će neisporučenu količinu masti nabaviti kod druge organizacije, napominjući da će razlika u cijeni i troškovi pasti na teret tuženog. Tužilac je izvršio kupovinu plaćajući mast po cijeni od 54 dinara za kilogram i zadužio tuženog sa razlikom u cijeni od oko 22.000.000 dinara.

S obzirom na to da je tužilac naveo da je 26. maja 1981. godine pozvao tuženog da izvrši ugovor, da tuženi to nije učinio do 30. juna 1981. godine, do kada je bio ostavljen naknadni rok i da je tužilac od 9. jula 1981. godine obavijestio tuženog o kupovini radi pokrića proizlazi da je ugovor raskinut, bar prema stavu tužioca, što je odgovaralo i tuženom, kako će se vidjeti već 1. jula 1981. godine u smislu člana 126. ZOO. Od ovog roka počeo bi da teče razuman rok za kupovinu radi pokrića kao i za obavezu obavještanja dužnika, međutim, tužilac se pozvao na ugovore zaključene 27. maja 1981. godine, 24. juna 1981. godine i 23. juna 1981. godine po kojima je navodno izvršio kupovinu radi pokrića, pa kada se ima u vidu vrijeme raskida ugovora, tj. 1. jula 1981. godine, proizlazi da je ova kupovina izvršena prije raskida ugovora o prodaji.

Odgovorite:

Osnovno što treba utvrditi u ovom sporu bilo bi: da li je i kada raskinut ugovor i da li se izvršena kupovina može smatrati kupovinom radi pokrića?

Zadatak broj 3.7.

Prema naredbi o određivanju proizvoda koji se mogu stavljeti u promet samo ako su obezbjeđeni garantnim listom, tehničkim uputstvom i popisom ovlaštenih servisa, te o najmanjem trajanju garantnog roka za te proizvode ("Službeni list SFRJ", broj 5/78) teretni automobili se mogu stavljeti u promet samo ako su obezbjeđeni garantnim listom, tehničkim uputstvom i popisom ovlaštenih servisa. Kupac je zbog toga što mu je motor kupljenog vozila otkazao u garantnom roku tužio proizvođača motora. Proizvođač motora, u odgovoru na tužbu, istakao je da se ne smatra odgovornim za ispravno funkcionisanje kupljenog vozila jer ga je kao ispravnog predao proizvođaču vozila koji ga je ugradio u vozilo i predao kupcu. Smatra da se kupac mora obratiti proizvođaču vozila sa zahtjevom po osnovu garancije.

Odgovorite:

Da li je istaknuti prigovor proizvođača motora opravdan i na kojim pravnim pravilima je zasnovan?

Zadatak broj 3.8.

Iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da je isporuka kukuruza izvršena tužiocu u Beogradu 28.6., 1.7., 5.7. i 10.7.1985. godine kada je konstatovano da isporučeni kukuruz ne odgovara ugovorenom kvalitetu. Tužilac je tuženiku poslao teleks 3.7.1985. godine u kojem ga je obavijestio da je primio kukuruz i da isti ne odgovara ugovorenom kvalitetu. Nakon toga tužilac je 15.7.1985. godine dostavio tuženom dopis u kojem ga obavještava da je primio 278.020 kg kukuruza lošijeg kvaliteta od ugovorenog. Dostavio je zapisnik "Jugoinspekta" i obavijestio o sniženju cijene od 3 dinara po jednom kilogramu kukuruza koji ne odgovara kvalitetu.

Kod takvog činjeničnog stanja prvostepeni sud je pravilno zaključio (po shvatanju Vrhovnog suda) da tužilac nije postupao u smislu odredbe člana 481. i 482. ZOO, pa zbog toga ne može ni ostvarivati prava iz člana 488. ZOO na sniženje cijene.

Odgovorite:

O kojem se propustu radi i koji pravni institut je sud primijenio u ovom slučaju?

Zadatak broj 3.9.

Tužiteljica je ugovorom o poklonu zaključenim prema pravilima o prometu nekretnina poklonila sinu kuću na sprat sa okućnicom u mjestu B.L. Po zaključenju ugovora tuženi je zajedno sa članovima svoje uže porodice zanemario dužno staranje o tužiteljici kao majci, iako je ona, starica od 86 godina upućena na brigu svojih bližnjih. Njegova je supruga odbila da sprema hranu za tužiteljicu i da se stara o njenim osnovnim životnim potrebama, tako da tužiteljica, svo vrijeme u svemu oskudjeva pa tako i u ishrani. Tuženi se solidarisao sa ovakvim dešavanjem, pa nije reagovao kada je njegova supruga tužiteljicu (njegovu majku) grubo vrijeđala pa čak i fizički napadala, zbog čega je pravosnažnom presudom opštinskog suda oglašena krivom i osuđena zbog krivičnog djela lake tjelesne povrede iz člana 43. stav 1. KZ BiH, izvršenog na taj način što je supruga tuženog dana 13.2.1983. godine udarila tužiteljicu flašom po glavi.

Odgovorite:

a) Da li su ispunjeni uslovi za raskid ugovora koji su zaključile stranke?

b) Da li je napušteno pravilo prema kome negativno ponašanje obdarenog mora biti zakonom predviđeno kao krivično djelo ili je dovoljno (sada) da to ponašanje ima karakteristike grubog i nedoličnog postupanja sa etičkog gledišta?

v) Da li je ponašanje tuženog i članova njegove uže porodice prema darovateljici grubo neblagodarno u smislu pravnog pravila iz paragrafa 948. bivšeg OGZ koje se primjenjuje na temelju člana 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih do 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije, u skladu sa savremenim shvatanjima?

Zadatak broj 3.10.

Neblagodarnost tužene se pravda time da je bila lišena roditeljske ljubavi i pažnje nakon razvoda braka njenih roditelja. Sud smatra da se emotivan odnos mora odvojiti od etičkog odnosa. Tužena ne mora izražavati ljubav prema ocu što se može i razumjeti, ako je bila lišena njegove ljubavi u djetinjstvu, ali to je ne opravdava da vrijeđa dostojanstvo oca. Kada je tužena primila poklon kao izraz roditeljske pažnje, normalno je da je poklonodavac, njen otac, očekivao da će mu uzvratiti bar odgovarajućom pažnjom i zahvalnošću. Umjesto toga ona prekida sve odnose sa poklonodavcem iz inata!

Odgovorite:

Da li u ponašanju tužene prema tužiocu postoji onaj stepen nezahvalnosti koji se mora kvalifikovati kao razlog za opoziv ugovora o darovanju?

Zadatak broj 3.11.

Sudovi utvrđuju da su tuženi i kćerka tužilje zaključili brak 1965. godine. Da ne bi plaćali podstanarinu, tužilja ih je pozvala da stanuju u spornom stanu, čiji je suvlasnik bila, što su pomenuti prihvatili i u daljem periodu do 1983. godine kada je njihov brak razveden, stanovali u ovom stanu. Naknadu za stanovanje nisu plaćali niti je to tužilja tražila. U periodu od 1972. do 1980. godine tužilja je bila na privremenom radu u inostranstvu. Za to vrijeme tuženi je sa svojim bračnim drugom i maloljetnim djetetom živio u zajedničkom domaćinstvu sa suprugom tužilje koji je takođe bio suvlasnik istog stana. Sa tužiljom u zajedničkom domaćinstvu tuženi nikad nije živio. U međuvremenu je suprug tužilje umro, te je tužilja postala isključivi vlasnik spornog stana. Sudovi tužbeni zahtjev tužilje za iseljenje tuženog usvajaju i obavezuju tuženog da se iseli te stan slobodan od lica i stvari preda u državinu tužilji.

Odgovorite:

Budući da nije ustanovljeno ni trajanje niti svrha upotrebe spornog stana od strane tuženog, na osnovu kojih pravila materijalnog prava su sudovi kvalifikovali opisani odnos i uvažili tužbeni zahtjev?

Zadatak broj 3.12.

Na osnovu utvrđenih činjenica pravilno sudovi izvode zaključak da su stranke svake godine pismenim sporazumom mijenjale samo visinu zakupnine, a ne i druge bitne elemente ugovora, tako da je i poslednjom izmjenom od 1. jula 1988. godine izmijenjena samo visina zakupnine. Pravilan je i pravni stav da se ovaj sporazum ne može smatrati novacijom ranije ugovorenih obaveza, jer nije izmijenjen ni predmet ni osnov ugovora. I dalje je predmet zakupa ostala ista poslovna prostorija, ugovor i dalje traje na neodređeno vrijeme, a tuženi se saglasio sa povećanjem zakupnine i takav sporazum i po ocjeni suda, ne ispunjava uslove iz člana 348. ZOO. Kako označeni pismeni sporazum stranaka sa njihovim utvrđenim pravima i obavezama, nije izmijenio sadržinu prvobitno zaključenog ugovora o zakupu predmetne poslovne prostorije na neodređeno vrijeme, pravilnom primjenom Zakona o zakupu poslovnih prostorija i zgrada ("Službeni glasnik SR Srbije", broj 20/77, 37/77 i 54/89; čl. 28. do 33.). Nižestepeni sudovi usvajaju tužbeni zahtjev za prestanak ugovora o zakupu poslovnih prostorija na osnovu otkaza.

Odgovorite:

Zbog čega je neprihvatljiv i pogrešan revizioni stav da predmetni ugovor o zakupu poslovne prostorije zaključen na neodređeno vrijeme, nije mogao prestati na osnovu datog otkaza, jer nije protekla jedna godina računajući od zaključenog sporazuma od 1. jula 1988. godine.

Zadatak broj 3.13.

Nižestepeni sudovi utvrđuju da su tuženici primili kao pozajmicu od tužiteljice iznos od 10.000 DM, te da su se obavezali da će za godinu dana pomenuti iznos vratiti, o čemu je sačinjena potvrda, priznanica potpisana od strane stranaka i svedokinje M.T. Međutim, u njoj je iznos od 10.000 DM precrtan i upisan iznos od 11.100 DM. Osim toga, drugostepeni sud u pobijanoj odluci navodi da je tužiteljica saslušana u svojstvu parnične stranke, sama izjavila da je tuženima dala ukupno 10.000 DM na zajam, međutim, da su se dogovorili da će oni njoj vratiti 11.100 DM a ne 10.000 DM, te su joj tada predali priznanicu na kojoj je već bio prepravljen iznos od 11.100 DM i rekli su joj da oni toliko duguju.

Kraj ovako utvrđenih činjenica, nižestepeni sudovi su bitno povrijedili odredbe parničnog postupka, pošto su u presudama razložili protivrečni u pogledu odlučnih činjenica između onoga što se u njima navodi i sadržine zapisnika. Naime, nižestepeni sudovi, i pored toga što je među strankama neosporno da je zajam iznosio 10.000 DM, o tužbenom zahtjevu sud je samo sa stanovišta osnova zajma odnosno duga od 10.000 DM ne vodeći pri tome računa da su tuženici, prema podacima iz spisa (iskazu svjedokinje, parafu na potvrdi i dr.), moguće preuzeli obavezu da tuženoj pored glavnog duga plate još i utuženi iznos.

Odgovorite:

Da li su stranke mogle ugovoriti i utuženi iznos i po kojem pravilu materijalnog prava to proizlazi?

U kojem novcu se može tražiti ispunjenje obaveze iz priznanice i po kojem kursu i zašto?

Zadatak broj 3.14.

Maja mjeseca 1985. godine stranke su sklopile sporazum po kome tužilja svojih 5.000 DM koje su se nalazile na štednoj knjižici kod banke oročene na godinu dana pozajmljuje tuženom tako da se dinarska protivrijednost navedene strane valute preko iste banke prenosi na dinarsku štednu knjižicu tuženog, što je i učinjeno, a tuženi se obavezao da tužilji na jesen te godine vrati umjesto primljenog iznosa iznos izražen u stranoj valuti - u DM. U ugovorenom roku tuženi je nudio tužilji dinarsku vrijednost 4.995 DM (5 DM predstavlja iznos niže devizne kamate zbog prekida oročavanja, a koji je iznos u dinarskoj vrijednosti tuženi isplatio tužilji) po kursu koji je važio u trenutku nastanka obaveze, što iznosi 426.619 dinara. Ali, tužilja je odbila da primi taj iznos zahtjevajući isplatu ovdje u ugovorenoj stranoj valuti. Po proteku dvije godine od zaključenja ugovora tuženi je tužilji predao 2.000 DM, a preostali iznos od 2.995 DM nije isplaćen ni u dinarskoj protivrijednosti.

Na osnovu utvrđenih činjenica pravilno nižestepeni sudovi zaključuju da je tuženi dužan da tužilji isplati protivrijednost deviza prema utvrđenoj obavezi iz ugovora o zajmu i da se u ovom slučaju neće primijeniti odredba člana 295. ZOO, već odgovarajuća odredba člana koji govori o posebnoj vrsti klauzule (nije u primjeni ni načelo monetarnog nominalizma niti valutna klauzula). S obzirom da je obaveza tuženog glasila na plaćanje u stranoj valuti i da je takvo plaćanje protivno Zakonu o deviznom poslovanju, ispunjenje ugovora se može zahtijevati u domaćem novcu prema kursu na dan isplate. Kako je utvrđeno tuženi svoju obavezu iz ugovora nije u cijelosti ispunio i ispravno sudovi postupaju kada tuženog obavezuju da tužilji isplati preostali iznos iz zajma u visini 2.995 DM, a u dinarskoj protivrijednosti prema kursu na dan isplate.

Odgovorite:

Da li je ovakvo presuđenje dozvoljeno materijalno - pravnim pravilima, odnosno da li je ovakvo ugovaranje u konkretnom slučaju, u neposrednoj ekonomskoj vezi sa zajmom koji je učinjen među najbližim srođnicima (sestra - bratu) u svrhu međusobne pomoći i bez špekulativnih namjera, što se konačno utvrđuje u utvrđenim činjenicama da nije bila ugovorena kamata na predmet zajma?

Zadatak broj 3.15.

Iz sadržine odredbe člana 508. Zakona o obligacionim odnosima proizilazi da se odgovornost zakupodavca za pravne nedostatke ili zaštita od evikcije sastoji od dužnosti da jamči i odgovara zakupcu za sve eventualne pravne nedostatke svoje ugovorne obaveze zbog kojih bi zakupac bio doveden u opasnost da neko treći pretendira da na zakupljenoj stvari vrši neko pravo i obrati se svojim zahtjevom zakupcu, te ako samovlasno oduzme stvar od zakupca. Ukoliko se pak utvrdi konkretno da trećem licu pripada neko pravo koje sasvim isključuje pravo zakupca, tada se ugovor o zakupu raskida po samom zakonu, a zakupodavac je dužan da naknadi zakupcu štetu. Prema tome, sudbina zakupca zavisi od prirode prava kojim raspolaže treće lice. Ako treće lice ima pravo koje isključuje mogućnost istovremenog postojanja zakupčevog prava, ugovor o zakupu se raskida po samom zakonu, a zakupac ima pravo da zahtjeva naknadu štete od zakupodavca.

Odgovorite:

Pošto su u ovom slučaju nižestepeni sudovi propustili da rasprave da li P.M. ima pravo na sporno zemljište koje isključuje mogućnost istovremenog postojanja zakupčevog prava, ugovor o zakupu bi trebalo da se raskida po samom zakonu ili tog prava nema? Pokušajte da utvrdite koje bi pravo izazvalo raskidanje ovog ugovora po samom zakonu?

Zadatak broj 3.16.

Privatni ugostitelj iz jednog poznatog zimskog turističkog središta poručio od privatnog zanatlije iz mjesta K. izradu svijetleće reklame sa natpisom "PIZZA". Ugovoren je rok za izradu od 30 dana. Naručilac je posleniku na ime kapare isplatio iznos od 1.000 DM. Po isteku 32-gog dana (2 dana kašnjenja) poslenik isporučio ugovorenu reklamu. Naručilac odbije da je primi zbog zakašnjenja i postavi zahtjev da mu poslenik vrati iznos kapare.

Odgovorite:

Da li je poslenik dužan postupiti po zahtjevu?

Zadatak broj 3.17.

Prema utvrđenom činjeničnom stanju tužilac je određenog dana parkirao svoje putničko motorno vozilo ispred preduzeća (R.Č.). Nakon što je obavio poslove unutar preduzeća konstatovao je da mu je vozilo oštećeno u vrijednosti oko 20.000 dinara. Tužilac smatra da je tuženo preduzeće shodno odnosnim pravilima obligacionog prava, obavezno na naknadu štete zbog propasti ili oštećenja stvari datih na čuvanje. Tuženo preduzeće ima uređen i ograđen parking, ali bez čuvara koji bi ujedno i naplaćivao uslugu parkiranja. Stoga je, po mišljenju tužioca, tuženi učinio propust što na uređenu i ograđenu površinu za parkiranje vozila nije uveo čuvarsku službu što je bio dužan, jer se radi o javnoj djelatnosti. Tužilac smatra da ograđen i uređen parking u neposrednoj blizini tuženog preduzeća predstavlja njen pripadajući dio organizovan za prijem (parking) vozila i čuvanje vozila, te da je samim parkiranjem vozila na tom mjestu tužena u obavezi i da čuva parkirana vozila.

Odgovorite:

Da li su navodi tuženoga kojim obrazlaže svoj tužbeni zahtjev na naknadu štete usljed povrede ugovorne obaveze pravno relevantni i kako tužbu riješiti: usvojiti tužbeni zahtjev i tužiocu dosuditi traženi iznos štete ili tužbu odbiti?

Zadatak broj 3.18.

Nesporno je da su stranke zaključile ugovor o ostavi prema kojoj je tužitelj kao ostavoprimalac preuzeo obavezu čuvanja broda uz uslugu ispumpavanja po potrebi. Za navedene usluge tuženik se, kao ostavodavac obavezao tužitelju platiti naknadu u jednakim mjesečnim ratama.

Nesporno je da je tuženik kao ostavodavac raskinuo navedeni ugovor 27.5. i da je nakon toga datuma brod ostao i dalje na čuvanju kod tužitelja, pa se tako pravni odnos pretvorio u faktični odnos. Tužitelj potražuje naknadu iz tog faktičnog odnosa. Nakon prestanka ugovora o ostavi kao pravnog posla (pravnog odnosa) čuvar - tužitelj se nije više brinuo o brodu, pa je usljed neispumpavanja vode iz broda, na kraju brod i potonuo!

Odgovorite:

Da li okolnost da je prestao pravni odnos daje za pravo tužitelju, kao ostavoprimcu, da ne postupa sa dužnom pažnjom radi čuvanja stvari (pa makar se radilo, iako konkretno nije, i o nepoznatom vlasniku) i ne preduzme mjere radi čuvanja stvari i da tako postupajući uzmogne da je nakon čuvanja vrati u stanje u kojem ju je i primio?

Da li bi postojala obaveza ostavodavca da plati naknadu čuvaru i za "faktički odnos" pod pretpostavkom da je brod zaista uredno čuvan i sačuvan?

Da li u konkretnom slučaju tužitelj ima pravo za naknadu iz tzv. faktičkog odnosa čuvanja stvari nakon raskida pravnog odnosa - ugovora o ostavi?

Zadatak broj 3.19.

Iz činjenica koje utvrđuju sudovi proizlazi da je tužena izvršavala svoje obaveze iz ugovora o doživotnom izdržavanju koji je sa ocem pokojnim D.P. zaključila 22. avgusta 1990. godine. Postupajući po obavezi iz ugovora tužena je primaoca izdržavanja smjestila u Dom za stare i do njegove smrti 12. januara 1991. godine snosila troškove njegovog boravka u Domu plaćajući razliku troškova koji se nisu mogli pokriti iz njegove penzije. Pored te obaveze, tužena je obilazila oca u Domu donoseći hranu, voće i dr. a umjesto nje za vrijeme njenog odsustva zbog rada u inostranstvu to su činila druga lica koja je tužena angažovala i kojima je povjerila novac za potrebne troškove.

Tužilac smatra da je ovakvim ugovorom oštećen primalac izdržavanja i da postoji raskidni uslov zbog neizvršavanja obaveza iz ugovora od strane tužene, te da su prestacije u očiglednoj nesrazmjeri. Tužilac u reviziji ističe da su za smještaj primaoca izdržavanja u Domu starih korišćena njegova sredstva od penzije kao i zakupnina lokala koju je ona ubirala. Sud smatra da prestacije ugovornih strana, nasuprot mišljenju tužioca nisu bile u takvoj očiglednoj nesrazmjeri koja bi dovela u pitanje pravnu valjanost ugovora ili nastupanje razloga za raskid ugovora.

Odgovorite:

Na osnovu kojih pravila materijalnog prava je sud mogao donijeti takav zaključak?

Kakav je položaj tužene s obzirom da tužilac prijeti da će je tužiti, jer je uskratila njegovo pravo na nužni dio ostavine (kao sestra), jer je sva imovina primaoca izdržavanja prešla na nju?

Zadatak broj 3.20.

Javni tužilac je zatražio od suda da poništi ugovor o kupoprodaji nekretnine zbog povrede prava preče kupovine. Osim toga javni tužilac je zatražio utvrđivanje ništavosti ugovora o kupovini i prodaji nekretnine zato što nije bio zaključen u propisanoj formi.

Vrhovni sud je odbio oba zahtjeva ističući da je, istina, u smislu dopunjenog člana 109. ZOO, javni tužilac ovlašćen da zahtjeva utvrđivanje ništavosti ugovora. Međutim, ovdje se ne radi o ništavosti ugovora, već o blažoj sankciji kako to proizilazi iz odredbi člana 533. stav 3. u vezi sa čl. 111. i 112. ZOO. Osim toga, Vrhovni sud smatra da javni tužilac ima pravo u smislu dopunjenog člana 109. ZOO, da traži utvrđivanje ništavosti ugovora koji su, u smislu člana 103. ZOO, protivni ustavom utvrđenim načelima društvenog uređenja, prinudnim propisima ili moralu. A činjenica da nije zaključen u propisanoj formi i da zbog toga, u smislu člana 70. ZOO i člana 4. stav 3. Zakona o prometu nepokretnosti SR Srbije, ne proizvodi pravno dejstvo, ne daje ovlašćenje javnom tužiocu da takav ugovor pobija u smislu dopunjenog člana 109. ZOO.

Odgovorite:

O kakvim se povredama objektivnog ili subjektivnog prava radi i ko može da podigne zahtjev za poništavanje ugovora i o kakvoj se ništavosti u prednjem slučaju radi?

Zadatak broj 3.21.

Utvrđeno je da je prvotužena darovala drugotuženoj nekretnine označene u ugovoru koji je zaključen 11. novembra 1989. godine u propisanoj formi. Pravo vlasništva na ove nekretnine prvotužena je stekla pravosnažnim rješenjem nadležnog organa uprave (po osnovu uzurpacije) dana 12. januara 1990. godine. Tužilac smatra da je ugovor ništav zbog toga što je zaključen u vrijeme kada darodavac nije bio vlasnik spornih nekretnina. Sud smatra da se u ovom slučaju treba primijeniti analogija sa odgovarajućom odredbom Zakona o obligacionim odnosima koji uređuje ovo pitanje kod osnovnog ugovora koji za kauzu ima sticanje prava vlasništva.

Odgovorite:

O kojem se ugovoru radi i kojom odredbom je to propisano te kako primijeniti metod analogije za rješenje ovog spornog pitanja?

Zadatak broj 3.22.

Dana 21. oktobra 1976. godine prednik tužilaca zaključio je sa tuženim pismeni ugovor o kupoprodaji trosobnog stana. Odredbom tačke III ugovora bilo je posebno precizirano da će prodavac ostati u stanu još pet godina nakon sklapanja ugovora i da će po isteku tog perioda stan predati kupcu u posjed i slobodno raspolaganje, i uz istovremenu obavezu kupca da prodavcu obezbijedi za stanovanje jednosoban konforan stan koji će se nalaziti u centru grada. Prodavac je, međutim, umro koncem 1980. godine, a nakon njegove smrti tuženi se uselio u taj kupljeni stan.

Tužioc, nasljednici prodavca, smatraju da tuženi nije udovoljio svojim ugovornim obavezama zato što prodavcu nije prenio u vlasništvo jednosoban konforan stan u centru grada, te traže raskid ugovora zbog neispunjenja ugovorne obaveze od strane tuženog. Nižestepeni sudovi su, pravilnim tumačenjem sadržine ugovornih obaveza stranaka zaključili da se obaveza tuženog kao kupca sastojala u tome da, nakon proteka petogodišnjeg roka (jer se u momentu zaključenja ugovora nalazio u inostranstvu) i preuzimanja predmetnog stana od prodavca, prodavcu obezbijedi jednosoban konforan stan za stanovanje a ne u vlasništvo, pa kako se tuženi u zemlju vratio i predmetni stan preuzeo tek nakon prodavčeve smrti, to više nije postojala njegova obaveza da prodavcu "obezbijedi" stan za stanovanje. Zato su nižestepeni sudovi, polazeći od opisanih činjeničnih utvrđenja izveli pravilan zaključak da je tuženi ispunio ugovorom preuzete obaveze, jer se smrću prodavca ugasila njegova obaveza da mu pribavi pravo stanovanja.

Odgovorite:

Da se nije dogodila smrt prodavca (a budući da nakon stupanja na snagu Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SR BiH", 13/74) u SR BiH više se nije moglo konstituisati stanarsko pravo na stanovima u svojini građana, već samo na stanovima u društvenom vlasništvu) kako bi sudovi trebalo da odluče, tj. koje pravo (inače sadržano u paragrafu 478. u vezi sa paragrafima 521. i 522. bivšeg OGZ-a) bi trebalo da dosude prodavcu?

Zadatak broj 3.23.

Zakon o osnovnim svojinsko - pravnim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 6/80) nije regulisao situaciju ko stiče pravo svojine na nepokretnosti u slučaju kada je vlasnik istu posebnim pravnim poslovima otuđivao većem broju lica. U članu 33. Zakona propisuje se da na osnovu pravnog posla pravo svojine na nepokretnosti stiče se upisom u javnu knjigu ili na drugi odgovarajući način određen Zakonom.

Iz navedenih odredaba Zakona povezano sa načelom prioriteta zemljišnoknjižnog prava slijedio bi zaključak da od više pribavilaca iste nepokretnosti prava svojine stiče onaj koji se prvi upisao u zemljišne knjige, bez obzira kada je sa vlasnikom nepokretnosti zaključio pravni posao i da li je znao ili nije znao da je ta nepokretnost već ranije otuđena drugom. Ovakvo shvatanje istaknutog problema pogodovalo bi nesavjesnim ugovaračima i bilo bi u direktnoj suprotnosti sa načelom savjesnosti i poštenja, koje je u našem pravnom sistemu prihvaćeno kao generalno načelo a kosilo bi se i sa moralom našeg društva.

Odgovorite:

Kako bi glasila sentenca kojom sud izriče ko ima pravo kupca u slučaju višestruke prodaje nepokretnosti, odnosno pomoću kojih kriterija bi se cijenila savjesnost odnosno nesavjesnost kupca?

Zadatak broj 3.24.

Prvostepeni sud je odbio zahtjev tužioca da mu tuženi kao skladištar nadoknadi štetu koja je nastala na uskladištenoj robi. Tužilac žalbom pobija presudu i ističe da sud nije utvrdio kako je roba bila uskladištena. Žalilac tvrdi da je ostavljena roba bila neadekvatno uskladištena i to na otvorenom prostoru i da je zbog toga došlo do štete pa je presudio da se presuda ukine, a predmet vrati na ponovni postupak.

Drugostepeni sud je odbio žalbu i potvrdio prvostepenu presudu iz sledećih razloga:

Prvostepeni sud je utvrdio da je tužilac kod tuženika uskladištio materijal čija trajnost za upotrebu iznosi šest mjeseci i da nije obavijestio tuženika o svojstvima robe kao i da nije tražio povraćaj uskladištenog materijala u roku od šest mjeseci koliko traje i upotreba ostavljenog materijala.

Odgovorite:

Zbog čega skladištar neće odgovarati za štetu i navedite zakonsku odredbu koja podupire stav suda?

ČETVRTA GRUPA ZADATAKA

Zadatak broj 4.1.

Dana 21.2.1989. godine na Pravnom fakultetu dogodio se sljedeći incident:

Jedan student Medicinskog fakulteta došao je na Pravni fakultet da se zabavi u disko-klubu. Da bi u potpunosti uživao u dobroj muzici i modernim ritmovima odložio je svoj zimski kaput u garderobu. Za odloženu odjeću dobio je garderobni znak plave boje koja se inače nalazi na grbu Pravnog fakulteta.

Nakon prijatno provedene večeri nije se previše žurio sa preuzimanjem svoga kaputa, nego je sačekao da svi posjetioci disko-večeri na Pravnom fakultetu preuzmu svoju odjeću. Kada je pružio svoj garderobni znak dežurnoj studentici Pravnog fakulteta ona je sa zaprepaštenjem ustanovila da su već izdali svu odjeću pohranjenu u garderobi. U dijelu garderobe koji su pokrivali žutim garderobnim znakovima, a kojem dijelu nije pripadao plavi garderobni znak studenta "Medicine", ostala je samo jedna muška jakna. Student "Medicine" odbio je da ovu jaknu primi kao svoju jer je on isticao da je on vlasnik skupocjene bunde od ovčijeg krzna koja nedostaje. Studenti - organizatori iz omladinske organizacije Pravnog fakulteta, koji vode brigu i ubiru prihod od rada disko-kluba i tako prikupljaju sredstva za apsolventsku ekskurziju umirili su kolegu sa "Medicine" rekavši da će se ova zbrka doveće ili najkasnije sutradan otkloniti i da će zbunjeni "nosilac" skupocjene tuđe bunde istu vratiti u garderobu i doći po svoju maslinasto zelenu platnenu jaknu. Ni poslije nekoliko dana - večeri ne pojavi se vlasnik zaboravljene jakne od maslinasto zelenog platna, tako da je student kome je po njegovim navodima nestala skupocjena krznena bunda i studenti "pravnici" su se zabrinuli. Kada je strpljenje stiglo do kraja, student s "Medicine" je postavio zahtjev "pravnicima" - organizatorima da mu se ista takva bunda, broj 50 kupi u "Boski". Studenti - organizatori prigovoriše da je to mnogo više od njihovog cjelovečernjeg prihoda, a da im se kolega sa "Medicine" ne čini uvjerljiv u svom zahtjevu, jer ničim ne može da dokumentuje svoje navodno vlasništvo skupocjene bunde, osim garderobnim znakom. Onda mu ponudiše novčano obeštećenje u visini obične platnene jakne u vrijeme nestanka bunde u trgovačkoj mreži u gradu, što "Medicinar" s indignacijom odbije.

Odgovorite:

- a) Koji propis primjeniti na ovo činjenično stanje?
- b) Koji iznos naknade pripada ostavodavcu i po kom pravnom osnovu?
- v) Na kojoj stranci ovog, nesumnjivo obligacionog odnosa, pripada teret dokaza?

Zadatak broj 4.2.

Iz spisa se konstatuje da među strankama nije sporno da je mjenica kojom je plaćen iznos od 1.897.265 dinara dospjela za plaćanje 14. novembra 1987. godine kao i da je tužilac - protivtuženi navedeni iznos vratio tuženom - protivtužiocu 25. novembra 1987. godine.

Kod takvog činjeničnog stanja pogrešno prvostepeni sud primjenjuje odredbe člana 214. ZOO i obavezuje tužioca na plaćanje kamate na iznos pretplate od dana sticanja do dana vraćanja predmetnog iznosa.

Naime iz nespornih, a i u toku postupka iznesenih i utvrđenih činjenica, jasno proizlazi da je tužilac - protivtuženi bio savjestan u vraćanju pretplaćenog iznosa, jer je u roku od 15 dana od dana saznanja za više uplaćeni iznos povratio tuženom - protivtužiocu preplaćeni iznos.

Odgovorite:

Da li postoji obaveza tužioca - protivtuženog da u smislu člana 214. ZOO, kao nesavjestan, plati tuženom - protivtužiocu kamatu od dana sticanja?

PETA GRUPA ZADATAKA

Zadatak broj 5.1.

Činjenice koje je prvostepeni sud utvrdio i na kojima je zasnovana kako prvostepena tako i drugostepena presuda su sljedeće: na traktoru poljoprivredne zadruge, kojim je upravljao tuženi, motor je bio u kvaru. Tužilac je upregnuo konje da traktor prebaci do radionice, ali konji su prijevremeno krenuli i povukli traktor. Pošto nije bio ukočen, traktor se

pokrenuo s mjesta i jednim točkom prešao preko noge tužioca. Da je traktor bio zakočen ovo se moglo izbjeći. Sud je zaključio da je tuženi zbog toga što je propustio da povuče kočnicu kriv za nastalu štetu. Sud takođe utvrđuje da krivica za štetu postoji i na strani tužioca i da on treba da snosi polovinu štete.

Analiza pokazuje da je tuženi ukočio traktor ne bi nastala povreda noge tužioca ni šteta koja je time pričinjena. Između propuštanja tuženog da ukoči traktor u vrijeme kada je tužilac uprezao vučnu snagu i nastale povrede i štete postoji uzročna veza. Ali, traktor se nije pokrenuo niti se mogao pokrenuti usljed svojih svojstava, svojom motornom snagom koja nije postojala ili usljed svoje težine jer nije bio na nizbrdici. Traktor se pokrenuo snagom upregnutih konja. Prvostepeni i drugostepeni sud uzimaju kao činjenicu da je tuženi mogao predvidjeti štetu kao posljedicu ovog svog propusta i zaključili su da je tuženi za nastalu štetu kriv usljed svoje nepažnje.

Govoreći uopšteno, krivica usljed nepažnje postoji kad tužilac tj. učinilac nije postupao kako se osnovano očekuje od razumnog i pažljivog građanina u datim okolnostima, imajući u vidu pri tome redovni tok stvari. Ako se ne može utvrditi ovakav stepen nepažnje onda ne postoji krivica za štetu. U sumnji bi se moralo pretpostaviti da krivica ne postoji.

Date okolnosti pod kojima se šteta dogodila su ove: traktor se, kako je već rečeno pokrenuo, a da se pri tome nalazio u stanju mirovanja (motor nije radio) a ni s obzirom na položaj (jer se nalazio u uvali iz koje se ne bi mogao maknuti bez djelovanja spoljne sile). Dok je tužilac pripremao zapregu da odvuče traktor, tuženi se nalazio iza sjedišta traktora zauzet prikupljanjem alata i baš u tom momentu traktor se pokrenuo snagom konja i prignječio nogu tužioca. Neposredni uzrok štete je prema svemu, okolnost da se noga tužioca nalazila ispred točka traktora i okolnosti da su konji ostavljeni bez potrebnog nadzora prijevremeno krenuli. Da li se može suditi o postojanju krivice tuženog dok se ne raspravi da li je on znao ili je mogao znati za sve okolnosti koje su neposredni uzrok štete? Naprotiv, prema onome što se po redovnom toku stvari događa, može se uzeti da je tužilac znao navike i svojstva svojih konja i da je mogao preduprijediti iznenađenje. Po redovnom toku stvari može se uzeti da je tužilac mogao znati da mu traktor može nagnječiti nogu pa je mogao svoj položaj prilagoditi da izbjegne opasnost. Posebno treba raspraviti da li je tuženi mogao predvidjeti da li će konji prijevremeno krenuti i da će traktor povrediti nogu tužioca na pravcu svog kretanja.

Odgovorite:

Po kojim se pravilima o odgovornosti treba raspraviti ovaj sporni odnos?

Da li je pitanje krivice u ovom slučaju potrebno utvrđivati i ako jeste da li je ona pravilno utvrđena ili je nužno provesti dalja istraživanja?

Zadatak broj 5.2.

Nesporno je da je tužitelj popunjeni kupon, uz uplatu za učešće u sportskoj prognozi blagovremeno predao radnici tužene u poslovnoj jedinici; da ova nije kupon blagovremeno dostavila u sjedište tužene u Sarajevu, i da je protiv nje pokrenut postupak zbog krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja iz člana 296. stav 3. KZ BiH (prema njenim navodima kupon je neki igrač koji je predao svoj kupon iza tužioca, odnio sa sobom slučajno). Isto tako nije sporno da bi tužiteljjev dobitak iznosio 1.041.758 dinara.

Polazeći od navedenog činjeničnog stanja nižestepeni sudovi nisu povrijedili materijalno pravo kada su tužbeni zahtjev usvojili. Uplatom iznosa za učešće u igri sportske prognoze od strane tužioca i predajom kupona ovlaštenom radniku tužene, tužilac i tužena su stupili u ugovorni odnos pa se i pravo tužioca na naknadu štete prosuđuje primjenom odredaba ZOO koje regulišu pitanje naknade štete zbog povrede ugovorne obaveze. S tim u vezi se ograničenje odnosno isključenje ugovorne odgovornosti tužene za štetu prosuđuje po odredbi člana 265. stav 1. u vezi sa članom 24. ZOO, kojom je propisano da se odgovornost dužnika za namjeru ili krajnju nepažnju ne može unaprijed isključiti. Shodno tome i Pravilima sportske prognoze, koja predstavljaju opšte uslove ugovora po pristupu nije se mogla isključiti odgovornost tužene za navedene stepene krivice. Članom 13. Zakona o igrama na sreću i lutrije BiH ("Službeni list SR BiH", broj 16/73 i 21/77) koji je bio na snazi u vrijeme nastanka spornog odnosa a kojim je propisan sadržaj pravila igara na sreću, nije bilo dato ovlašćenje Lutriji da svoju odgovornost za štetu isključi i za slučaj namjere ili grube nepažnje njenog zastupnika, tako da se odredba člana 42 Pravila sportske prognoze o isključenju odgovornosti za štetu ako kuponi nisu stigli blagovremeno ili nikako u sjedište lutrije ne mogu odnositi na slučajeve namjere ili grube nepažnje zastupnika.

Advokat tužene ističe da polazeći od odredbe člana 6. pomenutog Zakona o igrama na sreću i lutriji SR BiH u vezi sa članom 22. Pravila sportske prognoze, smatra da je ugovor o ovoj igri na sreću zaključen tek ako kupon blagovremeno stigne u sjedište organizacije tako da tužena ne odgovara za štetu zbog povrede ugovora, u smislu člana 262. stav 2. ZOO. Advokat tužioca ističe da je do propusta, tj. neblagovremenog stizanja kupona tužioca u sjedište tužene došlo usljed grube pogreške tuženikovog zastupnika učinjene na radu, a za ovaj slučaj naprijed citiranim zakonom nije drugačije propisano. Otuda on smatra da se shodno članu 24. ZOO i za ovaj slučaj moraju primijeniti pravila Opšteg dijela ZOO koja uređuju pitanja odgovornosti zbog propusta radnika na radu ili u vezi sa radom, a koja su sistematizovana u dijelu o deliktnoj građansko pravnoj odgovornosti.

Odgovorite:

a) Kakav je odnos krivične i građansko - pravne odgovornosti u kontekstu ovog slučaja?

- b) Kako se uređuju i ko uređuje obligacione odnose kao što su ovi nastali iz igara na sreću?
- v) Zbog čega su Pravila lutrije izjednačena sa Opštim uslovima i kakav im je pravni tretman ukoliko se utvrdi da sadrže protivzakonite odredbe?
- g) Da li se Pravilima sportske prognoze tj. Opštim uslovima koji su sastavni dio ugovora ipak može unaprijed isključiti odgovornost Lutrije ili kog drugog sastavljača Opštih uslova za slučaj nastanka štete po osnovu subjektivne odgovornosti?
- d) Koja vrsta pravila građansko - pravne odgovornosti za štetu dolazi ovdje do primjene: ugovorna ili deliktna i koje odredbe kog dijela ZOO regulišu odgovornost za propuste radnika?
- đ) Od čega se sastoji šteta u konkretnom primjeru tj. kojoj vrsti materijalne štete pripada?
- e) Koja odredba ZOO se primjenjuje u slučaju kada radnik na radu pričinu štetu trećem licu?

Zadatak broj 5.3.

U prvostepenom postupku je utvrđeno da je tuženi kao dugogodišnji duševni belesnik u stanju duševne poremećenosti usljed koje nije bio sposoban za rasuđivanje utvrđenog dana tekuće godine lancem od motocikla nanio tužiocu teške i po život opasne povrede u vidu traumatološkog prskanja i rasipa slezine sa krvavljenjem u trbušnoj duplji i kao tupe povrede grudnog koša usljed kojih je kod njega nastupilo trajno tjelesno oštećenje (umanjenje životne aktivnosti od 20%). Trpio je bolove i strah visokog intenziteta. Sud je ocjenio i sljedeće okolnosti: tuženi sa suprugom je vlasnik nove trosobne kuće, sa baštom i okućnicom, koju koristi i obrađuje; da ostvaruje penziju od preko 8.000 dinara mjesečno; da je u faktičkom posjedu traktora i putničkog vozila koje koristi i za sopstvene potrebe i da ostvaruje prihode od prodaje poljoprivrednih proizvoda koje je dobio od svoje tašte i tasta kao naknadu za pomoć koju im pruža pri obradi zemlje.

Odgovorite:

- a) Koje vidove štete je pretrpio oštećeni i kako ih je moguće naknaditi?
- b) Da li je štetnik samo ono lice koje posjeduje deliktnu sposobnost odnosno da li se od lica koje ne posjeduje deliktnu sposobnost može tražiti naknada štete?
- v) Koje je okolnosti sud uzeo u obzir i zašto su one pravno relevantne?
- g) Da li se u ovom primjeru može udovoljiti zahtjevu za naknadom štete i po kom osnovu?

Zadatak broj 5.4.

Odlukom osnovnog suda, koju potvrđuje viši sud, obavezana je država da tužiocu nadoknadi materijalnu štetu koju je pretrpio usljed neopravdanog zadržavanja u pritvoru shodno članu 54.1 ZKP. Između ostalog dosuđena mu je naknada izgubljene zarade zbog nemogućnosti obavljanja poljoprivrednih poslova čiji obračun je izvršen prema vrijednosti dnevnica za rad na poljoprivrednom imanju u momentu presuđivanja. Usvajajući zahtjev za zaštitu zakonitosti, uloženi protiv ovog dijela odluke nižestepenog suda, Vrhovni sud je u tom dijelu odluku preinačio i tužiocu dosudio naknadu izgubljene zarade prema vrijednosti dnevnica u vrijeme neopravdanog lišenja slobode.

Po stanovištu Vrhovnog suda u ovom slučaju se ne radi o šteti na stvari (da bi bilo mjesta primjeni člana 189. stav 2. ZOO), već o šteti koja je nastala zbog izgubljene zarade, dakle o novčanom potraživanju koje se kao i sva druga novčana potraživanja isplaćuju u nominalnoj vrijednosti gubitka koje je oštećeni pretrpio zbog nemogućnosti za rad na poljoprivrednom imanju dok se nalazio neopravdano u zatvoru. Visina te štete utvrđuje se u smislu člana 189. stav 3. ZOO. S obzirom da je vještačenjem u toku prvostepenog postupka utvrđena i visina dnevnica u vrijeme neopravdanog lišenja slobode tužioca kao i broj izgubljenih dnevnica (21 dnevnicu). To je Vrhovni sud u tom dijelu odluke nižestepenog suda preinačio.

Odgovorite:

- a) Koja je vrsta štete ovdje u pitanju i kako se ona obračunava?
- b) Zašto je ovdje umjesto obračuna visine štete u momentu presuđivanja uzet u obzir kriterij monetarnog nominalizma?

Zadatak broj 5.5.

Osnovne činjenice od kojih zavisi pravilno i zakonito presuđenje su činjenice koje se odnose na uzročnu vezu nastalu povređivanjem tužilje u saobraćajnom udesu od 12. februara 1968. godine sa posljedicama pogoršavanja zdravstvenog stanja koje su kasnije nastupile kod tužilje usljed čega je i penzionisana (8. januara 1984. godine), izražene kroz gubitak zarade po osnovu rada i trpljenja duševnih bolova zbog umanjene životne aktivnosti. Tužilja je tužbeni zahtjev usmjerila na naknadu štete zbog izgubljene zarade za periode koji su znatno kasnije nastupili (od 1974. godine pa nadalje) U odnosu na izvršenu isplatu 4.000 dinara 1968. godine. Kako tužilja povišeni zahtjev vezuje za te kasnije nastupile posljedice, koje

po redovnom toku stvari i događaja nisu ni mogle biti uzete u obzir prilikom isplate iznosa od 4.000 dinara, pogrešan je stav nižestepnih sudova da je tužilja prijemom ovog iznosa u cjelosti namirena. I sama visina naknade sa utvrđenim činjenicama obima štete i tadašnjim vansudskim postupkom kod isplate naknada ukazuje da tužilji u momentu obračuna nije uzeta u obzir naknada materijalne štete zbog gubitka zarade, što je i razumljivo, jer se ova naknada vezuje za naknadno pogoršanje zdravlja tužilje i gubitak zarade tek od 8. januara 1974. godine. Radi toga ovaj sud smatra da su navedeni zaključci nižestepnih sudova pogrešni.

Odgovorite:

Da li tužilji pripada pravo da od tuženog zahtjeva naknadu štete od momenta njenog kasnijeg nastupanja, jer je to trenutak nastanka te štete (član 186. ZOO) bez obzira na štetni događaj koji se desio ranije, sve pod uslovom da je takva šteta i nastala i da je u uzročnoj vezi sa štetnim događajem.

Zadatak broj 5.6.

Naime, u konkretnom slučaju nije u uzročnoj vezi da li je tuženi bio natjeran, nagovoren ili zamoljen da upravlja vozilom tužioca, jer je on nepropisan prelazak preko pruge započeo svojevoljno, samostalno, bez ičijeg nagovora ili prisile.

Tuženi je u reviziji naveo da postoji i doprinos štetnom događaju na strani tužioca, jer mu je on dao vozilo i sam znajući da mu tuženi čini uslugu i prihvatajući rizik da zbog veoma loših saobraćajnih uslova može doći i do nekog štetnog događaja.

Uprkos tvrdnjama tuženog, njegova radnja prelaska pruge i pored svjetlosnog upozorenja na nailazak voza ima se okvalifikovati kao krajnja nepažnja. Osim toga, tužilac nije bio u takvoj prilici da mu je bila potrebna pomoć ili usluga, već je tuženi prihvatio da vozi u cilju razonode.

Odgovorite:

- a) O kakvom se vidu prouzrokovanja štete radi i koja pravila odgovornosti se na njega primjenjuju?
- b) Da li ovdje postoje uslovi za podijeljenu odgovornost ili sniženje naknade?

Zadatak broj 5.7.

Prema utvrđenju suda, zasnovanom na nalazu i mišljenju sudskog vještaka, tužiteljica je poslije smrti kćerke oboljele (granični slučaj između duševne bolesti i duševne poremećenosti) i to 50% zbog nasljednih osobina, a 50% zbog strasne psihičke traume i s tim u vezi mora ulagati pojačane napore pri radu i životu uopšte.

Iz činjenice što je ljekar vještak iskazao da postoji uzročna veza između bolesti tužiteljice i smrti njezine kćerke, još ne slijedi da postoji i pravno relevantna uzročna veza za naknadu štete. Pojam pravno relevantne uzročne veze je uži od pojma uzročne veze u prirodnim naukama, pa se kao pravno relevantan uzrok štete uzima samo onaj događaj čijem redovnom učinku odgovara konkretna šteta. Uzročna je veza adekvatna ako je štetna radnja uopšte podesna da izazove štetnu posljedicu, a ne i onda kad je ona to mogla učiniti zahvaljujući jedino specifičnim i neočekivanim okolnostima. Po ocjeni suda, nema pravno relevantne uzročne veze između saobraćajne nesreće u kojoj je poginula kćerka tužiteljice, za koju štetu je odgovorno Osiguravajuće dioničko društvo i bolesti tužiteljice zbog koje ona mora ulagati pojačane napore u životu i radu.

Odgovorite:

Na koje specifične i neočekivane okolnosti se odnosi stav suda?

Zadatak broj 5.8.

U tužbenom zahtjevu tužilje traži se naknada štete za pretrpljene fizičke bolove i troškove koji su nastali zbog pada preko bandere. Spomenutu banderu su postavili radnici GP "Put" određenog dana i nisu je vidno obilježili niti na drugi način upozorili prolaznike. Bandera je bila tako postavljena da je ugrožavala bezbjednost prolaznika. Tužiteljica je preko pomenute bandere pala u kasnim noćnim satima u vrijeme nestanka struje. Pošto je tužiteljica pala nadomak svoje kuće, ističe da joj je kretanje u tom dijelu ulice bilo onemogućeno nepravilno postavljenom banderom od strane tuženog preduzeća. Tuženo preduzeće odbija tužbeni zahtjev i svoju odgovornost ističući da je pad tužiteljice izazvao nastanak struje i da je to uzrok tužiteljinog pada i odatle proizašle štete. Sud smatra da isključenje električne energije nije u uzročnoj vezi sa nastankom štetne posljedice.

Odgovorite:

Kako je sud došao do ovakvog zaključka o odgovornosti i uzročnoj vezi?

Zadatak broj 5.9.

Sudovi su utvrdili da je Štab teritorijalne odbrane organizator vojne vježbe i da o održavanju vježbe lovci nisu od organizatora blagovremeno obavješteni, pa je tuženi kao lovac ne znajući za ovu vježbu, sa još nekoliko lovaca otišao na lov na divlje svinje gdje je oko 22 sata u toku lova zapazio sjenku i na osnovu šuma, neuvjerivši se da li se radi o divljači, pucao iz lovačke puške i tom prilikom pogodio jednog rezervistu koji je učestvovao u vojnoj vježbi a koji je od zadobijenih rana izdahnuo, čime je tuženi izvršio krivično djelo ubistva iz nehata i zbog toga osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci. Tužilac je na ime troškova sahrane, jednokratne novčane pomoći i troškova vještačenja, uplaćenih doprinosa i rente, zahtijevao ukupan iznos od 1.015.038 dinara.

Utvrđeno je da je tuženi počinio navedeno krivično djelo, te da je sud u pogledu postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti vezan za pravosnažnu presudu krivičnog suda kojom je optuženi oglašen krivim (član 12. stav 3. ZPP). Međutim, time se ne dira u postupak utvrđivanja građansko - pravne odgovornosti tuženog. To naročito i zbog toga što se tužilac tj. Štab teritorijalne odbrane nije držao odgovarajućih odredaba Uputstva o vježbama vojnih jedinica u kojima je predviđeno da je rukovodilac vježbi dužan u sklopu priprema, pravovremeno obavijestiti organe vlasti o reonu i prostoru, kao i o vremenu izvršenja vježbe i zajedničkom preduzimanju bezbjedonosnih i drugih mjera. Kako je dakle to izostalo, to se ima pripisati u krivicu, tj. odgovornost samog tužioca.

Odgovorite:

Da li postoji odgovornost i na strani tužioca i kako tužbu riješiti?

Zadatak broj 5.10.

Nižestepeni sudovi su utvrdili da se tužilac interesovao kod tuženog za sojino sjeme 1979. godine ali mu je rečeno da imaju sjeme iz 1978 godine, čiji je rok prošao i da nije za sjetvu. Na tužiočevo insistiranje tuženi mu je omogućio da preuzme sjeme. Zasijavši pet hektara zemljišta tim sjemenom, do klijanja nije došlo, pa mu je komisija, koja je izašla da to utvrdi savjetovala da njivu zasije kukuruzom, što je tužilac prihvatio. Međutim, usljed toga što je do sijanja kukuruza došlo kasno, smanjen je prinos za količinu koju upravo tužbom traži, a pored toga traži troškove u vezi sijanja soje. Drugostepeni sud je zaključio da je tuženi odgovoran sljedstveno zakonskom pravilu da je svako dužan da se uzdrži od postupka kojim se drugom može prouzrokovati šteta, jer je u konkretnom slučaju isporučio tužitelju sojino sjeme nikakve klijavosti znajući da ovaj želi da je koristi za sijanje a ne za stočnu hranu. Jedino što je učinio, a što ga ne oslobađa jeste ovlažno upozorenje tužioca da je rok upotrebe sjemena prošao. Osim toga, smatra tuženi, na vrećama je bila etiketa na kojoj su bili ispisani podaci o sjemenu, pa i rok upotrebe.

Tuženi ističe da do njega nema odgovornosti jer se radi o slučaju pristanka oštećenog. Prema odredbi člana 163. stav 1. ZOO ko na svoju štetu dopusti drugome preduzimanje neke radnje ne može od njega tražiti naknadu štete prouzrokovanu tom radnjom.

Međutim, smatra oštećeni da se u ovom slučaju mora uzeti da je njegova izjava kojom je pristao da mu se čini šteta ništava, jer prema odredbi člana 37. stav 1. Zakona o sjemenu ("Službeni list SAPV", broj 17/78) zabranjeno je stavljati u promet sjeme čiji je rok važenja na deklaraciji istekao.

Odgovorite:

Da li je u ovom slučaju odgovornost na strani tuženog, tužioca ili je odgovornost stranaka podijeljena, a da li osim toga postoji mogućnost i sniženja naknada štete i u korist koje stranke.

Zadatak broj 5.11.

Dana 27.12.1990. godine dogodila se saobraćajna nesreća na Auto cesti. Tužitelj, koji je upravljao putničkim automobilom, izgubio je vlast nad upravljačem i skrenuo vozilo na lijevu stranu ceste i sudario se sa automobilom koji je nailazio iz suprotnog pravca. Nesreća se dogodila zato što je tužitelja zasljepio sunčev odsjaj od stakla autobusa koji je dolazio u susret tužitelju vozeći pravilno svojom desnom stranom ceste. Tužitelj smatra da je vozač autobusa s kojeg je došao odsjaj radi kojeg se on i sudario sa istim odgovoran za saobraćajnu nezgodu i da mu autoprevozno preduzeće duguje naknadu štete. Prvostepeni sud je usvojio tužbeni zahtjev, a Vrhovni sud je ukinuo prvostepenu presudu zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

Odgovorite:

Kako treba pravilno primijeniti materijalno pravo u ovom slučaju sudara motornih vozila i šta je uzrok štete?

Zadatak broj 5.12.

Kritičnog dana radnika je njegov rukovodilac uputio na ulicu da kupi dnevne novine za potrebe Preduzeća. Krećući se ulicom radnik je doživio nesreću (pao je i teže ozlijedio nogu), kada se okliznuo na koru od banane. Radnik zahtjeva od svog preduzeća da mu štetu nadoknadi, jer ju je pretrpio na radu. Tuženo preduzeće odbija zahtjev i ističe da se štetni događaj zadesio izvan njenih prostorija na javnoj površini koje održava komunalno preduzeće.

Odgovorite:

- a) Čije je stanovište ispravno i iz kojih pravnih razloga?
- b) Da li se radi o šteti na radu ili u vezi sa radom?
- v) Koji je osnov odgovornosti tužene i da li se ona može osloboditi svoje odgovornosti i iz kojih razloga?

Zadatak broj 5. 13.

Predlagač je postavio zahtjev preduzeću u kojem je zaposlen da mu nadoknadi štetu koju trpi zbog povrede koljena koju je pretrpio dok je pomagao svom radnom kolegi da pokrene njegov lični automobil koji se teško pokretao. Predlagač je istakao da mu se šteta dogodila u krugu fabrike koji je bio pod snijegom te da zbog toga protupredlagač odgovara za štetu po objektivnom principu. Protupredlagač ističe da se lično vozilo nalazilo u krugu preduzeća, gdje ne bi smjelo biti parkirano, jer ometa radni proces. Predlagač je postupao u skladu sa svojom namjerom da pruži prijateljsku pomoć svom drugu radniku, a tako postupanje ne stoji ni u kakvoj vezi sa poslovima i zadacima njegovog radnog mjesta niti cjelokupnim procesom rada u preduzeću.

Odgovorite:

Kako riješiti zahtjev predlagača?

Zadatak broj 5.14.

Utvrđeno je da je malodobni sin tuženog lišio života kćerku i sestru tužioca iz pištolja tuženog koji je stajao u ladici zamrzivača u stanu, dakle, na pristupačnom mjestu.

Pištolj je sa stanovišta građanskog prava opasna stvar (član 173. ZOO) a za štetu koja nastane upotrebom opasne stvari ZOO u članu 174. stav 1. određuje ko odgovara. Odgovornost vlasnika se isključuje ako dokaže da mu je opasna stvar oduzeta na protivpravan način (član 175. ZOO). U ovom slučaju štetnik, član porodičnog domaćinstva, postupao je na protivpravan način, ali budući da je malodoban za štetnu radnju odgovara tuženi. Tuženi se ne može pozivati na to da štetu nije mogao spriječiti, jer se ne radi o uzroku koji ima karakteristike više sile (član 177. stav 1. ZOO).

Odgovorite:

Po kojim odredbama se razrješava sporni odnos, da li po pravilima o objektivnoj odgovornosti ili nekom drugom grupom odredaba?

Zadatak broj 5.15.

Dana 29. aprila 1985. godine, došlo je do eksplozije i požara na postrojenju tuženog, usljed čega je izgubio život jedan radnik. Pribavljanjem ekspertize stručnih institucija utvrđeno je da je do eksplozije došlo usljed toga što cijev nije bila od odgovarajućeg materijala. Iz navedenog proizilazi da je takva cijev s obzirom na svoje svojstvo, opasna stvar.

Tuženi smatra da sporna cijev po svojoj prirodi, svojstvima i funkcijama nije opasna stvar niti se tuženi osjećao kao imalac opasne stvari. Smatra da je do pucanja došlo zbog nesolidne izrade od strane proizvođača i smatra da on nije odgovoran za prouzrokovanu štetu već proizvođač. Sud smatra da bi proizvođač mogao biti solidarno odgovoran za štetu s obzirom na odredbe člana 179. stav 1. ZOO i da bi ta činjenica mogla biti odlučna u regresnom postupku prema odredbama člana 208. ZOO.

Odgovorite:

Ko je odgovoran u ovom slučaju i zašto?

Zadatak broj 5.16.

Prema odredbama člana 178. ZOO odgovornost za takvu štetu procjenjuje se po pravilima o subjektivnoj odgovornosti. Za štetu odgovara štetnik zbog svog skrivljenog postupka, odnosno, ako je šteta rezultat obostrane krivice svakog učesnika štetnog događaja. Najzad, ukoliko je šteta rezultat neskrivljenog postupanja učesnika, onda se odgovornost učesnika dijeli na ravne dijelove kako to predviđa odredba člana 178. stav 3. ZOO. Upravo u konkretnom slučaju šteta na vozilu tužioca je posljedica neskrivljenog postupanja vozača teretnog vozila nepoznate registracije. Time što je točak teretnog vozila u toku kretanja kolovozom zahvatio kamen i odbacio ga na vjetrobransko staklo tužiočevih kola, ne može se prihvatiti da je vozač teretnog vozila postupao i sa najmanjim stepenom krivice. Stoga je sud tužbeni zahtjev u polovini dijela usvojio, odnosno za preostalu polovinu zahtjev kao neosnovan odbio.

Odgovorite:

Da li je sud na ovako utvrđeno činjenično stanje pravilno primijenio materijalno pravo i donio pravilnu odluku?

Zadatak broj 5.17.

Tužilac koji je u vrijeme štetnog događaja imao 13 godina života, zadobio je tjelesnu povredu na taj način što je udario glavom o poklopac otvorenog prtljažnika autobusa trećetuženog koji je u momentu udesa bio propisno parkiran na terenu autobusnog kolodvora. Tužilac je neposredno prije povrjeđivanja bio prešao ispred otvorenog prtljažnika, a onda se naglo okrenuo da provjeri da li za njim ide njegov školski drug i pri tom udario glavom u poklopac prtljažnika.

Tuženi ističe da je autobus opasna stvar ali i da nije to, tuženi treba da odgovara po principu pretpostavljene krivice (član 170. stav 1. ZOO). Ipak, iz činjeničnog stanja proizlazi da je otvaranje prtljažnika na autobusu koji je parkiran na peronu autobuske stanice predstavljao uobičajeno ponašanje posada autobusa.

Odgovorite:

Da li tuženi treba da odgovara kao imalac opasne stvari za parkirano vozilo koje nije u pogonu ili tuženi treba da odgovara po principu krivice za svoje ponašanje koje smo iznijeli ili do njega nema odgovornosti?

Zadatak broj 5.18.

Transportno preduzeće je osiguralo kamion kod osiguravajućeg društva od odgovornosti za štetu pričinjenu trećim licima. Vozač, radnik ove organizacije, po završenom prevozu robe, prilikom istovara, pregleda i brojanja, ustanovio je oštećenja na robi i količini. Ovo je obavljao na ivici poda prikolice i u jednom momentu se okliznuo, uhvatio se za arnja koji je s vrha prikolice pao njemu na glavu i teško ga povrijedio. Poslije završenog liječenja podnio je tužbu solidarno protiv preduzeća i osiguravajućeg društva da mu naknade prouzrokovanu imovinsku i neimovinsku štetu. U toku postupka povukao je tužbu prema transportnom preduzeću.

Osiguravajuće društvo je odgovorom na tužbu prigovorilo zahtjevu ističući da s obzirom na okolnosti nastanka štete, kada kamion nije u pokretu, osiguravajuća organizacija nije odgovorna. Opštinski sud je zaključio da kamion nije osiguran kao opasna stvar već kao motorno vozilo da ima mjesta odgovornosti osiguravača. Vrhovni sud se s tim nije složio, jer po Zakonu o osiguranju imovine i lica ("Službeni glasnik SRS", broj 21/77) proizlazi da se odštetni zahtjevi osiguranih lica isključuju iz osiguranja. Osiguranjem od odgovornosti za štetu pričinjenu motornim vozilom trećim licima osigurana je samo njihova odgovornost prema trećim licima, pa oni ne mogu biti istovremeno i povjerioci prava na obeštećenje. U smislu pomenutog posebnog zakona trećim licima ne smatraju se:

- a) lice koje sa ili bez ovlašćenja upravlja motornim vozilom,
- b) bračni drug lica iz tačke prve,
- c) djeca (bračna, vanbračna, usvojena), roditelji, braća, sestre i drugi srodnici lica iz tačke 1. do trećeg stepena srodstva u pravoj liniji, ako u vrijeme nastanka štetnog događaja žive u zajedničkom domaćinstvu s licem iz tačke 1. ovog člana i ako ih to lice izdržava.

Odgovorite:

Iz kojih je razloga tužiočev zahtjev odbijen kao neosnovan?

Da li tužilac može osnovano podići zahtjev prema preduzeću u kojem je zaposlen i da li ima izgleda da s tim zahtjevom uspije na sudu?

Zadatak broj 5.19.

Sudovi utvrđuju da je tuženi u svom dvorištu na ekonomiji držao psa. Tužilac je na oko 2 kilometra od ekonomije tuženog na svom zemljištu imao sagrađen tor gdje su bile smještene ovce. Dana 1. januara 1988. godine, pas tuženog je uskočio u tor, grizao ovce i nanosio im rane, a ovce su se bježeći od psa sakupljale u gomilu i međusobno povređivale. Ukupno su zbog toga uginule 22 ovce i 6 jaganjaca, čija je vrijednost u vrijeme kada je šteta nastala bila 3.600.000 dinara.

Na temelju utvrđenog činjeničnog stanja za štetu koju je tužilac pretrpio uginućem ovaca i jaganjaca odgovoran je tuženi. Tuženi je psa pustio bez nadzora pa je odgovoran za štetu koju je pričinio. Tužilac je ovce smjestio u tor sagrađen na način koji je uobičajen za zatvaranje ovaca. Tor je bio konstruisan tako što su na pobijene stubove bile postavljene daske u vodoravnoj ravni u visini od oko 1,5 do 2 metra, a jedan dio tora bio je potpuno zatvoren i pokriven nastrešnicom. Vrata na toru bila su zatvorena.

Odgovorite:

- a) Po kojem osnovu odgovornosti i zašto odgovara tuženi i gdje su sadržana pravila o njegovoj odgovornosti. Koji je formalni izvor pravila?
- b) Zbog čega je važno iznijeto činjenično stanje u pogledu odnosa tužioca prema čuvanju ovaca?

Zadatak broj 5.20.

Prema činjeničnom stanju utvrđenom u prvostepenom postupku tužilac je 2.11. 1977. godine kupio putničko vozilo od tuženog preko predstavnika u Beogradu. Dana 16. maja 1980. godine, prilikom vožnje ovim vozilom došlo je do pucanja vratila volana kao posljedica fabričke greške, pa je tužilac izgubivši kontrolu nad vozilom bez svoje krivice, udario u drugo vozilo koje je bilo parkirano. Od ovog udara došlo je do oštećenja tužiočevog vozila kojom prilikom je tužilac pretrpio štetu. Polazeći od utvrđenog činjeničnog stanja nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da je tuženi, kao proizvođač stvari sa nedostatkom, odgovoran za štetu tužioca, koja je nastala oštećenjem vozila, usljed pucanja vratila volana kao posljedica fabričke greške.

Kako je utvrđeno u konkretnom slučaju tuženi je kao proizvođač prodao tužitelju predmetno vozilo koje je imalo takav nedostatak koji predstavlja opasnost štete za lica i stvari i da je usljed toga nedostatka nastala šteta za tužioca.

U zahtjevu za revizijom se tvrdi da je potraživanje tužioca po osnovu naknade štete zastarjelo i tuženi nije odgovoran za nedostatke koji se pokazuju poslije isteka 6 mjeseci od predaje stvari.

Odgovorite:

Da li se u ovom primjeru radi o odgovornosti za materijalne nedostatke za ispravno funkcionisanje stvari, koji se nedostaci odražavaju na umanjene tržišne ili upotrebne vrijednosti stvari, ili se ovdje radi o šteti koja je nastala kao posljedica nedostatka te stvari opasnog za okolinu?

Zadatak broj 5.21.

Tužiteljica je u vrijeme stupanja u intimne odnose sa tuženim bila punoljetna (imala je 21 godinu). Svojevoljno je pristala na održavanje takvih odnosa, kao i na prekid trudnoće. Tužiteljica osnovanost svog tužbenog zahtjeva temelji jedino na tvrdnji da je lažnim obećanjem braka, od strane tuženog, bila navedena na to da s njim stupi u intimne odnose. Prema KZBiH stupanje u intimne odnose sa punoljetnim licem uz njegov pristanak (pa makar i uz lažno obećanje braka) ne predstavlja kažnjivu radnju obljube. Sud je odbio zahtjev tužiteljice!

Odgovorite:

Da li je prema ZOO ovako postupanje tuženog moguće okarakterisati kao protivpravnu delikttnu radnju iz kojeg proizilazi tuženikova obaveza naknade materijalne štete zbog pretrpljenih duševnih bolova? Svoj stav detaljno obrazložite.

Zadatak broj 5.22.

Na neprimjerenost naknade je s osnova satisfakcije zbog nagrđenosti koju je vještak ocjenio srednjim stepenom te dosudio satisfakciju u iznosu od 10.000 dinara. Radi se o žaliteljici koja je ženskog pola starosti 30 godina, neudatoh. Nagrđenost se sastoji od ozljede tkiva obraza sa dugotrajnom upalom i gnojenjem. Ovaj oblik nagrđenosti ne može se elegantno zaštititi od pogleda okoline te zbog toga žaliteljica neprestano trpi snažne psihičke patnje. Saznanje o nagrđenosti obraza koje primjećuju i drugi, ima za posledicu osjećaj neugodnosti, jer njegov izgled kod okoline izaziva sažaljenje ili odbojnost, što se na osnovu životnog iskustva može smatrati izvorom ozbiljnih i trajnih psihičkih smetnji, tj. patnji.

Odgovorite:

- a) Da li je dosuđena satisfakciji primjerena povredi?
- b) Koje je bitne elemente za ocjenu težine psihičkih patnji oštećene sud morao uzeti u obzir pri ocjenjivanju stepena nagrđenosti, i da li ih je uzeo u obzir?
- c) Dajte ocjenu primjerenosti satisfakcije za sličnu povredu ako bi je zadobio muškarac preko 60 godina na šaci lijeve ruke.

Zadatak broj 5.23.

Malodobna tužiteljica je povrijeđena u trenutku kada se zatekla na ulici ispred svoje kuće i kada je iz putničkog automobila tuženog opalila lovačka puška koju je tuženi ostavio napunjenu i pokrivenu na zadnjem sjedištu i na koju je kobnog trena sjeo otac tuženog. Tuženi je zbog ovoga oglašen krivim i osuđen. Malodobna tužiteljica je zadobila tešku tjelesnu povredu a kao posljedica iste je ostala kraća desna noga za 2,5 cm. Operativni ožiljak dužine 20 cm i dubine 1,5 cm na desnoj natkoljenici, pa je desna noga ostala ograničene pokretljivosti u zglobu i kuku, a sve su te povrede vidljive.

Prvostepeni sud je tužiteljici dosudio naknadu za pretrpljeni fizički bol, strah, naruženost i tjelesno oštećenje, a odbio je njen zahtjev za naknadu štete od 60.000 dinara, koju je tražila na ime umanjenog izgleda za dobru udaju. Prvostepeni sud je utvrdio da je taj vid štete obuhvaćen i dosuđen naknadom za tjelesno oštećenje i naruženost.

Drugostepeni sud je odbio žalbu maloljetne tužiteljice i potvrdio prvostepenu presudu.

Revizija maloljetne tužiteljice je odbijena jer su neosnovani navodi u reviziji po kojima izlazi da su smanjeni izgledi za dobru udaju samostalan vid nematerijalne štete.

Odgovorite:

Da li su negativni odgovori suda na zahtjev maloljetne tužiteljice pravilni, tj. na zakonu zasnovani?

Zadatak broj 5.24.

Formulišite zahtjev protiv nekog velikog zagađivača čovjekove okoline (npr. "Incela" u Banja Luci) kojim bi se onemogućila njegova aktivnost zagađivanja čovjekove okoline. Ispitajte sve pravne mogućnosti u obligacionom pravu za postavljanje toga zahtjeva. Smatrate li da bi pravilno formulisan zahtjev imao uspjeha na sudu, ili da li se uopšte može uspješno formulisati zahtjev koji bi imao uspjeha na sudu a da spriječi nastupanje razornih posljedica ekološkog oštećenja prirode i samog čovjeka.

Odgovorite:

Da li smatrate da je tom tužbom za naknadu štete, kao jednom od temeljnih ili kritičnih obligaciono - pravnih tužbi moguće, ili je potrebno, ili možda postoji, neko efikasnije pravno sredstvo koje je primjerenije opasnostima koje prijete od velikih zagađivača čovjekove okoline čije je djelovanje dugotrajno, generično, ne izražava se odmah pa čak ni na prvoj generaciji oštećenih i sl.?

VII

ZBIRKA SUDSKIH SENTENCIJA

1. - Odbijanje supruge povjerioca da primi određeni novčani iznos poslat od strane dužnika poštom na ime povjerioca nema dejstvo kao da je sam povjerilac odbio prijem duga, te se ne može smatrati da je pao u povjerilačku docnju.
(Presuda Vrhovnog suda Vojvodine, Rev. 4/90 od 10.1.1990. godine).
2. - Kod fakultativnog potraživanja dužnikove obaveze ima samo jedan predmet, pa vjerovnik može zahtijevati bilo dugovani predmet bilo drugi određeni predmet ali nije ovlašten postaviti alternativni zahtjev da mu dužnik dade ili jedan ili drugi od tih predmeta.
(Presuda Vrhovnog suda Hrvatske, Rev. - 747/88 od 3.11.1988. godine).
3. - Ne može se tražiti poništenje poravnjanja zaključenog pod uticajem prijetnje izvršenja, jer izvršenje nije nedopuštena radnja.
(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 513/88 od 8. juna 1989. godine objavljenog u Biltenu sudske prakse VS BiH, 4/89)
4. - Rokovi zastarjelosti potraživanja naknade štete zbog izgubljene zarade (ličnog dohotka) počinju teći tek od momenta kada je taj događaj nastao bez obzira kada je došlo do štetnog događaja.
(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 23/89 od 14. jula 1989. godine objavljenog u Biltenu sudske prakse Vrhovnog suda BiH, broj 4/89).
5. - Kada je predmet obveze stvar određena po rodu vjerovnik nije ovlašten istovremeno isticati zahtjev za isplatu protivrijednosti dugovane stvari sa zahtjevom za ispunjenje davanjem dugovanog predmeta obveze.
(Odluka Vrhovnog suda Hrvatske, Rev. 747/88 od 3.11.1988. godine, objavljena u časopisu "Pravo-teorija i praksa", 5/90)
6. - Kupac koji je prihvatio prodavčevu ponudu da umjesto ugovorenog putničkog vozila, kojim prodavac ne raspolaže, primi drugi tip vozila po višoj cijeni, ne može po realizaciji tako noviranog ugovora tražiti da mu prodavac vrati razliku u cijeni.
(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 258/87 od 18.2.1988. godine, objavljeno u Privredno-pravnom priručniku, 7/89).
7. - Kada je povjerilac u pismu odredio rok za prihvatanje ponude taj rok počinje teći od dana označenog u pismu a ne od dana kada je ponuđeni primio pismo sa ponudom.
(Presuda Vrhovnog suda Vojvodine, Pž. 363/90 od 7.6.1990. godine objavljeno u časopisu: Pravo - teorija i praksa, 11-12/90).
8. - Prividnost (fiktivnost) zaključenog ugovora određuje se voljom ugovornih stranaka; ugovor je prividan kada se stranke prilikom njegovog sačinjenja saglase da taj ugovor među njima ne važi. Cilj ugovaranja koji obe stranke imaju u vidu sastavni je dio ugovora.
(Presuda Saveznog vrhovnog suda, Rev. 1423/59 od 3.februara 1960. godine objavljena u Zbirci sudskih odluka, V 1/1960. godine)
9. - Komunalna radna organizacija za proizvodnju i distribuciju toplotne energije može utvrditi uslove i način isporuke toplotne energije, uzajamna prava i obaveze isporučioaca i potrošača koje se odnose na isporuku i preuzimanje toplotne energije iz vrelododne mreže.
(Iz Odluke Ustavnog suda BiH, U, 98/86 od 3.3.1988. godine objavljena u Privredno-pravnom priručniku, 9/88).
10. - Kada jedan od organizatora muzičke turneje garantuje drugim ugovornim strankama da će obezbijediti određeni iznos sredstava od sponzora turneje, odgovara saugovaračima za štetu koju bi pretrpjeli ako sponzori ne uplate obećana sredstva.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, br. Pž. 212/87 od 3.6.1988. godine, objavljena u Privredno - pravnom priručniku, 1/89).

11. - Obaveza prodavca po osnovu garancije može se smanjiti ako se kupac nije pridržavao tehničkog uputstva prodavca, odnosno proizvođača o održavanju i upotrebi prodane stvari, a ovaj propust je doprinio kvaru.

Doprinos kupca u pravilu se utvrđuje vještačenjem, a samo izuzetno po slobodnoj ocjeni suda.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 523/88 od 31. avgusta 1989. godine objavljeno u Biltenu VS BiH, 4/89).

12. - Izvođač po ugovoru o djelu odgovara za skrivene nedostatke izvršenog posla.

(Presuda Višeg privrednog suda Hrvatske, Pž. 330/81 od 21.6.1981. godine objavljena u časopisu: "Sudska praksa", 1/84).

13. - Kupac koji je blagovremeno i uredno obavijestio prodavca o nedostatku stvari, a ovaj nije nedostatak otklonio, ima pravo da od prodavca traži naknadu štete.

(Presuda Vrhovnog suda Vojvodine Rev. 158/89 od 8.3.1989. godine, objavljena u časopisu "Pravo - teorija i praksa", 6/89).

14. - Po pravilima imovinskog prava, kao i po Zakonu o obligacionim odnosima, ugovor o zakupu se prećutno produžavao na neodređeno vrijeme kad zakupoprimac po isteku roka nastavi da upotrebljava zakupljenu stvar, a zakupodavac se tome ne protivi, pa je zakupodavac ovlašten da od zakupoprimalca traži zakupninu u ranije dogovorenom iznosu.

(Vrhovni sud BiH broj Rev. 191/89 od 19. januara 1990. godine, objavljeno u Biltenu sudske prakse Vrhovnog suda BiH 1/90).

15. - U inflatornim uslovima pad vrijednosti novca nije okolnost zbog koje se može tražiti raskid ugovora.

(Odluka Vrhovnog suda Hrvatske Rev. 1700/88 od 9.2.1988. godine, objavljena u časopisu: "Pravo - teorija i praksa" 5/90).

16. - Učinjena ponuda "... nudim... 1% više od najvećeg ponuđača", nije saglasna propisu iz čl. 32. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima, te kao takva i nije pravovaljana.

(Presuda Okružnog suda Sombor, Gž. 99/90, od 22.2.1990. godine, objavljena u časopisu "Pravo - teorija i praksa", 5/90).

17. - Zakonski nasljednici imaju pravo da u roku od godinu dana od zaključenja ugovora traže poništenje ugovora o prometu nepokretnosti koji je zaključio njihov pravni prethodnik zbog prekomjernog oštećenja.

(Presuda Vrhovnog suda Vojvodine, Rev. 1040/89, od 20.12.1989. godine objavljena u časopisu: "Pravo - teorija i praksa", 1/90).

18. - Pravnu prirodu pravnog posla sud treba da utvrdi prema sadržini i cilju koji su stranke ugovorom željele postići a ne po nazivu samog pravnog posla. Prividan ugovor nema dejstvo među ugovornim stranama, ali ako prividan ugovor prikrija neki drugi ugovor, taj drugi važi ako su ispunjeni uslovi za njegovu pravnu valjanost.

(Rješenje Vrhovnog suda Vojvodine, Rev. 476/85 od 20.11.1985. godine objavljeno u časopisu "Sudska praksa", 4/86)

19. - Ništav je ugovor prilikom čijeg je sklapanja zastupnik društvenog pravnog lica zloupotrijebio svoj položaj ili ovlašćenje zbog čega je i krivično osuđen.

(Presuda Vrhovnog suda Makedonije, Rev. 494/85 od 19.10.1985. godine objavljena u časopisu "Sudska praksa", 4/86).

20. - Odredba člana 113. stav 2. Zakona o obveznim odnosima ne odnosi se na slučaj kad se traži povrat novca ili protuvrijednost za strana sredstva kojima je plaćanje izvršeno protivno važećim zakonskim odredbama.

21. - Ništav je ugovor kojim se nasljednik obavezao da će, za odgovarajuću naknadu, motorno vozilo koje je saugovarač kupio u stranoj zemlji, prijaviti kao zaostavštinu ostavioca koji je umro u toj zemlji, da bi kupac izbjegao plaćanje carinskih obaveza, pa je sud dužan da odlučujući o zahtjevu kupca za vraćanje nagrade, pošto je carinski prekršaj utvrđen, procijeni da li postoje zakonske pretpostavke za odbijanje ovog zahtjeva ili za oduzimanje plaćene nagrade u korist opštine.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 712/87 od 13.6.1988. godine).

22. - Najmoprimac može zadržati (pravo zadržavanje) stan (zgradu) koji je vlasništvo najmodavca dok mu ne bude isplaćeno potraživanje s naslova izvršenih ulaganja u stan.

(Odluka Vrhovnog suda Hrvatske, Rev. 829/87 od 17.11.1987. godine).

23. - Ako prodavac ne isporuči ugovorenu količinu kukuruza, on je obavezan da pored vraćanja viška kupoprodajne cijene naknadi kupcu štetu koju je pretrpio nabavkom kukuruza od drugog prodavca.

(Presuda Vrhovnog suda Vojvodine, Rev. 528/89 od 14.6.1989. godine).

24. - Organizacija udruženog rada - prodavac motornog vozila dužna je da na zahtjev kupca zamjeni isporučeno vozilo i kada se ne radi o nedostatku koji smeta redovnoj upotrebi vozila.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, Rev. 3/87, od 20.8.1987. godine).

25. - Kada je ugovorena cijena na dan isporuke, prodavac može tražiti samo onu cijenu koja je važila u vrijeme kada je po redosljedu trebao isporučiti vozilo, a ne po kasnijim cijenama iz vremena kada je vozilo stvarno isporučeno.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 353/87 od 14.7.1988. godine - objavljeno u Privredno-pravnom priručniku, broj 7/89).

26. - Za punovažnost ugovora o prodaji motornog vozila nije od uticaja forma ugovora, niti ko je obveznik poreza na promet i da li je taj porez plaćen. Na osnovu tog pravnog posla stiče se svojina predajom stvari u državinu kupca.

(Presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. 726/88 od 13.4.1988. godine).

27. - Kada je novčana obaveza između državljana SFRJ, koji su bili na radu u inostranstvu, ugovorene u valuti zemlje u kojoj je takav ugovor zaključen, isplata te obaveze u SFRJ ne može se dosuditi u stranoj valuti, već isplatom zahtjevane protivrijednosti u dinarima.

(Presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. 60/87 od 25.3.1987. godine, objavljena u časopisu "Pravo-teorija i praksa", 7-8/89).

28. - Obavještenje o nedostacima na stvari u smislu člana 481. i 482. ZOO ima dejstvo samo na stvari koje su primljene, a ne i na buduće isporuke koje su učinjene poslije obavještenja o nedostacima.

(Presuda Vrhovnog suda Vojvodine, Pž. 59/90 od 14.2.1990. godine, objavljena u časopisu "Pravo-teorija i praksa", broj 5/90).

29. - Zahtjev da se nedostatak na stvari otkloni ili se preda druga ispravna stvar i zahtjev za sniženje cijene ili raskid ugovora i naknadu štete (stavovi 1. i 2. člana 488. ZOO) kupac može ostvariti samo ako je prethodno blagovremeno obavijestio prodavca o nedostacima. Jedino potraživanje štete na drugim dobrima a zbog nedostatka stvari može se ostvarivati po pravilima o odgovornosti za štetu bez prethodno uloženog prigovora nedostataka stvari (stav 3. člana 488. ZOO).

(Presuda Vrhovnog suda Vojvodine, Pž. - 953/89 od 8.2.1990. godine)

30. - Neblagodarnost, kao osnov za opoziv poklona, ne može se opravdati odsustvom emotivne veze poklonoprимca prema poklonodavcu (djeteta prema roditelju), pa i kad je to stanje posljedica uskraćivanja roditeljske ljubavi u djetinjstvu poklonoprимca.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 531/89 od 12. oktobra 1989. godine, objavljenog u Biltenu sudske prakse Vrhovnog suda BiH, broj 4/89)

31. - Vlasnik stana može tražiti od prekariste da mu preda stan slobodan od ljudi i stvari.

(Presuda Vrhovnog suda Vojvodine, Rev. 666/88 od 19.10.1988. godine objavljena u časopisu: "Pravo-teorija i praksa", 10/89).

32. - Kada je ugovor o zakupu poslovnih prostorija zaključen na neodređeno vrijeme a kasnijim sporazumom stranaka je mijenjana sama visina zakupnine, tada se ne radi o novaciji i ugovor može prestati otkazom.

(Presuda Vrhovnog suda Vojvodine, Rev. 150/90 od 28.2.1990. godine objavljena u: "Pravo-teorija i praksa", 5/90).

33. - Proizvođač stvari za koju je dao garanciju ne odgovara po osnovu garancije ako je do kvara na stvari došlo zbog pogrešne montaže, ali odgovara za štetu zbog neurednog ispunjenja ugovora, ako je sam obavljao montažu ne pridržavajući se vlastitih uputa.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pž. 599/88 od 16.10.1989. godine objavljena u časopisu "Pravo-teorija i praksa", 5/90).

34. - Kupac koji je blagovremeno obavijestio prodavca o nedostatku stvari a ovaj nije nedostatak uklonio, ima pravo da od prodavca traži naknadu.

(Presuda Vrhovnog suda Vojvodine, Rev. 158/89 od 8.3.1989. godine objavljena u "Pravo-teorija i praksa", 6/89).

35. - Kamata iz ugovora o zajmu može se ugovoriti u skladu sa propisom člana 399. Zakona o obligacionim odnosima.

(Rješenje Vrhovnog suda Vojvodine, Rev. 1014/88 od 12.12.1988. godine objavljena u: "Pravo-teorija i praksa", 6/89).

36. - Za punovažnost ugovora o prodaji motornog vozila nije od uticaja forma ugovora, niti ko je obveznik poreza na promet i da li je taj porez plaćen. Na osnovu tog pravnog posla stiče se svojina predajom stvari u državinu kupca.

(Presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. 726/88 od 13.6.1988. godine objavljena u časopisu: "Pravo-teorija i praksa", 7-8/89).

37. - Kada je novčana obaveza između državljana SFRJ, koji su bili na radu u inostranstvu ugovorena u valuti zemlje u kojoj je takav ugovor zaključen isplata te obaveze u SFRJ ne može se dosuditi u stranoj valuti, već isplatom zahtjevane protivrijednosti u dinarima.

(Presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. 60/87 od 25.3.1987. godine objavljena u časopisu: "Pravo-teorija i praksa", 7-8/89).

38. - Kada stranke ugovore da će zajmoprimac primljeni dinarski iznos na ime zajma vratiti u stranoj valuti, ispunjenje ugovora se može zahtijevati prema ugovorenoj indeksnoj klauzuli, tj. u domaćem novcu prema kursu na dan isplate.

(Presuda Vrhovnog suda Vojvodine, br. Rev. 126/89 od 21.2.1990. godine objavljena u "Pravo-teorija i praksa", 4/90).

39. - Ako treće lice ima pravo koje isključuje mogućnost istovremenog postojanja zakupčevog prava, ugovor o zakupu se raskida po samom zakonu, a zakupac ima pravo da zahtijeva naknadu štete od zakupodavca.

(Rješenje Vrhovnog suda Vojvodine Rev. 506/89 od 16.8.1989. godine objavljeno u "Pravo-teorija i praksa", 11/89).

40. - Ugovor o zakupu poljoprivrednog zemljišta je pravovaljan iako nije zaključen u pismenoj formi ukoliko je u cjelini ili u pretežnom dijelu ispunjen, osim ako iz cilja zbog koga je forma propisana ne proizlazi što drugo.

(Presuda Vrhovnog suda Vojvodine, Rev. 723/89 od 27. 9. 1989. godine).

41. - Kada stranke ugovore da će zajmoprimac primljeni dinarski iznos na ime zajma vratiti u stranoj valuti, ispunjenje ugovora se može zahtijevati prema ugovorenoj indeksnoj klauzuli.

(Presuda Vrhovnog suda Vojvodine, Rev. 126/89 od 21.2.1990. godine).

42. - Sadržina ugovora o doživotnom izdržavanju može se sastojati u tome da se primalac izdržavanja smjesti u dom za stare i da davalac izdržavanja snosi troškove njegovog boravka u domu, da ga povremeno obilazi i na drugi način iskazuje njegu i pažnju.

(Presuda Vrhovnog suda Vojvodine, Rev. 766/89 od 15.11.1989. godine objavljena u časopisu: "Pravo-teorija i praksa", broj 1/90).

43. - Kada su stranke ugovorile da porez na promet plaća kupac pa prodavac bude oslobođen plaćanja i ishodi povraćaj plaćenog poreza, tada kupac ima pravo da traži od prodavca novčani iznos plaćen na ime poreza.

(Presuda Vrhovnog suda Vojvodine, Rev. 388/89 od 10.5.1989. godine objavljena u: "Pravo-teorija i praksa", 7-8/89).

44. - Nije u suprotnosti sa Ustavom SR Srbije privremena zabrana prometa nepokretnosti u kojima građani i građanska pravna lica imaju pravo svojine, ako se promet vrši u cilju iseljavanja pripadnika naroda i narodnosti sa teritorije SAP Kosovo.

(Rješenje Ustavnog suda Srbije, U - 428/88 od 2.2.1989. godine, objavljeno u: "Pravo-teorija i praksa", 9/89).

45. - Javni tužilac nije ovlašten da traži poništaj ugovora o kupovini i prodaji nepokretnosti zbog povrede prava preče kupovine kao što nije ovlašten ni da takav ugovor pobija zbog toga što nije zaključen u propisanoj formi.
(Presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. 1285/89 od 27.6.1989. godine, objavljena u: "Pravo-teorija i praksa", 2-3/90).
46. - Obaveza kupca stana da prodavcu prije iseljenja iz stana pribavi pravo stanovanja u drugom stanu gasi se smrću prodavca (lična službenost).
(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 139/89 od 27. oktobra 1989. godine objavljena u Biltenu sudske prakse Vrhovnog suda BiH 4/89).
47. - Kada je više lica zaključilo posebne ugovore radi sticanja prava svojine na istoj nepokretnosti, raniji savjesni kupac ima jači pravni osnov u odnosu na kasnijeg, nesavjesnog kupca i u slučaju kada je nesavjesni kupac ishodio upis u zemljišnu knjigu.
(Presuda Vrhovnog suda Vojvodine, Rev. 776/88 od 5.10.1988. godine objavljena u časopisu "Pravo-teorija i praksa", 10/89).
48. - Skladištar neće odgovarati za štetu na uskladištenoj robi koja nastane zbog toga što ostavilac ne obavijesti skladištara o svojstvima robe kao i usljed toga što ostavilac ne postupa sa robom u skladu sa deklaracijom proizvođača i ne upotrijebi materijal u predviđenom roku.
(Presuda Višeg privrednog suda Srbije, Pž. 1093/87 od 23.3.1987. godine objavljena u: Analima Pravnog fakulteta u Beogradu, 3-4/1987 g.).
49. - Komitent ima pravo da zahtijeva od komisionara naknadu štete u visini izgubljene ugovorne kazne ako komisionar svojom krivicom propusti da blagovremeno zadrži pravo na ugovornu kaznu.
(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 296/87 od 24.3.1988. godine objavljeno u Privredno-pravnom priručniku, 8/89).
50. - Ako je tuženi u roku od 15 dana od dana saznanja vratio tužiocu plaćeni iznos, tada nije bio nesavjestan držalac novčanih sredstava pa nije dužan na povraćeni iznos platiti zateznu kamatu od dana sticanja, već od dana podnošenja zahtjeva protivne strane.
(Presuda Višeg privrednog suda Srbije, Pž. 4744/88 od 11.11.1988. godine objavljena u časopisu: "Pravo-teorija i praksa", 7-8/89).
51. - Ko propusti određenu radnju koju je dužan izvršiti i čije izvršenje bi otklonilo nastupanje štete, kriv je za štetu ako je znao i mogao znati da postoje okolnosti u kojima može da nastane šteta kao posljedica njegovog propuštanja. Krivica usljed nepažnje postoji kad počinitelj nije postupao onako kako se osnovano očekuje od razumnog i pažljivog građanina u datim okolnostima. U sumnji mora se pretpostaviti da krivica ne postoji.
(Presuda Saveznog vrhovnog suda, Rev. 56/59 od 26. maja 1959. godine ZSO, 4, 2/1959).
52. - U parničnom postupku sud nije vezan za pravosnažnu presudu krivičnog suda što se tiče utvrđenja da je krivičnim djelom pričinjena šteta i iznos te štete. Ovo važi i u slučaju kada je visina pričinjene štete, koja je presudom utvrđena, odlučna za kvalifikaciju krivičnog djela pa je tako i u presudi uvažena.
(Rješenje Saveznog vrhovnog suda, Rev. 430/59 od 20. juna 1959. godine objavljeno u Zbirci sudskih odluka, IV, 2/1959 godine).
53. - Lutrija BiH dužna je naknaditi štetu u visini izmaklog dobitka, ako usljed krajnje nepažnje njenog radnika kupon sportske prognoze učesnika u igri nije na vrijeme stigao u sjedište lutrije (trezor).
(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 61/86 od 28.11.1986. godine objavljeno u: Privredno-pravnom priručniku, 2/88).
54. - Oštećeni koji usljed tjelesne povrede, nije mogao zasnovati radni odnos po ugovoru o stipendiranju ima pravo na naknadu štete u visini izgubljenog ličnog dohotka.
(Vrhovni sud BiH, Rev. 451/86 od 12.3.1987. godine objavljeno Privredno-pravnom priručniku, 2/88).
55. - Oštećenom pripada pravo da od štetnika zahtijeva naknadu štete od momenta njenog kasnijeg nastupanja, jer je to trenutak nastanka te štete, bez obzira na štetni događaj koji se desio ranije, sve pod uslovom da je takva šteta naknadno nastala i da je u uzročnoj vezi sa štetnim događajem.

- (Rješenje Vrhovnog suda Vojvodine, Rev. 379/89 od 6.9.1989. godine objavljeno u časopisu: "Pravo-teorija i praksa", 11/89).
56. - Kada učesnik vojne vježbe pretrpi štetu, postoji podijeljena odgovornost između organizatora vježbe i štetnika, ako rukovodilac vježbe u sklopu priprema nije blagovremeno obavijestio o reonu i vremenu izvršenja vježbe i nije preuzeo bezbjedonosne i druge mjere.
(Presuda Vrhovnog suda Vojvodine, Rev. 296/89 od 9.6.1989. godine objavljena u: "Pravo-teorija i praksa", 9/89).
57. - Kod ugovora o igrama na sreću (sportska prognoza, loto i drugo), priređivač igara odgovara za štetu po opštim pravilima obligacionog prava te ne može svoju odgovornost isključiti pravilima igre.
(Rješenje Vrhovnog suda Vojvodine, broj Rev. 180/89 od 31.5.1989. godine, objavljena u časopisu: "Pravo-teorija i praksa", 9/89).
58. - Postoji podijeljena odgovornost između štetnika i oštećenog, kada je oštećenik pristao da mu se učini štetna radnja koja je zakonom zabranjena.
(Presuda Vrhovnog suda Vojvodine, broj Rev. 411/89 od 24.5.1989. godine, objavljena u časopisu: "Pravo-teorija i praksa", 9/89).
59. - Međusobna odgovornost vozača za štetu nastalu sudarom motornih vozila ocjenjuje se po načelu krivnje. S obzirom na to da je oštećeni izgubio vlast nad upravljačem svog automobila i skrenuo s ceste, jer ga je zaslijepio sunčev odsjaj od drugog automobila nije odgovoran za štetu jer nije kriv za nastanak štetnog događaja.
(Presuda Vrhovnog suda Hrvatske, broj GŽ.- 3765/77 od 21.11.1979. godine objavljena u Privredno-pravnom priručniku broj 1/81).
60. - Oštećeni ima pravo naknade izmakle koristi od one godine u kojoj bi po redovnom toku počela rađati uništena voćna stabla da su zasađena u prvoj sezoni nakon prouzrokovane štete.
(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 448/89 od 15.5.1990. godine objavljene u: Biltenu sudske prakse VS BiH, 2/90).
61. - Roditelj odgovara za štetu koju je prouzrokovalo njegovo maloljetno dijete starije od sedam godina ako ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivice (presumirana krivica).
(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 390/89 od 28.2.1990. godine objavljeno u: Biltenu sudske prakse Vrhovnog suda BiH, 2/90).
62. - Vlasnik pištolja odgovara za štetu koju je prouzrokovalo njegovo malodobno dijete upotrebom pištolja koji je stajao na pristupačnom mjestu.
(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 390/89 od 28.2.1990. godine objavljeno u: Biltenu sudske prakse Vrhovnog suda BiH, 2/90).
63. - Za štetu prouzrokovanu eksplozijom cijevi za transport zagrijanog vodonika solidarno odgovaraju imalac cijevi i proizvođač, ako je cijev izgrađena od neodgovarajućeg materijala.
(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 407/89 od 22.3.1990. godine, objavljeno u: Biltenu sudske prakse Vrhovnog suda BiH, 2/90).
64. - Isključena je odgovornost vlasnika motornog vozila koji je na otvorenom prolazu udario pješaka koga nije mogao primijetiti na vrijeme, jer ga je zaklanjalo parkirano motorno vozilo.
(Odluka VS BiH iz Biltena sudske prakse VS BiH, broj 2/90).
65. - Imalac autobusa ne odgovara za štetu koju je pretrpjelo trinaestogodišnje dijete zbog svoje nepažnje, udarom u otvoreni prtljažnik na parkiralištu autobuske stanice.
(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 163/89 od 16. oktobra 1989. godine objavljeno u: Biltenu sudske prakse Vrhovnog suda BiH, 4/89).
66. - Za štetu koja nastane uslijed nestručne vožnje vozača gradskog saobraćaja tako što je uslijed naglog kočenja autobusa putnica pala u autobus i povrijedila nogu, odgovorna je organizacija udruženja rada - javnog prevoza u kojoj je radnik - vozač zaposlen.

(Presuda Višeg privrednog suda Srbije, Pž. 4436/88 od 5.10.1988. godine objavljena u časopisu: "Pravo-teorija i praksa", 8/89).

67. - Za štetu pričinjenu od lovostaja zaštićene divljači odgovara lovačko društvo iz čijeg lovišta je divljač.

(Presuda Vrhovnog suda Vojvodine, broj Rev. 142/89 od 28.2.1990. godine objavljeno u časopisu: "Pravo-teorija i praksa", 4/90).

68. - Vlasnik psa odgovara po osnovu krivice za štetu koju ovaj pričinj.

(Presuda Vrhovnog suda Vojvodine, broj Rev. 526/89 od 16.8.1989. godine objavljeno u časopisu: "Pravo-teorija i praksa", 10/89).

69. - Kada se visina štete na dan njenog nastanka poklapa sa osiguranom sumom prema ugovorenom potpunom osiguranju imovine, oštećenom pripada puna naknada štete prema ocjenama u vrijeme donošenja sudske odluke.

(Rješenje Vrhovnog suda Vojvodine, broj Rev. 462/89 od 7.6.1989. godine objavljeno u časopisu: "Pravo-teorija i praksa", 10/89).

SADRŽAJ

PRAKTIKUM

IZ

OBLIGACIONOG PRAVA

(Prečišćeni tekst Zakona o obligacionim odnosima sa sudskom praksom)

I	VAŽENJE ZAKONA O OBLIGACIONIM ODNOSIMA U REPUBLICI SRPSKOJ	3
II	SADRŽAJ ZAKONA O OBLIGACIONIM ODNOSIMA	11
III	ZAKON O OBLIGACIONIM ODNOSIMA	21
IV	REGISTAR POJMOVA	125
V	DODATAK	139
	1) Odredbe Zakona o obligacionim odnosima u SRJ	141
	2) Odredba Zakona o obligacionim odnosima u FBiH	143
	3) Odredbe pravnih pravila bivših građanskih zakonika	147
VI	ZBIRKA ZADATAKA (Izbor iz sudske prakse)	161
VII	ZBIRKA SUDSKIH SENTENCIJA	189